

PRAWO WYBORCZE

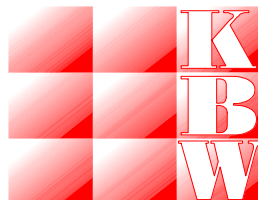
SAMORZĄDOWE PRAWO WYBORCZE

Zbiór

aktów prawnych oraz wyjaśnień i opinii

Państwowej Komisji Wyborczej

(Stan na 30 kwietnia 1999 r.)

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

Prawo wyborcze to tytuł cyklu wydawniczego, w którym są zamieszczane zbiory aktów prawnych oraz wyjaśnień związanych z prowadzonymi w naszym kraju wyborami powszechnymi.

Dotychczas ukazały się dwa wydawnictwa z tego cyklu:

** zeszyt 1(94), w którym zostały zamieszczone przepisy prawa wyborczego stosowanego w wyborach do rad gmin oraz przepisy związane z przeprowadzeniem referendum gminnego w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji;*

** zeszyt 1(2)95, który obejmował przepisy prawa wyborczego stosowanego w wyborach parlamentarnych (do Sejmu i Senatu).*

Zeszyt, który oddajemy do rąk Czytelników został zatytułowany Samorządowe Prawo Wyborcze, albowiem obejmuje on zbiór aktów prawnych oraz wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej, które miały po raz pierwszy zastosowanie w wyborach organów stanowiących samorządu terytorialnego: rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum, przeprowadzonych w dniu 11 października 1998 r.

Treść zeszytu uwzględnia zmiany, jakich dokonano po wyborach, w przepisach prawa wyborczego i samorządowych ustawach ustrojowych oraz nowe akty prawne i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej, związane z przeprowadzaniem w toku kadencji wyborów ponownych, uzupełniających, przedterminowych i wyborów w wyniku zmian w podziale terytorialnym kraju.

Wyrażamy przekonanie, że wydawnictwo nasze będzie przydatne nie tylko dla organów wyborczych i pracowników administracji wyborczej, ale również dla wszystkich podmiotów (partii politycznych, organizacji społecznych, wyborców) uprawnionych do udziału w procesie wyborczym.

Kazimierz Wojciech Czaplicki

*Kierownik Krajowego Biura Wyborczego
Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej*

Warszawa, maj 1999

SPIS TREŚCI

Str.

A. USTAWY

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej 8
2. Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw 10
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym 68
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa 72
5. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym 76
6. Ustawa z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy 80

B. UCHWAŁY PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

1. Uchwała z dnia 29 grudnia 1995 r. w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej 84
2. Uchwała z dnia 6 sierpnia 1998 r. w sprawie powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych na kadencję w latach 1998 - 2003 91
3. Uchwała z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie wzorów pieczęci wojewódzkiego komisarza wyborczego i zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego oraz terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych 93
4. Uchwała z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie trybu pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz wytycznych do realizacji ich zadań 94
5. Uchwała z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie sposobu zgłaszania kandydatów na członków komisji wyborczych, wzoru zgłoszenia oraz zasad powoływania terytorialnych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (*zmieniona uchwałą z dnia 24 sierpnia 1998 r.*) 107
6. Uchwała z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie regulaminów terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw 112
7. Uchwała z dnia 17 sierpnia 1998 r. w sprawie powołania zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych na kadencję w latach 1998 - 2003 119
8. Uchwała z dnia 24 sierpnia 1998 r. w sprawie ustalenia wzoru potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji listy kandydatów na radnych protokołu rejestracji listy kandydatów na radnych do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa oraz zaświadczenia dla męża zaufania i dla zastępcy pełnomocnika komitetu wyborczego 124

9. Uchwała z dnia 26 sierpnia 1998 r. w sprawie wytycznych dla terytorialnych komisji wyborczych, dotyczących wykonywania zadań do dnia głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. 125
10. Uchwała z dnia 21 września 1998 r. w sprawie ustalenia wzorów kart do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy 140
11. Uchwała z dnia 22 września 1998 r. ustalająca wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych, dotyczące przygotowania, przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania oraz przekazania protokołów i dokumentów z głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. 143
12. Uchwała z dnia 22 września 1998 r. w sprawie ustalenia wzorów protokołów i zestawień sporządzanych przez obwodowe i terytorialne komisje wyborcze oraz zaświadczeń o wyborze na radnego, stosowanych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy 160
13. Uchwała z dnia 28 września 1998 r. w sprawie wytycznych dotyczących druku i przechowywania kart do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum 162
14. Uchwała z dnia 30 września 1998 r. w sprawie wytycznych dla terytorialnych komisji wyborczych, dotyczących ustalania wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. 168
15. Uchwała z dnia 5 października 1998 r. w sprawie ustalenia wzoru informacji o sposobie głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. 180
16. Uchwała z dnia 5 października 1998 r. ustalająca wytyczne dla wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców w sprawie sprawdzania prawidłowości ustalenia w okręgach wyborczych wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., oraz w sprawie ogłaszania przez wojewódzkich komisarzy wyborczych wyników tych wyborów na obszarach województw 181

17. Uchwała z dnia 22 marca 1999 r. w sprawie wytycznych dla wojewódzkich komisarzy wyborczych, zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych i terytorialnych komisji wyborczych, dotyczących przygotowania i przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw w toku kadencji w latach 1998 - 2002	189
C. INNE AKTY PRAWNE	
1. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie wzoru wykazu osób popierających listę kandydatów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady Miasta Stołecznego Warszawy	199
2. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 1 września 1998 r. w sprawie trybu postępowania w zakresie podziału nieodpłatnego czasu emisyjnego, przygotowania i emisji oraz informowania o terminach emisji audycji wyborczych przed wyborami do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw	201
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 sierpnia 1998 r. w sprawie podziału powiatów i województw na okręgi wyborcze oraz ustalenie liczby radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym	204
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 września 1998 r. w sprawie zasad i wysokości diet i zwrotu kosztów podróży oraz zryczałtowanego wynagrodzenia dla członków komisji wyborczych oraz osób wchodzących w skład inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej i inspekcji wojewódzkich komisarzy wyborczych, powołanych do przeprowadzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy	205
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 września 1998 r. w sprawie wynagradzania wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców	207
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 września 1998 r. w sprawie wzoru spisu wyborców dla wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy, sposobu jego sporządzania i aktualizacji	208
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 września 1998 r. w sprawie określenia zasad i trybu wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów	213

8. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 września 1998 r. w sprawie wzoru sprawozdania finansowego o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, sporządzanego przez pełnomocników komitetów wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw	215
D. WYJAŚNIENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ	
1. Czynne i bierne prawo wyborcze	219
2. Rejestr i spis wyborców	220
3. Komisje wyborcze	221
4. Ustalenie liczby radnych	222
5. Okręgi wyborcze i obwody głosowania	223
6. Zgłaszanie list kandydatów na radnych	225
* Zasady ogólne	225
* Koalicje wyborcze	225
* Komitety wyborcze	226
* Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego	227
* Listy kandydatów	228
* Poparcie zgłoszenia przez wyborców	231
7. Pełnomocnicy list kandydatów. Mężowie zaufania	232
8. Kampania wyborcza	233
9. Nieprzeprowadzenie wyborów lub głosowania	235
10. Sprawozdania finansowe	235
11. Wybory do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz do rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum	237
12. Wybory ponowne i uzupełniające	237
E. OPINIE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ	
* Zwołanie pierwszej sesji	240
* Wygaśnięcie mandatu	240
* Łączenie funkcji radnego	241
* Działalność gospodarcza radnego	242

(A)

(1)

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

(Dziennik Ustaw Nr 78, poz. 483)

(wyciąg)

Art. 1.

Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli.

Art. 2.

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Art. 3.

Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.

Art. 4.

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

[...]

Art. 15.

1. Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia decentralizację władzy publicznej.
2. Zasadniczy podział terytorialny państwa uwzględniający więzi społeczne, gospodarcze lub kulturowe i zapewniający jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych określa ustawa.

Art. 16.

1. Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową.
2. Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu i na własną odpowiedzialność.

[...]

Art. 62.

1. Obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

2. Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

[...]

Art. 164.

1. Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina.
2. Inne jednostki samorządu regionalnego albo lokalnego i regionalnego określa ustawa.
3. Gmina wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego nie zastrzeżone dla innych jednostek samorządu terytorialnego.

[...]

Art. 169.

1. Jednostki samorządu terytorialnego wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych.
2. Wybory do organów stanowiących są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.
3. Zasady i tryb wyborów oraz odwoływania organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego określa ustawa.
4. Ustrój wewnętrzny jednostek samorządu terytorialnego określają, w granicach ustaw, ich organy stanowiące.

[...]

(2)

USTAWA

z dnia 16 lipca 1998 r.

Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

(Dziennik Ustaw Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060)

Dział I

Przepisy wspólne

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, zgłaszania kandydatów oraz warunki ważności tych wyborów.

Art. 2.

1. Wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.
2. W wyborach do każdego z organów, o których mowa w ust. 1, głosować można tylko osobiście i tylko jeden raz.

Art. 3.

1. W rozumieniu niniejszej ustawy organami stanowiącymi jednostek samorządu terytorialnego są rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw.
2. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o radzie gminy należy przez to rozumieć także radę miasta na prawach powiatu.
3. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o radzie należy przez to rozumieć także sejmik województwa.

Art. 4.

Przepisy niniejszego działu stosuje się do wyborów odpowiednich rad, jeżeli przepisy szczególne ustawy nie stanowią inaczej.

Rozdział 2

Prawa wyborcze

Art. 5.

Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) do danej rady ma każdy obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 18 lat i stale zamieszkuje na obszarze działania tej rady.

Art. 6.

Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym,
- 2) pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym.

Art. 7.

Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) przysługuje osobie mającej prawo wybierania do danej rady .

Art. 8.

1. Można kandydować tylko do jednego z organów wymienionych w art. 3 ust. 1.
2. Przepis ust. 1 stosuje się w przypadku uzupełniania składu rady lub wyboru danej rady przed upływem kadencji rad.
3. Można być radnym tylko jednej z rad, o których mowa w art. 3.

Art. 9.

Przy ustalaniu faktu stałego zamieszkania dla potrzeb niniejszej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego.

Rozdział 3

Organy wyborcze

Art. 10.

1. Państwowa Komisja Wyborcza, powołana na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640 oraz z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943), i wojewódzcy komisarze wyborczy organizują wybory i sprawują nadzór nad ich przeprowadzeniem zgodnie z przepisami prawa.
2. Wybory przeprowadzają:
 - 1) terytorialne (wojewódzkie, powiatowe i gminne) komisje wyborcze,
 - 2) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 11.

1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:
 - 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego,
 - 2) powoływanie i odwoływanie wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców,
 - 3) rozpatrywanie skarg na działalność wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców,

- 4) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia,
 - 5) sprawowanie nadzoru nad sporządzaniem spisów wyborców,
 - 6) podawanie do publicznej wiadomości zbiorczych wyników wyborów do rad,
 - 7) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.
2. Wykonując zadania, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców oraz terytorialne i obwodowe komisje wyborcze, a także wyjaśnienia dla organów samorządu terytorialnego oraz podległych im jednostek wykonujących zadania związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów.
 3. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla postanowienia wojewódzkiego komisarza wyborczego lub jego zastępcy podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia.
 4. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień .
 5. Państwowa Komisja Wyborcza może na czas przeprowadzenia wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 20 ust. 1 pkt 1, ust. 2 i 4 oraz art. 21 ust. 2.

Art. 12.

1. Do zadań wojewódzkiego komisarza wyborczego należy:
 - 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez terytorialne i obwodowe komisje wyborcze,
 - 2) zapewnianie we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego organizacji wyborów do rad na obszarze województwa,
 - 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań,
 - 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych,
 - 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców,
 - 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa,
 - 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wyjaśnień,
 - 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w niniejszej ustawie,

- 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej,
 - 10) nadzorowanie i koordynowanie działalności zastępców wojewódzkiego komisarza wyborczego,
 - 11) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.
2. Wojewódzki komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia.
 3. Wojewódzki komisarz wyborczy może na czas przeprowadzenia wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania. Przepisy dotyczące osób powołanych do inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w art. 11 ust. 5, mają zastosowanie do inspekcji powołanej przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.
 4. Wojewódzki komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.
 5. Wojewódzcy komisarze wyborczy wykonują swoje zadania bezpośrednio lub przy pomocy swoich zastępców.
 6. Zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego wykonują na obszarze stanowiącym część województwa zadania należące do kompetencji wojewódzkiego komisarza wyborczego z wyłączeniem zadań wymienionych w ust. 1 pkt 8 i 9.

Art. 13.

Do zadań terytorialnej komisji wyborczej należy:

- 1) rejestrowanie kandydatów na radnych,
- 2) zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i podanie ich do publicznej wiadomości w trybie określonym w ustawie,
- 3) zarządzanie druku kart do głosowania i ich dostarczania obwodowym komisjom wyborczym,
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
- 5) ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów do rady i ogłoszenie ich w trybie określonym niniejszą ustawą,
- 6) przesłanie wyników głosowania i wyników wyborów wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu,
- 7) wykonywanie innych czynności określonych w ustawie lub zleconych przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

Art. 14.

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości,
- 4) przesłanie wyników głosowania do właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

Art. 15.

1. Wojewódzki komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar województwa .
2. Wojewódzkich komisarzy wyborczych powołuje spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw sprawiedliwości. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza tylko raz.
3. Wojewódzki komisarz wyborczy pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.
4. Funkcja wojewódzkiego komisarza wyborczego wygasa wskutek śmierci, ustania stosunku służbowego sędziego lub odwołania. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje wojewódzkiego komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany, z powodu zrzeczenia się funkcji lub na wniosek prezesa właściwego sądu albo na wniosek ministra właściwego do spraw sprawiedliwości.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, powołanie wojewódzkiego komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach przewidzianych w ust. 2.
6. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez wojewódzkiego komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji na ten okres jednemu z jego zastępców.

Art. 16.

1. Zastępca wojewódzkiego komisarza wyborczego jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar określonych powiatów stanowiących część jednego województwa.
2. Zastępców wojewódzkiego komisarza wyborczego, w liczbie od 1 do 4, powołuje spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek wojewódzkiego komisarza wyborczego. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko zastępcy wojewódzkiego komisarza tylko raz.
3. Zastępca wojewódzkiego komisarza pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.
4. Funkcja zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego wygasa wskutek śmierci, ustania stosunku służbowego sędziego lub odwołania. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje zastępcę wojewódzkiego komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powo-

łany, z powodu zrzeczenia się funkcji lub na wniosek wojewódzkiego komisarza wyborczego.

5. Przepisy art. 15 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 17.

1. Terytorialne komisje wyborcze powołuje, najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów, wojewódzki komisarz wyborczy spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych, z zastrzeżeniem ust. 3.
2. W skład komisji wchodzi od 7 do 9 osób.
3. W skład komisji wyborczej wojewódzkiej, powiatowej oraz komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako przewodniczący, sędzia wskazany przez prezesa sądu wojewódzkiego.
4. Pierwsze posiedzenie wojewódzkiej komisji wyborczej organizuje wojewódzki komisarz wyborczy.
5. Pierwsze posiedzenia powiatowych i gminnych komisji wyborczych organizuje, z upoważnienia wojewódzkiego komisarza wyborczego, odpowiednio starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta).
6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera, z zastrzeżeniem ust. 3, ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę.
7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.
8. Zmiany i uzupełnienia w składzie komisji następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

Art. 18.

1. Obwodową komisję wyborczą powołuje, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, zarząd gminy spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W skład komisji wchodzi od 5 do 9 osób, w tym z urzędu, jako członek, osoba wskazana przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród pracowników samorządowych gminy.
3. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).
4. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę.
5. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.
6. Zmiany i uzupełnienia w składzie komisji następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

Art. 19.

1. W skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 10 ust. 2, mogą wchodzić tylko wyborcy stale zamieszkali na obszarze działania danej rady. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej.
2. W skład każdej z komisji wyborczych wchodzi po jednym przedstawicielu zgłoszonym przez pełnomocnika każdego komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4.
3. W przypadku zgłoszenia przez pełnomocników komitetów wyborczych do składu terytorialnej lub obwodowej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, o składzie komisji decyduje publiczne losowanie przeprowadzone przez organ właściwy do jej powołania.
4. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w ust. 2 i 3, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji, uzupełnienia jej składu dokonuje organ właściwy do powołania komisji, ze zgłoszonych, przez pełnomocników komitetów wyborczych, kandydatów w ciągu 3 dni po upływie terminu określonego odpowiednio w art. 17 ust. 1 i w art. 18 ust. 1.
5. Sposób zgłaszania kandydatów, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania komisji wyborczych, w tym tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.
6. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych tracą członkostwo w komisji z dniem podpisania zgody na kandydowanie na radnego.
7. Członkowie komisji nie mogą pełnić funkcji pełnomocników komitetów wyborczych ani też mężów zaufania, o których mowa w art. 43 ust. 2.
8. Członkowie komisji nie mogą prowadzić agitacji na rzecz kandydatów na radnych.

Art. 20.

1. Członkom komisji wyborczych przysługują:
 - 1) diety i zwrot kosztów podróży,
 - 2) zryczałtowane wynagrodzenia za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów,na zasadach i w wysokości określonych przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej.
2. W związku z wykonywaniem czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 2, członkom komisji przysługuje na okres do 5 dni zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Przewodniczący wojewódzkich i powiatowych komisji wyborczych wykonują swoje zadania na zasadach takich jak sędzia sądu powszechnego delegowany do pracy w innym sądzie.
4. Wynagrodzenie wojewódzkich komisarzy wyborczych ustala minister właściwy do spraw administracji publicznej w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Ko-

misji Wyborczej, w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu członka Państwowej Komisji Wyborczej określonej odrębnymi przepisami. Wynagrodzenie zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego wynosi do 80 procent wysokości wynagrodzenia wojewódzkiego komisarza wyborczego.

Art. 21.

1. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 10 ust. 2, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni .
2. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczych, które uległy wypadkowi w czasie wykonywania zadań tych komisji albo w drodze do miejsca lub z miejsca ich wykonywania przysługuje odszkodowanie w wysokości i na zasadach określonych dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Odszkodowanie wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a postępowanie powypadkowe prowadzi wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców.

Art. 22.

1. Państwowa Komisja Wyborcza ustala w regulaminie sposób wykonania swoich zadań wynikających z niniejszej ustawy oraz określa tryb pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców, w tym sposób sprawowania przez nich nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.
2. Państwowa Komisja Wyborcza ustala regulaminy terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych , określając w nich w szczególności tryb pracy komisji oraz sposób wykonania zadań.
3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej może określić zasady i tryb wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów.

Art. 23.

1. Obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz ich zastępców zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze utworzone na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Obsługę administracyjną właściwej terytorialnej komisji wyborczej oraz wykonanie zadań wyborczych odpowiednio na obszarze województwa, powiatu i gminy zapewnia marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta), jako zadanie zlecone. W tym celu marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta) może ustanowić pełnomocnika do spraw wyborów - urzędnika wyborczego. Zasady współdziałania urzędnika wyborczego z Krajowym Biurem Wyborczym określa porozumienie zawarte odpowiednio

pomiędzy marszałkiem, starostą i wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a Kierownikiem Krajowego Biura Wyborczego lub upoważnioną przez niego osobą.

3. Obsługę administracyjną i warunki techniczno-materialne pracy obwodowych komisji wyborczych zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta), jako zadanie zlecone gminie.

Art. 24.

1. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałą zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić pomieszczenia wskazane przez marszałka województwa, starostę i wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z przeznaczeniem na siedziby odpowiednio terytorialnej komisji wyborczej oraz obwodowych komisji wyborczych (lokale wyborcze).
2. Pomieszczenia, o których mowa w ust. 1, są udostępniane bezpłatnie.
3. Siedziby organów wyborczych można również umieszczać w pomieszczeniach innych podmiotów niż wymienione w ust. 1, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami..
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do pomieszczeń niezbędnych dla wykonywania przez wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców zadań związanych z wyborami.

Rozdział 4

Zarządzanie wyborów

Art. 25.

1. Wybory do rad zarządza się nie później niż na 30 dni przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 60 dni po upływie kadencji rad.
2. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wyznacza, w drodze rozporządzenia, datę wyborów zgodnie z ust. 1 oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarz wyborczy).
3. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Art. 26.

1. W razie konieczności przeprowadzenia wyborów danej rady przed upływem kadencji z przyczyn określonych w ustawach wybory zarządza się i przeprowadza w ciągu 45 dni od wystąpienia tej przyczyny. Przepisy art. 25 stosuje się odpowiednio, z tym że w kalendarzu wyborczym terminy wykonania czynności wyborczych mogą być krótsze od przewidzianych w ustawie.

2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyborów, o których mowa w ust. 1, wojewoda podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, na obszarze działania rady do której wybory mają być przeprowadzone.

Rozdział 5

Ustalenie liczby radnych

Art. 27.

1. Liczbę radnych wybieranych do rad ustala, odrębnie dla każdej rady, wojewoda, po porozumieniu z wojewódzkim komisarzem wyborczym, odpowiednio do zasad określonych w niniejszej ustawie oraz w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775).
2. Ustalenie liczby radnych dla każdej rady następuje na podstawie liczby mieszkańców zamieszkałych na obszarze działania danej rady, według stanu ewidencji ludności na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory mają być przeprowadzone.

Art. 28.

Zarządzenie wojewody ustalające liczbę radnych wybieranych do rad ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym i podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, w każdej gminie najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów. Po jednym egzemplarzu zarządzenia przekazuje się niezwłocznie każdej właściwej radzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu oraz przesyła do Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 29.

1. W przypadku, o którym mowa w art. 26, wojewoda, po porozumieniu z wojewódzkim komisarzem wyborczym, ustala liczbę radnych wybieranych do danej rady na podstawie liczby mieszkańców według stanu w ewidencji ludności na koniec miesiąca poprzedzającego zarządzenie o wyborach.
2. Liczbę radnych, o której mowa w ust. 1, podaje się w zarządzeniu o wyborach.
3. Przepisy art. 28 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 6

Obwody głosowania

Art. 30.

1. Głosowanie w wyborach do rad przeprowadza się w stałych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy.
2. Podziału gminy na obwody głosowania dokonuje rada gminy, na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta), według następujących zasad:

- 1) obwód głosowania powinien obejmować od 500 do 3000 mieszkańców; w przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód głosowania może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców,
- 2) można utworzyć odrębny obwód głosowania w zakładzie karnym, zakładzie opieki zdrowotnej, zakładzie pomocy społecznej bądź w innym zakładzie tego rodzaju, jeżeli stale zamieszkuje lub przebywa w nim co najmniej 15 wyborców objętych rejestrem wyborców w gminie, na terenie której położony jest zakład.
3. Uchwałę rady gminy o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.
4. Na ustalenia rady gminy, o których mowa w ust. 2, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego, w terminie 5 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni i wydaje postanowienie; na postanowienie nie przysługuje środek zażalenia.

Art. 31.

1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) przedkłada radzie gminy wnioski w sprawie zmian w podziale na obwody głosowania, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian granic gminy lub zmiany liczby mieszkańców w gminie.
2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, przedkłada się nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rady gminy. Rada gminy dokonuje zmian w podziale na obwody głosowania najpóźniej w ciągu miesiąca od przedłożenia wniosku.
3. Do zmian w podziale na obwody głosowania przepisy art. 30 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 32.

Informację o numerach i granicach obwodów głosowania oraz wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów podaje wójt (burmistrz, prezydent miasta), w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów. Po jednym egzemplarzu obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie terytorialnej komisji wyborczej oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Rozdział 7

Spis wyborców

Art. 33.

1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania wpisuje się do spisu wyborców.
2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu.

Art. 34.

1. Spis wyborców służy dla wyborów do rad, do których wybory zostały zarządzone.
2. Spis sporządza się w urzędzie gminy, najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów, na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie, prowadzonego na zasadach określonych w przepisach ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu.
3. Spis sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców.
4. W spisie umieszcza się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia oraz adres zamieszkania wyborcy.

Art. 35.

1. Spis wyborców jest udostępniany do wglądu w urzędzie gminy.
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu wyborców oraz o miejscu i czasie jego udostępniania.

Art. 36.

1. Na nieprawidłowości w spisie wyborców mogą być wnoszone reklamacje.
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) obowiązany jest rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od daty jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.
3. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób - również tym osobom.

Art. 37.

1. Na decyzję nie uwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie ze spisu wyborców, wnoszący reklamację bądź osoba skreślona ze spisu może wnieść, w terminie 3 dni od daty doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do właściwego sądu rejonowego. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) przesyła niezwłocznie sądowi skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) może też niezwłocznie zmienić lub uchylić decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za słuszną.
2. Prawo skargi do właściwego sądu rejonowego przysługuje wyborcy również w przypadku niewydania decyzji przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) na reklamację, o której mowa w art. 36, w terminie 7 dni od daty wniesienia reklamacji.
3. Sąd rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym, w składzie jednego sędziego, w terminie 3 dni od daty jej wniesienia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę oraz wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), którego decyzja została zaskarżona. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 38.

Spis wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej .

Art. 39.

Minister właściwy do spraw administracji publicznej na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej określa, w drodze rozporządzenia, wzór spisu wyborców oraz sposób jego sporządzania i aktualizacji.

Rozdział 8

Przebieg głosowania

Art. 40.

1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej „lokałem wyborczym”, między godziną 6 a 20, bez przerwy.
2. W obwodach głosowania, o których mowa w art. 30 ust. 2 pkt 2, obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z terytorialną komisją wyborczą, może ustalić inne godziny rozpoczęcia i zakończenia głosowania. O ustaleniach tych powiadamia się wyborców oraz odpowiednio wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i wojewódzkiego komisarza wyborczego.
3. O godzinie 20 przewodniczący komisji zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną 20.

Art. 41.

W lokalu wyborczym wydziela się miejsca zapewniające tajność głosowania, w liczbie umożliwiającej wyborcom swobodne korzystanie z nich.

Art. 42.

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka ją i opieczętowuje pieczęcią komisji oraz ustala liczbę otrzymanych kart do głosowania.
2. Od chwili opieczętowania aż do zakończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 43.

1. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym powinno być obecnych co najmniej 3 członków obwodowej komisji wyborczej, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.
2. W lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mogą przebywać mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników komitetów wyborczych w trybie określonym niniejszą ustawą.

Art. 44.

1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dowód osobisty lub inny dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.
2. Wyborca nie wpisany do spisu wyborców zostanie przez komisję dopisany do spisu i dopuszczony do udziału w głosowaniu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie

danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie.

Art. 45.

1. Wyborca wpisany do spisu wyborców lub dopisany do spisu zgodnie z art. 44 ust. 2 otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów.
2. Wyborca potwierdza otrzymanie karty własnym podpisem w rubryce spisu na to przeznaczonej.
3. Komisja wydaje karty do głosowania opatrzone jej własną pieczęcią.
4. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca zapewniającego tajność głosowania, znajdującego się w lokalu wyborczym.
5. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny.

Art. 46.

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji i mężów zaufania.

Art. 47.

1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości i przesłana terytorialnej komisji wyborczej, wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.
2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania komisja zapieczętowuje wlot urny wyborczej i oddaje urnę wraz ze spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim przypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. W miarę możliwości komisja ustala również liczbę kart nie wykorzystanych, umieszcza je w opieczętowanym pakiecie i oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakiecie z kartami są nie naruszone.

Art. 48.

1. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym lokal się znajduje, jakakolwiek agitacja wyborcza jest zabroniona.
2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.
3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania zwięzłej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, wojewódzki komisarz wyborczy i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Art. 49.

Osobom uzbrojonym wstęp do lokalu wyborczego jest zakazany.

Art. 50.

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju w czasie głosowania; w tym celu ma prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby zakłócające porządek i spokój oraz naruszające przepis art. 48 ust. 1.
2. Na żądanie przewodniczącego komisji komendant właściwego komisariatu policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc. W takim przypadku przepis art. 49 nie ma zastosowania.

Rozdział 9

Ustalanie wyników głosowania w obwodach głosowania

Art. 51.

Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie do danej rady.

Art. 52.

1. Komisja ustala, na podstawie aktualnego spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.
2. Komisja ustala liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zapieczętowanych pakietach.
3. Przewodniczący komisji w obecności jej członków otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.
4. Kart do głosowania przedartych, całkowicie na dwie lub więcej części, nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.
5. Jeżeli liczba kart do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby wydanych kart, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 53.

1. Obwodowa komisja wyborcza ustala, na podstawie ważnych kart do głosowania, liczbę głosów nieważnych oraz liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów i głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list .
2. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne niniejszej ustawy.
3. Komisja sporządza w trzech egzemplarzach protokół głosowania w obwodzie.

Art. 54.

1. W protokole głosowania w obwodzie wymienia się liczby:
 - 1) osób uprawnionych do głosowania,
 - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,

- 3) oddanych kart do głosowania,
 - 4) kart nieważnych,
 - 5) kart ważnych,
 - 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
 - 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów,
 - 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list.
2. W protokole wymienia się ponadto liczbę otrzymanych i niewykorzystanych kart do głosowania.
 3. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.
 4. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
 5. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.
 6. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio do członków obwodowej komisji wyborczej, z tym że nie zwalnia ich to z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie.

Art. 55.

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu głosowania w obwodzie.

Art. 56.

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje do właściwej terytorialnej komisji wyborczej, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 54 ust. 5 i 6.
2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów, o których mowa w ust. 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.
3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub systemu elektronicznego przesyłania danych.

Art. 57.

Po wykonaniu czynności wymienionych w art. 56 ust. 1 przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje w depozyt wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) dokumenty z głosowania oraz pieczęć w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Rozdział 10

Protesty wyborcze. Ważność wyborów

Art. 58.

1. W ciągu 14 dni od daty wyborów może być wniesiony protest przeciwko ważności wyborów do danej rady lub wyborowi radnego z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących przebiegu głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów.
2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom do danej rady lub naruszenia przez organy wyborcze przepisów ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, może go wnieść każdy wyborca zamieszkały na obszarze działania tej rady.
3. Protest przeciwko wyborowi radnego w okręgu wyborczym może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.
4. Prawo wniesienia protestu przysługuje również pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 101 ust. 2.
5. W razie wniesienia protestu, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w sposób określony w art. 61, do osób wybranych stosuje się przepisy o obowiązkach i prawach radnych.

Art. 59.

1. Protest wnosi się na piśmie do właściwego sądu wojewódzkiego.
2. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 60.

1. Sąd wojewódzki rozpoznaje protesty w postępowaniu nieprocesowym, w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, w składzie 3 sędziów z udziałem zainteresowanych, wojewódzkiego komisarza wyborczego i przewodniczących właściwych komisji wyborczych, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.
2. Sąd wojewódzki pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną w myśl art. 58 ust. 2-4 lub nie spełniający warunków określonych w art. 58 ust. 1 i art. 59 ust. 2.
3. Sąd wojewódzki pozostawia bez dalszego biegu również protest dotyczący sprawy, co do której w niniejszej ustawie przewiduje się możliwość wniesienia skargi lub odwołania do sądu lub właściwego organu wyborczego przed dniem głosowania.

Art. 61.

1. Sąd wojewódzki rozpoznając protesty rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru radnego.

2. Sąd wojewódzki orzekając o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego stwierdza wygaśnięcie mandatów oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.
3. Na orzeczenia sądu wojewódzkiego, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz art. 60, zainteresowanym, wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej przysługuje, w ciągu 7 dni od daty doręczenia, zażalenie do właściwego sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 30 dni; na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.
4. O zakończeniu postępowania w sprawie protestów i o treści ostatecznych orzeczeń właściwy sąd zawiadamia niezwłocznie zainteresowanych, wojewodę, wojewódzkiego komisarza wyborczego i przewodniczącego właściwej komisji wyborczej.

Art. 62.

1. Przeprowadzenie wyborów ponownych lub podjęcie wskazanych czynności wyborczych zarządza wojewoda w ciągu 7 dni od dnia zakończenia postępowania sądowego, o którym mowa w art. 61 ust. 4.
2. Przepisy art. 26 stosuje się odpowiednio z tym, że w zarządzeniu wojewody o wyborach wymienia się ponadto osoby, które utraciły mandaty, ze wskazaniem oznaczenia listy kandydatów.
3. Wygaśnięcie mandatów radnych, o którym mowa w art. 61 ust. 2, następuje z dniem podania zarządzenia wojewody do publicznej wiadomości.

Art. 63.

1. W razie unieważnienia wyborów lub wyboru radnego wybory ponowne lub wskazane czynności wyborcze przeprowadzają te same komisje wyborcze, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy.
2. Jeżeli podstawą unieważnienia wyborów lub wyboru radnego były zarzuty odnoszące się do komisji wyborczych lub nieprawidłowości w spisie wyborców, powołuje się nowe komisje lub sporządza nowe spisy.
3. Wyborów ponownych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rady.

Art. 64.

Wyniki wyborów ponownych i przeprowadzonych czynności wyborczych podaje się w sposób określony w niniejszej ustawie.

Rozdział 11

Kampania wyborcza

Art. 65.

1. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem podania do publicznej wiadomości zarządzenia o wyborach do rad i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.
2. Zabrania się prowadzenia kampanii wyborczej:
 - 1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów,
 - 2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie ,
 - 3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw obrony narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek policyjnych.
3. W dniu głosowania zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji jest zabronione.

Art. 66.

1. Zgromadzenia wyborców organizowane w ramach kampanii wyborczej nie podlegają przepisom ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. Nr 51, poz. 297).
2. Każdy wyborca może agitować na rzecz kandydatów na radnych, a także zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika komitetu wyborczego.
3. Podpisy popierające zgłoszenia, o których mowa w ust. 2, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do wymuszenia podpisów.

Art. 67.

Bez uprzedniej zgody pełnomocnika komitetu wyborczego zakazana jest każda forma agitacji wyborczej polegająca na organizowaniu wieców wyborczych kandydatów, rozpowszechnianiu programów wyborczych kandydatów lub komitetów wyborczych oraz ich materiałów propagandowych o charakterze reklamy rozpowszechnianej dla celów kampanii wyborczej za pomocą środków masowego przekazu, plakatów, broszur i ulotek o masowym nakładzie oraz bezpłatnych infolinii.

Art. 68.

Zakazuje się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania podczas kampanii wyborczej loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

Art. 69.

Od 7 dnia przed dniem wyborów aż do zakończenia głosowania zabrania się podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

Art. 70.

1. Wszelkie plakaty, hasła lub ulotki wyborcze, zawierające wyraźne oznaczenia od kogo pochodzą bądź stwierdzające przez kogo są rozplakatowane, podlegają ochronie prawnej.
2. Do umieszczania plakatów wyborczych nie stosuje się przepisów art. 63a Kodeksu wykroczeń.

Art. 71.

1. Na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości.
2. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art. 70 stosuje się odpowiednio.
3. Plakaty i hasła wyborcze należy umieszczać w taki sposób, aby można je było usunąć bez powodowania szkód.
4. Policja (straż gminna) jest obowiązana usuwać plakaty i hasła, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.
5. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia kampanii wyborczej pełnomocnicy komitetów wyborczych obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.
6. Zarząd gminy postanawia o usunięciu plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych nie usuniętych przez obowiązanych do tego w terminie, o którym mowa w ust. 5. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

Art. 72.

1. Jeżeli plakaty, hasła, ulotki, wypowiedzi albo inne formy propagandy i agitacji zawierają nieprawdziwe dane i informacje, kandydat na radnego lub pełnomocnik komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu wojewódzkiego wniosek o:
 - 1) orzeczenie konfiskaty takich materiałów,
 - 2) wydanie zakazu publikowania takich danych i informacji,
 - 3) nakazanie sprostowania informacji,
 - 4) nakazanie przeproszenia pomówionego,

- 5) nakazanie uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 10 000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej,
 - 6) zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawcy kwoty do 10 000 złotych tytułem odszkodowania.
2. Sąd wojewódzki, w składzie jednego sędziego, rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, pod warunkiem, że o terminie rozprawy zostali oni prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza osobie zainteresowanej, o której mowa w ust. 1, właściwemu wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i obowiązany do wykonania postanowienia sądu.
 3. Na postanowienie sądu wojewódzkiego, w terminie 24 godzin od jego wydania, służy zażalenie do sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny, w składzie trzech sędziów, rozpoznaje zażalenie w postępowaniu nieprocesowym, w trybie i terminie, o których mowa w ust. 2. Na postanowienie sądu apelacyjnego nie przysługuje środek zaskarżenia i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.

Art. 73.

1. Nieprawdziwe dane lub informacje, odnoszące się do wyborów i związane z kampanią wyborczą, opublikowane w prasie, podlegają sprostowaniu w ciągu 48 godzin.
2. W odniesieniu do sprostowań danych lub informacji opublikowanych w prasie innej niż dziennik sąd wskazuje dziennik, w którym sprostowanie ma być zamieszczone na koszt obowiązanego w ciągu 48 godzin.
3. W razie odmowy lub nie zamieszczenia sprostowania przez obowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu, sąd na wniosek zainteresowanego zarządza opublikowanie sprostowania w trybie egzekucyjnym na koszt obowiązanego.
4. W sprawach, o których mowa w ust. 1-3 i art. 72, przepisu art. 65 ust. 1 nie stosuje się.

Art. 74.

Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze ogłaszane w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych, partii politycznej lub organizacji popierających kandydatów, a także na koszt samych kandydatów muszą zawierać wskazanie przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą. Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu przepisów Prawa prasowego.

Art. 75.

Wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, a w szczególności Kodeksu karnego, Kodeksu cywilnego i Prawa prasowego, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

Art. 76.

1. Komitetom wyborczym, których listy kandydatów zostały zarejestrowane, przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych przez terenowe oddziały „Telewizji Polskiej - Spółka Akcyjna” i przez spółki publicznej radiofonii regionalnej, zwane dalej „Telewizją Polską” i „Polskim Radiem”, na ich koszt.
2. Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi w każdym programie regionalnym Telewizji Polskiej 15 godzin i w każdym programie regionalnym Polskiego Radia 20 godzin.
3. Przez pojęcie nieodpłatnego rozpowszechniania rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów na radnych, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.
4. Podział czasu antenowego pomiędzy uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych list kandydatów w okręgach, na obszarze emitowania audycji wyborczych.
5. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.

Art. 77.

1. Podziału czasu antenowego, według zasad, o których mowa w art. 76 ust. 4, dokonują właściwi dyrektorzy oddziałów Telewizji Polskiej i prezesi zarządów spółek Polskiego Radia na podstawie wniosków uprawnionych komitetów wyborczych.
2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego komitetom wyborczym przysługuje skarga do wojewódzkiego komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę oddziału Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia. Skargę wnosi się w terminie 48 godzin od dokonania ustalenia. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Na postanowienie wojewódzkiego komisarza wyborczego nie przysługuje środek zaskarżenia.
3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, w drodze rozporządzenia, określi po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą tryb postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposób przygotowania i emisji tych audycji oraz sposób upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych.

Art. 78.

1. Komitetom wyborczym, które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw przysługuje również prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia.
2. Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi 15 godzin w Telewizji Polskiej i 20 godzin w Polskim Radiu.

3. Przepisy art. 76 i 77 stosuje się odpowiednio.
4. W czynnościach związanych z wykonywaniem uprawnień wynikających z ust. 1 komitet wyborczy reprezentuje pełnomocnik.

Art. 79.

1. Niezależnie od czasu przyznanego na nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych każdy komitet wyborczy może, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, odpłatnie rozpowszechniać audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.
2. Publiczni nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania, na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych korzystających z uprawnienia wynikającego z ust. 1, audycji wyborczych, o których mowa w ust. 1.
3. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w ust. 1, nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów.
4. Do audycji, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy o działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z zastrzeżeniem ust. 5.
5. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie odpłatnych audycji wyborczych nie jest wliczany do ustalonego odrębnymi przepisami dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam.

Rozdział 12

Finansowanie wyborów

Art. 80.

Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem wyborów pokrywane są z budżetu państwa zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

Art. 81.

1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:
 - 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej, wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców oraz Krajowego Biura Wyborczego,
 - 2) zadaniami wyborczymi zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego,
 - 3) należnościami dla osób wchodzących w skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 20 ust. 1,
 - 4) refundacją wydatków, o których mowa w art. 21 ust. 2.
2. Środki finansowe na zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego przekazywane są nie później niż w ciągu 30 dni od daty ogłoszenia o zarządzeniu wyborów.
3. Informację o wydatkach poniesionych z budżetu państwa, o których mowa w ust. 1 pkt 1-3, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w ciągu 5 miesięcy od dnia głosowania.

4. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie, w ramach rezerwy celowej, środki na przeprowadzenie wyborów przedterminowych i uzupełniających do rad.
5. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w ust. 1 i 2, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy budżetowe.
6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w ust. 1, jest Kierownik Krajowego Biura Wyborczego.

Art. 82.

1. Wydatki komitetów wyborczych ponoszone w związku z wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.
2. Pełnomocnicy komitetów wyborczych mogą organizować zbiórki publiczne środków finansowych na cele wyborcze, na zasadach określonych w przepisach o zbiórkach publicznych.
3. Organizowanie zbiórki publicznej, o której mowa w ust. 2, nie wymaga uzyskania pozwolenia.

Art. 83.

1. Komitetom wyborczym nie mogą być przekazywane na cele wyborcze środki finansowe pochodzące:
 - 1) z budżetu państwa, budżetu jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych i innych komunalnych osób prawnych,
 - 2) od państwowych jednostek organizacyjnych,
 - 3) od przedsiębiorstw państwowych, a także od przedsiębiorców z udziałem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, związków komunalnych oraz innych komunalnych osób prawnych,
 - 4) od podmiotów korzystających z dotacji budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego ,
 - 5) od osób zagranicznych w rozumieniu przepisów Prawa dewizowego.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do wartości niepieniężnych.

Art. 84.

1. Finansowanie uczestnictwa w wyborach jest jawne.
2. Pełnomocnik komitetu wyborczego, którego lista kandydatów została zarejestrowana, obowiązany jest sporządzić sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, według wzoru ustalonego przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą.
3. Jeżeli komitet wyborczy utworzony przez wyborców osiągnie nadwyżkę pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami, pełnomocnik komitetu wyborczego jest obowiązany do jej przekazania instytucji charytatywnej. Informację o tym, ze wskazaniem

celu, na który nadwyżka została przekazana, zamieszcza się w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w ust. 2.

4. Sprawozdanie finansowe obowiązany do jego sporządzenia składa wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów.
5. Sprawozdania, o których mowa w ust. 2, udostępniane są do publicznego wglądu. Wojewódzki komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim, informację o obowiązanych do złożenia sprawozdania finansowego i o złożeniu sprawozdań w ustawowym terminie, a także o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu.
6. Pełnomocnik komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców jest obowiązany przechowywać dokumenty związane z finansowaniem kampanii wyborczej przez okres 12 miesięcy od dnia wyborów.

Dział II

Wybory do rad gmin. Przepisy szczególne

Rozdział 13

System wyborczy

Art. 85.

Wybory do rad gmin, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) gminne (miejskie) komisje wyborcze,
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 86.

1. Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.
2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Art. 87.

W gminie liczącej do 20000 mieszkańców o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Art. 88.

1. W gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów na kandydatów danej listy; mandaty przypadające na daną listę otrzymują zgłoszeni na tej liście kandydaci, którzy uzyskali najwięcej ważnych głosów.
2. W miastach na prawach powiatu w podziale mandatów, o którym mowa w ust. 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy oddano w skali miasta na prawach powiatu co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

Rozdział 14

Okręgi wyborcze

Art. 89.

1. Okręg wyborczy obejmuje część obszaru gminy.
2. W gminach na terenach wiejskich okręgiem wyborczym jest sołectwo. Łączenie sołectw w celu utworzenia okręgu wielomandatowego jest możliwe, jeżeli wynika to z konieczności zachowania jednolitej normy przedstawicielstwa.
3. Podział sołectwa na dwa lub więcej okręgów wyborczych jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdy liczba radnych wybieranych w danym sołectwie byłaby większa niż przewidziana w art. 90.
4. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla).

Art. 90.

1. W każdym okręgu wyborczym tworzonym dla wyboru rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców wybiera się od 1 do 5 radnych.
2. Dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców tworzy się okręgi wyborcze, w których wybiera się od 5 do 10 radnych.

Art. 91.

Przy tworzeniu okręgów wyborczych stosuje się jednolitą normę przedstawicielstwa, wynikającą z podzielenia liczby mieszkańców gminy przez ustaloną dla tej rady liczbę wybieranych radnych. Odstępstwa od normy przedstawicielstwa są dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy jest to uzasadnione względami, o których mowa w art. 89 ust. 2 i 3.

Art. 92.

1. Podział gminy na okręgi wyborcze jest stały. Zmiany granic okręgów wyborczych mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa lub zmiany liczby mieszkańców danej gminy.
2. Podział na okręgi, ich granice i numery oraz liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu ustala, na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta), rada gminy.
3. Uchwałę rady gminy w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Art. 93.

1. Na ustalenia rady gminy w sprawach okręgów wyborczych wyborcom, w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego w termi-

- nie 5 dni od daty podania do publicznej wiadomości uchwały, o której mowa w art. 92 ust. 3. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje postanowienie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz radzie gminy.
2. Od postanowienia wojewódzkiego komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Na orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek zaskarżenia.
 3. Do zmian w podziale na okręgi wyborcze, o których mowa w art. 92 ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1 i 2.

Art. 94.

Informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach, liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym oraz o wyznaczonej siedzibie gminnej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości wójt (burmistrz, prezydent miasta), w formie obwieszczenia, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 15

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Art. 95.

1. Prawo zgłaszania kandydatów na radnych przysługuje:
 - 1) partiom politycznym,
 - 2) stowarzyszeniom oraz organizacjom społecznym, zwanym dalej "organizacjami",
 - 3) wyborcom.
2. Kandydaci zgłaszani są w formie list kandydatów. Przez listę kandydatów rozumie się również zgłoszenie jednego kandydata.

Art. 96.

1. Partie polityczne oraz organizacje mogą utworzyć koalicję wyborczą w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów. W razie utworzenia koalicji wyborczej partia lub organizacja nie może samodzielnie zgłaszać list kandydatów na radnych do danej rady, jeżeli została zgłoszona wspólna lista kandydatów.
2. Czynności wyborcze w imieniu partii politycznych i organizacji wykonują ich statutowe organy upoważnione do reprezentowania tych partii i organizacji przy czynnościach prawnych. W imieniu koalicji wyborczej czynności, o których mowa, wykonuje utworzony w tym celu komitet wyborczy.
3. Przez użyte w ustawie określenie „komitet wyborczy” rozumie się również statutowe organy partii i organizacji, o których mowa w ust. 2.

Art. 97.

1. Wyborcy w celu zgłoszenia list kandydatów tworzą komitet wyborczy. W skład komitetu wyborczego powinno wchodzić co najmniej 5 osób.

2. Do utworzonego przez wyborców komitetu wyborczego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 98, poz. 604) - z wyjątkiem przepisów dotyczących ewidencji partii politycznych - oraz przepisy innych ustaw dotyczące działalności partii politycznych.

Art. 98.

1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.
2. Lista kandydatów w wyborach do rady:
 - 1) w gminie liczącej do 20000 mieszkańców może zawierać najwyżej tyle nazwisk kandydatów, ilu radnych jest wybieranych w danym okręgu wyborczym,
 - 2) w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców nie może zawierać mniej niż 5 nazwisk kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym.
3. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów.

Art. 99.

1. W zgłoszeniu listy kandydatów podaje się:
 - 1) nazwę komitetu wyborczego oraz dokładny adres jego siedziby,
 - 2) nazwę rady gminy oraz numer okręgu wyborczego, do którego dokonuje się zgłoszenia,
 - 3) nazwiska i imiona, wiek, oraz miejsce zamieszkania kandydatów; nazwiska kandydatów umieszcza się w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.
2. Do każdego zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego) do danej rady.
3. W zgłoszeniu można wносить o oznaczenie kandydatury nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej lub organizacji popierającej kandydata (nie więcej jednak niż jedną nazwą lub jednym skrótem nazwy składającymi się z nie więcej niż z 40 znaków drukarskich). Fakt poparcia kandydatury powinien być potwierdzony pisemnie przez właściwy statutowo organ partii lub organizacji; potwierdzenie składa się łącznie ze zgłoszeniem.
4. Jeżeli zgłoszenie dotyczy listy kandydatów partii politycznej lub organizacji, należy dołączyć również uwierzytelniony wyciąg odpowiednio z ewidencji partii bądź rejestru organizacji prowadzonych przez właściwy sąd, a w przypadku koalicji wyborczej ponadto dokument stwierdzający utworzenie komitetu wyborczego.
5. Jeżeli listę kandydatów zgłaszają wyborcy, do zgłoszenia należy dołączyć wykaz imienny członków komitetu wyborczego wraz z ich dokładnymi adresami zamieszkania oraz numerami ewidencyjnymi PESEL.
6. Komitet wyborczy może złożyć Państwowej Komisji Wyborczej dokumenty, które zgodnie z ust. 4 i 5, jest obowiązany dołączyć do zgłoszenia listy kandydatów w okręgu wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza wystawia zaświadczenia potwierdzające złożenie tych do-

kumentów. Zaświadczenia takie komitet wyborczy może okazywać właściwym terenowo komisjom wyborczym. Przepisy art. 144 i 169 stosuje się odpowiednio.

Art. 100.

1. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami:
 - 1) co najmniej 25 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie liczącej do 20000 mieszkańców,
 - 2) co najmniej 150 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców.
2. Wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów. Wycofanie udzielonego poparcia nie jest skuteczne.
3. Wyborca udzielający poparcia liście składa podpis obok czytelnie wpisanego jego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL.
4. Na każdej karcie wykazu osób popierających listę umieszcza się nazwiska kandydatów zgłaszanych w okręgu wyborczym.
5. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa, w drodze rozporządzenia, wzór wykazu osób popierających listę kandydatów.

Art. 101.

1. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do gminnej komisji wyborczej, zwanej dalej "komisją wyborczą", najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów do godziny 24, wraz z wykazem osób popierających listę.
2. Zgłoszenia listy dokonuje pełnomocnik komitetu wyborczego, uprawniony do składania oświadczeń w sprawie zgłoszenia wobec organów wyborczych, lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej „pełnomocnikiem”. Do zgłoszenia załącza się dokument, wydany przez komitet wyborczy, stwierdzający ustanowienie pełnomocnika komitetu wyborczego, z podaniem jego nazwiska i imienia oraz dokładnego adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.
3. Jeżeli zgłoszenia listy dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika komitetu wyborczego, do zgłoszenia załącza się również odpowiednio dokument, o którym mowa w ust. 2, wydany przez pełnomocnika komitetu wyborczego.
4. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście są niedopuszczalne.

Art. 102.

1. W zgłoszeniu listy kandydatów pełnomocnik może wnosić o oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego, którą należy oznaczyć listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania.
2. W sprawach związanych z oznaczeniem listy kandydatów nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej bądź organizacji przepisy art. 99 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 103.

1. Oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy, o których mowa w art. 102, powinno różnić się dostatecznie od oznaczenia innych list. Nazwa lub skrót nazwy użyte dla oznaczenia list kandydatów zgłaszanych przez komitet wyborczy utworzony przez wyborców muszą być różne od nazwy lub skrótu nazwy partii politycznej lub organizacji wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru prowadzonych przez właściwy sąd.
2. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców lub koalicję wyborczą korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.
3. Jeżeli po przyjęciu zgłoszenia zostanie dokonane zgłoszenie zawierające to samo lub niedostatecznie różniące się oznaczenie listy, komisja wyborcza uznaje to za wadę zgłoszenia i wyznacza termin 3 dni w celu jej usunięcia. W przypadku nieusunięcia wady w terminie komisja odmawia rejestracji listy.
4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do zgłoszeń list kandydatów partii politycznych i organizacji.
5. Na uchwały komisji w sprawach, o których mowa w ust. 3, pełnomocnikowi przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego sądu wojewódzkiego w terminie 3 dni od daty ich doręczenia. Sąd rozpoznaje skargę, w terminie 3 dni, w postępowaniu nieprocesowym w składzie 3 sędziów. O terminie posiedzenia zawiadamia się właściwą komisję wyborczą i pełnomocnika. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 104.

Komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie, niezwłocznie bada, czy zgłoszenie jest zgodne z przepisami niniejszej ustawy. Na każdym zgłoszeniu komisja odnotowuje datę i godzinę oraz liczbę porządkową jego wpływu.

Art. 105.

1. Jeżeli komisja wyborcza stwierdzi, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, a w razie potrzeby również wyjaśnień wyborców, że zgłoszenie nie uzyskało wymaganego w myśl art. 100 poparcia wyborców, wówczas odmawia jego przyjęcia, wskazując stwierdzone wady i zwraca pełnomocnikowi zgłoszenie.
2. Jeżeli usunięcie wskazanych wad zgłoszenia nie jest możliwe w terminie ustalonym dla dokonywania zgłoszeń, komisja odmawia rejestracji zgłoszenia i niezwłocznie zawiadamia o tym pełnomocnika.
3. Na uchwały komisji w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, pełnomocnikowi przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego sądu wojewódzkiego w terminie 3 dni od daty ich doręczenia. Sąd rozpoznaje skargę, w terminie 3 dni, w postępowaniu nieprocesowym w składzie 3 sędziów. O terminie posiedzenia zawiadamia się właściwą komisję wyborczą i pełnomocnika. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 106.

1. Jeżeli komisja wyborcza stwierdzi inne wady zgłoszenia aniżeli te, o których mowa w art. 105, wówczas wzywa pełnomocnika do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nie-usunięcia wskazanych wad w terminie komisja odmawia rejestracji zgłoszenia.
2. Uchwały komisji w sprawach, o których mowa w ust. 1, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi. Od uchwały pełnomocnikowi przysługuje prawo odwołania do wojewódzkiego komisarza wyborczego w terminie 3 dni od daty jej doręczenia, który rozpatruje odwołanie w terminie 3 dni i wydaje postanowienie. Na postanowienie wydane w wyniku rozpatrzenia odwołania nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 107.

Komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje we wskazanym okręgu wyborczym zgłoszenie listy kandydatów dokonane zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się pełnomocnikowi i przesyła wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Art. 108.

1. Jeżeli w terminie przewidzianym dla zgłoszenia list kandydatów nie zostaną w danym okręgu wyborczym zgłoszone co najmniej dwie listy a liczba zgłoszonych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu bądź mniejsza od niej, komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń. W takim przypadku termin zgłaszania list kandydatów ulega przedłużeniu o 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczenia.
2. Jeżeli w danym okręgu wyborczym, pomimo postępowania, o którym mowa w ust. 1, nie zostanie zarejestrowana żadna lista kandydatów, wyborów w tym okręgu nie przeprowadza się. O przyczynach nieprzeprowadzenia wyborów komisja wyborcza niezwłocznie powiadamia wyborców w drodze obwieszczenia, którego druk i rozplakatowanie zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta).

Art. 109.

1. Po zarejestrowaniu list kandydatów komisja wyborcza ustala dla każdego okręgu wyborczego rejestr list kandydatów.
2. Listy kandydatów komitetu wyborczego zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym otrzymują jednolity numer, taki sam jaki uzyskały listy tego komitetu w trybie określonym w art. 141 i art. 166 ust. 1 w województwie, na terenie którego znajduje się gmina.
3. Listy kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym, lecz nie spełniające warunku, o którym mowa w ust. 2, otrzymują kolejne jednolite numery ustalone w drodze losowania spośród numerów następujących po numerach nadanych w trybie art. 166 ust. 1.

4. Listy komitetów wyborczych zarejestrowane w jednym okręgu wyborczym otrzymują w ramach okręgu, w drodze losowania, kolejne numery następujące po numerach, o których mowa w ust. 3.
5. Komisja zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów zawierającego ich numery, dane o kandydatach umieszczone w zgłoszeniach list wraz z ewentualnymi oznaczeniami kandydatów i list, o których mowa w art. 99 i 102.
6. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 5, przekazuje się wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze gminy najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Art. 110.

1. Komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy kandydatów nazwisko kandydata, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie i zawiadamia o tym niezwłocznie właściwego pełnomocnika.
2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, komisja informuje właściwego pełnomocnika o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 100 ust. 1 nie stosuje się.
3. Komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy, jeżeli nie pozostaje na niej nazwisko żadnego kandydata lub jeżeli komitet wyborczy powiadomi komisję o swoim rozwiązaniu.
4. O skreśleniu nazwiska kandydata i zgłoszeniu nowego kandydata, a także o unieważnieniu zarejestrowanej listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w ust. 3, komisja zawiadamia niezwłocznie wyborców danego okręgu wyborczego oraz wojewódzkiego komisarza wyborczego.

Rozdział 16

Mężowie zaufania

Art. 111.

1. Przedstawicielami list kandydatów na radnych, reprezentującymi ich interesy w czasie głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodzie głosowania są mężowie zaufania.
2. Pełnomocnik, o którym mowa w art. 101 ust. 2, może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdego obwodu głosowania na obszarze okręgu wyborczego, w którym dane zgłoszenie zostało zarejestrowane.
3. Pełnomocnik wydaje mężom zaufania zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 112.

1. Przedstawicielem list kandydatów na radnych, reprezentującym ich interesy w czasie ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym jest pełnomocnik, o którym mowa w art. 101 ust. 2.
2. Pełnomocnik może wyznaczyć swojego zastępcę, wydając mu stosowne zaświadczenie w myśl art. 111 ust. 3.

Rozdział 17

Karty do głosowania

Art. 113.

1. Komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.
2. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania komisja wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa art. 110 ust. 1, nazwisko kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informacje o skreśleniu oraz o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie, komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakatowanie w lokalach wyborczych w dniu wyborów.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w art. 110 ust. 3.

Art. 114.

Na karcie do głosowania w okręgu wyborczym umieszcza się listy kandydatów zarejestrowane w danym okręgu według nadanych im numerów, wymieniając nazwiska i imiona kandydatów każdej z list w kolejności ich umieszczenia na liście, wraz z oznaczeniami list, o których mowa w art. 102 ust. 1.

Art. 115.

1. Na karcie do głosowania zamieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania.
2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci gminnej komisji wyborczej.
3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla nazwisk wszystkich kandydatów i oznaczeń umieszczonych na karcie.
4. Wzór karty do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 116.

Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej.

Rozdział 18

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 117.

1. W wyborach radnych w gminie liczącej do 20000 mieszkańców wyborca głosuje na określonych kandydatów, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk najwyżej tylu kandydatów, ilu radnych jest wybieranych w danym okręgu wyborczym.
2. Wyborca może głosować na określonych kandydatów bez względu na to, na jakich listach nazwiska ich są umieszczone.
3. Wyborca może głosować na mniejszą liczbę kandydatów.
4. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk więcej kandydatów niż radnych jest wybieranych lub nie postawiono znaku „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata. Głos jest również nieważny, jeżeli znak „x” postawiono w kratce wyłącznie przy nazwisku kandydata w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2.

Art. 118.

1. W wyborach radnych w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2, głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.
4. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak „x” jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Art. 119.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Rozdział 19

Ustalanie wyników wyborów

Art. 120.

1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady gminy odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.
2. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy lub ich zastępcy, o których mowa w art. 112.

Art. 121.

1. Komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.
2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:
 - 1) osób uprawnionych do głosowania,
 - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
 - 3) oddanych kart do głosowania,
 - 4) kart nieważnych,
 - 5) kart ważnych,
 - 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
 - 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art. 118 ust. 3,
 - 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
3. Na podstawie zestawień, o których mowa w ust. 1, komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Art. 122.

1. W wyborach do rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców za wybranych w danym okręgu wyborczym uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę ważnie oddanych głosów.
2. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymali kandydaci z tej samej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk na liście. W przypadku, gdy kolejność na liście była ustalona w porządku alfabetycznym o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników.
3. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymali kandydaci z różnych list, za wybranego uważa się kandydata z tej listy, której kandydaci otrzymali w okręgu wyborczym łącznie największą liczbę głosów. W przypadku, gdyby i ta liczba była równa - rozstrzyga losowanie, o którym mowa w ust. 2.

4. Tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w ust. 2 i 3, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 123.

1. W wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców gminna komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 121, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, w sposób następujący:
 - 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4; 5 i dalej, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy,
 - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
2. W okręgach wyborczych w miastach na prawach powiatu podziału mandatów dokonuje się pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 88 ust. 2.
3. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.
4. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.
5. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście. W przypadku gdy kolejność na liście była ustalona zgodnie z porządkiem alfabetycznym, o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 124.

1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 122 i art. 123, komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady gminy.
2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu, liczby z zestawienia wyników głosowania, o którym mowa w art. 121 ust. 2, oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 122 ust. 2 i 3 oraz w art. 123 ust. 5.
4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.

5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 54 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 125.

Gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do rady gminy.

Art. 126.

1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu lub jego zastępcy, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.
2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu z wyborów za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.
3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 127.

1. Po otrzymaniu protokołów od gminnej komisji wyborczej wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.
2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 120-126 stosuje się odpowiednio.

Art. 128.

Gminna komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze.

Dział III

Wybory do rad powiatów. Przepisy szczególne

Rozdział 20

Zasady ogólne

Art. 129.

Wybory do rad powiatów odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów działu II, jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej.

Art. 130.

Wybory do rad powiatów, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) powiatowe komisje wyborcze,
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 131.

1. W razie zarządzenia wyborów do rad powiatów na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad gmin, głosowanie przeprowadzają obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad gmin, na podstawie tych samych spisów wyborców.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, obwodowa komisja wyborcza sporządza oddzielnie protokoły głosowania w obwodach dla wyborów do rady gminy i dla wyborów do rady powiatu, przekazując je odpowiednio gminnej i powiatowej komisji wyborczej.

Rozdział 21

Liczba radnych. System wyborczy

Art. 132.

W skład rady powiatu wchodzi radni w liczbie dwudziestu w powiatach liczących do 40000 mieszkańców oraz po pięciu na każde kolejne rozpoczęte 20000 mieszkańców, ale nie więcej niż 60 radnych.

Art. 133.

1. Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów. W każdym okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 10 radnych.
2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Art. 134.

1. O wyborze radnego powiatu rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególne listy kandydatów. Podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby głosów oddanych na kandydatów danej listy.
2. W podziale mandatów, o którym mowa w ust. 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy oddano w skali powiatu co najmniej 5% ważnie oddane głosów.

Rozdział 22

Okręgi wyborcze

Art. 135.

1. W celu przeprowadzenia wyborów powiat dzieli się na okręgi wyborcze.
2. Okręgiem wyborczym jest jedna gmina.

3. W celu tworzenia okręgów możliwe jest łączenie gmin tylko w tym przypadku, jeżeli liczba radnych przypadająca na którąkolwiek z gmin, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiłaby mniej niż 3.
4. Podział gminy na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdyby liczba radnych przypadających na tę gminę, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiłaby więcej niż 10 radnych.
5. Utworzenie na obszarze gminy dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga porozumienia z radą tej gminy; należy przy tym uwzględnić podział danej gminy na okręgi wyborcze dla wyborów do rad gmin.
6. Łączenie dwóch lub więcej gmin w celu utworzenia okręgu wyborczego wymaga zasięgnięcia opinii rad tych gmin.
7. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla).

Art. 136.

1. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek starosty, rada powiatu według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców powiatu przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 135 i następujących zasad:
 - 1) ułamki liczby mandatów wybieranych w okręgu wyborczym równe lub większe od $1/2$, jakie wynikną z zastosowania normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej,
 - 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba radnych wybieranych w okręgach przewyższa liczby wynikające z art. 132 i 133, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa jest najmniejsza. W przypadku, gdy liczba mandatów jest mniejsza od wynikającej z art. 132 i 133, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa jest największa.
2. Podział na okręgi wyborcze jest stały. Uchwałę rady powiatu w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przesyła się niezwłocznie każdej radzie gminy położonej na obszarze powiatu oraz wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Art. 137.

1. Na ustalenia rady powiatu w sprawach okręgów wyborczych zainteresowanej radzie gminy, a także wyborcom w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego w terminie 5 dni od daty ich otrzymania. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz radzie powiatu.

2. Od orzeczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Na orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 138.

1. Zmiany w podziale na okręgi wyborcze mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji rad, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa lub zmiany liczby mieszkańców danej gminy lub powiatu.
2. Do zmian w podziale na okręgi wyborcze przepisy art.135-137 stosuje się odpowiednio.

Art. 139.

Informację o okręgach wyborczych, ich numerach i granicach, liczbie radnych wybieranych w okręgu wyborczym oraz wyznaczonej siedzibie powiatowej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości starosta, w formie obwieszczenia, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 23

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Art. 140.

1. Do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów na radnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin.
2. Każda zgłoszona kandydatura powinna być poparta podpisami co najmniej 200 wyborców.

Art. 141.

1. Wojewódzki komisarz wyborczy przyznaje najpóźniej na 23 dni przed dniem wyborów jednolity numer dla list kandydatów komitetu, o którym mowa w art. 166 ust. 1, jeżeli zarejestrował listę we wszystkich okręgach wyborczych do więcej niż połowy rad powiatów na terenie województwa i zawiadamia o tym niezwłocznie powiatowe komisje wyborcze.
2. Pozostałym listom numery przyznaje powiatowa komisja wyborcza stosując odpowiednio przepisy art. 109 ust. 3 i 4.
3. Powiatowa komisja wyborcza powiadamia niezwłocznie pełnomocników o przyznaczonych numerach list kandydatów.

Art. 142.

Powiatowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów. Przepisy art. 109 ust. 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 143.

W razie skreślenia nazwiska kandydata wskutek jego śmierci powodującej sytuację, o której mowa w art. 110 ust. 2, powiatowa komisja wyborcza informuje pełnomocnika komitetu wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Przepisy art. 110 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 144.

1. W razie zarządzenia wyborów do rad powiatów na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad gmin, komitety wyborcze zgłaszające listy kandydatów w wyborach do rad powiatów mogą zgłaszać również listy kandydatów na radnych do rad gmin. Przepisy art. 96 ust. 1 stosuje się odpowiednio.
2. Każdy komitet wyborczy może zgłosić do danego okręgu tylko jedną listę kandydatów.

Rozdział 24

Karty do głosowania

Art. 145.

1. Powiatowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.
2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci powiatowej komisji wyborczej.

Art. 146.

W razie skreślenia nazwiska kandydata lub unieważnienia listy kandydatów po wydrukowaniu kart do głosowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 113 ust. 2 i 3.

Rozdział 25

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 147.

1. W wyborach do rad powiatów wyborca głosuje tylko na określoną listę kandydatów, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2, głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.
4. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak „x” jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Art. 148.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Rozdział 26

Ustalanie wyników wyborów

Art. 149.

1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych powiatowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady powiatu odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.
2. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy.

Art. 150.

1. Komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.
2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:
 - 1) osób uprawnionych do głosowania,
 - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
 - 3) oddanych kart do głosowania,
 - 4) kart nieważnych,
 - 5) kart ważnych,
 - 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
 - 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art. 147 ust. 3,
 - 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
3. Na podstawie zestawienia, o którym mowa w ust. 1, komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Art. 151.

1. W wyborach do rady powiatu komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 150 ust. 2, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 134 ust. 2, w sposób następujący:
 - 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4; 5 i dalej, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy,
 - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano

równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

3. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.
4. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście. W przypadku, gdy kolejność na liście była ustalona zgodnie z porządkiem alfabetycznym o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 152.

1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 151, komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady powiatu.
2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu, liczby z zestawienia wyników głosowania, o którym mowa w art. 150 ust. 2 oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 151 ust. 4.
4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.
5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 54 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 153.

Powiatowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do rady powiatu.

Art. 154.

1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu lub jego zastępcy, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.
2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu z wyborów za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych.

3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt staroście w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 155.

1. Po otrzymaniu protokołów od powiatowej komisji wyborczej wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.
2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 149-154 stosuje się odpowiednio.

Art. 156.

Powiatowa komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze.

Dział IV

Wybory do sejmików województw. Przepisy szczególne

Rozdział 27

Zasady ogólne

Art. 157.

Wybory do sejmików województw odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów działu II, jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej.

Art. 158.

Wybory do sejmików województw, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i wojewódzkich komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) wojewódzkie komisje wyborcze,
- 2) powiatowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 159.

1. W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów:
 - 1) głosowanie przeprowadzają obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad powiatów, na podstawie tych samych spisów wyborców,
 - 2) powiatowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad powiatów sporządzają protokoły zbiorczych wyników głosowania w powiecie dla wyborów do sejmiku województwa.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, sporządzane są odrębne protokoły głosowania w obwodzie dla wyborów do sejmików województw i dla wyborów do rad powiatów.

3. Miejskie komisje wyborcze w miastach na prawach powiatu sporządzają protokoły zbiorczych wyników głosowania w mieście dla wyborów do sejmiku województwa.
4. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie zarządzenia na ten sam dzień wyborów do sejmików województw, rad powiatów i rad gmin.

Rozdział 28

Liczba radnych. System wyborczy

Art. 160.

W skład sejmiku województwa wchodzi radni w liczbie czterdziestu pięciu w województwach liczących do 2000000 mieszkańców oraz po pięciu radnych na każde kolejne rozpoczęte 500000 mieszkańców.

Art. 161.

1. Radni wybierani są w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.
2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Art. 162.

1. O wyborze radnego województwa rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególne listy kandydatów. Podziału mandatów w okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby głosów oddanych na kandydatów danej listy.
2. W podziale mandatów, o którym mowa w ust. 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy oddano w skali województwa co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

Rozdział 29

Okręgi wyborcze

Art. 163.

1. W celu przeprowadzenia wyborów obszar województwa dzieli się na okręgi wyborcze.
2. Okręgiem wyborczym jest jeden powiat lub jego część.
3. Łączenie powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego jest dopuszczalne jedynie wtedy, gdy liczba radnych wybieranych w danym powiecie do sejmiku województwa byłaby mniejsza niż 5 radnych.
4. Przepisy art. 135 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 164.

1. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek marszałka, sejmik województwa według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 163 i następujących zasad:
 - 1) w okręgu wyborczym wybiera się od 5 do 15 radnych,

- 2) w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż 3/5 ogólnej liczby danej rady.
2. Przepisy art. 136 ust. 1 pkt 1 i 2, ust. 2 oraz art. 137-139 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 30

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Art. 165.

1. Do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów na radnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin w gminach liczących powyżej 20000 mieszkańców.
2. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 300 wyborców.
3. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do wojewódzkiej komisji wyborczej.

Art. 166.

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do sejmików województw przyznaje w drodze losowania, najpóźniej na 25 dni przed wyborami, jednolity numer dla list komitetów wyborczych, o których mowa w art. 78. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników komitetów wyborczych.
2. Państwowa Komisja Wyborcza zawiadamia niezwłocznie wojewódzkie komisje wyborcze oraz pełnomocników o wylosowanych numerach list.
3. Pozostałe numery list przyznaje wojewódzka komisja wyborcza stosując odpowiednio przepisy art. 109 ust. 3 i 4.

Art. 167.

Wojewódzka komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów. Przepisy art. 109 ust. 5 i 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 168.

W razie skreślenia nazwiska kandydata wskutek jego śmierci powodującej sytuację, o której mowa w art. 110 ust. 2, wojewódzka komisja wyborcza informuje pełnomocnika komitetu wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Przepisy art. 110 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 169.

1. W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów, komitety wyborcze zgłaszające kandydatów w wyborach do sejmiku województwa mogą zgłaszać również kandydatów na radnych do rad powiatów. Przepisy art. 96 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

2. Każdy komitet wyborczy może zgłosić w wyborach do danej rady w okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.

Art. 170.

W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów i rad gmin, przepisy art. 169 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 31

Karty do głosowania

Art. 171.

1. Wojewódzka komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym.
2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci wojewódzkiej komisji wyborczej.

Art. 172.

W razie skreślenia nazwiska kandydata z listy lub unieważnienia listy kandydatów po wydrukowaniu kart do głosowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 113 ust. 2 i 3.

Rozdział 32

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 173.

1. Wyborca głosuje tylko na określoną listę kandydatów, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
2. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 113 ust. 2, głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.
3. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak „x” jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Art. 174.

Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list.

Art. 175.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Rozdział 33

Ustalanie wyników wyborów

Art. 176.

1. Powiatowa komisja wyborcza, na podstawie otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmików województw, ustala wyniki głosowania na poszczególne listy kandydatów i sporządza, w trzech egzemplarzach, protokół wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego).
2. W przypadku utworzenia okręgu wyborczego obejmującego więcej niż jeden powiat, zadania powiatowej komisji wyborczej, określone w ust. 1, wykonuje powiatowa komisja wyborcza wskazana przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.
3. W protokole wymienia się liczby:
 - 1) osób uprawnionych do głosowania,
 - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
 - 3) oddanych kart do głosowania,
 - 4) kart nieważnych,
 - 5) kart ważnych,
 - 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
 - 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art. 173 ust. 2,
 - 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
4. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy.
5. Przepisy art. 124 ust. 5 i 6, art. 125 i 126 stosuje się odpowiednio.

Art. 177.

Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 176, wojewódzka komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego). Przepis art. 127 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 178.

1. Na podstawie protokołów wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego) wojewódzka komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym na poszczególne listy kandydatów, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.
2. W zestawieniu wymienia się liczby:
 - 1) osób uprawnionych do głosowania,
 - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
 - 3) oddanych kart do głosowania,

- 4) kart nieważnych,
 - 5) kart ważnych,
 - 6) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
 - 7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów, z uwzględnieniem art. 173 ust. 2,
 - 8) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
3. Na podstawie zestawień, o których mowa w ust. 2, wojewódzka komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 162 ust. 2, w sposób następujący:
- 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4; 5 i dalej aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielania między listy,
 - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
4. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielania, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na dana listę oddano większą liczbę głosów.
5. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.
6. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście. W przypadku, gdy kolejność na liście była ustalona zgodnie z porządkiem alfabetycznym o uzyskaniu mandatu rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez wojewódzką komisję wyborczą w obecności pełnomocników.

Art. 179.

1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 178, wojewódzka komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do sejmiku województwa.
2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu, liczby z zestawienia wyników głosowania, o którym mowa w art. 178 ust. 2 oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 178 ust. 6.
4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.

5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 54 ust. 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 180.

1. Wojewódzka komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do sejmiku województwa. Jeden z egzemplarzy protokołu przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią określonym.
2. Przepisy art. 154 i 155 stosuje się odpowiednio.

Art. 181.

Wojewódzka komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze.

Dział V

Ogłaszanie wyników wyborów

Rozdział 34

Ogłaszanie wyników wyborów na obszarze województwa

Art. 182.

1. Wojewódzki komisarz wyborczy, na podstawie protokołów z wyborów sporządzonych przez właściwe organy wyborcze, podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, wyniki wyborów do rad na obszarze województwa.
2. W obwieszczeniu, o którym mowa w ust. 1, zamieszcza się zbiorczą informację o wynikach głosowania i wynikach wyborów do rad, do których wybory zostały przeprowadzone oraz - odrębnie dla każdej rady - dane zawarte w protokołach z wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza może określić wzór obwieszczenia.

Art. 183.

Obwieszczenie wojewódzkiego komisarza wyborczego podaje się do publicznej wiadomości, przez rozplakatowanie odpowiedniego wyciągu z obwieszczenia, na obszarze każdej gminy oraz ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej.

Rozdział 35

Ogłaszanie wyników wyborów na obszarze kraju

Art. 184.

1. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, zbiorcze wyniki wyborów do rad na obszarze kraju.

2. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 1, publikuje się w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym oraz ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 185.

Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Prezesowi Rady Ministrów informację o przebiegu i wynikach wyborów. Informację tę przekazuje się również Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu.

Art. 186.

Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wynikach wyborów.

Art. 187.

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, złożony po porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, określa, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów.

Dział VI

Wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego.

Przepisy szczególne

Rozdział 36

Obsadzenie mandatów bez głosowania

Art. 188.

1. Jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców został zarejestrowany tylko jeden kandydat, głosowania nie przeprowadza się, a za wybranego uważa się zarejestrowanego kandydata.
2. Jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców lub w wyborach do rad powiatów zarejestrowana liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym lub od niej mniejsza, głosowania nie przeprowadza się a za wybranych na radnych terytorialna komisja wyborcza uznaje zarejestrowanych kandydatów, a odpowiednio pozostałe mandaty pozostają nieobsadzone.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w przypadku zarejestrowania w okręgu wyborczym dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców, bądź w okręgu dla wyboru rady w powiecie tylko jednej listy kandydatów.

Art. 189.

1. W przypadku, o którym mowa w art. 188, właściwa terytorialna komisja wyborcza niezwłocznie zawiadamia wyborców danego okręgu wyborczego o przyczynach obsadzenia mandatów bez głosowania, w formie obwieszczenia, którego druk i rozplakatowanie zapewnia odpowiednio marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta). Je-

den egzemplarz obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

2. Komisja wyborcza sporządza odpowiedni protokół z obsadzenia mandatu radnego bez głosowania w okręgu wyborczym. Przepisy art. 123-127 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 37

Wygaśnięcie mandatu radnego

Art. 190.

1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje wskutek:
 - 1) odmowy złożenia ślubowania,
 - 2) pisemnego zrzeczenia się mandatu,
 - 3) utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów,
 - 4) prawomocnego wyroku sądu, orzeczonego za przestępstwo popełnione z winy umyślnej,
 - 5) śmierci.
2. Wygaśnięcie mandatu radnego w przypadkach określonych w ust. 1 stwierdza rada w drodze uchwały, najpóźniej w 3 miesiące od wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu.
3. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 3 przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień.
4. Uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu radnego doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Art. 191.

1. Od uchwały rady o wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w art. 190 ust. 1 pkt 3, zainteresowanemu przysługuje odwołanie do właściwego sądu wojewódzkiego w terminie 7 dni od dnia jej doręczenia. Przepisy art. 60 i 61 stosuje się odpowiednio.
2. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje z dniem wydania przez sąd orzeczenia oddalającego odwołanie.

Rozdział 38

Wybory uzupełniające

Art. 192.

1. W przypadku nieobsadzenia mandatów lub wygaśnięcia mandatu radnego rady w gminie liczącej do 20000 mieszkańców wojewoda zarządza wybory uzupełniające.
2. Przepisy art. 25 stosuje się odpowiednio, z tym że w zarządzeniu wojewody o wyborach podaje się liczbę wybieranych radnych.

Art. 193.

1. Wybory uzupełniające, o których mowa w art. 192 ust. 1, przeprowadza się na zasadach i w trybie przepisów niniejszej ustawy w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu.
2. Jeżeli w wyniku wyborów, o których mowa w ust. 1, mandat pozostaje nieobsadzony, wybory uzupełniające powtarza się między 6 a 9 miesiącem, licząc od daty tych wyborów.
3. Kadencja radnych wybranych w wyborach uzupełniających upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 25.
4. Wyborów uzupełniających nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Art. 194.

1. W przypadku wygaśnięcia mandatu radnego wybranego w okręgu wyborczym dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 20000 mieszkańców *oraz mandatu radnego powiatu lub województwa*¹⁾, właściwa rada, po stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu radnego, podejmuje na następnej sesji uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów decyduje kolejność umieszczenia nazwiska kandydata na liście.
2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa przy obsadzeniu mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie to powinno być zgłoszone radzie na piśmie w ciągu trzech dni od daty doręczenia zawiadomienia o przysługującym mu mandacie.
3. Jeżeli wskutek wygaśnięcia mandatów, których obsadzenie w trybie ust. 1 i 2 nie było możliwe, skład rady zmniejszył się więcej niż o 1/5, przeprowadza się wybory uzupełniające do danej rady, chyba że do zakończenia kadencji rady zostało mniej niż 6 miesięcy.

Rozdział 39

Wybory przedterminowe

Art. 195.

W przypadkach określonych ustawami przeprowadza się wybory przedterminowe.

Art. 196.

1. Wybory przedterminowe przeprowadza się na zasadach i w trybie przepisów niniejszej ustawy.
2. Kadencja radnych i rad wybranych w wyborach przedterminowych upływa z dniem zakończenia kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 25.

¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zmianie ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 160, poz. 1060).

- Wyborów przedterminowych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Rozdział 40

Zmiany w podziale terytorialnym państwa

Art. 197.

- Zmiany w podziale terytorialnym państwa zachodzące w toku kadencji rad powodują następujące skutki:
 - jeżeli z jednej jednostki samorządu terytorialnego tworzy się dwie jednostki lub więcej, dotychczasowa rada zostaje z mocy prawa rozwiązana,
 - jeżeli z jednostki zostaje wyłączony obszar stanowiący okręg wyborczy dla wyboru danej rady i zostaje on włączony do sąsiedniej jednostki, radny stale zamieszkały i wybrany w tym okręgu staje się radnym rady w jednostce powiększonej; mandat radnego nie spełniającego tych warunków wygasa z mocy prawa,
 - jeżeli z jednostki zostaje wyłączony obszar stanowiący część okręgu wyborczego dla wyboru rady i zostaje on włączony do sąsiedniej jednostki, radny stale zamieszkały na tym obszarze i wybrany w tym okręgu staje się radnym w jednostce powiększonej; mandat radnego nie spełniającego tych warunków wygasa z mocy prawa,
 - jeżeli jednostka zostaje włączona do innej jednostki albo dwie jednostki lub więcej łączą się w nową jednostkę, rady tych jednostek zostają z mocy prawa rozwiązane.
- Przepisy ust. 1 pkt 2 i 3 stosuje się odpowiednio w przypadku radnego stale zamieszkałego na obszarze okręgu wyborczego lub jego części włączanego do sąsiedniej jednostki, a wybranego w innym okręgu wyborczym włączanego także w całości lub w części do tej jednostki.
- W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 4, przeprowadza się wybory nowych rad w trybie i na zasadach określonych niniejszą ustawą.
- W wyniku zmian w składach rad, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2, dopuszcza się na czas danej kadencji, z zastrzeżeniem ust. 5, odstępstwa od ustawowej liczby radnych ustalonej dla danej rady, stosownie do przepisów ustaw. Zmiany w składach rad ogłasza, w formie obwieszczenia, wojewódzki komisarz wyborczy w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
- Jeżeli w wyniku zmian, o których mowa w ust. 4, skład rady zmniejszył się poniżej 3/5 ustawowej liczby radnych, rada jednostki zostaje z mocy prawa rozwiązana. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.
- Wojewódzki komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości oraz ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, w formie obwieszczenia, informację o rozwiązaniu z mocy prawa rady jednostki z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 4 oraz w ust. 5.

7. Wygaśnięcie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w ust.1 pkt 2 i 3 oraz w ust. 2, następuje w dniu wejścia w życie zmiany w podziale terytorialnym. Wygaśnięcie mandatu stwierdza właściwa rada, w drodze uchwały, podjętej w ciągu 3 miesięcy od ich wystąpienia. Przepis ust. 6 stosuje się odpowiednio.
8. Wyborów uzupełniających i wyborów nowych rad nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Art. 198.

Kadencja rad i radnych wybranych w wyborach, o których mowa w art. 197, upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 25.

Dział VII

Przepisy karne

Art. 199.

Kto narusza zakazy określone w art. 48 ust. 1, art. 65, art. 67 albo 69 lub umieszcza plakaty i hasła wyborcze bądź ustawia urządzenia ogłoszeniowe z naruszeniem zasad określonych w art. 71 - podlega karze grzywny.

Art. 200.

Kto narusza zakaz określony w art. 68 - podlega grzywnie od 5000 złotych do 50000 złotych.

Art. 201.

1. Kto dopuszcza do niewykonania obowiązku, o którym mowa w art. 74, podlega karze grzywny.
2. Kto dopuszcza do niewykonania obowiązku sporządzenia i złożenia sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 84 ust. 2, albo do podania w nim nieprawdziwych danych - podlega karze grzywny.

Art. 202.

1. Kto dopuszcza do niewykonania obowiązku przekazania nadwyżki środków finansowych, o której mowa w art. 84 ust. 3, instytucji charytatywnej - podlega grzywnie albo karze pozbawienia wolności do lat 2 albo obu tym karom łącznie.
2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie - podlega grzywnie.

Art. 203

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 199 i 201, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Dział VIII

Przepisy szczególne, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 204.

Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych są wolne od opłat.

Art. 205.

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o upływie terminu do wniesienia skargi lub odwołania do sądu albo organu wyborczego, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi lub odwołania w sądzie lub organowi wyborczemu.
2. Jeżeli koniec terminu do wykonania czynności określonej w ustawie przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.
3. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, czynności wyborcze określone kalendarzem wyborczym oraz czynności, o których mowa w ust. 1, dokonywane są w godzinach urzędowania sądów i organów wyborczych.

Art. 206.

Do przeprowadzenia wyborów do organów stanowiących obligatoryjnych związków komunalnych oraz do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład tych związków stosuje się przepisy niniejszej ustawy, chyba że ustawa o utworzeniu związku komunalnego stanowi inaczej.

Art. 207.

Państwowa Komisja Wyborcza powoła, w ciągu 14 dni od dnia ogłoszenia niniejszej ustawy, wojewódzkich komisarzy wyborczych zgodnie z przepisami ustawy.

Art. 208.

1. Zarządzone przez Prezesa Rady Ministrów, na podstawie art. 9 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin (Dz.U. z 1996 r. Nr 84, poz. 387 i z 1998 r. Nr 50, poz. 311) w związku z art. 32 ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, poz. 195 i Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601), wybory do rad gmin i do Rady miasta stołecznego Warszawy przeprowadza się, w wyznaczonym uprzednio terminie 11 października 1998 r., na podstawie przepisów niniejszej ustawy.
2. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, dostosuje kalendarz wyborczy odnoszący się do ogłoszonych na dzień 11 października 1998 r. wyborów, o których mowa w ust. 1, do wymogów niniejszej ustawy.

Art. 209.

W pierwszych wyborach do rad gmin przeprowadzanych na podstawie niniejszej ustawy w terminie, o którym mowa w art. 208, zarząd gminy dokonuje podziału gminy na okręgi wyborcze, ustala liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu oraz tworzy obwody głosowania.

Art. 210.

1. Prezes Rady Ministrów wyznaczy, w drodze rozporządzenia, datę pierwszych wyborów do rad powiatów i sejmików województw oraz określi dni, w których upływają terminy wykonania czynności określonych w ustawie (wspólny kalendarz wyborczy, jeżeli wybory do rad powiatów i sejmików województw zostaną wyznaczone na ten sam dzień).
2. W razie zarządzenia pierwszych wyborów do rad powiatów i sejmików województw na podstawie niniejszej ustawy na ten sam dzień, na który zarządzono pierwsze wybory do rad gmin przeprowadzanych na podstawie niniejszej ustawy (art. 208), Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, dni w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych określonych w ustawie (wspólny kalendarz wyborczy do wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw).

Art. 211.

1. W pierwszych wyborach do rad powiatów i sejmików województw przeprowadzanych na podstawie niniejszej ustawy:
 - 1) minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii właściwego wojewody i sejmiku samorządowego oraz Państwowej Komisji Wyborczej, dokonuje, w drodze rozporządzenia, podziału powiatów i województw na okręgi wyborcze oraz ustala liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym,
 - 2) obsługę administracyjną wojewódzkich komisji wyborczych i wykonanie zadań wyborczych na obszarze województwa zapewnia wojewoda właściwy dla siedziby sejmiku województwa we współdziałaniu z dyrektorem delegatury Krajowego Biura Wyborczego,
 - 3) obsługę administracyjną powiatowej komisji wyborczej i wykonanie zadań wyborczych na obszarze powiatu zapewnia burmistrz (prezydent miasta) właściwy dla siedziby powiatu,
 - 4) art. 135 ust. 5 i 6 nie stosuje się,
 - 5) art. 137 nie stosuje się,
 - 6) art. 136, art. 139 i art. 164 stosuje się odpowiednio.
2. Opinia sejmiku samorządowego, o której mowa w ust. 1 pkt 1, powinna być udzielona w terminie 7 dni od dnia zwrócenia się o nią przez ministra właściwego do spraw administracji. W przypadku niedotrzymania tego terminu minister wykonuje uprawnienia określone w ust. 1 pkt 1 bez uzyskania opinii sejmiku samorządowego.
3. Przy podziale województwa na okręgi wyborcze dla przeprowadzenia pierwszych wyborów do sejmików województw należy dążyć do tego, aby okręgi wyborcze obejmowały obszar możliwie jednorodny ze względu na układ osadniczy i przestrzenny.

Art. 212.

Traci moc ustawa z dnia 8 marca 1990 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin (Dz.U. z 1996 r. Nr 84, poz. 387 i z 1998 r. Nr 50, poz. 311).

Art. 213.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 207, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(3)

Ustawa

z dnia 8 marca 1990 r.

o samorządzie gminnym²⁾

(Dziennik Ustaw z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622, z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775 oraz z 1998 r. Nr 155, poz. 1014 i Nr 162, poz. 1126)

(wyciąg)

Art. 1.

1. Mieszkańcy gminy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową.
2. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o gminie, należy przez to rozumieć wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

[...]

Art. 11.

1. Mieszkańcy gminy podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (poprzez wybory i referendum) lub za pośrednictwem organów gminy.
2. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rady gminy określa odrębna ustawa.^{*)}

Art. 12.

1. *W sprawach samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne oraz odwołania rady gminy przed upływem kadencji rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum gminnego.*³⁾

[...]

Art. 13.

1. *Referendum przeprowadza się z inicjatywy rady lub na wniosek co najmniej 1/10 mieszkańców uprawnionych do głosowania.*⁴⁾
2. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.
3. *Referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji przeprowadza się wyłącznie na wniosek mieszkańców, na zasadach określonych w ust. 1 i 2, nie wcześniej jednak*

^{*)} Ustawa z dnia 11 października 1991 r. o referendum gminnym (Dz. U. Nr 110, poz. 473).

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa (Dz. U. Nr 162, poz. 1026).

³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 44 pkt 1 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o referendum gminnym (Dz. U. 110, poz. 473).

⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 44 pkt 2 ustawy powołanej w przypisie 3.

niż po upływie 12 miesięcy od dnia wyborów lub od dnia ostatniego referendum w sprawie odwołania rady gminy przed upływem kadencji.⁵⁾

[...]

Art. 15.

1. Z zastrzeżeniem art. 12 organem stanowiącym i kontrolnym w gminie jest rada gminy.
2. Jeżeli siedziba rady gminy znajduje się w mieście położonym na terytorium tej gminy, rada nosi nazwę rady miejskiej.

Art. 16.

Kadencja rady gminy trwa 4 lata licząc od dnia wyboru.

[...]

Art. 19.

1. Rada gminy wybiera ze swego grona przewodniczącego i 1-3 wiceprzewodniczących bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu tajnym.

[...]

3. Funkcji, o których mowa w ust. 1, nie można łączyć z funkcją członka zarządu.

[...]

Art. 24a.

1. Z radnym nie może być nawiązany stosunek pracy w urzędzie gminy, w której radny uzyskał mandat.
2. Przepis ust. 1 dotyczy również kierowników gminnych jednostek organizacyjnych.
3. Przepis ust. 1 nie dotyczy radnych wybranych do zarządu, z którymi stosunek pracy nawiązany jest na podstawie wyboru.
4. Nawiązanie przez radnego stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1 i 2, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Art. 24b.

1. Osoba wybrana na radnego nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy w urzędzie gminy, w której uzyskała mandat, oraz wykonywać funkcje kierownika w jednostce organizacyjnej tej gminy. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu osoba ta obowiązana jest złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy.

[...]

⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 124, poz. 601).

5. Niezłożenie przez radnego wniosku, o którym mowa w ust. 1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.
6. Przepisy ust. 1 - 5 stosuje się odpowiednio w przypadku obsadzenia mandatu rady w drodze uchwały rady gminy podjętej na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin.

[...]

Art. 24f.

1. Radni nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia *gminnego*⁶⁾ a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.
2. Radni nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi spółek prawa handlowego z udziałem *gminnych*⁷⁾ osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie radnego do tych władz są z mocy prawa nieważne.
3. Zakaz, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy radnych, o ile zostali oni wyznaczeni do spółek, określonych w tym przepisie, jako reprezentanci mienia *gminnego*⁸⁾, radni nie mogą zostać wyznaczeni do więcej niż dwóch spółek.
4. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, radny jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji w terminie do 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 23a ust. 1. W razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, radny traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania.
5. Radni nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem *gminnych*⁹⁾ osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez radnego przed pierwszą sesją rady gminy, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwóch lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa wyboru).

[...]

Art. 27.

Członkostwa zarządu nie można łączyć z zatrudnieniem w administracji rządowej.

⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 3 ustawy powołanej w przypisie 2.

⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 3 ustawy powołanej w przypisie 2.

⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 3 ustawy powołanej w przypisie 2.

⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 3 ustawy powołanej w przypisie 2.

Art. 28.

1. Rada gminy wybiera zarząd w liczbie od 3 do 7 osób spośród radnych spoza składu rady w ciągu 6 miesięcy od daty ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, z uwzględnieniem ust. 2 i 3.

[...]

Art. 28a.

1. Jeżeli rada gminy nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 28 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa.
2. Informację o rozwiązaniu rady gminy z mocy prawa z przyczyny określonej w ust. 1 wojewoda podaje do wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze gminy oraz ogłasza, w formie obwieszczenia, w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
3. Po rozwiązaniu rady gminy z przyczyny określonej w ust. 1 przeprowadza się wybory przedterminowe. Wybory zarządza Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania rady gminy.
4. Do czasu wyboru zarządu przez nową radę Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wyznacza osobę, która w tym okresie pełni funkcję organów gminy.
5. Jeżeli rada gminy wybrana w trybie ust. 3 nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 28 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa. Informację o rozwiązaniu rady podaje się do wiadomości w trybie określonym w ust. 2.
6. W przypadku określonym w ust. 5 nie przeprowadza się wyborów przedterminowych. Do dnia wyborów rady gminy na kolejną kadencję rad oraz zarządu gminy zadania i kompetencje organów gminy przejmuje zarząd komisaryczny ustanowiony przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przepisów art. 97 nie stosuje się.
7. *Organy gminy ulegają rozwiązaniu z mocy prawa również w przypadkach określonych w art. 197 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz ust. 5 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060).¹⁰⁾*
8. Do okoliczności określonej w ust. 7 stosuje się odpowiednio przepisy ust. 2 - 6, z uwzględnieniem zasady, że osobę, która w tym okresie pełni funkcję organów gminy wyznacza się dla każdej z gmin powstałych w wyniku zmian w podziale terytorialnym państwa.

[...]

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 8 ustawy powołanej w przypisie 2.

(4)

Ustawa

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie województwa

(Dziennik Ustaw Nr 91, poz. 576, Nr 155, poz. 1014, Nr 160, poz. 1060 i Nr 162, poz. 1126)

(wyciąg)

Art. 1.

1. Mieszkańcy województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową.
2. Województwo oznacza:
 - 1) jednostkę samorządu terytorialnego - regionalną wspólnotę samorządową,
 - 2) największą jednostkę zasadniczego podziału terytorialnego kraju w celu wykonywania administracji publicznej.

[...]

Art. 5.

1. Mieszkańcy województwa podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (w drodze wyborów i referendum) lub za pośrednictwem organów samorządu województwa.
2. Referendum może być przeprowadzone w każdej ważnej dla województwa sprawie mieszczącej się w zakresie jego zadań.
3. Referendum przeprowadza się z inicjatywy sejmiku województwa lub na wniosek co najmniej 1/10 mieszkańców uprawnionych do głosowania.
4. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.
5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa odrębna ustawa.

[...]

Art. 15.

Organami samorządu są:

- 1) sejmik województwa,
- 2) zarząd województwa.

Art. 16.

1. Sejmik województwa jest organem stanowiącym i kontrolnym województwa.
2. Kadencja sejmiku województwa trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów,
3. W skład sejmiku województwa wchodzi radni, wybierani w wyborach bezpośrednich, w liczbie określonej w odrębnej ustawie.

4. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do sejmiku województwa określa odrębna ustawa.

Art. 17.

W sprawie odwołania sejmiku województwa przed upływem kadencji rozstrzyga się wyłącznie w drodze referendum wojewódzkiego.

[...]

Art. 22.

1. Radny przed objęciem mandatu składa ślubowanie:

„Uroczycie ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu Polskiego, strzec suwerenności i interesów Państwa Polskiego, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny, wspólnoty samorządowej województwa i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania „Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Odmowa złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

[...]

Art. 23.

[...]

4. Mandatu radnego województwa nie można łączyć z:

1) mandatem radnego powiatu i gminy,

2) funkcją wojewody i wicewojewody,

3) zatrudnieniem na stanowiskach urzędniczych w urzędach rządowej administracji zespolonej i niezespolonej na obszarze województwa.¹¹⁾

Art. 24.

1. Radny nie może wchodzić w stosunki cywilnoprawne w sprawach majątkowych z województwem lub wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi, z wyjątkiem stosunków prawnych wynikających z korzystania z powszechnie dostępnych usług na warunkach ogólnych oraz stosunku najmu pomieszczeń do własnych celów mieszkaniowych lub własnej działalności gospodarczej oraz dzierżawy, a także innych prawnych form korzystania z nieruchomości, jeżeli najem, dzierżawa lub użytkowanie są oparte na warunkach ustalonych powszechnie dla danego typu czynności prawnych.

[...]

4. Do radnego województwa stosuje się odpowiednio przepisy art. 24e - 24h ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261,

¹¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 27 pkt 1 ustawy powołanej w przypisie 2.

*Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622, z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775 oraz z 1998 r. Nr 155, poz. 1014).*¹²⁾

[...]

Art. 25.

1. Z radnym nie może być nawiązany stosunek pracy w urzędzie marszałkowskim w tym województwie, w którym radny uzyskał mandat. Przepis ten nie dotyczy radnych wybranych do zarządu województwa, z którymi stosunek pracy jest nawiązany na podstawie wyboru.
2. Przepis ust. 1 dotyczy także stanowiska kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej, bez względu na rodzaj umowy lub innych aktów, na których podstawie nawiązany został z radnym stosunek pracy.
3. Nawiązanie przez radnego stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1 i 2, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Art. 26.

1. Radny, który przed uzyskaniem mandatu pozostawał w stosunku pracy w urzędzie marszałkowskim lub był zatrudniony na stanowisku kierownika wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej w tym województwie, w którym uzyskał mandat, jest obowiązany złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, przed złożeniem ślubowania, o którym mowa w art. 22 ust. 1.

[...]

5. Niezłożenie przez radnego wniosku, o którym mowa w ust. 1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

[...]

Art. 31.

1. Zarząd województwa jest organem wykonawczym województwa.
2. W skład zarządu województwa, liczącego 5 osób, wchodzi marszałek województwa jako jego przewodniczący, wiceprzewodniczący i pozostali członkowie.
3. Członkostwa zarządu województwa nie można łączyć z członkostwem w organach gminy i powiatu, z zatrudnieniem w administracji rządowej oraz z mandatem posła lub senatora.

[...]

Art. 33.

1. Jeżeli sejmik województwa nie dokona wyboru zarządu województwa w terminie określonym w art. 32 ust. 2, ulega rozwiązaniu z mocy prawa.

¹²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 ustawy powołanej w przypisie 1.

2. Informację o rozwiązaniu sejmiku województwa z przyczyny określonej w ust. 1 wojewoda podaje do publicznej wiadomości w środkach masowego przekazu i ogłasza, w formie obwieszczenia, w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
3. Po rozwiązaniu sejmiku województwa z przyczyny określonej w ust. 1 przeprowadza się wybory przedterminowe. Wybory zarządza Prezes rady Ministrów w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania sejmiku województwa.
4. Funkcje organów województwa, do czasu wyboru zarządu województwa przez nowy sejmik województwa, pełni właściwy terytorialnie wojewoda.
5. Jeżeli sejmik województwa wybrany w trybie określonym w ust. 3 nie dokona wyboru zarządu województwa w terminie określonym w art. 32 ust. 2, ulega rozwiązaniu z mocy prawa. Informację o rozwiązaniu sejmiku województwa podaje się do wiadomości w trybie określonym w ust. 2.
6. W przypadku określonym w ust. 5 nie przeprowadza się kolejnych wyborów przedterminowych. Do dnia wyborów do sejmiku województwa na kolejną kadencję oraz zarządu województwa zadania i kompetencje sejmiku województwa i zarządu województwa przejmuje właściwy terytorialnie wojewoda.

[...]

Art. 84.

1. W razie naruszenia przez sejmik województwa Konstytucji lub rażącego albo wielokrotnego naruszania ustaw Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może, w drodze uchwały, rozwiązać sejmik województwa. Rozwiązanie sejmiku województwa jest równoznaczne z rozwiązaniem wszystkich organów samorządu województwa. Do czasu wyboru nowych organów samorządu województwa funkcje tych organów pełni właściwy terytorialnie wojewoda.

[...]

(5)

Ustawa

z dnia 5 czerwca 1998 r.

o samorządzie powiatowym

(Dziennik Ustaw Nr 91, poz. 578 i Nr 155, poz. 1014)

(wyciąg)

Art. 1.

1. Mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o powiecie, należy przez to rozumieć lokalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

[...]

Art. 8.

1. Mieszkańcy powiatu podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym - poprzez wybory i referendum powiatowe - lub za pośrednictwem organów powiatu.
2. Organami powiatu są:
 - 1) rada powiatu,
 - 2) zarząd powiatu.

Art. 9.

1. Rada powiatu jest organem stanowiącym i kontrolnym powiatu, z zastrzeżeniem przepisów o referendum powiatowym.
2. Kadencja rady trwa 4 lata, licząc od dnia wyborów.
3. Radni wybierani są w wyborach bezpośrednich. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rady powiatu oraz jej liczebność określa odrębna ustawa.

Art. 10.

1. Odwołanie rady powiatu przed upływem kadencji następuje w drodze referendum powiatowego.
2. W drodze referendum mogą być rozstrzygane sprawy z zakresu właściwości powiatu.

Art. 11.

1. Referendum przeprowadza się z inicjatywy rady lub na wniosek co najmniej 10% mieszkańców uprawnionych do głosowania.
2. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania.

3. Referendum w sprawie odwołania rady powiatu przed upływem kadencji przeprowadza się na zasadach określonych w ust. 1 i 2, nie wcześniej jednak niż po upływie 12 miesięcy od dnia wyborów lub od dnia ostatniego referendum w sprawie odwołania rady powiatu przed upływem kadencji i nie później niż 6 miesięcy przed upływem kadencji.
4. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa odrębna ustawa.

[...]

Art. 20.

1. Radny przed objęciem mandatu składa ślubowanie:

„Uroczycie ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu Polskiego, strzec suwerenności i interesów Państwa Polskiego, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny, wspólnoty samorządowej powiatu i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej”.

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania: „Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Odmowa złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

[...]

Art. 21.

[...]

6. Do radnego powiatu stosuje się odpowiednio przepisy art. 24e - 24h ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie *gminnym*¹³⁾ (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622, oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775).

[...]

8. Mandatu radnego powiatu nie można łączyć z mandatem radnego gminy i radnego województwa.

Art. 23.

1. Z radnym nie może być nawiązany stosunek pracy w starostwie powiatowym powiatu, w którym radny uzyskał mandat.
2. Przepis ust. 1 dotyczy również kierownika powiatowej jednostki organizacyjnej, bez względu na rodzaj umowy lub innych aktów, na których podstawie nawiązany został z nim stosunek pracy.
3. Przepis ust. 1 nie dotyczy radnych wybranych do zarządu, z którymi stosunek pracy nawiązany jest na podstawie wyboru.
4. Nawiązanie przez radnego stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1 i 2, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

¹³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 1 ustawy powołanej w przypisie 2.

Art. 24.

1. Radny, który przed uzyskaniem mandatu wykonywał pracę w ramach stosunku pracy w starostwie powiatowym lub pełnił funkcję kierownika jednostki organizacyjnej tego powiatu, w którym uzyskał mandat, obowiązany jest złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, przed złożeniem ślubowania, o którym mowa w art. 20 ust. 1.

[...]

5. Niezłożenie przez radnego wniosku, o którym mowa w ust. 1, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

[...]

Art. 26.

1. Zarząd powiatu jest organem wykonawczym powiatu.
2. W skład zarządu powiatu wchodzi starosta jako jego przewodniczący, wicestarosta i pozostali członkowie.
3. Członkostwa w zarządzie powiatu nie można łączyć z członkostwem w organie samorządu gminy i województwa oraz z zatrudnieniem w administracji rządowej, a także z mandatem posła albo senatora.
4. Do zarządu i członków zarządu stosuje się odpowiednio art. 21 ust. 6 i 7.

[...]

Art. 29.

1. Jeżeli rada powiatu nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 27 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa.
2. Informację o rozwiązaniu rady powiatu z przyczyny określonej w ust. 1 wojewoda niezwłocznie podaje do wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty na obszarze powiatu oraz ogłasza w formie obwieszczenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
3. Po rozwiązaniu rady powiatu z przyczyny określonej w ust. 1 przeprowadza się wybory przedterminowe. Wybory zarządza wojewoda w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania rady powiatu.
4. Jeżeli rada powiatu, wybrana w trybie określonym w ust. 3, nie dokona wyboru zarządu w terminie określonym w art. 27 ust. 1, ulega rozwiązaniu z mocy prawa. Informację o rozwiązaniu rady podaje się do wiadomości w trybie określonym w ust. 2.
5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, nie przeprowadza się wyborów przedterminowych. Do dnia wyborów rady powiatu na kolejną kadencję oraz wyboru zarządu powiatu zadania i kompetencje rady i zarządu przejmuje komisarz rządowy ustanowiony przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek wojewody.

[...]

Art. 83.

1. W razie rażącego naruszenia przez radę powiatu Konstytucji lub ustaw Sejm, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może w drodze uchwały rozwiązać radę powiatu. Rozwiązanie rady równoznaczne jest z rozwiązaniem wszystkich organów powiatu. Prezes Rady Ministrów wyznacza osobę, która do czasu wyboru nowych organów powiatu pełni funkcję tych organów.

[...]

(6)

USTAWA

z dnia 25 marca 1994 r.

o ustroju miasta stołecznego Warszawy

(Dziennik Ustaw Nr 48, poz. 195 i Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601)

(wyciąg)

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Miasto stołeczne Warszawa jest związkiem komunalnym w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95, Nr 32, poz. 191, Nr 34, poz. 199, Nr 43, poz. 253 i Nr 89, poz. 518, z 1991 r. Nr 4, poz. 18 i Nr 110, poz. 473, z 1992 r. Nr 85, poz. 428 i Nr 100, poz. 499 oraz z 1993 r. Nr 17, poz. 78).
2. Miasto stołeczne Warszawa tworzą gminy: Warszawa-Bemowo, Warszawa-Białołęka, Warszawa-Bielany, Warszawa-Centrum, Warszawa-Rembertów, Warszawa-Targówek, Warszawa-Ursus, Warszawa-Ursynów, Warszawa-Wawer, Warszawa-Wilanów, Warszawa-Włochy, zwane dalej gminami warszawskimi.
3. Granice gmin warszawskich określa załącznik do ustawy.
4. *Tworzenie, łączenie, podział i znoszenie gmin, ustalanie ich granic oraz siedzib władz następuje w trybie i na zasadach określonych w ustawie, o której mowa w ust.1.¹⁴⁾*

Art. 2.

1. Do zakresu działania gmin warszawskich, oprócz zadań przewidzianych przepisami dotyczącymi samorządu terytorialnego, należą zadania związane z zapewnieniem pieczy nad miejscami o szczególnym znaczeniu dla Narodu oraz niezbędnych warunków dla funkcjonowania w mieście stołecznym Warszawie władz państwowych, naczelnych i centralnych organów administracji państwowej, przedstawicielstw państw obcych i organizacji międzynarodowych, a także sprawy związane z zapewnieniem niezbędnych warunków przyjmowania delegacji zagranicznych.

[...]

Art. 7.

1. Organem stanowiącym i kontrolnym m.st. Warszawy jest Rada.
2. W skład Rady wchodzi 68 radnych m.st. Warszawy. Do radnych m.st. Warszawy stosuje się przepisy o radnych gmin.

¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 1 ustawy powołanej w przypisie 5.

3. Rada wybiera ze swojego składu Przewodniczącego i wiceprzewodniczących.
4. Posiedzenia Rady zwołuje Przewodniczący z własnej inicjatywy, na wniosek Prezydenta m.st. Warszawy lub 1/4 członków Rady albo Prezesa Rady Ministrów.

[...]

Rozdział 3

Przepisy szczególne dotyczące gmin warszawskich

Art. 16.

Radnych w gminach warszawskich wybiera się w liczbie ustalonej zgodnie z art. 17 ustawy, o której mowa w art. 1 ust. 1.

[...]

Art. 27.

1. W dzielnicy działa rada dzielnicy jako organ uchwałodawczy. *W dzielnicach gminy Warszawa-Centrum rada dzielnicy jest organem uchwałodawczym i kontrolnym.*¹⁵⁾
 2. Rada dzielnicy składa się z radnych gminy wybranych w okręgach wyborczych danej dzielnicy oraz z innych członków w liczbie 25, chyba że statut dzielnicy inaczej określi skład i liczbę członków tej rady z zastrzeżeniem ust. 2a.¹⁶⁾
- 2a. Rada dzielnicy w gminie Warszawa-Centrum składa się z:*
- 1) *radnych gminy wybranych w okręgach wyborczych na terenie dzielnicy,*
 - 2) *radnych w liczbie 25 wybranych w wyborach powszechnych.*
- 2b. Do radnych, o których mowa w ust. 2a pkt 2, stosuje się przepisy o radnych gmin.*¹⁷⁾
3. Zasady i tryb wyborów do rad dzielnic członków nie będących radnymi gminy określa statut gminy.

[...]

Rozdział 4

Zasady wyboru radnych Rady m.st. Warszawy, rad gmin warszawskich oraz rad dzielnic gminy Warszawa-Centrum¹⁸⁾

Art. 32.

1. Jeżeli niniejsza ustawa nie stanowi inaczej:

¹⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 9 lit. a) ustawy powołanej w przypisie 5.

¹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 9 lit. b) ustawy powołanej w przypisie 5.

¹⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 9 lit. c) ustawy powołanej w przypisie 5.

¹⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 11 ustawy powołanej w przypisie 5.

- 1) wybory do rad gmin warszawskich oraz wybory do rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum odbywają się na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin,¹⁹⁾
 - 2) wybory do Rady m.st. Warszawy odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów ustawy, o której mowa w pkt 1.
2. Wybory do Rady m.st. Warszawy przeprowadza się łącznie z wyborami do rad gmin warszawskich. Kadencja Rady m.st. Warszawy trwa 4 lata licząc od dnia wyborów.

Art. 33.

1. Dla wyborów do Rady m.st. Warszawy tworzy się okręgi wyborcze, w których wybiera się od 5 do 10 radnych.
2. Obwody głosowania utworzone dla wyborów do rad gmin warszawskich oraz powołane dla tych wyborów obwodowe komisje wyborcze są wspólne dla wyborów do rad i Rady m.st. Warszawy.
3. Spisy wyborców sporządzone dla wyborów do rad gmin warszawskich służą również dla wyborów do Rady m.st. Warszawy.
4. Głosowanie odbywa się równocześnie na radnych Rady m.st. Warszawy i radnych właściwej rady gminy warszawskiej. Wyborca otrzymuje od obwodowej komisji wyborczej dwie karty do głosowania.

Art. 33a.²⁰⁾

1. Wybory radnych do rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum odbywają się łącznie z wyborami do rady tej gminy.
2. Do wyboru radnych dzielnic, o których mowa w art. 27 ust. 2a pkt 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 33 ust. 2 - 4 i art. 39.
3. Terytorialna komisja wyborcza powołana dla przeprowadzenia wyborów do rady gminy Warszawa-Centrum wykonuje odpowiednio zadania związane z wyborami do rad dzielnic w tej gminie, a w szczególności dotyczące ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów.
4. Do kampanii wyborczej do rad dzielnic gminy Warszawa-Centrum i jej finansowania nie stosuje się przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin, dotyczących prawa zgłaszających kandydatów lub listy kandydatów do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w regionalnych programach publicznego radia i publicznej telewizji.

Art. 34.²¹⁾

1. Nie można być równocześnie:

- 1) radnym Rady m.st. Warszawy i radnym rady gminy warszawskiej,

¹⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 12 ustawy powołanej w przypisie 5.

²⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 13 ustawy powołanej w przypisie 5.

²¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 14 ustawy powołanej w przypisie 5.

- 2) *radnym Rady m.st. Warszawy i radnym rady dzielnicy w gminie Warszawa-Centrum, o którym mowa w art. 27 ust. 2a pkt 2.*
2. *Jeżeli w wyniku wyborów kandydat na radnego uzyska mandat:*
 - 1) *radnego Rady m.st. Warszawy i rady gminy warszawskiej - zostaje radnym Rady m.st. Warszawy,*
 - 2) *radnego Rady m.st. Warszawy i radnego rady dzielnicy, o którym mowa w art. 27 ust. 2a pkt 2 - zostaje radnym Rady m.st. Warszawy,*
 - 3) *radnego rady gminy Warszawa-Centrum i radnego rady dzielnicy w tej gminie, o którym mowa w art. 27 ust. 2a pkt 2 - zostaje radnym rady gminy Warszawa-Centrum.*
3. *Nieobsadzenie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w ust. 1, stwierdza:*
 - 1) *wojewódzki komisarz wyborczy w przypadku określonym w ust. 2 pkt 1 i 2,*
 - 2) *terytorialna komisja wyborcza w gminie Warszawa-Centrum w przypadku określonym w ust. 2 pkt 3.*
4. *Jeżeli mandat radnego pozostaje nie obsadzony:*
 - 1) *w okręgu jednomandatowym - przeprowadza się w tym okręgu wybory uzupełniające w trybie i na zasadach określonych w art. 110 ust. 1 i 3 oraz art. 111 ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin,*
 - 2) *w okręgu wielomandatowym - mandat uzyskuje kandydat z tej samej listy, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów; przy równej liczbie głosów decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na liście.*
5. *Jeżeli obsadzenie mandatu radnego, w trybie ust. 4 pkt 2, byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów na liście, mandat pozostaje nie obsadzony i przeprowadza się w tym okręgu wybory uzupełniające odpowiednio na zasadach określonych w art. 112 ust. 4 ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin.*
6. *Ustaleń, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i ust. 5, dokonuje niezwłocznie wojewódzki komisarz wyborczy.*
7. *Informacje w sprawach, o których mowa w ust. 3 - 5, właściwy organ wyborczy podaje do wiadomości publicznej odpowiednio w trybie art. 26 pkt 8 i art. 102 ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin.*

(B)

(1)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 29 grudnia 1995 r.

w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej

(Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 8 i z 1998 r. Nr 27, poz. 385)

Na podstawie art. 17 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 67, poz. 398 i Nr 79, poz. 465, z 1993 r. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 95, poz. 472, z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 121, poz. 770), art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943), art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224, z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604), art. 44 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o referendum (Dz.U. Nr 99, poz. 487), *art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602)* Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się regulamin Państwowej Komisji Wyborczej, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 13 grudnia 1993 r. w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej (Monitor Polski z 1994 r. Nr 2, poz. 7 i z 1995 r. Nr 39, poz. 471).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

REGULAMIN PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Rozdział 1

Postanowienia ogólne

§ 1.

1. Regulamin określa zasady organizacji pracy Państwowej Komisji Wyborczej, zwanej dalej „Komisją”, oraz sposób wykonywania jej ustawowych zadań.
2. Ilekroć w niniejszym regulaminie jest mowa o referendum, należy przez to rozumieć referendum wskazane w art. 1 ustawy o referendum.
3. Ilekroć w niniejszym regulaminie jest mowa o organach wyborczych niższego stopnia, należy przez to rozumieć:
 - 1) wojewódzkie komisje wyborcze, powołane w związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 2) okręgowe komisje wyborcze, powołane w związku z wyborami do Sejmu i Senatu,
 - 3) wojewódzkie komisje do spraw referendum, powołane w związku z przeprowadzeniem referendum,
 - 4) *wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych powołanych w związku z wyborami do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.*²²⁾

§ 2.

1. Komisja rozpatruje i rozstrzyga kolegialnie sprawy należące do jej właściwości.
2. Komisja uchwała akty prawne w zakresie określonym w ustawach, ogłasza je w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i podaje do publicznej wiadomości.

§ 3.

1. Komisja działa na podstawie okresowych planów pracy oraz planów szczegółowych, dotyczących wykonania określonych zadań.
2. Projekty planów, o których mowa w ust. 1, przygotowuje sekretarz Komisji i przedstawia je Komisji.

Rozdział 2

Organizacja pracy Komisji

§ 4.

1. Pracami Komisji kieruje jej przewodniczący, który w szczególności:
 - 1) reprezentuje Komisję na zewnątrz,

²²⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 1 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie zmiany regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej (M.P. Nr 27, poz. 385).

- 2) zwołuje posiedzenia Komisji i im przewodniczy,
 - 3) podpisuje w imieniu Komisji uchwały, wytyczne, wyjaśnienia oraz wnioski Komisji, zaświadczenia o wyborze posłów i senatorów, akty powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych,²³⁾ a także inne pisma wychodzące na zewnątrz, z zastrzeżeniem spraw wymienionych w § 13,
 - 4) nadzoruje wykonanie uchwał i wytycznych Komisji,
 - 5) zleca wykonanie określonych zadań Krajowemu Biuru Wyborczemu i nadzoruje ich wykonanie,
 - 6) wykonuje czynności zlecone przez Komisję.
2. W razie nieobecności przewodniczącego Komisji jego funkcje pełni jeden z zastępców przewodniczącego.

§ 5.

Komisja może przydzielić do wykonania określone czynności wynikające z jej zadań zastępcom przewodniczącego, członkom Komisji i sekretarzowi Komisji lub zespołom powoływanym w tym celu ze swego składu.

§ 6.

Do zadań sekretarza Komisji należy w szczególności:

- 1) przedstawianie na posiedzeniach Komisji projektów uchwał, wytycznych i wyjaśnień Komisji oraz innych materiałów przygotowywanych przez Krajowe Biuro Wyborcze,
- 2) przedkładanie Komisji w celu rozstrzygnięcia odwołań od orzeczeń właściwych organów wyborczych niższego stopnia oraz skarg na ich działalność,
- 3) kierowanie inspekcją Państwowej Komisji Wyborczej,
- 4) dokonywanie wstępnych uzgodnień z naczelnymi organami administracji państwowej w sprawie wydawania - w zakresie ich właściwości - niezbędnych aktów prawnych w sprawach dotyczących wyborów i referendum,
- 5) występowanie do wojewodów i zarządów gmin w sprawach organizacyjnych dotyczących wyborów i referendum,
- 6) organizowanie na zlecenie Komisji narad i szkolenia z organami wyborczymi niższego stopnia.

Rozdział 3

Posiedzenia Komisji

§ 7.

Komisja odbywa posiedzenia w terminach ustalonych w planie pracy; doręczenie zawiadomień o posiedzeniu, wraz z porządkiem obrad i materiałami na posiedzenie, zapewnia sekretarz Komisji

²³⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 2 uchwały powołanej w przypisie 22.

w terminie umożliwiającym przygotowanie do udziału w obradach, chyba że posiedzenie zostało zwołane w szczególnym trybie.

§ 8.

1. Członkowie Komisji mają obowiązek aktywnego uczestniczenia w jej posiedzeniach i innych pracach.
2. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Komisji, należy powiadomić o tym w miarę możliwości jeszcze przed posiedzeniem, przewodniczącego lub sekretarza Komisji.
3. W posiedzeniach Komisji stale uczestniczą sekretarz Komisji i wyznaczone przez niego osoby z Krajowego Biura Wyborczego.

§ 9.

1. W posiedzeniach Komisji mogą uczestniczyć inne osoby, zaproszone przez przewodniczącego Komisji.
2. Na wniosek członka Komisji posiedzenie lub jego część odbywa się wyłącznie z udziałem członków Komisji.

§ 10.

1. Komisja obraduje w obecności co najmniej 5 członków, w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców.
2. Uchwały, orzeczenia i inne rozstrzygnięcia Komisji zapadają większością głosów w głosowaniu jawnym. W razie równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego posiedzenia.

§ 11.

1. Wybory przewodniczącego Komisji oraz oddzielnie jego zastępców odbywają się w głosowaniu jawnym, chyba że Komisja postanowi inaczej. W razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie.
2. Na wniosek członka Komisji przeprowadza się głosowanie tajne.

§ 12.

1 Z posiedzenia Komisji sporządza się protokół, w którym podaje się:

- 1) porządek obrad,
 - 2) imiona i nazwiska uczestników,
 - 3) zwięzłą treść wystąpień,
 - 4) podjęte rozstrzygnięcia.
2. Do protokołu podłącza się podjęte uchwały, wydane orzeczenia oraz wytyczne i wyjaśnienia.
 3. Uchwały, wytyczne i wyjaśnienia Komisji podpisuje przewodniczący posiedzenia.
 4. Protokół podpisują przewodniczący posiedzenia i sekretarz Komisji.

§ 13.

Wszystkie osoby wchodzące w skład Komisji i obecne na posiedzeniu podpisują następujące dokumenty:

1) w wyborach Prezydenta:

- a) protokoły rejestracji kandydatów, listę wyborczą kandydatów, protokół głosowania i protokoły wyników wyborów,
- b) orzeczenia dotyczące zgłoszenia i rejestracji kandydatów,
- c) obwieszczenia o wynikach głosowania i wyborów,
- d) sprawozdanie z wyborów;

2) w wyborach do Sejmu i Senatu:

- a) protokoły rejestracji ogólnopolskich list kandydatów, ustalenia zbiorczych wyników głosowania na listy okręgowe w skali kraju, wyboru posłów z ogólnopolskich list kandydatów,
- b) orzeczenia wydane w wyniku rozpoznania odwołań od orzeczeń okręgowych komisji wyborczych,
- c) orzeczenia dotyczące zgłoszenia i rejestracji list ogólnopolskich,
- d) uchwały w sprawie ponownego ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych,
- e) obwieszczenia o wynikach wyborów,
- f) sprawozdania z wyborów;

3) w referendum:

- a) uchwały w sprawie uchylenia uchwał wojewódzkich komisji do spraw referendum,
- b) protokół o wyniku referendum,
- c) zarządzenie, o którym mowa w art. 34 ust. 2 ustawy o referendum,
- d) sprawozdanie z przebiegu referendum;

4) w wyborach do rad gmin, *rad powiatów i sejmików województw*²⁴⁾

- a) obwieszczenie o zbiorczych wynikach wyborów na obszarze kraju,
- b) informację o przebiegu i wynikach wyborów.

§ 14.

Dokumenty, o których mowa w § 13, zaświadczenia o wyborze posłów i senatorów, akty powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych *i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych*²⁵⁾ oraz - stosownie do decyzji przewodniczącego Komisji - inne wydawane przez nią dokumenty opatrywane są pieczęcią Komisji.

Rozdział 4

Nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego

²⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 3 uchwały powołanej w przypisie 22.

²⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 4 uchwały powołanej w przypisie 22.

§ 15.

1. Komisja, sprawując nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego, wydaje wytyczne i wyjaśnienia oraz informacje o przepisach prawa wyborczego.
2. Komisja przeprowadza inspekcję działalności organów administracji rządowej i samorządowej wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów i referendum, uchyla uchwały i inne postanowienia organów wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawy do ponownego rozpoznania, a także rozpatruje skargi na działalność tych organów wyborczych.
3. Komisja może żądać od organów wyborczych niższego stopnia okresowych informacji o wykonaniu ich zadań.
4. Komisja analizuje problemy związane ze stosowaniem prawa wyborczego oraz przedstawia właściwym organom państwowym odpowiednie wnioski.

§ 16.

1. W wykonywaniu zadań, o których mowa w § 15 ust. 2, Komisja może zlecać przeprowadzenie kontroli przez pracowników Krajowego Biura Wyborczego, korzystać z pomocy pracowników naczelnych organów państwowych delegowanych na okres wyborów do jej dyspozycji na wniosek sekretarza Komisji, a także innych osób zaproponowanych przez sekretarza Komisji, tworząc inspekcję Państwowej Komisji Wyborczej, zwanej dalej „inspekcją”.
2. O utworzeniu inspekcji Komisja rozstrzyga niezwłocznie po zarządzeniu wyborów lub referendum.
3. *Komisja może zlecać wykonanie określonych zadań i prac wojewódzkim komisjom wyborczym^{*)} i zastępcom wojewódzkich komisarzy wyborczych.²⁶⁾*

§ 17.

1. Osoby dokonujące inspekcji działają w zakresie zleconym przez Komisję, legitymując się upoważnieniem podpisanym przez przewodniczącego Komisji oraz opatrzonym jej pieczęcią.
2. Osoby wchodzące w skład inspekcji są uprawnione do wglądu w dokumentację organów wyborczych niższego stopnia i komisji obwodowych, a także w dokumentację związaną z wyborami i referendum, znajdującą się w organach administracji rządowej i samorządowej oraz w podległych im jednostkach. Osoby te mogą być obecne na posiedzeniach organów wyborczych, z wyjątkiem posiedzeń związanych z obliczaniem wyników głosowania, a także są upoważnione do udzielania tym organom bieżących wyjaśnień.
3. Sprawozdania z działalności inspekcyjnej przedstawiane są niezwłocznie Komisji.
4. Komisja może przyznawać nagrody pieniężne osobom wchodzącym w skład inspekcji oraz innym osobom za szczególnie duży wkład pracy w przygotowanie i przeprowadzenie wyborów lub referendum.

^{*)} Powinno być „wojewódzkim komisarzem wyborczym”

²⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 5 uchwały powołanej w przypisie 22.

Rozdział 5

Postanowienia szczególne i końcowe

§ 18.

1. W wypadku konieczności dokonania zmian w składzie Komisji przewodniczący Komisji powiadamia o tym niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Jeżeli zmiany, o których mowa w ust. 1, dotyczą osób pełniących funkcje przewodniczącego Komisji lub jego zastępcy, Komisja - po uzupełnieniu swojego składu - dokonuje niezwłocznie wyboru nowego przewodniczącego lub zastępcy. Przepisy § 11 regulaminu stosuje się odpowiednio.
3. Informację o zmianach na stanowisku przewodniczącego Komisji lub jego zastępcy podaje się do publicznej wiadomości w komunikacie prasowym z posiedzenia Komisji.

§ 19.

Przewodniczący wydaje członkom Komisji legitymacje potwierdzające członkostwo i pełnione w Komisji funkcje, a także legitymacje wojewódzkim komisarzom wyborczym *i ich zastępcom*.²⁷⁾

²⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 6 uchwały powołanej w przypisie 22.

(2)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 6 sierpnia 1998 r.

w sprawie powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych

na kadencję w latach 1998-2003

(Monitor Polski Nr 27, poz. 384)

Na podstawie art. 15 ust. 2 w związku z art. 207 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) oraz w związku z art. 6 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96, poz. 603) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Powołuje się następujące osoby na wojewódzkich komisarzy wyborczych dla obszarów, na których, zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96, poz. 603), zostaną utworzone z dniem 1 stycznia 1999 r. województwa:

województwo dolnośląskie	- Marian GRUSZCZYŃSKI
sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu,
województwo kujawsko - pomorskie	- Wiktor GROMIEC
sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku,
województwo lubelskie	- Marek SAGAN
sędzia Sądu Apelacyjnego w Lublinie,
województwo lubuskie	- Stefania CIEŚLA-SERŻYSKO
sędzia Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze,
województwo łódzkie	- Maciej KRZEMIENIEWSKI
sędzia Sądu Apelacyjnego w Łodzi,
województwo małopolskie	- Piotr LECHOWSKI
sędzia Sądu Apelacyjnego w Krakowie,
województwo mazowieckie	- Józef MEDYK
sędzia Sądu Najwyższego,

województwo opolskie	- Ryszard JANOWSKI sędzia Sądu Wojewódzkiego w Opolu,
województwo podkarpackie	- Jan JASKÓŁKA sędzia Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie,
województwo podlaskie	- Jerzy RYPINA sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego,
województwo pomorskie	- Katarzyna JANKOWSKA-JÓZEFIAK sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku,
województwo śląskie	- Mieczysław BRZDAK sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach,
województwo świętokrzyskie	- Mirosław GAJEK sędzia Sądu Wojewódzkiego w Kielcach,
województwo warmińsko - mazurskie	- Zbigniew PATURALSKI sędzia Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie,
województwo wielkopolskie	- Gabriela GORZAN sędzia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu,
województwo zachodniopomorskie	- Marian SZABO sędzia Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie.

§ 2.

Wojewódzcy komisarze wyborczy, o których mowa w § 1, są powołani na kadencję w latach 1998-2003.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania i podlega ogłoszeniu.

(3)

UCHWAŁA
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 12 sierpnia 1998 r.

w sprawie wzorów pieczęci wojewódzkiego komisarza wyborczego
i zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego oraz terytorialnych
i obwodowych komisji wyborczych

(Monitor Polski Nr 27, poz. 386)

Na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Pieczęcią wojewódzkiego komisarza wyborczego jest pieczęć okrągła o średnicy 35 mm, zawierająca w otoku napis: „Wojewódzki Komisarz Wyborczy”, pośrodku zaś nazwę miasta stanowiącego jego siedzibę.

§ 2.

Pieczęcią zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego jest pieczęć okrągła o średnicy 35 mm zawierająca w otoku napis: „Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego”, pośrodku zaś nazwę miasta stanowiącego jego siedzibę.

§ 3.

Pieczęcie komisji wyborczych są sporządzane według następujących wzorów:

- 1) pieczęcią terytorialnej (wojewódzkiej, powiatowej, gminnej) komisji wyborczej jest pieczęć okrągła o średnicy 35 mm, z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji,
- 2) pieczęcią obwodowej komisji wyborczej jest pieczęć okrągła o średnicy 25 mm, z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji oraz numer obwodu głosowania.

§ 4.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 kwietnia 1994 r. w sprawie wzorów pieczęci terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych (Monitor Polski Nr 24, poz. 202).

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

(4)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 12 sierpnia 1998 r.

w sprawie trybu pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych

i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych

oraz wytycznych do realizacji ich zadań

(Monitor Polski Nr 27, poz. 387)

Na podstawie art. 11 ust. 2 i art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

1. Wojewódzcy komisarze wyborczy i zastępcy wojewódzkich komisarzy wyborczych są pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej na wyznaczonym obszarze działania, powołanymi w celu zapewnienia organizacji wyborów do organów stanowiących samorządu terytorialnego oraz w celu nadzoru nad zgodnym z przepisami prawa ich przeprowadzeniem.
2. Wojewódzcy komisarze wyborczy i zastępcy wojewódzkich komisarzy wyborczych wykonują zadania określone w ustawie z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602), zwanej dalej Ordynacją wyborczą, stosując wytyczne i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2.

Wojewódzki komisarz wyborczy, zwany dalej komisarzem wyborczym i zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego, zwani dalej zastępcami komisarza wyborczego, wykonując ustawowe uprawnienia wydają postanowienia; postanowienia opatruje się ich pieczęcią.

§ 3.

1. Komisarz wyborczy wykonuje ustawowe zadania i czynności wyborcze na obszarze województwa, a także na obszarze powiatów i gmin w tych powiatach, stanowiących część województwa, wyznaczoną przez Państwową Komisję Wyborczą.
2. Zastępcy komisarza wyborczego wykonują ustawowe zadania i czynności wyborcze na obszarze powiatów i gmin w tych powiatach, stanowiących część województwa wyznaczoną przez Państwową Komisję Wyborczą.
3. Wykaz powiatów i miast na prawach powiatów wchodzących w zakres właściwości terytorialnej komisarzy wyborczych i zastępców komisarzy wyborczych określa załącznik do uchwały.

§ 4.

1. Komisarz wyborczy sprawuje nadzór nad organizacją wyborów na obszarze wyznaczonego województwa.
2. Wykonując funkcje nadzoru komisarz wyborczy koordynuje działalność swoich zastępców, może udzielać im zaleceń i wskazań co do sposobu realizacji zadań, żądać od nich informacji o wykonaniu czynności, a także mieć wgląd w dokumentację wyborczą.
3. Komisarz wyborczy określa niezbędne dla sprawnego przygotowania i przeprowadzenia wyborów zasady współdziałania z organami samorządu terytorialnego i administracji rządowej.

§ 5.

Do wyłącznej kompetencji komisarza wyborczego należą następujące zadania:

- 1) współdziałanie z wojewodą w ustalaniu liczby radnych wybieranych do rad;
- 2) przyznawanie jednolitych numerów (takich samych, które przyznała Państwowa Komisja Wyborcza w trybie art. 166 ust. 1 Ordynacji wyborczej) listom kandydatów na radnych do rad powiatów oraz powiadamianie o przyznanych numerach powiatowych i miejskich komisji wyborczych;
- 3) określanie trybu przekazywania obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania;
- 4) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze województwa i podawanie ich do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie obwieszczeń oraz ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- 5) sporządzanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa i przekazywanie sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej;
- 6) przyjmowanie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych o pozyskanych środkach finansowych i wydatkach poniesionych na wybory;
- 7) podawanie do publicznej wiadomości w formie obwieszczeń i ogłaszanie w wojewódzkim dzienniku urzędowym informacji o zmianach w składach rad oraz o rozwiązaniu rady z mocy prawa w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa;
- 8) wykonywanie zadań i czynności związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów do sejmiku województwa, a w szczególności w zakresie:
 - a) rozpatrywania skarg na ustalenia dotyczące podziału na okręgi wyborcze i ustalenia liczby radnych wybieranych w okręgach;
 - b) występowania do prezesa sądu wojewódzkiego o wskazanie sędziego na przewodniczącego wojewódzkiej komisji wyborczej;
 - c) powoływania wojewódzkiej komisji wyborczej, podania do publicznej wiadomości informacji o składzie komisji, zorganizowania jej pierwszego posiedzenia oraz rozpatrywania skarg na jej działalność;

- d) rozpatrywania skarg na uchwały wojewódzkiej komisji wyborczej w sprawach zgłaszania i rejestracji list kandydatów na radnych;
- e) sprawdzania prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów do sejmiku województwa.

§ 6.

1. Komisarz wyborczy wykonuje ponadto następujące zadania:

- 1) rozpatruje skargi komitetów wyborczych na ustalenia dyrektorów oddziałów Telewizji Polskiej i prezesów zarządów spółek Polskiego Radia dotyczące podziału nieodpłatnego czasu antenowego;
- 2) uczestniczy w postępowaniu sądowym w sprawach protestów wyborczych;
- 3) prowadzi postępowania w sprawach związanych z wypadkami, którym ulegli członkowie komisji wyborczych w czasie wykonywania zadań tych komisji albo w drodze do miejsca i z miejsca ich wykonywania.

2. Komisarz wyborczy wykonując ustawowo określone zadania może zlecić swoim zastępcom realizację konkretnie wskazanych czynności związanych z jego kompetencjami.

§ 7.

Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego wykonują na obszarze wyznaczonych powiatów i gmin w tych powiatach zadania i czynności związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów do rad powiatów i gmin, a w szczególności:

- a) rozpatrują skargi dotyczące podziału na okręgi wyborcze i obwody głosowania;
- b) występują do prezesów sądów wojewódzkich o wskazanie sędziów na przewodniczących powiatowych oraz miejskich, w miastach na prawach powiatu, komisji wyborczych;
- c) powołują terytorialne komisje wyborcze, podają do publicznej wiadomości informacje o ich składach, rozpatrują skargi na działalność tych komisji;
- d) rozpatrują skargi na uchwały terytorialnych komisji wyborczych związane ze zgłaszaniem i rejestracją list kandydatów na radnych;
- e) sprawdzają prawidłowość ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów do rad powiatów i rad gmin.

§ 8.

Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego, niezwłocznie po powołaniu podają do publicznej wiadomości informacje o powierzonych funkcjach, terytorialnym zasięgu działania oraz o siedzibach i czasie pracy.

§ 9.

Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego odbywają okresowe spotkania w celu wspólnego ustalenia ramowego planu organizacji pracy w wykonywaniu czynności wyborczych,

skoordynowania działań na obszarze województwa i poszczególnych powiatów, sposobu obiegu informacji i wymiany doświadczeń.

§ 10.

1. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego bezzwłocznie po zarządzeniu wyborów podejmują działania organizacyjne związane z powołaniem terytorialnych komisji wyborczych. W szczególności podają do publicznej wiadomości informację o ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą sposobie zgłaszania przez komitety wyborcze kandydatów do składów komisji oraz zapewniają wymaganą prawem procedurę powoływania komisji.
2. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego współdziałają ze starostą i wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) w zorganizowaniu pierwszych posiedzeń komisji powiatowych, gminnych (miejskich) oraz podają do publicznej wiadomości informacje o składach poszczególnych komisji.

§ 11.

Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego systematycznie nadzorują terminowość i prawidłowość wykonywania przez organy samorządu terytorialnego czynności wyborczych, a w szczególności związanych z podziałem na okręgi wyborcze i obwody głosowania, ustaleniem liczby radnych wybieranych w okręgach, wygaśnięciem mandatów radnych; w razie stwierdzenia nieprawidłowości wskazują właściwym organom konieczność ich usunięcia.

§ 12.

1. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego, sprawując nadzór nad realizacją zadań przez terytorialne i obwodowe komisje wyborcze udzielają komisjom bieżącej pomocy w wykonywaniu ich zadań, a w szczególności:
 - 1) organizują narady i szkolenia komisji dla omówienia zadań i trybu ich pracy,
 - 2) przekazują komisjom wytyczne i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej, a także w miarę potrzeby udzielają im własnych wyjaśnień w wątpliwych kwestiach,
 - 3) rozpatrują skargi na działalność komisji,
 - 4) stwierdzając uchybienia w działalności komisji udzielają im wskazówek co do sposobu ich usunięcia.
2. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego na bieżąco badają prawidłowość sporządzonych przez terytorialne komisje wyborcze protokołów rejestracji list kandydatów na radnych i uchwał o odmowie przyjęcia zgłoszenia listy bądź odmowie rejestracji listy. W razie stwierdzenia wad i uchybień wskazują komisjom sposób ich usunięcia, stwierdzając naruszenie prawa uchylają wadliwe uchwały i przekazują komisjom do ponownego rozpatrzenia.
3. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego nadzorują terminowość i prawidłowość nadawania przez terytorialne komisje wyborcze numerów zarejestrowanym listom kandydatów na radnych, sporządzania i drukowania obwieszczeń o zarejestrowanych listach, a także druku kart do głosowania.

4. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego mogą żądać od terytorialnych komisji wyborczych informacji o przebiegu wykonywania przez nie zadań wyborczych oraz o stanie przygotowań do wyborów obwodowych komisji wyborczych.

§ 13.

1. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego obowiązani są sprawdzić prawidłowość ustalenia przez komisje wyborcze wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych do poszczególnych rad. Czynności sprawdzające wykonuje się na podstawie protokołów sporządzonych przez komisje wyborcze i innych dokumentów wyborczych. Przy sprawdzaniu może być także wykorzystana technika informatyczna.
2. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego w razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, zarządzają ponowne ich ustalenie przez właściwą terytorialną komisję wyborczą i zawiadamiają o tym Państwową Komisję Wyborczą.

§ 14.

1. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego w celu zapewnienia sprawnej organizacji wyborów współdziałają z właściwymi organami samorządu terytorialnego, w szczególności w sprawach:
 - 1) warunków pracy terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych i obsługi administracyjnej komisji,
 - 2) urządzenia i wyposażenia lokali wyborczych,
 - 3) środków łączności i transportu,
 - 4) dostarczenia kart do głosowania, formularzy i druków wyborczych, a także spisu wyborców i pieczęci komisji,
 - 5) przekazywania protokołów z głosowania i wyborów właściwym terytorialnym komisjom wyborczym,
 - 6) przekazywania w depozyt i zabezpieczenia pozostałych dokumentów z wyborów, w tym pieczęci komisji.
2. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego zapewniają kontrolę nad prawidłowością sporządzania spisów wyborców, w szczególności w zakresie terminowego ich sporządzenia, a także poinformowania wyborców o czasie i miejscu udostępnienia spisu do wglądu.
3. Stałym zadaniem komisarza wyborczego i zastępców komisarza wyborczego jest zapewnianie wyborcom informacji o rejestrze wyborców prowadzonym w gminach i zasadach wpisywania wyborców do rejestru.

§ 15.

1. Komisarz wyborczy może powołać wojewódzką inspekcję wyborczą. W postanowieniu o powołaniu określa się szczegółowo zakres działania i uprawnienia osób powołanych w skład inspekcji.

2. W ramach inspekcji, na wniosek zastępców komisarza wyborczego, są tworzone zespoły terenowe działające na obszarze określonych powiatów.
3. W skład inspekcji powinny wchodzić osoby posiadające wiedzę w zakresie prawa wyborczego, nie uczestniczące w kampanii wyborczej na rzecz komitetów i kandydatów na radnych.

§ 16.

1. Komisarz wyborczy, w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów przyjmuje od pełnomocników komitetów wyborczych sprawozdania finansowe o funduszach i wydatkach wyborczych.
2. Komisarz wyborczy po upływie terminu na złożenie sprawozdań ogłasza niezwłocznie w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim komunikat informujący o komitetach zobowiązanych do złożenia sprawozdania i złożonych sprawozdaniach oraz o miejscu, czasie i sposobie udostępniania ich do wglądu.
3. Sprawozdania finansowe udostępnia komisarz wyborczy. Dopuszcza się, w miarę potrzeby, tworzenie zbiorów odpisów sprawozdań i udostępnianie ich przez zastępców komisarza wyborczego.
4. Komisarz wyborczy powiadamia właściwego prokuratora o komitetach wyborczych, które nie dopełniły obowiązku złożenia sprawozdania finansowego, albo podały w nim nieprawdziwe dane.

§ 17.

Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego, na żądanie Państwowej Komisji Wyborczej przekazują wydane postanowienia i inne dokumenty, informacje o stanie wykonywania zadań i czynności wyborczych oraz o problemach związanych z ich realizacją.

§ 18.

1. Komisarz wyborczy niezwłocznie po ustaleniu zbiorczych wyników wyborów i sporządzeniu obwieszczenia przekazuje je Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym oraz przedkłada sprawozdanie z przebiegu wyborów na obszarze województwa.
2. Zastępcy komisarza wyborczego sporządzają i przedkładają komisarzowi wyborczemu sprawozdania z wyborów przeprowadzonych na obszarze swojej właściwości.

§ 19.

1. Komisarz wyborczy i zastępcy komisarza wyborczego w razie czasowej niemożności pełnienia funkcji powiadamiają o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą.
2. Komisarz wyborczy może wnioskować w takim wypadku do Państwowej Komisji Wyborczej o powierzenie funkcji wskazanemu zastępcy komisarza wyborczego; w uzasadnionych wypadkach wniosek o powierzenie funkcji zastępcy komisarza wyborczego może wskazywać na inną osobę zapewniającą rzetelne wykonanie czynności wyborczych.

§ 20.

Spory kompetencyjne między komisarzami wyborczymi oraz między komisarzami wyborczymi i ich zastępcami, a także między zastępcami komisarzy wyborczych rozstrzyga Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 21.

Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z działalnością komisarza wyborczego i zastępców komisarza wyborczego oraz obsługę ich działalności.

§ 22.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Załącznik

WYKAZ

wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych, ich siedzib oraz powiatów i miast na prawach powiatów wchodzących w zakres ich właściwości terytorialnej

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
I. Województwo dolnośląskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy we Wrocławiu	powiaty: <i>milicki, oleśnicki, olawski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Wrocław</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Jeleniej Górze	powiaty: <i>bolesławiecki, jeleniogórski, kamiennogórski, lubański, lwówecki, zgorzelecki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Jelenia Góra</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Legnicy	powiaty: <i>głogowski, górowski, jaworski, legnicki, lubiński, polkowicki, złotoryjski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Legnica</i> .
4.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Wałbrzychu	powiaty: <i>dzierżoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Wałbrzych</i> .
II. Województwo kujawsko - pomorskie		

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Bydgoszczy	powiaty: <i>bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sepolęński, świecki, tucholski, żniński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Bydgoszcz</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Toruniu	powiaty: <i>brodnicki, chełmiński, golubsko - dobrzyński, grudziądzki, toruński, wąbrzeski</i> ; miasta na prawach powiatów: <i>Grudziądz, Toruń</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego we Włocławku	powiaty: <i>aleksandrowski, lipnowski, radziejowski, rypiński, włocławski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Włocławek</i> .
III. Województwo lubelskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Lublinie	powiaty: <i>kraśnicki, lubartowski, lubelski, łęczyński, opolski, puławski, rycki, świdnicki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Lublin</i>
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Białej Podlaskiej	powiaty: <i>bialski, lukowski, parczewski, radzyński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Biała Podlaska</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Chełmie	powiaty: <i>chełmski, krasnostawski, włodawski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Chełm</i>
4.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Zamościu	powiaty: <i>biłgorajski, hrubieszowski, janowski, tomaszowski, zamojski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Zamość</i> .
IV. Województwo lubuskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Zielonej Górze	powiaty: <i>krośnieński, nowosolski, świebodziński, zielonogórski, żagański, żarski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Zielona Góra</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Gorzowie Wielkopolskim	powiaty: <i>gorzowski, miedzyrzecki, ślubicki, strzelecko - drezdeński, sulęciński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Gorzów Wielkopolski</i> .

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
V. Województwo łódzkie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Łodzi	powiaty: <i>łódzki wschodni, pabianicki, zgierski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Łódź</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Piotrkowie Trybunalskim	powiaty: <i>bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański, tomaszowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Piotrków Trybunalski</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Sieradzu	powiaty: <i>laski, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski</i> ;
4.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Skierniewicach	powiaty: <i>kutnowski, łęczycki, łowicki, rawski, skierniewicki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Skierniewice</i> .
VI. Województwo małopolskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Krakowie	powiaty: <i>chrzanowski, krakowski, miechowski, myślenicki, olkuski, oświęcimski, proszowicki, wadowicki, wielicki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Kraków</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Nowym Sączu	powiaty: <i>gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, suski, tatrzański</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Nowy Sącz</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Tarnowie	powiaty: <i>bocheński, brzeski, dąbrowski, tarnowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Tarnów</i> .
VII. Województwo mazowieckie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Warszawie	powiaty: <i>grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski, warszawski zachodni, wołomiński</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Ostrołęce	powiaty: <i>ciechanowski, makowski, mławski, ostrołęcki, ostrowski, płoński, przasnyski, pultuski, wyszkowski, żuromiński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Ostrołęka</i> .

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Płocku	powiaty: <i>gostyniński, płocki, sierpecki, sochaczewski, żyrardowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Płock</i> .
4.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Radomiu	powiaty: <i>białobrzeski, grójecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydlowiecki, zwoleński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Radom</i> .
5.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Siedlcach	powiaty: <i>garwoliński, łosicki, miński, siedlecki, sokołowski, węgrowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Siedlce</i> .
VIII. Województwo opolskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Opolu	powiaty: <i>brzeski, kluczborski, namysłowski, oleski, opolski, strzelecki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Opole</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Opolu	powiaty: <i>głubczycki, kędzierzyńsko - kozielski, krapkowicki, nyski, prudnicki</i> .
IX. Województwo podkarpackie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Rzeszowie	powiaty: <i>dębicki, leżajski, łańcucki, ropczycko - sędziszowski, rzeszowski, strzyżowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Rzeszów</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Krośnie	powiaty: <i>bieszczadzki, brzozowski, jasielski, krośnieński, sanocki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Krosno</i>
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Przemyślu	powiaty: <i>jarosławski, lubaczowski, przemyski, przeworski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Przemyśl</i>
4.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Tarnobrzegu	powiaty: <i>kolbuszowski, mielecki, niżański, stalowowolski, tarnobrzegi</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Tarnobrzeg</i> .
X. Województwo podlaskie		

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Białymstoku	powiaty: <i>białostocki, bielski, hajnowski, moniecki, siemiatycki, sokólski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Białystok</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Łomży	powiaty: <i>grajewski, kolneński, łomżyński, wysokomazowiecki, zambrowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Łomża</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Suwałkach	powiaty: <i>augustowski, sejneński, suwalski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Suwałki</i> .
XI. Województwo pomorskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Gdańsku	powiaty: <i>kartuski, kościerski, kwidzyński, malborski, nowodworski, gdański, pucki, starogardzki, tczewski, wejherowski</i> ; miasta na prawach powiatów: <i>Gdańsk, Gdynia, Sopot</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Słupsku	powiaty: <i>bytowski, chojnicki, człuchowski, lęborski, słupski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Słupsk</i> .
XII. Województwo śląskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Katowicach	powiaty: <i>będziński, gliwicki, mikołowski, raciborski, rybnicki, tarnogórski, tyski</i> ; miasta na prawach powiatów: <i>Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Bielsku Białej	powiaty: <i>bielski, cieszyński, pszczyński, wodzisławski, żywiecki</i> ; miasta na prawach powiatów: <i>Bielsko - Biała, Jastrzębie Zdrój, Żory</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Częstochowie	powiaty: <i>częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski, zawierciański</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Częstochowa</i> .
XIII. Województwo świętokrzyskie		

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Kielcach	powiaty: <i>jędrzejowski, kielecki, konecki, ostrowiecki, skarżyski, starachowicki, włoszczowski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Kielce</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Kielcach	powiaty: <i>buski, kazimierski, opatowski, pińczowski, sandomierski, staszowski</i> .
XIV. Województwo warmińsko - mazurskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Olsztynie	powiaty: <i>elcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko - goldapski, olsztyński, piski, szczycieński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Olsztyn</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Elblągu	powiaty: <i>bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Elbląg</i> .
XV. Województwo wielkopolskie		
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Poznaniu	powiaty: <i>gnieźnieński, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, poznański, szamotulski, średzki, śremski, wrzesiński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Poznań</i> .
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Kaliszu	powiaty: <i>jarociński, kaliski, kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Kalisz</i> .
3.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Koninie	powiaty: <i>kolski, koniński, słupecki, turecki</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Konin</i> .
4.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Lesznie	powiaty: <i>gostyński, kościański, leszczyński, rawicki, wolsztyński</i> ; miasto na prawach powiatu: <i>Leszno</i> .
5.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Pile	powiaty: <i>chodzieski, czarnkowsko - trzcianecki, pilski, wągrowiecki, złotowski</i> .
XVI. Województwo zachodniopomorskie		

Lp.	Nazwa i siedziba	Właściwość terytorialna
1	2	3
1.	Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Szczecinie	powiaty: <i>choszczeński, goleniowski gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki;</i> miasta na prawach powiatów: <i>Szczecin, Świnoujście.</i>
2.	Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Koszalinie	powiaty: <i>białogardzki, drawski, kołobrzesci, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, walecki;</i> miasto na prawach powiatu: <i>Koszalin.</i>

(5)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 12 sierpnia 1998 r.

w sprawie sposobu zgłaszania kandydatów na członków komisji wyborczych,
wzoru zgłoszenia oraz zasad powoływania terytorialnych komisji wyborczych
i obwodowych komisji wyborczych
w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw^{*)}

(Monitor Polski Nr 27, poz. 388 i Nr 29, poz. 410)

Na podstawie art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

1. Wojewódzkie, powiatowe oraz gminne (miejskie) komisje wyborcze, zwane dalej terytorialnymi komisjami wyborczymi, są powoływane w składzie od 7 do 9 osób spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych lub osoby upoważnione przez pełnomocników, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W skład każdej wojewódzkiej i powiatowej komisji wyborczej oraz miejskiej komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu jako przewodniczący, zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) sędzia wskazany przez prezesa właściwego sądu wojewódzkiego.

§ 2.

Organami właściwymi do przyjmowania zgłoszeń kandydatów i powołania terytorialnych komisji wyborczych na obszarze województwa są:

- 1) wojewódzki komisarz wyborczy - w odniesieniu do wojewódzkiej komisji wyborczej oraz powiatowych i gminnych (miejskich) komisji wyborczych, dla powiatów i gmin wchodzących w ich skład, zgodnie z właściwością terytorialną określoną w załączniku nr 1 do uchwały,
- 2) zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego - w odniesieniu do powiatowych i gminnych (miejskich) komisji wyborczych, dla powiatów i gmin wchodzących w ich skład, zgodnie z właściwością terytorialną określoną w załączniku nr 1 do uchwały.

^{*)} Treść wzorów jest ogłoszona w M.P. Nr 27, poz. 388.

§ 3.

1. Obwodowe komisje wyborcze są powoływane w składzie od 5 do 9 osób spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych lub osoby upoważnione przez pełnomocników, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W skład obwodowej komisji wyborczej wchodzi z urzędu, jako członek komisji, zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) osoba wskazana przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród pracowników samorządowych gminy.
3. Organami właściwymi do przyjmowania zgłoszeń kandydatów i powołania obwodowych komisji wyborczych są zarządy gmin.

§ 4.

1. Pełnomocnicy komitetów wyborczych utworzonych przez wyborców, albo przez koalicję wyborczą partii politycznych, stowarzyszeń lub organizacji społecznych, dokonujący zgłoszenia kandydata lub kandydatów do składów komisji wyborczych są obowiązani przedłożyć organowi właściwemu do powołania danej komisji uwierzytelnione kopie dokumentu potwierdzającego utworzenie komitetu wyborczego oraz dokumentu stwierdzającego ustanowienie pełnomocnika.
2. Pełnomocnicy komitetów wyborczych (statutowych organów partii, stowarzyszeń lub organizacji społecznych) dokonujący zgłoszenia kandydata lub kandydatów do składów komisji wyborczych są obowiązani przedłożyć organowi właściwemu do powołania danej komisji uwierzytelnioną kopię wyciągu z ewidencji partii lub rejestru stowarzyszeń i organizacji społecznych prowadzonego przez właściwy sąd oraz dokument stwierdzający ustanowienie pełnomocnika.
3. W przypadku, gdy zgłoszenia kandydata lub kandydatów do składów komisji dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika, przedkłada ona właściwemu organowi oprócz dokumentów, o których mowa w ust. 1 i 2, stosowne upoważnienie, bądź uwierzytelnioną kopię upoważnienia.

§ 5.

1. Kandydatem do składu terytorialnej komisji wyborczej może być osoba, która stale zamieszkuje na obszarze działania rady, dla której wyboru jest właściwa dana komisja wyborcza, tj. stale zamieszkuje na obszarze:
województwa - jeżeli kandyduje do wojewódzkiej komisji wyborczej,
powiatu - jeżeli kandyduje do powiatowej komisji wyborczej,
gminy (miasta) - jeżeli kandyduje do gminnej (miejskiej) komisji wyborczej.
2. Kandydatem do składu obwodowej komisji wyborczej może być osoba zamieszkująca na obszarze gminy właściwej dla tej komisji i spełniająca warunki, o których mowa w ust.3 i 4.

3. Kandydatem do składu terytorialnej komisji wyborczej lub obwodowej komisji wyborczej, zwanych dalej komisjami wyborczymi, może być osoba posiadająca prawa wyborcze, tj. osoba, która:
 - 1) jest obywatelem polskim,
 - 2) najpóźniej w dniu wyborów kończy 18 lat,
 - 3) nie jest pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
 - 4) nie jest pozbawiona praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu,
 - 5) nie jest ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.
4. Kandydatem nie może być osoba, która pełni funkcję pełnomocnika komitetu wyborczego lub męża zaufania.

§ 6.

1. Kandydaci do składów terytorialnych komisji wyborczych są zgłaszani organom, o których mowa w § 2, najpóźniej w 48 dniu przed dniem wyborów.
2. Kandydaci do składów obwodowych komisji wyborczych są zgłaszani właściwym zarządom gmin (miast) najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.
3. Dla zgłoszenia kandydatów do komisji wyborczych stosuje się wzory zgłoszenia określone załącznikami nr 2 i 3.

§ 7.

1. Organ właściwy do powołania komisji wyborczych powołuje w skład każdej komisji wyborczej po jednym przedstawicielu prawidłowo zgłoszonym przez pełnomocników każdego komitetu wyborczego.
2. Przy powoływaniu w skład komisji wyborczych uwzględnia się kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów w zgłoszeniu.
3. Ta sama osoba może być powołana tylko w skład jednej komisji wyborczej.

§ 8.

1. Liczebność komisji wyborczych jest ustalana, z uwzględnieniem § 1 ust. 1 i 2, § 3 i § 7 ust. 1 i 3, według następujących zasad:
 - 1) jeżeli zgłoszona liczba kandydatów odpowiada liczbie osób, które mogą być powołane w skład komisji, komisja jest powoływana w składzie odpowiadającym liczbie zgłoszonych kandydatów,
 - 2) jeżeli zgłoszona liczba kandydatów przekracza dopuszczalny skład komisji, komisja jest powoływana w największym dopuszczalnym składzie,
 - 3) jeżeli do składu komisji wyborczej zgłoszono mniejszą liczbę kandydatów, od dopuszczalnego minimalnego składu komisji, komisja jest powoływana w minimalnym dopuszczalnym składzie.

2. Sposób postępowania w sytuacjach, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, określa odpowiednio § 9 i § 10.

§ 9.

1. W przypadku zgłoszenia do składu komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, organ właściwy do powołania komisji ustala skład komisji w trybie publicznego losowania.
2. Informację o miejscu, dacie i godzinie losowania organ przeprowadzający losowanie podaje do publicznej wiadomości, co najmniej na dwa dni przed losowaniem, wywieszając w swojej siedzibie, w miejscu ogólnodostępnym, stosowne zawiadomienie.
3. Losowania kandydatów spośród zgłoszonych do danej komisji dokonuje się odrębnie do każdej komisji. Niezależnie od liczby kandydatów zgłoszonych przez poszczególnych pełnomocników, w losowaniu uczestniczy po jednym kandydacie z każdego zgłoszenia do danej komisji.
4. Losowanie przeprowadza się w ten sposób, że nazwiska kandydatów uczestniczących w losowaniu oznacza się numerami, informując o tym obecnych przy losowaniu. Do jednakowych kopert wkłada się kartki z wpisanymi numerami odpowiadającymi numerom, którymi oznaczono nazwiska kandydatów. Po wymieszaniu kopert, losuje się ich tyle, ile nazwisk należy wylosować do uzupełnienia składu komisji. Wylosowane numery są odczytywane i okazywane obecnym przy losowaniu oraz są odczytywane imiona i nazwiska kandydatów oznaczonych tymi numerami. W czynnościach losowania mogą uczestniczyć inne osoby, pod nadzorem organu przeprowadzającego losowanie.
5. Z przeprowadzonego losowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę i godzinę losowania, osobę przeprowadzającą losowanie oraz, odrębnie dla każdej komisji, nazwę i siedzibę komisji, liczbę kandydatów spośród których przeprowadzono losowanie, a także imiona i nazwiska kandydatów wylosowanych do składu komisji.

§ 10.

1. W przypadku zgłoszenia do składu komisji liczby kandydatów mniejszej od dopuszczalnego minimalnego składu komisji, organ właściwy do powołania komisji uzupełnia jej skład spośród kandydatów z tych zgłoszeń do komisji, które zawierają więcej niż jedną kandydaturę, stosując odpowiednio przepisy § 9. Skład obwodowej komisji wyborczej może być również uzupełniony osobami powołanymi spośród kandydatów zgłoszonych do innych obwodowych komisji wyborczych.
2. W przypadku, gdy postępowanie, o którym mowa w ust. 1, nie pozwala na uzupełnienie składu komisji, organ właściwy do powołania komisji uzupełnia jej skład powołując wyborców, których nie zgłosili pełnomocnicy.
3. Uzupełnienie składów terytorialnych komisji wyborczych następuje najpóźniej w 42 dniu przed dniem wyborów, a uzupełnienie składów obwodowych komisji wyborczych najpóźniej w 18 dniu przed dniem wyborów.

§ 11.

1. Składy komisji wyborczych niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości organ, który je powołał.
2. Skład wojewódzkiej komisji wyborczej ogłasza się w prasie regionalnej oraz wywiesza w siedzibie komisji i w siedzibach powiatowych oraz gminnych (miejskich) komisji wyborczych.
3. Składy powiatowych i gminnych (miejskich) komisji wyborczych wywiesza się odpowiednio w urzędach gmin (miast) stanowiących siedzibę danej komisji.
4. Składy obwodowych komisji wyborczych wywiesza się w urzędzie gminy (miasta) oraz w siedzibie danej obwodowej komisji wyborczej.

§ 12.

1. Zmiany w składach terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych mogą być dokonywane w przypadku:
 - 1) nieobecności członka komisji na pierwszym posiedzeniu i niewyjaśnienia w ciągu dwóch dni przyczyny nieobecności,
 - 2) zrzeczenia się członkostwa w komisji,
 - 3) niewykonywania obowiązków członka komisji,
 - 4) utraty członkostwa w komisji na skutek podpisania zgody na kandydowanie na radnego.
 - 5) *stwierdzenia, że komitet wyborczy, który zgłosił kandydaturę członka komisji nie dokonał zgłoszenia listy kandydatów na radnych do rejestracji,*²⁸⁾
 - 6) *powiadomienia właściwej terytorialnej komisji wyborczej o rozwiązaniu komitetu wyborczego, który zgłosił kandydaturę członka komisji.*²⁹⁾
2. O wystąpieniu przyczyny uzasadniającej dokonanie zmiany w składzie komisji wyborczej przewodniczący komisji wyborczej jest obowiązany powiadomić niezwłocznie organ, który powołał daną komisję.
3. Odwołania ze składu komisji wyborczej dokonuje organ, który powołał daną komisję, informując o tym pełnomocnika, który zgłosił kandydaturę odwoływanego członka.
4. Uzupełnienie składu komisji wyborczej następuje z nadwyżki kandydatów zgłoszonych przez pełnomocnika, który zgłosił kandydaturę odwołanego członka. Jeśli nadwyżka taka nie występuje, uzupełnienie składu komisji jest dokonywane na zasadach określonych w § 10, lecz tylko wówczas, gdy liczba pozostałych członków komisji jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu komisji.

²⁸⁾ Punkt dodany przez § 1 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 24 sierpnia 1998 r. zmieniającej uchwałę w sprawie sposobu zgłaszania kandydatów na członków komisji wyborczych, wzoru zgłoszenia oraz zasad powoływania terytorialnych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (M.P. Nr 29, poz. 410).

²⁹⁾ Punkt dodany przez § 1 uchwały powołanej w przypisie 28.

§ 13.

Ileć w niniejszej uchwale jest mowa:

- o komitecie wyborczym, należy przez to rozumieć komitet wyborczy, o którym mowa w art. 96 ust. 2 i w art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602);
- o pełnomocniku komitetu wyborczego, należy przez to rozumieć również osobę upoważnioną przez pełnomocnika, o której mowa w § 4 ust. 3 uchwały.

§ 14.

Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i podlega podaniu do publicznej wiadomości w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim.

(6)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 12 sierpnia 1998 r.

w sprawie regulaminów terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych
powołanych do przeprowadzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów
i sejmików województw

(Monitor Polski Nr 27, poz. 389)

Na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się regulaminy terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, stanowiące załączniki nr 1 i 2 do uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 kwietnia 1994 r. w sprawie regulaminów terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do rad gmin (Monitor Polski Nr 24, poz. 201).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

REGULAMIN OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH

§ 1.

Obwodowa komisja wyborcza, zwana dalej „komisją”, wykonuje swoje ustawowe zadania stosując się do wytycznych i wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej oraz wyjaśnień wojewódzkiego komisarza wyborczego i właściwego jego zastępcy. W razie wątpliwości komisja może zwracać się o dodatkowe wyjaśnienia do komisarza i jego zastępcy.

§ 2.

1. Komisja odbywa posiedzenia i może podejmować rozstrzygnięcia w obecności co najmniej połowy swojego składu, w tym przewodniczącego komisji lub jego zastępcy.
2. Rozstrzygnięcia komisji zapadają większością głosów w głosowaniu jawnym. W razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego.

§ 3.

1. Pracami komisji kieruje jej przewodniczący.
2. W razie nieobecności przewodniczącego jego funkcję pełni zastępca przewodniczącego komisji.
3. Członkowie komisji mają obowiązek aktywnego uczestniczenia w posiedzeniach i innych pracach komisji. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji, zwłaszcza w dniu głosowania, jej członek powinien jak najwcześniej powiadomić o tym przewodniczącego komisji.

§ 4.

1. Komisja zbiera się na pierwszym posiedzeniu nie później niż w 5 dniu od dnia jej powołania. Do chwili wyboru przewodniczącego pierwszemu posiedzeniu komisji przewodniczy najstarszy wiekiem jej członek.
2. Na pierwszym posiedzeniu komisja:
 - 1) wybiera ze swego składu oddzielnie przewodniczącego i jego zastępcę w głosowaniu jawnym, chyba że komisja postanowi inaczej; w razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie,
 - 2) omawia swoje zadania i tryb pracy, a także obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład,
 - 3) ustala zadania do dnia wyborów, w tym związane z udziałem członków komisji w szkoleniach, przygotowaniem lokalu wyborczego, odbiorem i zabezpieczeniem kart do głosowania, obwieszceń i formularzy wyborczych, pieczęci i spisu wyborców.
3. Komisja zapoznaje się z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej dotyczącymi przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników oraz na tej podstawie sporządza plan pracy w dniu głosowania.

§ 5.

1. Z posiedzenia komisji sporządza się protokół, w którym podaje się:

- 1) porządek obrad,
- 2) imiona i nazwiska uczestników,
- 3) przebieg posiedzenia i podjęte rozstrzygnięcia.

2. Do protokołu dołącza się podjęte uchwały.

3. Protokół podpisuje przewodniczący posiedzenia.

§ 6.

1. Protokoły głosowania w obwodzie podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy ich sporządzeniu.

2. Uchwały komisji i zarządzenia przewodniczącego, dotyczące przebiegu głosowania i ustalenia wyników głosowania, wpisuje się w rubryce „uwagi” protokołu głosowania.

3. Uchwały, protokoły głosowania i inne dokumenty komisji oraz wydawane karty do głosowania są opatrywane pieczęcią komisji.

§ 7.

Komisja udziela informacji o wykonaniu swoich zadań i udostępnia dokumentację Państwowej Komisji Wyborczej, wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i jego zastępcom lub osobom upoważnionym przez te organy.

§ 8.

Komisja współdziała w wykonaniu swoich zadań odpowiednio z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta) w szczególności w zakresie:

- 1) przygotowania i wyposażenia lokalu wyborczego,
- 2) odbioru i zabezpieczenia kart do głosowania, formularzy, druków i obwieszczeń wyborczych, spisu wyborców, pieczęci komisji i innych niezbędnych materiałów,
- 3) przekazania wyników głosowania w obwodzie do właściwej terytorialnej komisji wyborczej,
- 4) zapewnienia środków łączności i transportu oraz pomocy niezbędnej do pracy komisji.

§ 9.

Osoby wchodzące w skład komisji legitymują się dokumentem potwierdzającym członkostwo i funkcje pełnione w komisji, wydanym odpowiednio przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta).

§ 10.

W wypadku konieczności dokonania zmiany w składzie komisji, jej przewodniczący niezwłocznie powiadamia o tym zarząd gminy.

REGULAMIN TERYTORIALNYCH KOMISJI WYBORCZYCH

§ 1.

Terytorialna komisja wyborcza: wojewódzka, powiatowa, gminna (miejska), zwana dalej „komisją”, wykonuje zgodnie ze swoją właściwością zadania i czynności określone w Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, stosując wytyczne i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej, a także wyjaśnienia wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców.

§ 2.

1. Komisja rozstrzyga w sprawach należących do jej właściwości na posiedzeniach w obecności co najmniej połowy swojego składu, w tym przewodniczącego komisji lub jego zastępcy.
2. Uchwały komisji zapadają większością głosów w głosowaniu jawnym. W razie równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego posiedzenia.
3. Komisja może przydzielić do wykonania określone czynności wynikające z jej zadań zastępcy przewodniczącego, członkom komisji lub zespołom powołanym w tym celu ze swego składu.

§ 3.

1. Komisja zbiera się na pierwszym posiedzeniu niezwłocznie po jej powołaniu.
2. Na pierwszym posiedzeniu komisja:
 - 1) wybiera, z zastrzeżeniem przepisu art. 17 ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, przewodniczącego i jego zastępcę,
 - 2) omawia swoje zadania i tryb pracy oraz obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład,
 - 3) uchwała ramowy plan pracy i może dokonać podziału czynności pomiędzy osoby wchodzące w jej skład,
 - 4) ustala sposób podania do publicznej wiadomości informacji o składzie komisji oraz o swoim siedzibie, trybie i czasie pracy,
 - 5) ustala plan działań związanych z przyjmowaniem zgłoszeń list kandydatów na radnych.
3. Wybory przewodniczącego komisji oraz oddzielnie jego zastępcy odbywają się w głosowaniu jawnym, chyba że komisja postanowi inaczej. W razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie.
4. Do chwili wyboru przewodniczącego pierwszemu posiedzeniu gminnej (miejskiej) komisji wyborczej przewodniczy najstarszy wiekiem członek komisji.

§ 4.

1. Pracami komisji kieruje przewodniczący komisji, który w szczególności:
 - 1) czuwa nad wykonaniem zadań komisji,

- 2) reprezentuje komisję na zewnątrz,
 - 3) zwołuje posiedzenia komisji i im przewodniczy,
 - 4) podpisuje uchwały podjęte na posiedzeniach, w których uczestniczył, oraz dokumenty i pisma związane z działalnością komisji.
2. W razie nieobecności przewodniczącego komisji jego funkcje wypełnia zastępca przewodniczącego.

§ 5.

1. Członkowie komisji obowiązani są aktywnie uczestniczyć w posiedzeniach i innych pracach komisji.
2. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji jej członek powinien, w miarę możliwości jeszcze przed posiedzeniem, powiadomić o tym przewodniczącego lub jego zastępcę.

§ 6.

1. W posiedzeniach komisji może uczestniczyć wojewódzki komisarz wyborczy, jego zastępca, dyrektor delegatury bądź upoważniony przez niego pracownik Krajowego Biura Wyborczego, a także zaproszone przez przewodniczącego komisji inne osoby.
2. Na wniosek członka komisji posiedzenie lub jego część odbywa się tylko z udziałem jej członków.

§ 7.

1. Z posiedzenia komisji sporządza się protokół, w którym podaje się: czas trwania obrad, porządek posiedzenia, imiona i nazwiska uczestników, zwięzłą treść wystąpień oraz podjęte rozstrzygnięcia.
2. Do protokołu dołącza się podjęte uchwały oraz inne dokumenty.
3. Protokół podpisuje przewodniczący posiedzenia.

§ 8.

Wszyscy członkowie komisji obecni na posiedzeniu podpisują:

1) uchwały komisji podjęte w sprawach:

- a) wady zgłoszenia i odmowy rejestracji listy kandydatów z powodu niezgodnego z prawem jej oznaczenia (art. 103 ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, zwanej dalej Ordynacją wyborczą),
- b) odmowy przyjęcia zgłoszenia listy kandydatów oraz odmowy rejestracji zgłoszenia listy z powodu nie uzyskania ustawowo wymaganego poparcia wyborców (art. 105 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej),
- c) wady zgłoszenia i odmowy rejestracji zgłoszenia listy z powodu nieusunięcia wady zgłoszenia (art. 106 ust. 1 Ordynacji wyborczej),

- d) ustalenia rejestru list kandydatów dla każdego okręgu wyborczego (art. 109 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
- e) skreślenia kandydata z zarejestrowanej listy oraz unieważnienia zarejestrowanej listy (art. 110 ust. 1-3 Ordynacji wyborczej),
- f) przyznania numerów zarejestrowanym listom kandydatów (art. 109 ust. 2, 3 i 4, art. 141 i art. 166 Ordynacji wyborczej),

2) inne dokumenty:

- a) protokoły rejestracji list kandydatów (art. 107 Ordynacji wyborczej),
- b) zestawienia wyników głosowania w okręgu wyborczym na poszczególne listy kandydatów oraz dokonany na ich podstawie podział mandatów w okręgach (art. 121, art. 123, art. 150 i art. 178 Ordynacji wyborczej),
- c) protokoły z wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (art. 124, art. 152 i art. 179 Ordynacji wyborczej).

§ 9.

Uchwały komisji, a także uchwały i dokumenty, o których mowa w § 8, oraz - stosownie do decyzji przewodniczącego komisji - inne wydawane przez komisję dokumenty są opatrywane pieczęcią komisji.

§ 10.

Komisja jest obowiązana bez zwłoki badać, według właściwości, wniesione do niej skargi na działalność obwodowych komisji wyborczych, występować o usunięcie stwierdzonych uchybień oraz informować pisemnie skarżących i w miarę potrzeby wojewódzkiego komisarza lub jego zastępców o rozstrzygnięciach w tych sprawach.

§ 11.

1. Komisja w wykonaniu ustawowych czynności, w szczególności zarządzenia druku obwieszczeń wyborczych i podania ich do publicznej wiadomości oraz druku kart do głosowania i ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym, systematycznie współdziała z wojewódzkim komisarzem wyborczym i jego zastępcami oraz odpowiednio z marszałkiem województwa, starostą, wójtem i burmistrzem (prezydentem miasta).
2. W porozumieniu z wojewódzkim komisarzem wyborczym i jego zastępcami komisja uczestniczy w szkoleniach członków komisji obwodowych, a także udziela pomocy tym komisjom w zakresie wykonywania przez nie zadań wyborczych.

§ 12.

1. Na żądanie Państwowej Komisji Wyborczej, wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców komisja przedstawia informacje o wykonywaniu swoich zadań i czynności oraz udostępnia dokumenty i materiały w tym zakresie.
2. Komisja może zwracać się do wojewódzkiego komisarza wyborczego i właściwego jego zastępcy lub, za ich pośrednictwem, do Państwowej Komisji Wyborczej o udzielenie wyjaśnień.

§ 13.

Komisja współdziała z wojewódzkim komisarzem wyborczym i właściwym jego zastępcą oraz dyrektorem delegatury Krajowego Biura Wyborczego w ustaleniu zasad i sposobu wykonywania zadań wyborczych oraz zapewnieniu obsługi administracyjnej komisji odpowiednio przez marszałka województwa, starostę, wójta i burmistrza (prezydenta miasta).

§ 14.

Wojewódzki komisarz wyborczy wydaje członkom komisji dokumenty potwierdzające członkostwo i pełnione w komisji funkcje, którymi legitymują się oni przy wykonywaniu zadań komisji.

§ 15.

W wypadku konieczności dokonania zmiany w składzie komisji, jej przewodniczący niezwłocznie powiadamia o tym wojewódzkiego komisarza wyborczego, bądź właściwego zastępcę wojewódzkiego komisarza.

§ 16.

Ileć w niniejszym regulaminie jest mowa o gminnej (miejskiej) komisji wyborczej należy przez to rozumieć także miejską komisję wyborczą w mieście na prawach powiatu chyba, że odrębne przepisy stanowią inaczej.

(7)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 17 sierpnia 1998 r.

w sprawie powołania zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych

na kadencję w latach 1998-2003

(*Monitor Polski Nr 28, poz. 392*)

Na podstawie art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) oraz w związku z art. 6 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96, poz. 603) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Powołuje się następujące osoby na zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych dla obszarów, na których, zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96, poz. 603), zostaną utworzone z dniem 1 stycznia 1999 r. województwa:

I. Województwo dolnośląskie

1. Zastępcą wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Jeleniej Górze	Dariusz ŁUKASZEWSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Jeleniej Górze
2. Zastępcą wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Legnicy	Lech MUŻYŁO
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Legnicy
3. Zastępcą wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Wałbrzychu	Jan LINOWSKI
sędzia Sądu Apelacyjnego
we Wrocławiu

II. Województwo kujawsko - pomorskie

1. Zastępcą wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Toruniu | Zofia REDZIŃSKA
-CZERWIŃSKA
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Toruniu |
|---|--|

2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego we Włocławku

Hanna GŁĘBOWSKA
sędzia Sądu Wojewódzkiego
we Włocławku

III. Województwo lubelskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Białej Podlaskiej
2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Chełmie
3. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Zamościu

Marek WOLSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Lublinie

Kazimierz POSTULSKI
sędzia Sądu Apelacyjnego
w Lublinie

Bohdan TRACZ
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Zamościu

IV. Województwo lubuskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego
w Gorzowie Wielkopolskim

Krzysztof CIERKOŃSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Gorzowie Wielkopolskim

V. Województwo łódzkie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego
w Piotrkowie Trybunalskim
2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Sieradzu
3. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Skierniewicach

Marianna CICHOCKA
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Piotrkowie Trybunalskim

Janusz ADAMSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Sieradzu

Antoni HRYNIEWICZ
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Skierniewicach

VI. Województwo małopolskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Nowym Sączu

Zdzisław BŁAŻOWSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Nowym Sączu

2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Tarnowie

Grzegorz KRĘŻOLEK
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Tarnowie

VII. Województwo mazowieckie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Ostrołęce

Irena DĄBEK
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Ostrołęce

2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Płocku

Władysław URBAŃSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Płocku

3. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Radomiu

Czesław WALCZYK
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Radomiu

4. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Siedlcach

Bogusław DAUTER
sędzia Naczelnego Sądu
Administracyjnego

VIII. Województwo opolskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Opolu

Tadeusz DOMINCZYK
sędzia Sądu Najwyższego

IX. Województwo podkarpackie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Krośnie

Zbigniew ŚNIGÓRSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Krośnie

2. Zastępca wojewódzkiego
w komisarza wyborczego Przemyślu

Stanisław ŚLIWA
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Przemyślu

3. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Tarnobrzegu

Józef DYŁ
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Tarnobrzegu

X. Województwo podlaskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Łomży	Włodzimierz WÓJCICKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Łomży
2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Suwałkach	Marian MOTUK
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Suwałkach

XI. Województwo pomorskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Słupsku | Ireneusz Roman WOLAŃSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Słupsku |
|---|---|

XII. Województwo śląskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Bielsku Białej	Ryszard BRYGIER
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Bielsku Białej
2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Częstochowie	Maciej PACUDA
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Częstochowie

XIII. Województwo świętokrzyskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Kielcach | Andrzej JAGIEŁŁO
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Kielcach |
|--|---|

XIV. Województwo warmińsko-mazurskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Elblągu | Andrzej BŁESIŃSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Olsztynie |
|---|---|

XV. Województwo wielkopolskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Kaliszu | Marian RASZEWSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Kaliszu |
|---|--|

2. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Koninie

Paweł SYPNIEWSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Koninie

3. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Lesznie

Mariusz TOMASZEWSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Poznaniu

4. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Pile

Maria TRZEBNA
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Poznaniu

XVI. Województwo zachodniopomorskie

1. Zastępca wojewódzkiego
komisarza wyborczego w Koszalinie

Aleksander NOWIŃSKI
sędzia Sądu Wojewódzkiego
w Koszalinie

§ 2.

Zastępcy wojewódzkich komisarzy wyborczych, o których mowa w § 1, są powołani na kadencję w latach 1998-2003.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania i podlega ogłoszeniu.

(8)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 24 sierpnia 1998 r.

w sprawie ustalenia wzoru potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji listy kandydatów na radnych i protokołu rejestracji listy kandydatów na radnych do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa oraz zaświadczenia dla męża zaufania i dla zastępcy pełnomocnika komitetu wyborczego^{*)}

(Monitor Polski Nr 29, poz. 411)

Na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 4, art. 111 ust. 3 i art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się wzór:

- 1) potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji listy kandydatów na radnych, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały,
- 2) protokołu rejestracji listy kandydatów na radnych, stanowiący załącznik nr 2 do uchwały,
- 3) zaświadczenia o wyznaczeniu męża zaufania do obwodu głosowania, stanowiący załącznik nr 3 do uchwały,
- 4) zaświadczenia o wyznaczeniu zastępcy pełnomocnika komitetu wyborczego, stanowiący załącznik nr 4 do uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 28 kwietnia 1994 r. w sprawie ustalenia wzorów protokołów rejestracji kandydatów i list kandydatów na radnych oraz wzorów zaświadczeń dla mężów zaufania i pełnomocników list kandydatów (Monitor Polski Nr 25, poz. 214).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

^{*)} Treść wzorów jest ogłoszona w M.P. Nr 29, poz. 411.

(9)

UCHWAŁA
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 26 sierpnia 1998 r.

w sprawie wytycznych dla terytorialnych komisji wyborczych, dotyczących wykonywania zadań do dnia głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady Miasta Stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

(Monitor Polski Nr 29, poz. 412)

Na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne w sprawie wykonywania zadań przez terytorialne komisje wyborcze do dnia głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady Miasta Stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Załącznik

WYTYCZNE

w sprawie wykonywania zadań przez terytorialne komisje wyborcze do dnia głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

Ilekcioć w treści „Wytycznych” powołuje się przepisy Ordynacji z 1998 r., oznacza to ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602); powołańie przepisów ustawy warszawskiej oznacza ustawę z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 48, poz. 195, Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601).

1. Pierwsze posiedzenia terytorialnych komisji wyborczych - wojewódzkich, powiatowych, gminnych (miejskich).

Pierwsze posiedzenie wojewódzkiej komisji wyborczej organizuje wojewódzki komisarz wyborczy. Pierwsze posiedzenia powiatowych i gminnych komisji wyborczych organizują z upoważnienia wojewódzkiego komisarza wyborczego, bądź jego zastępców, wójtowie, burmistrzowie,

prezydenci miast; zadanie to w odniesieniu do powiatowych komisji wykonuje burmistrz, prezydent miasta właściwy dla siedziby powiatu, także w wypadku, gdy miasto jest siedzibą dwóch powiatów (ziemskiego i grodzkiego) - art. 17 ust. 4 i 5 i art. 211 ust. 1 pkt 3 Ordynacji z 1998 r.

Komisja wojewódzka i powiatowa oraz miejska w miastach na prawach powiatu dokonują wyboru zastępcy przewodniczącego komisji. Przewodniczącymi tych komisji są, z urzędu, sędziowie powołani przez wojewódzkich komisarzy wyborczych bądź ich zastępców (art. 17 Ordynacji z 1998 r.). Gminna komisja wyborcza wybiera na pierwszym posiedzeniu ze swego składu przewodniczącego komisji i jego zastępcę (art. 17 ust. 6 Ordynacji z 1998 r.).

Tryb wyboru przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego komisji określa regulamin terytorialnych komisji wyborczych ustalony uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. (M. P. Nr 27, poz. 389).

Komisje, po ukonstytuowaniu się, ustalają plan działań związanych z przyjmowaniem zgłoszeń list kandydatów na radnych i ich rejestracją. Termin zgłaszania list przez komitety wyborcze upływa 11 września 1998 r. o godz. 24.00 (art. 101 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). Pełnomocnicy komitetów wyborczych mogą dokonywać zgłoszeń bezpośrednio po powołaniu terytorialnych komisji wyborczych. Z tych względów konieczne jest niezwłoczne podanie do publicznej wiadomości informacji o składzie komisji (z uwzględnieniem pełnionych funkcji) oraz o miejscu i czasie jej pracy.

2. Tryb pracy komisji.

Terytorialne komisje wyborcze wykonują swoje zadania w sposób określony w regulaminie.

Komisje pracują kolegialnie, co wyklucza tworzenie np. prezydium komisji upoważnionego do wykonania niektórych zadań w zastępstwie komisji. Zasada kolegialnego działania nie stanowi przeszkody w przydzielaniu przez komisję wykonania określonych czynności przewodniczącemu, jego zastępcy, poszczególnym członkom lub powołanym w tym celu z jej składu zespołom. Może to dotyczyć np. badania danych w postępowaniu przewidzianym w art. 104 i 105 Ordynacji z 1998 r., ustalania stanu faktycznego w związku z rozpatrywaniem skarg, bądź wykonywania czynności pomocniczych.

Komisja rozstrzyga sprawy na posiedzeniach w składzie regulaminowo określonym (co najmniej połowa składu, w tym przewodniczący lub jego zastępca).

Wszystkie rozstrzygnięcia komisji podejmowane są w drodze uchwał, chyba że Ordynacja z 1998 r. przewiduje inną formę, np. protokół.

3. Przyjmowanie zgłoszeń list kandydatów na radnych.

Konieczne jest ustalenie planu pracy dla przyjmowania zgłoszeń, ze szczególnym uwzględnieniem okresu poprzedzającego upływ terminu do zgłaszania list, co wiąże się z nasileniem zgłoszeń. Informację o miejscu, dniach i godzinach przyjmowania zgłoszeń podaje się do publicznej wiadomości przez wywieszenie jej w siedzibie komisji oraz w miarę możliwości przez ogłoszenie w lokalnej prasie, radiu i telewizji. W ostatnim dniu przyjmowania zgłoszeń tj. 11 września, komisje obowiązane są pracować do godz. 24.00. W pozostałym okresie ustalenie czasu pracy

należy do komisji; nie mają one obowiązku wykonywania zadań poza urzędowymi godzinami pracy (art. 205 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.).

1) Podmioty uprawnione do zgłaszania list kandydatów

Listy kandydatów na radnych mogą zgłaszać:

- partie polityczne wpisane do ewidencji partii prowadzonej przez Sąd Wojewódzki w Warszawie;
- stowarzyszenia oraz organizacje społeczne wpisane do rejestru prowadzonego przez właściwe sądy wojewódzkie;
- wyborcy, którzy tworzą w tym celu komitet wyborczy
(art. 95 ust. 1 i art. 99 ust. 4 Ordynacji z 1998 r.).

Przez organizacje społeczne rozumie się organizacje skupiające wyłącznie osoby fizyczne.

Czynności wyborcze w imieniu partii politycznych, stowarzyszeń i organizacji społecznych wykonują organy statutowe upoważnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych (art. 95 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

Partie, stowarzyszenia i organizacje mogą utworzyć koalicję wyborczą w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów na radnych. W razie utworzenia koalicji podmioty tworzące koalicję nie mogą samodzielnie zgłaszać list kandydatów na radnych do tych rad, do których zostały zgłoszone wspólne listy kandydatów (art. 95 i 96 ust. 1 i 2 Ordynacji z 1998 r.).

Koalicję wyborczą mogą utworzyć tylko organy statutowe partii, stowarzyszeń i organizacji upoważnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych. Nie mogą uczestniczyć w tworzeniu koalicji inne organy lub struktury terenowe tych podmiotów. Koalicja wyborcza może być utworzona w celu zgłoszenia wspólnych list do wszystkich rad na obszarze kraju, bądź do rad poszczególnych szczebli lub w określonych województwach, powiatach i gminach. Partia polityczna lub organizacja może wchodzić w skład tylko jednej koalicji wyborczej utworzonej do zgłaszania list kandydatów do wszystkich rad na obszarze całego kraju. Partia polityczna lub organizacja może wchodzić w skład kilku koalicji wyborczych pod warunkiem, że koalicje te zostały utworzone do zgłaszania list kandydatów na różnych obszarach lub do różnych rad. Innymi słowy, partia lub organizacja nie może wchodzić w skład dwóch lub więcej koalicji wyborczych, z których zakresu działania wynika, że mogą zgłosić listy kandydatów do tej samej rady.

W razie utworzenia koalicji wyborczej partia lub organizacja wchodząca w skład koalicji nie może samodzielnie zgłaszać list kandydatów na radnych do danej rady, jeżeli została zgłoszona wspólna lista kandydatów. Partia lub organizacja wchodząca w skład koalicji wyborczej może zgłaszać kandydatów do rad nie objętych zakresem działania wynikającym z umowy koalicyjnej, zaś koalicja nie może zgłaszać list kandydatów do takich rad.

Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej wykonują komitety wyborcze utworzone przez podmioty tworzące koalicję (art. 96 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Dokumentem potwierdzającym utworzenie takiego komitetu może być uchwała, wspólne oświadczenie lub porozumienie organów statutowych podmiotów tworzących koalicję. Dokument ten powinien wyraźnie stwier-

dzać, że utworzono koalicję, wskazywać nazwy i adresy organów statutowych wszystkich podmiotów tworzących koalicję, a także określać nazwę utworzonego komitetu wyborczego koalicji i wskazywać jego adres. Utworzenie koalicji wyborczej powinno wynikać z treści dokumentu podpisanego przez osoby reprezentujące organy statutowe tych podmiotów uprawnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych. Nazwa komitetu koalicji nie musi nawiązywać do nazw tworzących ją podmiotów, powinna zawierać formułę „komitet wyborczy” i przyjętą przez koalicję nazwę.

W celu zgłoszenia listy kandydatów przez wyborców, przynajmniej 5 wyborców musi utworzyć komitet wyborczy (art. 97 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). Wyborca może wchodzić w skład jednego komitetu wyborczego utworzonego dla zgłoszenia list kandydatów do danej rady. Dokument o utworzeniu komitetu może mieć formę protokołu z zebrania wyborców, oświadczenia osób tworzących komitet, uchwały określonej grupy wyborców itp. Nazwa komitetu powinna zawierać wyrazy „komitet wyborczy” i nazwę przyjętą dla danego komitetu (np. Komitet Wyborczy „Nasze Osiedle”, Komitet Wyborczy - Samorządni) oraz adres komitetu. Nazwa komitetu nie może być identyczna lub niedostatecznie różniąca się od nazw partii i organizacji zarejestrowanych w sądzie. Stanowi to bowiem wadę, która może skutkować odmową przyjęcia zgłoszenia listy (art. 103 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). W dokumencie o utworzeniu komitetu podaje się (albo dołącza do tego dokumentu) wykaz imienny członków komitetu, ich adresy zamieszkania i numery ewidencyjne PESEL. Dokument o utworzeniu komitetu podpisują osoby tworzące komitet w liczbie co najmniej 5 (art. 99 ust. 5 Ordynacji z 1998 r.).

Nazwą komitetu wyborczego partii politycznej, stowarzyszenia i organizacji społecznej jest nazwa upoważnionego statutowego organu każdego z tych podmiotów (np. Rada Naczelna, Prezydium, Komitet Wykonawczy, Zarząd) uzupełniona pełną nazwą danego podmiotu. W nazwie nie powinna występować formuła „komitet wyborczy” (art. 96 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

Jeżeli w dalszej treści „Wytycznych” występuje określenie „komitet wyborczy” rozumieć przez to należy także statutowe organy partii, stowarzyszeń i organizacji społecznych (art. 96 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.).

Komitet wyborczy ustalając swoją nazwę może również przyjąć skrót tej nazwy. Nazwą bądź skrótem nazwy, na wniosek pełnomocnika komitetu wyborczego zawarty w treści zgłoszenia, będą oznaczone listy tego komitetu na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania (art. 102 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

2) Ustanowienie pełnomocnika komitetu wyborczego

Podmioty zgłaszające listy kandydatów ustanawiają pełnomocnika, który jest uprawniony do zgłoszenia listy i wykonywania innych czynności w imieniu komitetu wyborczego wobec organów wyborczych. Każdy komitet wyborczy może ustanowić jednego pełnomocnika; ustawa nie przewiduje ustanowienia kilku pełnomocników. Zgłoszeń list kandydatów może dokonywać pełnomocnik lub osoba pisemnie upoważniona przez pełnomocnika. Pełnomocnik może pisemnie upoważnić dowolnie ustaloną liczbę osób do zgłoszenia list kandydatów.

Pełnomocnik może być ustanowiony w dokumencie o powołaniu komitetu wyborczego bądź odrębnym dokumentem. Komitet wyborczy ustanawiając pełnomocnika wskazuje jego imię, nazwisko, dokładny adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL. Także wydane przez pełnomocnika innym osobom upoważnienie do zgłaszania list kandydatów powinno zawierać ich dane, takie same jak przy ustanowieniu pełnomocnika oraz określać zakres upoważnienia (do których rad są upoważnieni do dokonywania zgłoszeń). Osoby upoważnione nie mogą udzielać dalszych upoważnień (art. 101 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.).

Funkcji pełnomocnika nie można łączyć z członkostwem w komisji wyborczej oraz z funkcją męża zaufania (art. 19 ust. 7 Ordynacji z 1998 r.). Przepisy Ordynacji z 1998 r. nie zabraniają łączenia funkcji pełnomocnika z kandydowaniem do rady; pełnomocnik lub upoważniona przez niego osoba nie muszą też być wyborcami do rad, do których zgłaszają listy, a więc zamieszkiwać na obszarze działania tych rad.

Zarówno pełnomocnik komitetu wyborczego, jak i upoważniona przez niego osoba mogą ustanowić swojego zastępcę, który będzie uprawniony jedynie do reprezentowania interesów listy kandydatów na radnych w czasie ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym. Wyznaczenie zastępcy następuje przez wydanie zaświadczenia według wzoru, który określiła Państwowa Komisja Wyborcza w uchwale z dnia 24 sierpnia 1998 r.

3) Zasady zgłaszania list kandydatów

Kandydaci na radnych są zawsze zgłaszani w formie list kandydatów, nawet wówczas, gdy lista obejmuje jedną kandydaturę (art. 95 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.)

Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów (art. 98 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.), a kandydat może być zgłoszony tylko jeden raz, w jednym okręgu wyborczym, na jednej liście. Kandydować można tylko do jednej rady (art. 98 ust. 1 i 3, art. 8 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

Liczba kandydatów, których można zgłosić na liście jest różna w wyborach do rad poszczególnych szczebli, i tak:

- w wyborach do rad gmin:

- w gminach do 20 tys. mieszkańców, w okręgu wybiera się od 1 do 5 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu można zgłosić najmniej 1 kandydata, a najwyżej tylu kandydatów ile mandatów przypada na ten okręg, np. w okręgu 3-mandatowym można zgłosić listę z 1, 2, 3 kandydatami (art. 90 ust. 1 i art. 98 ust. 2 pkt 1 Ordynacji z 1998 r.);
- w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, a także w miastach na prawach powiatu, w każdym okręgu wybiera się od 5 do 10 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych nie mniej niż 5 kandydatów i nie więcej niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu. Np. w okręgu 6-mandatowym można zgłosić listę najmniej z 5 kandydatami, a najwięcej z 12 kandydatami (art. 90 ust. 2 i art. 98 ust. 2 pkt 2 Ordynacji z 1998 r.);

- **w wyborach do rad powiatów** w okręgu wybiera się od 3 do 10 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych nie mniej niż 3 kandydatów i nie więcej niż dwukrot-

ność liczby radnych wybieranych w tym okręgu. Np. w okręgu 5-mandatowym można zgłosić listę najmniej z 3 kandydatami, a najwięcej z 10 kandydatami (art. 133 ust. 1 i art. 98 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 140 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.);

- w **wyborach do sejmików województw** w okręgu wybiera się od 5 do 15 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych najmniej 5 kandydatów, a najwięcej dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu. Np. w okręgu 7-mandatowym można zgłosić listę najmniej z 5 kandydatami, a najwięcej z 14 kandydatami (art. 164 ust. 1 pkt 1 i art. 98 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 157 Ordynacji z 1998 r.).

4) Zgłoszenie list kandydatów

Listy kandydatów na radnych zgłasza się właściwym terytorialnym komisjom wyborczym:

- w wyborach do rad gmin - gminnym (miejskim) komisjom wyborczym,
- w wyborach do rad miejskich w miastach na prawach powiatu - miejskim komisjom wyborczym,
- w wyborach do rad powiatów - powiatowym komisjom wyborczym,
- w wyborach do sejmików województw - wojewódzkim komisjom wyborczym.

Zgłoszenie listy kandydatów powinno spełniać następujące warunki:

- zgłoszenie powinno być doręczone na piśmie komisji wyborczej przez pełnomocnika lub upoważnioną przez niego osobę - osobiście. Zgłoszenie przez inną osobę, bądź dokonane w inny sposób, np. przesłane pocztą lub faxem, nie może być przez komisję przyjęte. Zgłoszenie powinno być podpisane przez zgłaszającego je pełnomocnika (art. 101 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.);
- zgłoszenie powinno zawierać: nazwę komitetu wyborczego i dokładny adres jego siedziby, nazwę rady (gminy, miasta, powiatu, województwa) i numer okręgu wyborczego, do którego dokonuje się zgłoszenia, nazwiska i imiona, wiek, miejsce zamieszkania kandydatów w kolejności ustalonej przez zgłaszający komitet wyborczy (art. 99 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

Ordynacja z 1998 r. nie ustanawia warunku zamieszkiwania kandydata na radnego na obszarze okręgu wyborczego, w którym kandyduje. Przepisy art. 5 i 7 ustanawiają ogólną zasadę, że czynne i bierne prawo wyborcze do danej rady przysługuje według kryterium stałego zamieszkania na obszarze działania tej rady. W związku z tym kandydaci nie są związani miejscem zamieszkania w okręgu, muszą natomiast spełniać warunek stałego zamieszkania na obszarze danej rady.

Do zgłoszenia dołącza się:

- uwierzytelniony wyciąg z ewidencji partii lub rejestru organizacji prowadzonych przez właściwy sąd, jeżeli zgłoszenie dotyczy listy kandydatów partii politycznej, stowarzyszenia lub organizacji społecznej, a jeżeli zgłoszenie dotyczy listy koalicji wyborczej - poza wyciągami z ewidencji i rejestru podmiotów tworzących koalicję także dokument stwierdzający utworzenie komitetu wyborczego koalicji (art. 99 ust. 4 Ordynacji z 1998 r.).

Do zgłoszenia list, zamiast uwierzytelnionych wyciągów z ewidencji partii i rejestru organizacji, można dołączyć zaświadczenie wydane przez Państwową Komisję Wyborczą. W zaświad-

czeniu tym Państwowa Komisja Wyborcza potwierdza, że komitet wyborczy przedłożył jej właściwe wyciągi z ewidencji partii i rejestru organizacji, a w wypadku koalicji i komitetu utworzonego przez wyborców także dokument o utworzeniu komitetu wyborczego. W przypadku koalicji w zaświadczeniu są również wymienione podmioty wchodzące w jej skład.

Państwowa Komisja Wyborcza wydaje zaświadczenie w jednym egzemplarzu. (art. 99 ust. 6 Ordynacji z 1998 r.). Zaświadczenie może być przedłożone komisji jako kopia uwierzytelniona przez pełnomocnika lub upoważnioną przez niego osobę;

- wykaz imienny członków komitetu wyborczego, jeżeli zgłoszenia listy dokonują wyborcy; w wykazie podaje się nazwę komitetu, adres jego siedziby oraz nazwiska, imiona, adresy zamieszkania i numery PESEL członków tego komitetu wyborczego (art. 99 ust. 5 Ordynacji z 1998 r.). Wykaz ten może być zastąpiony zaświadczeniem wydanym przez Państwową Komisję Wyborczą na podstawie art. 99 ust. 6 Ordynacji z 1998 r.;
- dokument stwierdzający ustanowienie pełnomocnika z podaniem jego imienia, nazwiska, dokładnego adresu zamieszkania i numeru PESEL, a jeżeli zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona - oprócz dokumentu o ustanowieniu pełnomocnika, także upoważnienie wydane tej osobie przez pełnomocnika (art. 101 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.);
- pisemne oświadczenia wszystkich kandydatów o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu przez nich biernego prawa wyborczego do danej rady (art. 99 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.);
- wykaz osób popierających zgłaszaną listę kandydatów, sporządzony według wzoru określonego w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 sierpnia 1998 r. ogłoszonym w Dzienniku Ustaw Nr 105 poz. 660.

W wyborach:

- do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców poparcia zgłoszeniu listy musi udzielić nie mniej niż 25 wyborców,
- w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców (i w miastach na prawach powiatu) - nie mniej niż 150 wyborców,
- do rad powiatów - nie mniej niż 200 wyborców (w wyborach do rad powiatów wzór wykazu podpisów zawiera sformułowanie umożliwiające jednoczesne poparcie zgłoszenia wszystkich kandydatów na liście jednym podpisem każdego wyborcy),
- do sejmików województw - nie mniej niż 300 wyborców,

(art. 100 ust. 1, art. 140 ust. 2, art. 165 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

Wyborcy udzielający poparcia danej liście muszą stale zamieszkiwać na obszarze działania tej rady, do której lista jest zgłaszana; ustawa nie wymaga zamieszkiwania na obszarze okręgu, w którym lista jest zgłoszona (art. 5 i 7 Ordynacji z 1998 r.).

Pełnomocnik zgłaszający listę kandydatów może dokonać oznaczenia listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego; tą nazwą lista będzie oznaczona na urzędowych obwieszczeniach i na karcie do głosowania. Może również wnosić o oznaczenie poszczególnych kandydatów na

liście nazwą, lub skrótem nazwy popierającej ich partii lub organizacji. Oznaczenie to będzie umieszczone na urzędowych obwieszczeniach. Poparcie może być udzielone tylko przez jedną partię lub organizację i musi być ono udokumentowane pisemnie przez właściwy statutowo organ danej partii lub organizacji. Dokument potwierdzający poparcie pełnomocnik powinien złożyć przy zgłoszeniu listy.

Oznaczenia dotyczące nazwy lub skrótu nazwy komitetu, a także dotyczące poparcia udzielonego przez partię lub organizację poszczególnym kandydatom nie mogą przekraczać 40 znaków drukarskich (art. 99 ust. 3 i art. 102 Ordynacji z 1998 r.).

Dokonanie oznaczeń następuje wraz ze zgłoszeniem listy, bezpośrednio w zgłoszeniu albo w odrębnym dokumencie. Późniejszych wniosków w tych sprawach komisje wyborcze nie przyjmują.

Dokumenty składane przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę powinny być, w zależności od ich charakteru, albo uwierzytelnione przez pełnomocnika albo stanowić oryginały dokumentów. Zamiast oryginałów dokumentów, pełnomocnik komitetu może złożyć kopię (kserokopię) dokumentu poświadczoną za zgodność z oryginałem. Poświadczenia za zgodność z oryginałem może dokonać pełnomocnik komitetu wyborczego lub upoważniona przez niego osoba wpisując na kopii dokumentu potwierdzenie zgodności z oryginałem, swoje imię i nazwisko, oraz składając podpis. Pełnomocnik komitetu wyborczego lub upoważniona przez niego osoba, jeśli nie składają terytorialnej komisji wyborczej oryginału dokumentu, o ustanowieniu ich pełnomocnikiem, powinien złożyć kopię odpowiedniego dokumentu i okazać komisji oryginał pełnomocnictwa. Uwierzytelnienia kopii dokonuje terytorialna komisja wyborcza bowiem dokumentu o swoim ustanowieniu nie może potwierdzić sam pełnomocnik, bądź upoważniona przez niego osoba. Możliwe jest również notarialne uwierzytelnienie kopii dokumentów.

4. Przyjęcie zgłoszenia listy przez terytorialną komisję wyborczą.

Przyjmując zgłoszenie listy komisja wyborcza sprawdza, czy zgłoszenia dokonuje uprawniony pełnomocnik (lub upoważniona przez niego osoba) i w imieniu uprawnionego podmiotu (pkt 3 ppkt 1 „Wytucznych”). Następnie odnotowuje zgłoszenie w prowadzonym rejestrze zgłoszeń, wpisując datę, godzinę i liczbę porządkową w rejestrze i na dokonanym zgłoszeniu. W obecności pełnomocnika sprawdza czy zgłoszenie jest zgodne z wymaganiami Ordynacji z 1998 r., tj.:

- czy wskazano, do której rady i którego okręgu wyborczego lista jest zgłaszana;
- czy zgłoszono właściwą liczbę kandydatów na radnych i podano ich imiona, nazwiska, wiek i miejsca zamieszkania;
- czy zgłoszenie zawiera nazwę i adres komitetu wyborczego,
- czy do zgłoszenia są dołączone właściwe dokumenty, tj. uwierzytelnione wyciągi z ewidencji partii lub rejestru organizacji, dokument o utworzeniu koalicji bądź komitetu przez wyborców, albo zamiast tych dokumentów - uwierzytelnioną przez pełnomocnika kopię zaświadczenia wydanego przez Państwową Komisję Wyborczą;

- czy zgłoszenie listy poparte jest podpisami wymaganej liczby wyborców. W tym celu komisja przelicza podpisy umieszczone w wykazie. Jeżeli przeliczenie liczby podpisów nie jest możliwe przy przyjmowaniu zgłoszenia (np. z powodu równoczesnego zgłoszenia wielu list) komisja przelicza tylko karty wykazu podpisów, numeruje je, parafuje i stwierdzoną liczbę kart odnotowuje w rejestrze zgłoszeń. Komisja wydaje wówczas pełnomocnikowi potwierdzenie zgłoszenia rejestracji listy na druku, którego wzór ustaliła Państwowa Komisja Wyborcza w uchwale z dnia 24 sierpnia 1998 r. oraz informuje o terminie zakończenia postępowania rejestracyjnego.

Badając wykaz podpisów osób popierających zgłoszenie listy komisja sprawdza, czy sporządzony jest on zgodnie ze wzorem ustalonym przez Prezesa Rady Ministrów w rozporządzeniu z dnia 14 sierpnia 1998 r. ogłoszonym w Dzienniku Ustaw Nr 105 poz. 660. W szczególności sprawdza, czy lista kandydatów w wykazie obejmuje te same nazwiska kandydatów, co lista umieszczona w zgłoszeniu. Nie jest wadą wykazu podpisów, złożenie go celem poparcia listy kandydatów obejmującej nie wszystkich kandydatów, których nazwiska umieszczono w wykazie, np. z powodu śmierci, wycofania zgody na kandydowanie itp. Niedopuszczalne są skreślenia kandydatów i zastępowanie ich innymi, dopisywanie, zmiana kolejności kandydatów na liście; wadą jest przedłożenie wykazu w dwóch częściach: osobno listy kandydatów i osobno podpisów osób popierających. W części dotyczącej podpisów poparcia komisja sprawdza, czy wykaz obejmuje wszystkie elementy ustalone we wzorze. Adres zamieszkania powinien obejmować nazwę miejscowości, nazwę ulicy, nr domu, numer mieszkania. W miejscowościach, w których nie ma ulic, adres powinien zawierać nazwę miejscowości i numer posesji.

Wykaz ten może być sporządzony dwustronnie, przy czym pierwsza strona powinna odpowiadać treścią omawianemu wzorowi, zaś druga strona może być kontynuacją rubryk tabeli „Osoby popierające listę kandydatów” przy zachowaniu kolejności numeracji w rubryce „L.p.”.

Danych w wykazie nie musi wpisywać osobiście osoba udzielająca poparcia. Mogą być one wpisane przez jedną lub kilka osób zbierających podpisy. Każdy udzielający poparcia musi natomiast złożyć swój podpis na wykazie. Wykaz nie może być przedstawiony komisji w formie kopii, a także nie mogą być do niego doklejane części wykazu.

Komisja wyborcza w razie uzasadnionych wątpliwości bada prawidłowość danych zawartych w wykazie podpisów. Jeżeli komisja stwierdzi, że zgłoszenie listy nie uzyskało wymaganego ustawowo poparcia wyborców, podejmuje uchwałę o odmowie przyjęcia zgłoszenia listy wskazując stwierdzone wady i zwraca pełnomocnikowi zgłoszenie, czyniąc o tym stosowną adnotację w prowadzonym rejestrze zgłoszeń.

Jeżeli wskazane wady zgłoszenia zostaną usunięte, pełnomocnik może ponownie dokonać zgłoszenia listy do godz. 24.00 w dniu 11 września 1998 r.

Jeżeli zgłoszenie listy zostało dokonane w takim terminie (np. tuż przed terminem na zgłaszanie list), że usunięcie stwierdzonych wad dotyczących wykazu podpisów nie jest możliwe, komisja podejmuje uchwałę o odmowie rejestracji listy. Kopię uchwały o odmowie rejestracji przesyła się pełnomocnikowi. W uchwale zamieszcza się pouczenie o przysługującym uprawnieniu do

wniesienia skargi do właściwego sądu wojewódzkiego. Dokumentacja zgłoszenia pozostaje w posiadaniu komisji (art. 105 Ordynacji z 1998 r.).

Jeżeli komisja stwierdzi wady zgłoszenia inne niż dotyczące wykazu podpisów poparcia, wówczas wskazuje w uchwale stwierdzone wady i wzywa pełnomocnika do ich usunięcia wyznaczając termin 3 dni. Wady te mogą dotyczyć np. nieścisłości w nazwie komitetu wyborczego, braku lub niepełnych danych w oświadczeniu o zgodzie na kandydowanie lub w dokumentach o utworzeniu komitetu wyborczego itp.

Jeżeli wskazane wady nie zostaną usunięte w wyznaczonym przez komisję terminie komisja odmawia rejestracji listy podejmując stosowną uchwałę, w której poucza o możliwości wniesienia odwołania do wojewódzkiego komisarza wyborczego bądź właściwego terytorialnie jego zastępcy (art. 106 Ordynacji z 1998 r.).

Komisja sprawdza, czy pełnomocnik wniósł o oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego; oznaczenie to będzie umieszczone na urzędowych obwieszczeniach o zarejestrowanych listach kandydatów i na karcie do głosowania. Komisja zwraca uwagę, czy przyjęta nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego różni się dostatecznie od oznaczeń list innych komitetów wyborczych. Brak dostatecznego różnicowania tych nazw jest wadą zgłoszenia, którą pełnomocnik powinien usunąć w ciągu 3 dni; w razie nieusunięcia wady w tym terminie komisja odmawia rejestracji listy (art. 103 ust. 1-3 Ordynacji z 1998 r.).

Nie podlegają ocenie nazwy list kandydatów zgłoszone przez partie polityczne lub organizacje społeczne, oznaczenie nazwą zarejestrowaną w sądzie, gdyż podlega ona ochronie prawnej. W związku z tym komisja uznaje za wadę oznaczenie listy komitetu wyborczego wyborców nazwą niedostatecznie różniącą się od oznaczenia listy partii i organizacji, nawet wówczas, jeżeli zgłoszenie listy partii i organizacji było późniejsze. W takim wypadku komisja podejmuje uchwałę o stwierdzeniu wady zgłoszenia i wyznacza termin 3 dni na jej usunięcie, a jeżeli pełnomocnik nie dokona zmiany oznaczenia listy w terminie komisja odmawia rejestracji listy bądź unieważnia rejestrację listy (art. 103 ust. 4 Ordynacji z 1998 r.).

Komisja czuwa także nad prawidłowym oznaczeniem poszczególnych kandydatów na zgłoszonej liście nazwą lub skrótem nazwy popierającej kandydaturę partii lub organizacji. W szczególności kontroluje, czy udzielone poparcie jest potwierdzone pisemnie przez właściwy statutowy organ popierającej partii lub organizacji, pamiętając, że kandydat może być popierany tylko przez jeden podmiot. Oznaczenia dotyczące kandydatów będą umieszczone na obwieszczeniach, nie będą natomiast umieszczone na karcie do głosowania. Komisja sprawdza ponadto, czy oznaczenia listy i poszczególnych kandydatów nie przekraczają 40 znaków drukarskich (art. 99 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.).

Zgłoszenia list, które nie zawierają wad, komisja wyborcza rejestruje sporządzając protokół rejestracji listy kandydatów na radnych, którego wzór określiła Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 24 sierpnia 1998 r. Protokół sporządza się w 3 egzemplarzach; protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzeniu i opatruje się go pieczęcią komisji. Po 1 egzemplarzu protokołu przekazuje się pełnomocnikowi i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu, bądź właściwemu terytorialnie jego zastępcy.

5. Dodatkowy termin na zgłaszanie list.

Jeżeli w danym okręgu wyborczym nie została zgłoszona do dnia 11 września do godz. 24.00 żadna lista albo tylko jedna lista kandydatów, a liczba zgłoszonych na niej kandydatów jest równa albo mniejsza od liczby radnych wybieranych w danym okręgu, komisja wyborcza wzywa niezwłocznie przez rozplakatowanie obwieszczeń do dokonania dodatkowych zgłoszeń w terminie 5 dni od dnia rozplakatowania obwieszczenia (art. 108 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

Jeżeli mimo przeprowadzonego postępowania, w okręgu wyborczym nie została zgłoszona i zarejestrowana żadna lista kandydatów na radnych, wyborów w tym okręgu nie przeprowadza się. Właściwa terytorialna komisja wyborcza powiadamia o tym niezwłocznie wyborców, informując w obwieszczeniu o przyczynach nieprzeprowadzania wyborów. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia wójt, burmistrz, prezydent miasta, a w odniesieniu do sejmiku województwa - właściwy wojewoda (art. 108 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

6. Przyznawanie numerów listom kandydatów.

Wszystkie zarejestrowane listy kandydatów będą oznaczone numerami.

1) Procedura przyznawania numerów rozpocznie się w Państwowej Komisji Wyborczej, która przyzna jednolite numery listom kandydatów w wyborach do sejmików województw tych komitetów, które mają zarejestrowane listy w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw. W poszczególnych województwach listy nie muszą być zarejestrowane w ponad połowie okręgów. Informację o tych numerach Państwowa Komisja Wyborcza przekaze wojewódzkim komisarzom wyborczym i wojewódzkim komisjom wyborczym (art. 166 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

Wojewódzka komisja wyborcza przypisuje te numery (przyznane przez Państwową Komisję Wyborczą) listom zarejestrowanym na obszarze swojego województwa.

W odniesieniu do list pozostałych komitetów komisja wojewódzka ustala, które z nich zarejestrowały na obszarze województwa listy w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Listom tym przyznaje w drodze losowania numery poczynając od następnego numeru po numerze nadanym przez Państwową Komisję Wyborczą. Np. Państwowa Komisja Wyborcza przyznała listom numery od 1 do 5. Na obszarze danego województwa są zarejestrowane tylko listy, które otrzymały numery 1, 2 i 4. Komisja wojewódzka oznacza więc listy tych komitetów numerami 1, 2 i 4. Pozostałe numery list, tj. 3 i 5 nie mogą być wykorzystane. Wojewódzka komisja może więc przyznawać, w drodze losowania, numery od numeru 6, dla tych komitetów wyborczych, które spełniły warunek zarejestrowania list w więcej niż jednym okręgu wyborczym.

Listom tych komitetów, które zarejestrowały je tylko w jednym okręgu wojewódzka komisja przyznaje, w drodze losowania, kolejne numery następujące po już przyznanych numerach (art. 166 Ordynacji z 1998 r.).

O terminie i miejscu przyznawania numerów komisja powiadamia pełnomocników komitetów wyborczych. W sprawie nadania numerów listom wojewódzka komisja wyborcza podejmuje

uchwałę, którą podpisują wszyscy członkowie obecni przy tej czynności. Uchwałę przekazuje się pełnomocnikom i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

- 2) W wyborach do rad powiatów listy kandydatów oznacza się numerami według następujących zasad.

Wojewódzki komisarz wyborczy ustala, które komitety zarejestrowały listy we wszystkich okręgach wyborczych do więcej niż połowy rad powiatów w danym województwie oraz stwierdza, czy listy tych komitetów uzyskały jednolite numery w wyborach do sejmików województw, nadane przez Państwową Komisję Wyborczą. Listom tych komitetów komisarz wyborczy przyznaje te same numery i zawiadamia o tym niezwłocznie powiatowe komisje wyborcze i gminne komisje wyborcze.

Powiatowa komisja wyborcza ustala, które komitety wyborcze zarejestrowały listy do rady powiatu w więcej niż jednym okręgu wyborczym i dla tej grupy list przyznaje w drodze losowania jednolite numery, losując kolejne numery następujące po numerach nadanych przez Państwową Komisję Wyborczą.

W odniesieniu do list zarejestrowanych w jednym okręgu powiatowa komisja wyborcza przyznaje się w drodze losowania numery, poczynając od numeru następującego po przyznanych już numerach.

O terminie i miejscu przyznawania numerów komisja powiadamia pełnomocników komitetów wyborczych. W sprawie nadania numerów listom podejmuje uchwałę i przekazuje ją pełnomocnikom, wojewódzkiemu komisarzowi (bądź jego zastępcy) oraz gminnym komisjom wyborczym.

- 3) Gminna (miejska - także w miastach na prawach powiatu) komisja wyborcza przyznaje numery zarejestrowanym listom kandydatów w następujący sposób.

Komisja ustala, które komitety zarejestrowały listy w co najmniej dwóch okręgach w wyborach do danej rady gminy, i jeżeli są to listy tych samych komitetów, których listy spełniły oba warunki wskazane w art. 141 ust. 1 i art. 166 ust. 1, to listy te otrzymują jednolite numery, takie jakie nadała listom tych komitetów Państwowa Komisja Wyborcza.

W odniesieniu do pozostałych list komisja ustala, które komitety uzyskały rejestrację swoich list co najmniej w dwóch okręgach i nadaje im w drodze losowania numer następujący po najwyższym numerze nadanym listom do sejmików przez Państwową Komisję Wyborczą.

Pozostałym listom nadaje w drodze losowania kolejne numery następujące po już nadanych.

Postępowanie komisji dotyczące powiadamiania pełnomocników, podejmowania uchwał jest takie same jak komisji wojewódzkiej i powiatowej (art. 109 ust. 1-4 Ordynacji z 1998 r.).

Każda komisja nadane listom numery wpisuje do prowadzonego rejestru list kandydatów. Należy mieć na uwadze, że zgodnie z określonymi w Ordynacji zasadami przyznawania numerów mogą wystąpić sytuacje, iż w wyborach do danej rady numeracja list nie będzie ciągła.

Po zakończeniu procedury nadawania numerów listom kandydatów każda komisja sporządza obwieszczenie o zarejestrowanych listach kandydatów do danej rady według okręgów wybor-

czych umieszczając listy w kolejności przyznanych im numerów. W obwieszczeniu podaje się numer listy, oznaczenie listy (nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego), nazwiska i imiona kandydatów (w kolejności jak w zarejestrowanej liście), ich wiek i miejsce zamieszkania (tj. tylko nazwę miejscowości). Przy nazwiskach kandydatów umieszcza się nazwę lub skrót nazwy partii lub organizacji popierającej danego kandydata (do 40 znaków drukarskich).

Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewniają wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast), a w odniesieniu do sejmików - wojewodowie. Najpóźniej do 26 września 1998 r. obwieszczenia o listach kandydatów powinny być podane do publicznej wiadomości. Jeden egzemplarz obwieszczenia każda komisja przesyła wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu lub właściwemu jego zastępcy (art. 109 ust. 5 i 6 w związku z art. 99 ust. 3 i art. 102 Ordynacji z 1998 r.).

7. Ustalenie rejestru list kandydatów.

Po zarejestrowaniu wszystkich list kandydatów komisja niezwłocznie ustala w formie uchwały rejestr list kandydatów w wyborach do danej rady, według okręgów wyborczych. Z zachowaniem kolejności przyznanych listom numerów. Kopie uchwał terytorialne komisje niezwłocznie przesyłają wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu i właściwemu terytorialnie jego zastępcy (art. 109 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

8. Zmiany w zarejestrowanych listach kandydatów.

Komisja wyborcza może dokonywać zmian w zarejestrowanych listach kandydatów według następujących zasad:

- komisja skreśla z listy kandydata, który zmarł, utracił prawa wyborcze (tzn. został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, pozbawiony praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu, ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu) lub złożył na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie (art. 110 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). O skreśleniu kandydata z listy komisja zawiadamia niezwłocznie pełnomocnika;
- jeżeli skreślenie kandydata nastąpiło z powodu jego śmierci, a w wyniku skreślenia liczba kandydatów w okręgu wyborczym (na wszystkich listach w tym okręgu) jest równa lub mniejsza od liczby radnych wybieranych w tym okręgu, komisja informuje pełnomocnika tej listy, że może zgłosić nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w dniu 2 października, tj. w 10 dniu przed wyborami. Do zgłoszenia takiego kandydata nie jest wymagane złożenie wykazu podpisów poparcia. Skreślenie kandydata z innych powodów nie skutkuje możliwością uzupełnienia listy (art. 110 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.);
- komisja unieważnia listę, jeżeli nie pozostanie na niej żaden kandydat, a także jeżeli komitet wyborczy zgłaszający listę powiadomi komisję o swoim rozwiązaniu (art. 110 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.).

Skreśleń i uzupełnień na zarejestrowanych listach komisja dokonuje w formie uchwał. Zawiadomienie wyborców o zmianach dokonanych na listach następuje w formie obwieszczenia (art. 110 ust. 4 Ordynacji z 1998 r.). Jeśli wykonanie obwieszczenia przed dniem wyborów jest niemożliwe, należy zapewnić umieszczenie o tym informacji w lokalach wyborczych, a w miarę

możliwości podać także komunikat w lokalnych środkach przekazu. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się wojewódzkiemu komisarzowi bądź jego zastępcy.

9. Postępowanie komisji w sytuacjach, gdy nie przeprowadza się głosowania.

Komisja wyborcza powinna także ustalić czy liczba zarejestrowanych list i kandydatów na tych listach jest wystarczająca do przeprowadzenia głosowania w poszczególnych okręgach wyborczych.

W wyborach do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców, zarejestrowanie w okręgu jednomandatowym listy tylko z jednym kandydatem powoduje, że głosowania w tym okręgu nie przeprowadza się, a za wybranego uważa się tego kandydata (art. 188 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). Natomiast zarejestrowanie w okręgu wielomandatowym w gminie do 20.000 mieszkańców, listy lub list z więcej niż jednym kandydatem powoduje konieczność przeprowadzenia głosowania również wówczas, gdy liczba zarejestrowanych kandydatów jest mniejsza od liczby radnych wybieranych w okręgu.

Jeśli w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców i w wyborach do rad powiatów, w danym okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów albo liczba kandydatów zarejestrowanych na listach byłaby równa lub mniejsza niż liczba radnych wybieranych w tym okręgu, to w okręgu takim głosowania się nie przeprowadza, a za wybranych na radnych terytorialne komisje uznają zarejestrowanych kandydatów (art. 188 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.). Nie dotyczy to sytuacji, gdy na jednej zarejestrowanej liście jest większa liczba kandydatów od liczby radnych wybieranych w okręgu. W takim przypadku bez głosowania nie byłoby możliwe ustalenie, którzy kandydaci otrzymali mandaty.

Komisja informuje wyborców w danym okręgu wyborczym w formie obwieszczenia, że w okręgu tym nie będzie się przeprowadzać głosowania, oraz o przyczynie jego nieprzeprowadzenia (art. 189 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). W okręgu takim nie są drukowane karty do głosowania.

W wyborach do sejmików województw głosowanie przeprowadza się również wówczas, gdy w okręgu zarejestrowana jest jedna lista oraz gdy liczba kandydatów na zarejestrowanych listach jest mniejsza od liczby radnych wybieranych w okręgu.

10. Karty do głosowania.

Każda terytorialna komisja ustala treść karty do głosowania, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, według wzoru, który zostanie ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Następnie komisja zarządza wydrukowanie kart. Kontroluje także prawidłowe ich wykonanie. W trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego komisja zapewnia przekazanie wydrukowanych kart właściwym obwodowym komisjom wyborczym (art. 113 ust. 1, art. 145 i art. 171 Ordynacji z 1998 r.).

Po wydrukowaniu na kartach nie dokonuje się żadnych zmian. Jeżeli komisja skreśliła z listy kandydata albo unieważniła rejestrację listy już po wydrukowaniu kart, nazwisko skreślonego kandydata lub unieważniona lista pozostają na wydrukowanej karcie. Komisja sporządza natomiast informację o skreśleniu bądź unieważnieniu oraz o warunkach ważności głosu oddanego

na takiej karcie. Informację podaje się do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i umieszcza w lokalach wyborczych w dniu wyborów (art. 113 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.).

11. Wykonywanie czynności wyborczych na obszarze m.st. Warszawy.

Na obszarze m.st. Warszawy wybory przeprowadzane będą do Sejmiku Województwa Mazowieckiego, Rady m.st. Warszawy, Rady Powiatu Warszawskiego i Rad Gmin Warszawskich (11 gmin warszawskich tworzących związek komunalny) oraz do Rad Dzielnic w gminie Warszawa - Centrum.

Do przeprowadzenia wyborów do Sejmiku, Rady Powiatu i rad gmin warszawskich mają zastosowanie przepisy Ordynacji z 1998 r., a w odniesieniu do Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic także przepisy ustawy warszawskiej, która nie utraciła mocy prawnej.

Do Rady m.st. Warszawy wybieranych jest 68 radnych, w okręgach wybiera się od 5 do 10 radnych (art. 7 ust. 2 i art. 33 ust. 1 ustawy warszawskiej). Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych nie mniej niż 5 kandydatów i nie więcej niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu (art. 98 ust 2 pkt 2 Ordynacji z 1998 r.).

Do każdej rady dzielnicy w gminie Warszawa-Centrum wybiera się w wyborach powszechnych 25 radnych. W okręgach wybiera się od 5 do 10 radnych; na liście kandydatów w okręgu może być zgłoszonych nie mniej niż 5 kandydatów i nie więcej niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu (art. 27 ust. 2a pkt 2 ustawy warszawskiej i art. 90 ust. 2, art. 98 ust. 2 pkt 2 Ordynacji z 1998 r.).

Dla wyborów Rady m.st. Warszawy powołuje się Stołeczną Komisję Wyborczą w składzie 7-9 osób; Komisja wybiera ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę (art. 17 ust. 6 Ordynacji z 1998 r.). Komisja wykonuje zadania i czynności zgodnie z zasadami omówionymi w „Wytycznych”. Kompetencje Stołecznej Komisji Wyborczej dotyczą tylko czynności związanych z wyborami do Rady m.st. Warszawy; obsługę zapewnia Prezydent m.st. Warszawy jako przewodniczący Zarządu m.st. Warszawy.

Dla wyborów do rad dzielnic właściwa jest miejska komisja powołana dla przeprowadzenia wyborów do Rady Gminy Warszawa-Centrum; komisja rejestruje listy kandydatów odrębnie do Rady Gminy i odrębnie do rad dzielnic (art. 33a ust. 3 ustawy warszawskiej).

Dla wyborów do rady powiatu warszawskiego oraz powiatu warszawskiego zachodniego właściwe są komisje powiatowe, mające siedziby w Warszawie. Obsługę administracyjną tych komisji zapewnia Prezydent m.st. Warszawy jako przewodniczący Zarządu m.st. Warszawy.

Generalna zasada określona w art. 8 ust. 1 Ordynacji z 1998 r. stanowi, że można kandydować tylko do jednej rady, w odniesieniu do obszaru Warszawy oznacza to, iż kandydować można do jednej z następujących rad:

- do rady gminy warszawskiej,
- do rady powiatu warszawskiego,
- do Rady m.st. Warszawy,
- do Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

Przepisy art. 8 Ordynacji z 1998 r. nie odnoszą się do rad dzielnic, nie przewidują zatem zakazu równoczesnego kandydowania do rady dzielnicy i do rad innych szczebli (gmina, powiaty, sejmik). Dopuszczalne jest zatem jednoczesne kandydowanie:

- do rady dzielnicy i Rady m.st. Warszawy,
- do rady dzielnicy i Rady Gminy Warszawa-Centrum,
- do rady dzielnicy i rady powiatu warszawskiego,
- do rady dzielnicy i Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

(10)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 21 września 1998 r.

w sprawie ustalenia wzorów kart do głosowania
w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw
oraz Rady miasta stołecznego Warszawy^{*)}

(Monitor Polski Nr 31, poz. 447)

Na podstawie art. 115 ust. 4 w związku z art. 129 i 157 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) oraz art. 32 ust. 1 pkt 2 i art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, poz. 195, Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

1. Karta do głosowania w wyborach do rad gmin w gminach do 20 tysięcy mieszkańców jest drukowana na papierze koloru białego, rodzajem i wielkością czcionki jednakowymi dla wszystkich list kandydatów i kandydatów z tych list w danym okręgu wyborczym.
2. Karta do głosowania jest zadrukowana jednostronnie i ma format A-5, A-4 lub A-3 w zależności od liczby zarejestrowanych list i kandydatów na radnych na tych listach.
3. Karta do głosowania w górnej części, z lewej strony jest opatrzona oznaczeniem „Okręg wyborczy nr, dla wyboru Rady,”

(nazwa rady - miejscowość)

a pośrodku, w górnej części karty jest umieszczony napis „Karta do głosowania w wyborach do rad gmin w dniu Kandydaci na radnych”.

4. Listy kandydatów na karcie umieszcza się w kolejności ich numerów, w kolumnie pionowej, podając numer listy i oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego, a niżej

^{*)} Treść wzorów jest ogłoszona w M.P. Nr 31, poz. 447.

wymienia się nazwiska i imiona kandydatów. W przypadku zarejestrowania większej liczby list i kandydatów na tych listach listy umieszcza się w kolumnach oddzielonych linią pionową, a listy w kolumnach oddziela się linią poziomą. Listy umieszcza się w kolejności ich numerów w kolumnach.

5. Na karcie do głosowania w jej dolnej części podaje się informację o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu oraz po prawej stronie drukuje się odcisk pieczęci gminnej komisji wyborczej. Miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oznacza się w lewej dolnej części karty do głosowania.
6. Wzory kart do głosowania stanowią załączniki nr 1 i nr 1a do uchwały.

§ 2.

1. Karty do głosowania w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tysięcy mieszkańców, a także do rad miast na prawach powiatów są drukowane na papierze koloru białego, w wyborach do rad powiatów - na papierze koloru żółtego, w wyborach do sejmików województw - na papierze koloru niebieskiego, a w wyborach do Rady miasta stołecznego Warszawy - na papierze koloru zielonego i w wyborach do rad dzielnic - na papierze koloru różowego. Dopuszcza się użycie papieru z jednostronnie naniesionym kolorem po stronie zadrukowanej.
2. Kolor i rodzaj papieru, z zastrzeżeniem ust. 1, muszą być jednakowe w danym okręgu wyborczym.
3. Rodzaj i wielkość czcionki są jednakowe dla wszystkich list kandydatów i kandydatów z tych list w okręgu wyborczym.
4. Karta do głosowania jest drukowana jednostronnie na arkuszu formatu A-5, A-4, A-3 lub A-2 w zależności od liczby zarejestrowanych list. Jeżeli format A-2 byłby niewystarczający, karta do głosowania może się składać z odpowiedniej liczby zbroszurowanych i połączonych stron o formacie A-5 lub A-4, zadrukowanych jednostronnie.
5. Karta do głosowania w górnej części z lewej strony opatrzona jest oznaczeniem „Okręg wyborczy nr dla wyboru Rady”

(nazwa rady - miejscowość)

lub odpowiednio „Okręg wyborczy nr dla wyboru Sejmiku Województwa w, a pośrodku, w górnej części karty umieszczony jest odpowiedni

(nazwa)

napis: „Karta do głosowania w wyborach do rad gmin w dniu r.” albo „Karta do głosowania w wyborach do rad powiatów w dniu r.” albo „Karta do głosowania w wyborach do sejmików województw w dniu r.”

6. Listy kandydatów umieszcza się i oznacza na karcie do głosowania według zasad określonych w § 1 ust. 4.
7. Na karcie do głosowania w jej dolnej części podaje się informacje o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu oraz po prawej stronie umieszcza się w procesie druku, odcisk

pieczęci właściwej terytorialnej komisji wyborczej. Miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oznacza się w lewej dolnej części karty do głosowania.

8. W przypadku druku karty w formie zbroszurowanej, na stronie pierwszej karty, pod oznaczeniem, o którym mowa w ust. 5, umieszcza się napis „Strony od 1 do.....” i w prawym górnym rogu napis „Str. 1”, a na kolejnych stronach zamiast oznaczenia i tego napisu umieszcza się napis „Str.”. Miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej oznacza się tylko na pierwszej stronie karty w formie zbroszurowanej.
9. Wzory kart do głosowania stanowią załączniki nr 2 i nr 2a do uchwały.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

(11)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 22 września 1998 r.

ustalająca wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych dotyczące przygotowania, przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania oraz przekazania protokołów i dokumentów z głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

(Monitor Polski Nr 33, poz. 480)

Na podstawie art. 11 ust. 2, art. 56 ust. 2 i art. 57 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych dotyczące przygotowania, przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania oraz przekazania protokołów i dokumentów z głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

WYTYCZNE

w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych
dotyczące przygotowania, przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania
oraz przekazania protokołów i dokumentów z głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy,
zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

Ilekcroć w treści „Wytycznych” powołuje się przepisy Ordynacji z 1998 r., oznacza to ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602); powołanie przepisów ustawy warszawskiej oznacza ustawę z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 48, poz. 195, Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601).

1. Pierwsze posiedzenia obwodowych komisji wyborczych.

Obwodowe komisje wyborcze powołane do przeprowadzenia wyborów do rad gmin na podstawie art. 18 ust. 1 Ordynacji z 1998 r. przeprowadzają głosowanie i ustalają wyniki głosowania w obwodzie także w wyborach do rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach do Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum (art. 131 ust. 1 i art. 159 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 Ordynacji z 1998 r. oraz art. 33 ust. 2 ustawy warszawskiej).

Pierwsze posiedzenia obwodowych komisji wyborczych organizuje wójt (burmistrz, prezydent miasta). Komisje na pierwszym posiedzeniu zbierają się nie później niż w 5 dniu od powołania i wybierają ze swego składu przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego komisji. Osoby wchodzące w skład obwodowych komisji będące pracownikami samorządowymi gminy, są z urzędu członkami tych komisji i nie mogą pełnić w komisji funkcji przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego komisji (art. 18 ust. 2-4 Ordynacji z 1998 r.).

Zasady organizacji pracy obwodowych komisji wyborczych, w tym sposób wyboru przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego komisji określa regulamin obwodowych komisji wyborczych, ustalony uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. (M.P. Nr 27, poz. 389).

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) podaje do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przyjęty, niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisji informację o jej składzie, z uwzględnieniem pełnionych funkcji. Informację o składzie komisji wywiesza się także w lokalu wyborczym (art. 18 ust. 5 Ordynacji z 1998 r.).

Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowej komisji zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta) - art. 23 ust. 3 Ordynacji z 1998 r. W szczególności organizuje on pierwsze posiedzenie komisji, wydaje członkom komisji zaświadczenia o członkostwie i pełnionej w komisji funkcji, wypłaca świadczenia przysługujące członkom komisji, zaopatruje komisję w materiały biurowe, przygotowuje lokal do głosowania, zapewnia sporządzenie i przekazanie spisu

wyborców, udziela pomocy przy przekazaniu i zabezpieczeniu kart do głosowania i pieczęci komisji, zapewnia także komisji środki transportu, łączności itp.

2. Zadania obwodowej komisji wyborczej do dnia wyborów.

Członkowie komisji są obowiązani czynnie uczestniczyć we wszystkich pracach komisji oraz w szkoleniach. Udział wszystkich członków komisji w szkoleniach jest obowiązkowy, a nieobecność może być usprawiedliwiona jedynie ważnymi względami.

Zorganizowanie szkoleń członków obwodowych komisji jest zadaniem wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców na obszarze ich właściwości terytorialnej, we współdziałaniu z terytorialnymi komisjami wyborczymi oraz wójtami (burmistrzami, prezydentami miast). Tematyka szkoleń powinna obejmować:

- organizację przygotowań do dnia wyborów,
- sposób przeprowadzenia głosowania w obwodzie,
- sposób ustalenia wyników głosowania w obwodzie i prawidłowe sporządzenie protokołu głosowania,
- tryb przekazywania protokołów głosowania w obwodzie oraz zasady usuwania w protokołach nieprawidłowości stwierdzonych przez komisje terytorialne,
- postępowanie z dokumentami z wyborów.

W czasie szkoleń członkowie komisji zapoznają się z przepisami prawa wyborczego, w tym z wytycznymi i wyjaśnieniami Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie ich zadań i obowiązków. Członkowie komisji powinni zapoznać się z formularzami i drukami, które będą stosować w dniu głosowania, tj. z formularzem spisu wyborców, wzorami kart do głosowania i protokołami. Należy zasygnalizować, że w niektórych obwodach głosowanie będzie przeprowadzane dla więcej niż jednego okręgu w wyborach do rad gmin, oraz że w miastach na prawach powiatu nie przeprowadza się wyborów do rad powiatów. Powinni oni także zostać zapoznani z treścią oraz sposobem wypełniania protokołów głosowania w obwodzie w wyborach do poszczególnych rad, tj. do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa (a na obszarze m.st. Warszawy także w wyborach do Rady m.st. Warszawy, a w Gminie Warszawa-Centrum do rad dzielnic). Do celów szkoleniowych należy wykorzystać kserokopie formularzy protokołów oznaczone wyraźnym napisem „Egzemplarz szkoleniowy”.

Najpóźniej na 4 dni przed dniem wyborów obwodowa komisja skontroluje stan przygotowania lokalu, w którym odbędzie się głosowanie. Dokonując kontroli należy mieć na uwadze, że lokal wyborczy powinien być łatwo dostępny dla głosujących, w tym dla wyborców niepełnosprawnych, że w lokalu muszą znajdować się: godło państwowe, urna takich wymiarów aby pomieściła wszystkie oddane karty do głosowania, miejsca za osłonami (kabiny i podobne urządzenia) zapewniające tajność głosowania, przygotowane w takiej liczbie, aby zapewniały sprawny jego przebieg. Miejsca zapewniające tajność głosowania powinny być wyposażone w przybory do pisania.

W lokalu wyborczym wywiesza się na widocznym miejscu wyłącznie urzędowe obwieszczenia:

- o numerze i granicach okręgów wyborczych w wyborach do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa (na obszarze Warszawy także w wyborach do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum) oraz o liczbie radnych wybieranych w tych okręgach,
- o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
- o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych, numerach i nazwach tych list wraz z danymi o kandydatach do poszczególnych rad,
- o skreśleniu z listy kandydatów nazwiska kandydata, które pozostało na karcie do głosowania, wraz z informacjami o warunkach ważności głosu na takiej karcie (art. 113 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.),
- o unieważnieniu rejestracji listy kandydatów, która pozostała na karcie do głosowania wraz z informacjami o warunkach ważności głosu na takiej karcie (art. 113 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.),
- plakat informacyjny o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą (art. 48 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.).

W lokalu oraz na terenie budynku, w którym będzie przeprowadzone głosowanie nie mogą być umieszczone plakaty i napisy o charakterze agitacyjnym (art. 48 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). Kontroli przestrzegania tego zakazu dokonują członkowie komisji bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania. W razie umieszczenia takich plakatów o fakcie tym powiadamia się - w celu ich usunięcia - wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Komisja w swojej siedzibie powinna mieć zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi pełnione będą dyżury członków terytorialnych komisji wyborczych, wojewódzkiego komisarza wyborczego lub jego zastępców oraz w urzędzie gminy.

Stwierdzone braki w przygotowaniu lokalu wyborczego komisja sygnalizuje wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

W terminie do 8 października 1998 r. przewodniczący zwołuje posiedzenie obwodowej komisji poświęcone organizacji pracy komisji w przeddzień i w dniu wyborów, w tym odbiorowi kart do głosowania, formularzy protokołów głosowania, pieczęci, spisu wyborców. Do wykonania tego zadania komisja wyznacza co najmniej dwie osoby ze swego składu, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także miejsce i sposób przechowywania odebranych materiałów do dnia wyborów.

Większość obwodowych komisji wyborczych otrzymuje 3 rodzaje kart do głosowania:

- 1) w wyborach do rady gminy,
- 2) w wyborach do rady powiatu,
- 3) w wyborach do sejmiku województwa.

W miastach na prawach powiatu, w których rada miejska będzie pełnić funkcje rady powiatu, komisje obwodowe otrzymują tylko 2 rodzaje kart do głosowania:

- 1) w wyborach do rady miasta na prawach powiatu,
- 2) w wyborach do sejmiku województwa.

Na obszarze m.st. Warszawy wszystkie komisje obwodowe otrzymują 4 rodzaje kart do głosowania tj.:

- 1) w wyborach do sejmiku województwa mazowieckiego,
- 2) w wyborach do rady powiatu warszawskiego,
- 3) w wyborach do Rady m.st. Warszawy,
- 4) w wyborach do rad poszczególnych gmin warszawskich,

a komisje obwodowe w Gminie Warszawa-Centrum dodatkowo także karty do głosowania w wyborach do właściwej rady dzielnicy w tej Gminie (5 rodzaj karty).

Obwodowe komisje wyborcze przeprowadzające głosowanie w obwodach utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i innych zakładach tego rodzaju otrzymują karty do głosowania w wyborach do sejmiku województwa, rady powiatu i rady gminy właściwe dla tego okręgu wyborczego, na obszarze którego dany zakład ma siedzibę.

Odbierając materiały upoważnieni członkowie komisji sprawdzają, czy:

- karty do głosowania w wyborach do poszczególnych rad zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie oraz czy dotyczą one właściwego okręgu. Jeżeli w wyborach do rady gminy jeden obwód obejmuje kilka okręgów wyborczych, komisja jest obowiązana sprawdzić, czy dostarczono jej karty do wszystkich okręgów wchodzących w skład takiego obwodu,
- karty do głosowania są prawidłowo wydrukowane, np. czy nie mają błędów i usterek drukarskich itp.,
- przekazano właściwą liczbę formularzy każdego z protokołów głosowania, tj. protokołu głosowania na listy kandydatów na radnych wraz z wkładkami umożliwiającymi ujęcie w protokole wszystkich zarejestrowanych list w danym okręgu w wyborach do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa (na obszarze Warszawy także w wyborach do Rady miasta stołecznego Warszawy i rady dzielnicy),
- przekazano właściwy spis wyborców. Jeżeli obwody głosowania będą obejmować kilka okręgów wyborczych w wyborach do rady gminy, wówczas komisja sprawdza, czy spis wyborców w obwodzie został sporządzony w częściach dotyczących tych okręgów wyborczych. Natomiast w obwodach na terenie szpitali, zakładów karnych i innych zakładów tego rodzaju spis obejmuje tylko wyborców objętych rejestrem wyborców w gminie, w której znajduje się dany zakład,
- wykonana została odpowiednia pieczęć komisji (powinna zawierać nazwę komisji, siedzibę i numer obwodu),

- przygotowane zostały dla komisji potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, arkusze pomocnicze, przybory do pisania, papier, sznurek itd.).

Odbiór dokumentów wyborczych, po ich przeliczeniu, potwierdza się na piśmie wymieniając rodzaj i ilość otrzymanych materiałów, w szczególności kart do głosowania do każdej z rad. Protokół odbioru otrzymuje organ dokonujący przekazania, zaś kopię protokołu włącza się do dokumentacji komisji.

Spis wyborców przekazuje się przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej w przeddzień głosowania (art. 38 Ordynacji z 1998 r.). Gdyby zatem przekazanie wymienionych wyżej materiałów wyborczych nastąpiło przed przekazaniem spisu - jego przekazanie należy potwierdzić odrębnie.

3. Dzień głosowania.

W dniu głosowania w lokalu wyborczym przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji mogą być obecni mężowie zaufania, którzy przedstawią komisji zaświadczenie wydane przez pełnomocnika komitetu wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, o której mowa w art. 101 ust. 2 Ordynacji z 1998 r., sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 24 sierpnia 1998 r. (M.P. Nr 29, poz. 411). Zaświadczenia wydane poszczególnym mężom zaufania przez pełnomocników komitetów wyborczych muszą zawierać wszystkie elementy ustalone w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z 24 sierpnia 1998 r., co nie wyklucza możliwości ich zróżnicowanego wyglądu i układu graficznego.

Mężowie zaufania zgłaszają się do obwodowej komisji w dniu głosowania. Komisja sprawdza zgodność treści przedłożonego zaświadczenia z ustalonym wzorem oraz tożsamość osoby okazującej zaświadczenie, mając także na uwadze, że funkcji męża zaufania w danym obwodzie głosowania nie może pełnić osoba kandydująca na radnego w okręgu wyborczym właściwym dla tego obwodu.

Pełnomocnik komitetu wyborczego może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w którym zgłoszona przez niego lista została zarejestrowana (art. 111 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Mąż zaufania jest przedstawicielem listy kandydatów na radnych, reprezentującym ich interesy w czasie głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodzie (art. 111 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). W sytuacji, gdy listy tego samego komitetu wyborczego w wyborach do poszczególnych rad zgłoszili różni pełnomocnicy, jest możliwe, że każdy z nich wyznaczy męża zaufania i wówczas w komisji obwodowej będzie np. 3 mężów zaufania tego samego komitetu, a każdy z nich będzie reprezentował interesy kandydatów z innej listy tego komitetu, tj. zarejestrowanej np. w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Sytuacja taka jest dopuszczalna.

Mężowie zaufania mogą nosić identyfikatory wyłącznie z imieniem, nazwiskiem i funkcją oraz nazwą listy, którą reprezentują. Np. Jan Zaworski - mąż zaufania - lista Nr 11 komitetu A - w wyborach do rady powiatu. Wielkość identyfikatorów, a także ich układ graficzny nie mogą być zróżnicowane w takim stopniu, by wyborcy mogli je uznać za element agitacji wyborczej. Komisja, w miarę możliwości, powinna odpowiednio wcześniej zaopatrzyć się w jednakowe identyfikatory, które po wypełnieniu otrzymają mężowie zaufania.

Przewodniczący komisji bądź jego zastępca informuje męża zaufania o przysługujących mu prawach, tj. obserwacji wszystkich czynności wykonywanych przez komisję w dniu głosowania (art. 43 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Powinien także wskazać mężom zaufania miejsce w lokalu wyborczym, które umożliwi im obserwację przebiegu głosowania. Niedopuszczalne jest wykonywanie przez mężów zaufania jakichkolwiek czynności wyborczych w zastępstwie członków komisji. Nie mogą oni także udzielać pomocy wyborcom w czasie głosowania (art. 46 Ordynacji z 1998 r.), ani udzielać informacji o sposobie głosowania, nawet wówczas gdy wyborca zwróci się w tej sprawie do męża zaufania. Przewodniczący komisji bądź jego zastępca mogą wydawać polecenia o charakterze porządkowym, jeżeli uznają, że działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia. Fakt ten należy odnotować we wszystkich protokołach głosowania.

W dniu głosowania komisja zbiera się w lokalu wyborczym w możliwie pełnym składzie na tyle wcześniej, aby wykonać wszystkie czynności związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godz. 5.00. Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do publicznej wiadomości, w szczególności przez jej wywieszenie w lokalu wyborczym i w urzędzie gminy. Komisja powinna w tym zakresie współdziałać z wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta). Informacja ta jest niezbędna, by mężowie zaufania mogli być obecni przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji.

Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza:

- 1) przyjmuje dostarczone jej dokumenty,
- 2) dokonuje przeliczenia kart do głosowania - odrębnie w wyborach do poszczególnych rad,
- 3) ostemplowuje swoją pieczęcią, kolorowym tuszem, karty do głosowania; karty stempluje się w oznaczonym miejscu. Zaleca się ostemplowanie wszystkich kart do głosowania przed otwarciem lokalu wyborczego, tj. przed godziną 6.00. W razie niemożności wykonania tej czynności przed rozpoczęciem głosowania należy ostemplować karty bezpośrednio po godzinie 6.00; czynność tę wykonuje się w lokalu wyborczym, niedopuszczalne jest wynoszenie kart do innego pomieszczenia. Po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć. Potrzebę ostemplowania kart przed rozpoczęciem głosowania uzasadniają względy praktyczne, bowiem opatrywanie kart pieczęcią w czasie głosowania rodzi niebezpieczeństwo pomyłek, dezorganizuje pracę komisji i opóźnia przebieg głosowania, a ponadto może prowadzić do zagubienia pieczęci,
- 4) rozkłada spis wyborców oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający prowadzenie głosowania; w szczególności w obwodach obejmujących kilka okręgów w wyborach do rady gminy spis i właściwe karty do głosowania rozkłada się według tych okręgów,
- 5) sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje; urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji; możliwe jest także wyznaczenie jednego członka komisji, którego zadaniem będzie czuwanie przy urnie,
- 6) sprawdza, czy w lokalu wyborczym znajdują się urzędowe obwieszczenia; w razie stwierdzenia braków w tym zakresie komisja podejmuje działania dla ich usunięcia,

7) sprawdza, czy w lokalu wyborczym, a także wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym znajduje się lokal, nie ma materiałów agitacyjnych, a w razie ich stwierdzenia zapewnia ich usunięcie. Kontrolę taką należy przeprowadzać również w toku głosowania.

O godzinie 6.00 komisja otwiera lokal wyborczy. Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie co najmniej 3-osobowym, w tym zawsze z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy.

Członkowie komisji są obowiązani nosić identyfikatory z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji.

Lokale wyborcze w obwodach utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, zakładach karnych bądź innych zakładach tego rodzaju mogą być otwarte w innych godzinach niż przewidziane w ustawie. Ustaleń o czasie głosowania w takich obwodach dokonuje obwodowa komisja wyborcza w uzgodnieniu z właściwą terytorialną komisją wyborczą. O ustaleniach tych powiadamia się wcześniej wyborców przez wywieszenie informacji bądź w inny sposób zwyczajowo przyjęty i informuje wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz wojewódzkiego komisarza wyborczego bądź jego zastępcę (art. 40 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

Przed wydaniem wyborcy kart do głosowania komisja:

- 1) sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu umożliwiającego stwierdzenie tożsamości (art. 44 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). Stosuje się zasadę, że dla stwierdzenia tożsamości jest wymagane okazanie dokumentu ze zdjęciem,
- 2) ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, sprawdzając czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców; jeżeli nazwisko wyborcy jest ujęte w spisie komisja wydaje mu karty do głosowania,
- 3) dopisuje do spisu i dopuszcza do głosowania wyborcę, którego nazwiska nie ma w spisie:
 - jeżeli udokumentuje on, że stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania (może to uczynić np. okazując dowód osobisty z wpisem o zameldowaniu na pobyt stały na obszarze obwodu albo decyzję wójta o wpisaniu do rejestru wyborców na wniosek zainteresowanego), a
 - organ ewidencji w urzędzie gminy potwierdzi, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie; potwierdzenia tego dokonuje członek komisji faxem, telefonicznie, bądź w inny sposób sporządzając odpowiednią notatkę; potwierdzenia te dołącza się do spisu (art. 44 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.)

Komisja nie jest uprawniona do dopisywania nazwisk innych wyborców do spisu, ani do dokonywania żadnych zmian, poprawek lub wykreśleń w spisie.

W razie stwierdzenia rozbieżności pomiędzy danymi personalnymi wyborcy ujętymi w spisie, a danymi w dokumencie przedstawionym przez wyborcę, komisja powinna wyjaśnić sprawę w urzędzie gminy i w zależności od dokonanych ustaleń rozstrzygnąć o dopuszczeniu do głosowania.

Przy wydawaniu kart do głosowania komisja baczy, by fakt otrzymania kart wyborca potwierdził własnoręcznym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu oraz aby podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom; możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu. W razie odmowy złożenia podpisu członek komisji w rubryce spisu „Uwagi” czyni adnotację - odmowa podpisu - i opatruje ją swoim podpisem. Podobnie należy postąpić w wypadku, gdy wyborca odmówił przyjęcia jednej z przysługujących mu kart do głosowania. Adnotacja w rubryce „Uwagi” powinna wówczas brzmieć w skrócie - np. „bez gminy” lub „bez powiatu” itd., powinna być także podpisana przez członka komisji wydającego kartę.

Na wniosek wyborcy komisja wyjaśnia mu zasady głosowania w wyborach do poszczególnych rad oraz warunki ważności głosu, zgodnie z informacjami umieszczonymi na kartach do głosowania.

Wyborcy wydaje się po jednej karcie do głosowania w wyborach do każdej wybieranej rady. Komisja odmawia powtórnego wydania karty do głosowania niezależnie od umotywowania prośby wyborcy o jej ponowne wydanie (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty przez wyborcę, zniszczenia jej itp.).

Wyborcy głosują osobiście, niedopuszczalne jest głosowanie za członków rodzin lub za inne osoby (art. 45 ust. 4 i 5 Ordynacji z 1998 r.).

Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może udzielić niezbędnej pomocy w głosowaniu jedynie inny wyborca; nie może to być ani mąż zaufania, ani członek komisji (art. 46 Ordynacji z 1998 r.). Komisja czuwa nad tym, aby pomoc ta miała tylko charakter techniczny; nie może ona polegać na sugerowaniu wyborcy sposobu głosowania lub na głosowaniu w zastępstwie tego wyborcy.

Przewodniczący komisji odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju, czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, zakazem prowadzenia agitacji i właściwym tokiem czynności podczas głosowania. Ma on prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój, a w razie potrzeby zwraca się do właściwej jednostki policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 50 ust. 1 i 2 Ordynacji z 1998 r.). Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w protokołach głosowania.

W czasie głosowania, tj. od godz. 6.00 do 20.00 w lokalu wyborczym mogą być obecni dziennikarze legitymujący się wydanymi kartami prasowymi. Dziennikarze przebywający w lokalu nie mogą na jego terenie przeprowadzać wywiadów ani z członkami komisji, ani z wyborcami.

Głosowania nie można przerywać, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. W sprawie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenia lub odroczenia do dnia następnego komisja podejmuje uchwałę i podaje ją do publicznej wiadomości oraz przesyła terytorialnej komisji wyborczej, wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu bądź jego zastępcy (art. 47 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

W razie przerwania lub odroczenia głosowania komisja zabezpiecza wlot urny wyborczej, a także - w odrębnych pakietach - spis wyborców i niewykorzystane karty do głosowania, które

należy policzyć, chyba że okoliczności czynią to niemożliwym. Przewodniczący komisji przyjmuje na przechowanie urnę i wymienione pakiety. Pieczęć komisji przekazuje się na przechowanie zastępcy przewodniczącego komisji lub innemu członkowi komisji (art. 47 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Z przepisu tego wynika zasada, że pakietów z dokumentami i urny nie może przechowywać osoba przechowująca pieczęć komisji. Z czynności tych należy sporządzić protokół.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakiecie z kartami nie zostały naruszone (art. 47 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Przerwanie lub odroczenie głosowania komisja odnotowuje we wszystkich protokołach głosowania.

4. Czynności wstępne dotyczące ustalania wyników głosowania w obwodzie.

Punktualnie o godz. 20.00 obwodowa komisja wyborcza zamyka lokal wyborczy; osobom przybyłym do lokalu przed tą godziną należy umożliwić oddanie głosu.

Po zamknięciu lokalu wyborczego i po zakończeniu głosowania komisja przystępuje, w możliwie pełnym składzie, do wykonania kolejnych czynności wyborczych. W lokalu wyborczym poza członkami komisji mogą przebywać wyłącznie mężowie zaufania, nie mogą oni jednak uczestniczyć w liczeniu głosów oraz ustaleniu wyników głosowania. Ich rola ogranicza się do obserwacji czynności wykonywanych przez komisję. Mężowie zaufania nie są uprawnieni do współdecydowania z członkami komisji o ważności głosów oddanych na poszczególnych kartach, ważności kart itp. Przy sporządzaniu protokołu z głosowania mogą oni wnosić w tych sprawach do protokołu uwagi z wymienieniem konkretnych zarzutów. Członkowie komisji reprezentujący ten sam komitet wyborczy co określony mąż zaufania nie mogą czynić z nimi wspólnych ustaleń lub odbywać konsultacji dotyczących wykonania czynności wyborczych.

Pierwszą czynnością komisji jest zaklejenie i opieczętowanie wlotu urny. Komisja przelicza następnie niewykorzystane karty do głosowania odrębnie do każdej z rad. Karty po przeliczeniu należy zapakować w odrębne pakiety, właściwie je oznaczyć i opieczetować. Liczbę nie wykorzystanych kart do głosowania wpisuje się w pkt 5 na stronie 1 właściwych protokołów głosowania w obwodzie.

Kolejno należy ustalić liczbę osób uprawnionych do głosowania. Jest nią liczba osób umieszczonych w spisie wyborców łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania. Tak ustalona liczba jest wpisywana w odpowiedniej rubryce protokołu (we wszystkich protokołach - w pkt. 2 na str. 1).

Kolejną czynnością jest ustalenie liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania, ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów wyborców potwierdzających otrzymanie kart do głosowania. Należy zwrócić szczególną uwagę na adnotacje umieszczone w rubryce „Uwagi” spisu odnoszące się do wypadków, w których wyborcy nie pobrali wszystkich kart do głosowania, np. pobrali tylko do gminy, bądź tylko do powiatu i sejmiku województwa. Ustalone liczby (mogą one być różne z powodów wyżej przedstawionych) wpisuje się w pkt 4 na str. 1 wszystkich protokołów głosowania.

Komisja wpisuje następnie do protokołów ustalone w wyniku przeliczenia liczby otrzymanych kart do głosowania (w pkt 3 na str. 1). Na podstawie danych wpisanych już do protokołów (w

pkt. 3, 4, 5) komisja sprawdza rozliczenie kart do głosowania, tzn. czy liczba kart wydanych wyborcom i liczba kart niewykorzystanych stanowią w sumie liczbę kart otrzymanych przed rozpoczęciem głosowania. W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie ustalić liczbę osób, którym wydano karty do głosowania, a jeżeli wynik rozliczenia kart do głosowania będzie ten sam - przypuszczalną przyczynę niezgodności należy podać w protokołach w pkt 10; w punkcie tym wpisuje się także przyczynę ewent. niezgodności między liczbą kart wydanych wyborcom, a kartami wyjętymi z urny. Rozliczenia kart dokonuje się osobno w wyborach do poszczególnych rad. W razie braku miejsca w protokole na opisanie przyczyn rozbieżności, należy dokonać tego na oddzielnej kartce stanowiącej załącznik do protokołu. W protokole należy zamieścić informację o sporządzeniu załącznika.

Po wykonaniu powyższych czynności, komisja przystępuje do otwarcia urny; wcześniej sprawdza, czy pieczęcie na urnie oraz na wlocie do urny nie zostały naruszone. Zaleca się zachowanie staranności przy wyjmowaniu kart z urny, aby poszczególne karty nie uległy uszkodzeniu.

Po otwarciu urny komisja wydziela **karty całkowicie przedarte** na dwie lub więcej części, których nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach (art. 52 ust. 4 Ordynacji z 1998 r.). Karty te należy zapakować w pakiet, opieczętować go, oznaczyć i odłożyć.

Komisja wydziela następnie **karty nieważne**, tj. karty inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej (art. 116 Ordynacji z 1998 r.). Karty te należy policzyć osobno do poszczególnych rad, a ich liczbę wpisać w pkt 6 lit. a) protokołów. Kart tych nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach wyników głosowania.

Pozostałe karty są **kartami ważnymi**, na ich podstawie ustala się wyniki głosowania; należy je policzyć osobno do poszczególnych rad, a ich liczbę wpisać w pkt 6 lit. b) protokołów. Suma kart nieważnych i kart ważnych stanowi liczbę kart, którą wpisuje się w pkt 6 protokołów - oddano kart do głosowania.

Po dokonaniu tych czynności komisja pakuje karty nieważne osobno do poszczególnych rad, pakiety z kartami pieczętuje, opisuje i odkłada.

Na podstawie kart ważnych komisja będzie ustalała wyniki głosowania w obwodzie. Do dalszych czynności należy pozostawić jeden rodzaj kart np. w wyborach do rad gmin, a pozostałe karty odłożyć i zabezpieczyć.

5. Postępowanie w razie skreślenia kandydata z zarejestrowanej listy bądź unieważnienia rejestracji listy kandydatów.

Przy ustalaniu wyników głosowania uwzględnia się możliwe przypadki pozostawienia na kartach do głosowania nazwisk skreślonych kandydatów oraz pozostawienia unieważnionych list.

Jeżeli terytorialna komisja wyborcza dokonała skreślenia kandydata z listy albo unieważniła rejestrację listy po wydrukowaniu kart do głosowania, to lista taka bądź taki kandydat będą znajdować się na kartach do głosowania. Mimo, że informacja o tym wywieszona będzie w lokalu wyborczym mogą wystąpić sytuacje, że wyborcy oddadzą głosy na takie listy bądź kandydatów. W takim przypadku komisja obwodowa postępuje następująco.

W wyborach do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców za nieważny uznaje się głos, kiedy wyborca postawił znak „x” tylko przy nazwisku skreślonego kandydata lub przy nazwisku kandydata z listy unieważnionej.

Jeżeli wyborca postawił znak „x” przy nazwisku kandydata skreślonego z listy oraz przy nazwisku innego kandydata z tej lub innej listy, to głos taki jest ważny i zaliczany kandydatowi, którego nazwisko nie zostało skreślone.

Jeżeli oddano głos na kandydata bądź kandydatów z listy unieważnionej i na innych kandydatów z innych list, to bierze się pod uwagę tylko głos oddany na kandydatów z list nieskreślonych. W tych przypadkach oddanie głosu na kandydata lub kandydatów z listy unieważnionej należy traktować jako dopisek w rozumieniu art. 119 Ordynacji z 1998 r.

W wyborach do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, a także w wyborach do rad powiatów i sejmików województw za nieważny uznaje się głos oddany jedynie na kandydata z unieważnionej listy. Jeżeli wyborca odda głos na kandydata z unieważnionej listy i na kandydata z innej listy to głos taki jest ważny.

Głosem nieważnym jest również postawienie znaku „x” przy nazwisku kandydata skreślonego z listy (której rejestracja nie została unieważniona) i przy nazwisku kandydata z innej listy. Ponieważ zgodnie z art. 118 ust. 3 Ordynacji z 1998 r. głos oddany na kandydata skreślonego z listy uznaje się za ważny i oddany na tę listę, a zatem w przedstawionej sytuacji przyjąć należy, że wyborca oddał dwa głosy.

6. Ustalenie wyników głosowania w obwodzie w wyborach do rad gmin.

Spośród wszystkich **kart ważnych** wyodrębnia się karty z **głosami nieważnymi i ważnymi**; dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu (art. 119 Ordynacji z 1998 r.) Głosując wyborca stawia znak „x” w kratce z lewej strony, obok nazwiska kandydata lub kandydatów, na których głosuje. Za znak „x” uznaje się dwie linie przecinające się w obrębie kratki (np. „+”, „x”).

1) W wyborach do rad gmin w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców wyborca może głosować na tylu kandydatów, ilu radnych jest wybieranych w danym okręgu, może on głosować na kandydatów z różnych list, może także głosować na mniejszą liczbę kandydatów niż liczba radnych wybieranych w okręgu.

Za nieważny uznaje się głos gdy:

- wyborca postawił większą liczbę znaków „x” przy nazwiskach kandydatów niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu, np. głosowanie przeprowadzono w okręgu 3-mandatowym, a wyborca postawił znaki „x” z lewej strony obok nazwisk 4 kandydatów - głos taki jest nieważny; liczbę takich głosów nieważnych wpisuje się w pkt 7 lit. a) protokołu;
- wyborca nie postawił znaku „x” przy nazwisku żadnego kandydata - pkt 7 lit. b);
- wyborca postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata skreślonego przez terytorialną komisję wyborczą - pkt 7 lit. c);

- wyborca postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata z listy, której rejestrację terytorialną komisja wyborcza unieważniła - pkt 7 lit. d).

Tak wyodrębnione karty z głosami nieważnymi liczy się i odkłada, a ich liczbę wpisuje do protokołu w pkt 7. W pkt 7 lit. a)-d) należy wymienić liczbę głosów nieważnych, z podziałem na przyczyny ich nieważności.

Pozostałe karty zawierają **głosy ważne**. Dotyczy to takich kart, na których wyborcy postawili znaki „x” w liczbie równej bądź mniejszej od liczby radnych wybieranych w danym okręgu, a także kart na których postawiono więcej znaków „x” niż wybieranych radnych, jednakże nadwyżkowe znaki „x” zostały postawione przy nazwiskach skreślonych kandydatów bądź na unieważnionych listach. Tak ustaloną liczbę głosów ważnych wpisuje się w pkt 8 protokołu.

Następnie komisja przegląda kolejno karty do głosowania z głosami ważnymi i ustala, na których kandydatów z poszczególnych list wyborcy oddali głosy. W tym celu można wykorzystać wcześniej przygotowane arkusze pomocnicze z umieszczonymi na nich numerami list i nazwiskami kandydatów.

Ustalone dane wpisuje się do odpowiednich rubryk protokołu głosowania w obwodzie w pkt 9, oddzielnie dla poszczególnych kandydatów z list uszeregowanych w kolejności numerów.

Komisja wypełnia następnie protokół w pozostałych punktach. Do protokołu mogą wnieść uwagi mężowie zaufania obecni przy pracy komisji (pkt 12 protokołu). Uwagi te mogą zostać wpisane bezpośrednio do protokołu bądź dołączone w formie załącznika. Fakt sporządzenia załącznika należy odnotować w protokole. Komisja ma obowiązek ustosunkować się do wniesionych zarzutów (pkt 14 protokołu) lub dołączyć odrębne wyjaśnienie. Także członkowie komisji mogą wnieść do protokołu zarzuty (pkt 13); nie zwalnia ich to jednak z obowiązku podpisania protokołu głosowania (art. 54 ust. 5 i 6 Ordynacji z 1998 r.). Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzaniu; każdą ze stron protokołu parafują ci sami członkowie komisji w miejscu na to przeznaczonym. Protokół sporządza się w 3 jednobrzmiących egzemplarzach i opatruje pieczęcią komisji. Komisja pakuje karty z głosami ważnymi i nieważnymi w odrębne pakiety, według numerów i nazw list, właściwie je opisuje i ostemplowuje. Staranność wykonania tej czynności pozwoli na szybkie wyjaśnienie ewentualnych zarzutów wynikających z protestów wyborców lub zastrzeżeń mężów zaufania albo członków komisji.

2) W wyborach do rad gmin w gminie liczącej powyżej 20 tys. mieszkańców wyborca może głosować tylko na jedną listę i na jednego kandydata z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do otrzymania mandatu; tak oddane głosy wyborców są **głosami ważnymi**.

Głos uznaje się za ważny także, gdy:

- wyborca postawił znak „x” przy nazwisku kandydata, które zostało skreślone przez terytorialną komisję wyborczą. Głos taki jest oddany na listę, na której jest nazwisko skreślonego kandydata, lecz głosu nie otrzymuje żaden kandydat. W takich sytuacjach, zliczając głosy oddane na poszczególnych kandydatów z tej listy i porównując je z głosami oddanymi na listę nie otrzyma się takiej samej liczby (suma głosów oddanych na poszczególnych kandydatów nie

będzie się równała z liczbą głosów oddanych na listę - będzie od niej mniejsza) - art. 118 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.;

- wyborca postawił znak „x” na jednej liście przy nazwisku dwóch lub więcej kandydatów. Głos zalicza się wówczas tej liście i temu kandydatowi, przy nazwisku którego postawiono znak „x” a jego nazwisko znajduje się na liście w pierwszej kolejności; np. „x” postawiono przy nazwiskach kandydatów umieszczonych na liście pod pozycjami 2, 3 i 5, głos przyznaje się kandydatowi pod pozycją 2.

Za nieważny uznaje się głos gdy:

- wyborca postawił znak „x” przy nazwiskach dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list - liczbę tak oddanych głosów wpisuje się w pkt 7 lit. a) protokołu;
- wyborca nie postawił znaku „x” przy nazwisku żadnego kandydata - pkt 7 lit. b);
- wyborca postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata na unieważnionej liście - pkt 7 lit c).

Tak wyodrębnione karty z głosami ważnymi i nieważnymi komisja liczy i ustaloną ich liczbę wpisuje do protokołu w pkt 8 - głosy ważne i w pkt 7 - głosy nieważne, z podaniem przyczyn ich nieważności - pkt 7 lit. a)-c). Następnie karty z głosami nieważnymi odkłada się i opisuje.

Karty z głosami ważnymi należy kolejno przeglądać i posługując się arkuszami pomocniczymi zawierającymi numery list i nazwiska kandydatów, ustalić liczbę głosów oddanych na kolejne listy i poszczególnych kandydatów z tych list.

Ustalone dane wpisuje się do odpowiednich rubryk protokołu głosowania, dotyczących określonych list.

Dalsze postępowanie związane z wypełnianiem i podpisaniem protokołu głosowania, w tym z wniesionymi zarzutami i uwagami mężów zaufania lub członków komisji, jest takie, jak w wyborach do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców i zostało omówione w pkt 6 ppkt 1) Wytycznych.

7. Ustalenie wyników głosowania w obwodzie w wyborach do rad powiatów.

W wyborach do rad powiatów wyborca może głosować tylko na jedną listę i na jednego kandydata z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do otrzymania mandatu. Jest to taki sam sposób głosowania jak w wyborach do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców. Ustalenia komisji obwodowej dotyczące ważności i nieważności głosów powinny być zgodne z zasadami postępowania w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, wskazanymi w pkt 6 ppkt 2) Wytycznych.

Również postępowanie dotyczące wypełnienia i podpisania protokołu, a także wnoszenia uwag przez mężów zaufania lub członków komisji jest takie, jak w wyborach do rad gmin i zostało omówione wcześniej w punkcie 6 ppkt 1) i 2) Wytycznych.

8. Ustalenie wyników głosowania w obwodzie w wyborach do sejmiku województwa.

W wyborach do sejmiku województwa wyborca może głosować tylko na jedną listę i na jednego kandydata z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do otrzymania mandatu.

Sposób głosowania jest taki, jak w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców i wyborach do rad powiatów.

Ustalenia komisji obwodowej, dotyczące ważności i nieważności głosów powinny być zgodne z zasadami postępowania w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, a także w wyborach do rad powiatów, wskazanymi w pkt 6 ppkt 2) i pkt 7 Wytycznych.

Również postępowanie związane z wypełnieniem i podpisaniem protokołu głosowania jest takie, jak w wyborach do rad gmin i rad powiatów i zostało szczegółowo omówione wcześniej.

9. Postępowanie komisji obwodowych na obszarze m.st. Warszawy.

Obwodowe komisje wyborcze na obszarze miasta stołecznego Warszawy ustalają wyniki głosowania i sporządzają protokoły głosowania 4 rodzajów - do Sejmiku Województwa Mazowieckiego, Rady Powiatu Warszawskiego, Rady m.st. Warszawy i rad gmin warszawskich, a w gminie Warszawa-Centrum - dodatkowo w wyborach do rad dzielnic.

Ustalenia wyników głosowania w wyborach do poszczególnych rad dokonuje się według następujących zasad. I tak, w wyborach do rad gmin warszawskich liczących do 20 tys. mieszkańców zasady te omówiono w pkt 6 ppkt 1) Wytycznych; natomiast w wyborach do rad gmin warszawskich w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, rady powiatu warszawskiego, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum oraz Sejmiku Województwa Mazowieckiego ustalenia wyników głosowania dokonuje się według zasad omówionych szczegółowo w pkt 6 ppkt 2) Wytycznych.

Odpowiednie protokoły głosowania komisje obwodowe sporządzają również zgodnie z omówionymi wcześniej zasadami.

10. Sprawdzenie zgodności danych, które powinny być takie same we wszystkich protokołach.

Po sporządzeniu protokołów głosowania komisja powinna sprawdzić, czy we wszystkich protokołach (do wszystkich rad) wpisano jednakową liczbę osób uprawnionych do głosowania (pkt 2 protokołu). Również liczba wydanych kart do głosowania we wszystkich radach powinna być identyczna, jeśli nie miały miejsca przypadki odmowy przyjęcia przez wyborców określonego rodzaju kart.

11. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania w obwodzie.

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołów głosowania w obwodzie w wyborach do poszczególnych rad, obwodowa komisja podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania przez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, po jednym egzemplarzu protokołu głosowania w wyborach do każdej rady (art. 55 Ordynacji z 1998 r.). Jeżeli wywieszenie protokołów w lokalu wyborczym nie spełnia, w ocenie komisji, warunku miejsca łatwo dostępnego dla wyborców (np. lokal wyborczy był w klasie szkolnej, bądź sali gimnastycznej) komisja wywiesza wyniki głosowania w taki sposób, aby były one widoczne dla osób pozostają-

cych na zewnątrz budynku. Biorąc pod uwagę, że protokół wypełniany jest dwustronnie przygotowanie protokołu do wywieszenia wymaga wykorzystania dwóch formularzy (w jednym wypełnia się strony parzyste a w drugim nieparzyste).

W przypadku gdy w protokole były dokonywane sprostowania, np. w wyniku usterek wskazanych przez właściwą terytorialną komisję wyborczą, komisja jest obowiązana podać także i te sprostowania protokołów do publicznej wiadomości.

12. Przekazywanie protokołów głosowania i innych dokumentów z głosowania.

Przed czynnością przekazania protokołów przewodniczący obwodowej komisji ustala z członkami sposób komunikowania się w razie potrzeby zwołania posiedzenia obwodowej komisji wyborczej, gdyby stwierdzone przez właściwe terytorialne komisje wyborcze błędy i omyłki w protokołach wymagały sprostowania i sporządzenia nowego protokołu, a także podania ustalonych ponownie wyników głosowania do publicznej wiadomości.

Jeden egzemplarz każdego protokołu głosowania, tj. w wyborach do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa, a na obszarze m.st. Warszawy także w wyborach do Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic, umieszcza się w osobnych kopertach, zakleja się je i pieczętuje na złączach kopert oraz właściwie opisuje. Np.:

Wybory do rady gminy

Okręg wyborczy Nr bądź okręgi wyborcze Nr,

Obwodowa Komisja Wyborcza Nr

w

(nazwa miejscowości)

ul.

(z ewentualnym wskazaniem siedziby, np. szkoła, dom kultury)

tel.

Kopertę z protokołem głosowania w obwodzie w wyborach do rady gminy dostarcza się właściwej gminnej komisji wyborczej. Odbiór tak przekazanych protokołów komisja kwituje na piśmie. W wyborach do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz do Rady Gminy Warszawa-Centrum i rad dzielnic dopuszcza się możliwość dostarczenia kopert z protokołami do rejonowego punktu odbioru, który mieścić się będzie w urzędach dzielnic. Do postępowania z kopertami z protokołami głosowania stosuje się zasady omówione poniżej.

Zasadą jest, że koperty z protokołami w wyborach do rady powiatu i sejmiku województwa dostarcza się do rejonowego punktu odbioru utworzonego w każdej gminie. Punkt rejonowy powinien mieścić się w urzędzie gminy (miasta); na obszarach dużych aglomeracji miejskich można utworzyć kilka rejonowych punktów odbioru protokołów, np. w urzędach dzielnic i urzędach rejonowych. W punkcie tym osoba upoważniona przez właściwą powiatową komisję wyborczą, tj. komisję właściwą dla powiatu na obszarze którego dana gmina się znajduje, odbiera zapieczętowane koperty z protokołami głosowania do rady powiatu i sejmiku województwa kwitując ich

odbiór na piśmie. Osoba odbierająca koperty dyżuruje aż do chwili dostarczenia jej kopert ze wszystkich obwodów głosowania, po czym niezwłocznie przekazuje je powiatowej komisji wyborczej.

W miastach na prawach powiatu koperty z protokołami w wyborach do sejmiku województwa odbiera miejska komisja wyborcza bezpośrednio bądź za pośrednictwem upoważnionych przez nią osób w punktach rejonowych.

Koperty z protokołami nie mogą być otwierane na żadnym etapie ich przekazywania. W stanie nienaruszonym są dostarczone do właściwej powiatowej komisji wyborczej.

W czasie przewożenia i przekazywania kopert mogą być obecni mężowie zaufania. Mężowie zaufania kończą wypełnianie swej funkcji wraz z przekazaniem protokołów właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

Drugie egzemplarze protokołów głosowania w obwodzie, spis wyborców oraz sporządzone wcześniej pakiety zawierające posegregowane karty do głosowania, a także wszystkie arkusze pomocnicze i nie wykorzystane formularze protokołów (także błędnie wypełnione), pakuje się, opisuje, pieczętuje i zabezpiecza. Materiały te oraz pieczęć komisji przekazuje się, w sposób ustalony wcześniej z wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta), do urzędu gminy jako depozyt. Dokumenty wyborcze stanowiące depozyt przechowywane są w archiwum urzędu. Dostęp do tych dokumentów - do czasu potwierdzenia przez właściwą terytorialną komisję wyborczą prawidłowości sporządzonych przez nią protokołów - mają wyłącznie członkowie obwodowej komisji wyborczej. Po uzyskaniu tego potwierdzenia przekazane dokumenty oraz pieczęć komisji pozostają w archiwum urzędu gminy, dalszy sposób ich przekazywania i udostępniania w związku z protestami wyborców zostanie określony odrębnymi przepisami. W Gminie Warszawa-Centrum dopuszczalne jest przechowywanie tych dokumentów w urzędach dzielnic.

(12)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 22 września 1998 r.

w sprawie ustalenia wzorów protokołów i zestawień
sporządzanych przez obwodowe i terytorialne komisje wyborcze
oraz zaświadczeń o wyborze na radnego,
stosowanych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw
oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy^{*)}

(Monitor Polski Nr 33, poz. 481)

Na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) oraz art. 32 ust. 1 pkt 2 i art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 48, poz. 195; Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§1.

Ustala się dla wyborów do rad gmin w gminach do 20 tysięcy mieszkańców:

- 1) wzór protokołu głosowania w obwodzie, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały,
- 2) wzór zestawienia wyników głosowania w okręgu wyborczym, stanowiący załącznik nr 2 do uchwały,
- 3) wzór protokołu z wyborów do rady gminy, stanowiący załącznik nr 3 do uchwały.

§ 2.

Ustala się dla wyborów do rad gmin w gminach powyżej 20 tysięcy mieszkańców:

- 1) wzór protokołu głosowania w obwodzie, stanowiący załącznik nr 4 do uchwały,
- 2) wzór zestawienia wyników głosowania w okręgu wyborczym, stanowiący załącznik nr 5 do uchwały,
- 3) wzór protokołu z wyborów do rady gminy, stanowiący załącznik nr 6 do uchwały.

§ 3.

Ustala się dla wyborów do rad powiatów oraz do rad w miastach na prawach powiatu wzór protokołu z wyborów, stanowiący załącznik nr 7 do uchwały.

§ 4.

Ustala się dla wyborów do sejmików województw:

^{*)} Treść wzorów jest ogłoszona w M.P. Nr 33, poz. 481.

- 1) wzór protokołu zbiorczych wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego), stanowiący załącznik nr 8 do uchwały,
- 2) wzór protokołu z wyborów do sejmiku województwa, stanowiący załącznik nr 9 do uchwały.

§ 5.

Ustala się wzory protokołu obsadzenia mandatu radnego i radnych bez głosowania, stanowiące załączniki nr 10 i 10a.

§ 6.

1. Wzory protokołu głosowania w obwodzie oraz zestawienia wyników głosowania w okręgu wyborczym, o których mowa w § 2 pkt 2, stosuje się odpowiednio w wyborach do rad powiatów i sejmików województw.
2. Wzór protokołu zbiorczych wyników głosowania na obszarze powiatu (okręgu wyborczego), o którym mowa w § 4 pkt 1, stosuje się w wyborach do sejmiku województwa odpowiednio w powiatach będących częścią okręgu wyborczego oraz w miastach na prawach powiatu.

§ 7.

Ustala się wzór zaświadczenia o wyborze na radnego:

- 1) rady gminy, stanowiący załącznik nr 11 do uchwały,
- 2) powiatu, stanowiący załącznik nr 12 do uchwały,
- 3) województwa, stanowiący załącznik nr 13 do uchwały.

§ 8.

W wyborach do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz w wyborach do rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum stosuje się odpowiednio wzór protokołu głosowania, wzór zestawienia wyników głosowania w okręgu wyborczym i wzór protokołu z wyborów, określone w § 2, oraz wzór zaświadczenia o wyborze radnego, określony w § 7.

§ 9.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

(13)

**UCHWAŁA
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 28 września 1998 r.

w sprawie wytycznych dotyczących druku i przechowywania kart do głosowania
w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw
oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic
w gminie Warszawa-Centrum

(Monitor Polski Nr 34, poz. 490)

Na podstawie art. 11 ust. 2 w związku z art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne w sprawie druku i przechowywania kart do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Załącznik

WYTYCZNE

w sprawie druku i przechowywania kart do głosowania
w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady
miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum

I.

Zasady ogólne

1. Karty do głosowania wykonuje się w sposób określony uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 września 1998 r. w sprawie ustalenia wzorów kart do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy. Stosownie do przepisów Ordynacji wyborczej (art. 113 ust. 1, art. 145 ust. 1, art. 171 ust. 1) wydrukowanie kart do głosowania zarządzają właściwe terytorialne komisje wyborcze.

Na podstawie art. 23 ust. 2 i art. 211 ust. 1 pkt 2 i 3 Ordynacji wyborczej wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym, w ramach obsługi administracyjnej terytorialnych komisji wyborczych, zapewniają: wojewoda - dla wyborów do sejmiku województwa, burmistrz (prezydent miasta) właściwy dla siedziby powiatu - dla wy-

borów do rady powiatu oraz wójt, burmistrz, prezydent miasta - odpowiednio dla wyboru rady gminy lub rady miasta na prawach powiatu.

Nadzór nad prawidłowym wykonaniem i dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania sprawują: właściwy wojewódzki komisarz wyborczy, zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego, a bezpośrednio - terytorialne komisje wyborcze.

Dla wykonania tych zadań jest niezbędne współdziałanie wszystkich wymienionych organów odpowiedzialnych za prawidłowy druk, przechowywanie i dostarczenie kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym. Każda terytorialna komisja powinna ustalić:

- zasady kontroli poprawności ustalenia treści kart do głosowania,
- nakład drukowanych kart dla poszczególnych okręgów wyborczych,
- termin druku kart do głosowania, z uwzględnieniem korekty składów drukarskich kart,
- sposób i termin dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym wraz z innymi materiałami wyborczymi, kierując się ustaleniami wojewódzkiego komisarza wyborczego w tym zakresie i uwzględniając, że każda obwodowa komisja wyborcza otrzymuje karty do głosowania dla wyboru sejmiku województwa, rady powiatu i rady gminy, zaś w miastach na prawach powiatu obwodowa komisja otrzymuje karty do głosowania dla wyboru sejmiku województwa i rady miasta na prawach powiatu, a w Warszawie - także karty dla wyboru Rady m.st. Warszawy i rady dzielnicy.

Do zadań wojewodów, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast należy:

- zamówienie druku kart,
- zabezpieczenie kart do głosowania w procesie druku oraz zapewnienie ich zapakowania według okręgów wyborczych i obwodów głosowania,
- ustalenie terminów i sposobu odbioru kart z drukarni, przygotowanie paczek z kartami dla poszczególnych obwodowych komisji wyborczych oraz miejsca ich przechowywania do czasu dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym.

Karty do głosowania powinny być wydrukowane i przygotowane do rozprowadzenia **nie później niż do dnia 8 października 1998 r.**

2. Karty do głosowania drukuje się na papierze koloru:

białego	- dla wyboru rad gmin,
żółtego	- dla wyboru rad powiatów,
niebieskiego	- dla wyboru sejmiku województwa,
zielonego	- dla wyboru Rady m.st. Warszawy,
różowego	- dla wyboru rad dzielnic.

W przypadku trudności w pozyskaniu papieru we wskazanym kolorze, jest dopuszczalne drukowanie kart do głosowania z kolorem naniesionym jednostronnie w procesie druku.

Kolor i rodzaj papieru użyty do druku kart bezwzględnie musi być jednakowy dla danego okręgu wyborczego.

3. Wykonanie kart może się odbywać zarówno za pośrednictwem Wydawnictw Akcydensowych, jak i przez bezpośrednie zlecenie zakładom poligraficznym, które dają pewność właściwego i terminowego wykonania kart do głosowania. Dopuszcza się wykonanie kart w systemie tak zwanej małej poligrafii, pod warunkiem zachowania zasad określonych w niniejszych wytycznych.

Za wybór sposobu wykonania kart odpowiada organ zapewniający obsługę administracyjną właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

4. Warunki, jakim powinna odpowiadać karta do głosowania, zostały określone w art. 114 i 115 w związku z art. 129 i 157 Ordynacji wyborczej oraz w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 września 1998 r. w sprawie wzorów kart do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy.

Należy zwrócić szczególną uwagę, aby przy oznaczeniu numeru okręgu wyborczego na kartach zamieścić dokładną nazwę rady gminy (u góry po lewej stronie karty) np.

„Okręg wyborczy nr „Okręg wyborczy nr „Okręg wyborczy nr

dla wyboru Rady Gminy dla wyboru Rady Powiatu dla wyboru Sejmiku

Szczawin”

Kutnowskiego”

Województwa Mazowieckiego”

W przypadku, gdy ustalona w statucie nazwa rady pisana jest z przyimkiem „w” przy nazwie miejscowości, oznaczenie karty do głosowania będzie brzmiało np. „Okręg wyborczy nr dla wyboru Rady Gminy w

Napis na środku karty do głosowania należy dostosować do wyborów, których karta dotyczy, czyli „Karta do głosowania w wyborach do rad gmin”, „Karta do głosowania w wyborach do rad powiatów”, „Karta do głosowania w wyborach do sejmików województw”, a poniżej „w dniu 11 października 1998 r.”.

Należy bezwzględnie przestrzegać zasady, iż wielkość i rodzaj czcionek użytych do druku kart do głosowania dla danego okręgu wyborczego musi być jednakowa dla wszystkich list kandydatów i kandydatów na tych listach.

Stosownie do przepisów Ordynacji wyborczej karty do głosowania opatruje się pieczęcią właściwej terytorialnej komisji wyborczej. Czynność ta powinna być dokonana w procesie druku z matrycy wykonanej z odcisku pieczęci właściwej komisji.

II.

Ustalenie treści i zarządzenie druku kart do głosowania

5. Treść kart do głosowania ustalają właściwe terytorialne komisje wyborcze odrębnie dla każdego okręgu wyborczego przed zarządzeniem ich druku.

Czynność ta wymaga szczególnej staranności.

- a) Każda lista kandydatów powinna zawierać oznaczenie: „Lista nr” oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego. Zwrócić należy uwagę, aby lista była oznaczona nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego **w brzmieniu ustalonym na stronie 2 protokołu rejestracji listy kandydatów.**
- b) **Listy na karcie do głosowania powinny być uszeregowane w jednej kolumnie lub kolumnach w kolejności nadanych im numerów.**
- c) **Nazwiska i imiona kandydatów bezwzględnie muszą być uszeregowane w kolejności identycznej jak w rejestrze list kandydatów.**

W trakcie tej czynności należy raz jeszcze upewnić się, **czy uszeregowanie jest właściwe i czy w pisowni nazwisk i imion kandydatów nie ma błędów** (konfrontując pisownię każdego nazwiska i imion z protokołem rejestracji kandydata oraz złożonym przez niego oświadczeniem o zgodzie na kandydowanie).

Sprawdzenia wymaga, czy na karcie do głosowania nie pominięto żadnego zarejestrowanego kandydata i żadnej listy oraz czy uszeregowanie list odpowiada nadanym im numerom.

W przypadku skreślenia kandydata z listy kandydatów pomija się w treści karty do głosowania skreślonego kandydata, zmieniając odpowiednio numery przy nazwiskach pozostałych kandydatów.

Unieważnienie rejestracji listy kandydatów nie powoduje zmiany numerów nadanych pozostałym listom.

Treść informacji o sposobie głosowania, zgodnie z wzorami określonymi w załącznikach nr 1 i nr 1a do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 września 1998 r. w sprawie ustalenia wzorów kart do głosowania..., należy dostosować do warunków każdego okręgu wyborczego (w gminie do 20 tys. mieszkańców) przez:

- 1) wpisanie w zdaniu pierwszym informacji, w miejscu kropek, liczby kandydatów odpowiadającej liczbie mandatów w okręgu,
 - 2) zachowanie wyłącznie członu drugiego w zdaniu drugim: „Niepostawienie znaku „x” w żadnej kratce powoduje nieważność głosu” w przypadku, gdy liczba kandydatów na karcie do głosowania jest równa lub mniejsza od liczby mandatów.
6. Karty do głosowania w wyborach do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców drukowane są w formatach od A-5 do A-3, a do pozostałych rad i sejmików województw w formatach od A-5 do A-2 w zależności od liczby zarejestrowanych list i kandydatów na tych listach.

W wyjątkowych wypadkach, gdyby format A-2 nie pozwalał na pomieszczenie wszystkich list, karty do głosowania mogą być wykonane w formie zbroszurowanej w formacie A-5 lub A-4. Wzór takiej karty określa § 2 ust. 4 i ust. 8 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 21 września 1998 r. oraz załącznik nr 2a do uchwały. Karta zbroszurowana jest również drukowana jednostronnie. Strony takiej karty są numerowane, a oznaczanie miejsca na odcisk pieczęci obwodowej komisji wyborczej umieszcza się tylko na pierwszej stronie.

Listy kandydatów umieszczone na karcie do głosowania w kolumnach powinny być oddzielone liniami pionowymi i poziomymi.

O ustaleniach dotyczących druku karty w formie zbrozuruowanej terytorialna komisja wyborcza powiadamia wojewódzkiego komisarza wyborczego bądź jego zastępcę.

7. Wskazane jest, aby w trybie nadzoru wojewódzki komisarz wyborczy lub właściwy zastępca wojewódzkiego komisarza wyborczego, przy pomocy dyrektora delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego, sprawdził prawidłowość ustalenia przez terytorialne komisje wyborcze treści kart do głosowania.

W przypadku stwierdzenia omyłek lub innych uchybień niezbędne jest sprostowanie ich przez właściwą komisję wyborczą.

Jeśli błąd w treści kart zostanie stwierdzony po jej wydrukowaniu, karty należy wydrukować ponownie, jeśli będzie możliwe dostarczenie ich na czas obwodowym komisjom wyborczym.

8. Dla zapewnienia wydrukowania odpowiedniej liczby kart do głosowania terytorialna komisja wyborcza powinna sporządzić zestawienie obejmujące dla każdego okręgu wyborczego liczbę kart do głosowania podlegającą wydrukowaniu (nakład). **Przy ustalaniu nakładu kart należy kierować się liczbą wyborców zamieszczonych w spisach wyborców dla danego okręgu wyborczego.**

W okręgu obejmującym więcej niż jeden obwód należy dodatkowo podać ilość kart jaką należy dostarczyć do każdego obwodu głosowania, który wchodzi w skład tego okręgu.

Zestawienie, o którym mowa, terytorialna komisja wyborcza przekazuje wraz z treścią kart do głosowania organowi, który zleca druk kart.

9. **Druk kart do głosowania powinien się odbywać z zachowaniem warunków najwyższej staranności**, albowiem przy znacznej liczbie zarejestrowanych list oraz dużej liczbie nazwisk kandydatów możliwość popełnienia błędów w druku jest bardzo duża.

W celu wykluczenia takich sytuacji wprowadza się następujące zasady kontroli druku kart - do bezwzględnego przestrzegania:

- 1) korektę składów kart do głosowania prowadzą dwa niezależnie od siebie działające zespoły wyznaczonych pracowników urzędu wojewódzkiego, urzędu miasta lub urzędu gminy, odpowiednio do rodzaju kart do głosowania. Stwierdzone błędy oba zespoły wzajemnie konfrontują i przekazują kierownikowi drukarni, zatrzymując po 1 egz. odbitki karty. Po usunięciu błędów, zespoły prowadzą ponowną korektę na podstawie materiału wyjściowego, tj. ustalonej treści karty,
- 2) ostatecznej kontroli jakości składu karty do głosowania dokonują wyznaczeni członkowie terytorialnej komisji wyborczej, którzy informują, iż można uruchomić druk pełnego nakładu karty i wspólnie podpisują kartę do druku.

III.

Przechowywanie kart do głosowania do czasu ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym

10. Wydrukowane karty do głosowania dla wyboru danej rady powinny zostać zapakowane według obwodów głosowania i odpowiadających im okręgów wyborczych oraz właściwie oznakowane (z podaniem nazwy rady gminy, powiatu, sejmiku województwa), nr okręgu wyborczego i nr obwodu głosowania).

Paczki z kartami do głosowania powinny być oznakowane w sposób następujący:

KARTY DO GŁOSOWANIA

Wybory do Rady Gminy

Obwód głosowania nr

Okręg wyborczy nr

Liczba kart do głosowania

Podpis pakującego

Analogicznie oznakowane powinny być paczki z kartami dla wyboru rady powiatu i sejmiku województwa.

IV.

Przekazanie kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym.

Wojewódzki komisarz wyborczy określa tryb przekazania kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym (art. 113 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Przekazanie kart do głosowania powinno nastąpić w formie protokolarnej. Karty do głosowania przyjmują co najmniej dwie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.

Dokument potwierdzający przyjęcie kart, ze wskazaniem ich rodzajów i ilości należy sporządzić w dwóch egzemplarzach; jeden dla obwodowej komisji, drugi dla osoby dostarczającej.

Karty do głosowania należy dostarczyć obwodowym komisjom wyborczym w przeddzień głosowania. Ustalając tryb dostarczenia kart wojewódzki komisarz wyborczy może ustalić inny termin dostarczenia kart lub upoważnić swoich zastępców do określenia tego terminu.

Należy dążyć by karty do głosowania były dostarczone każdej obwodowej komisji wyborczej jednocześnie i każdego rodzaju w jednakowej ilości.

V.

Dodatkowy druk kart do głosowania.

11. W razie zmiany lub unieważnienia rejestracji listy terytorialna komisja wyborcza zarządza - jeżeli jest to możliwe - wydrukowanie kart do głosowania według nowego ich brzmienia oraz poleca protokolarne zniszczenie poprzedniego nakładu.

Jeżeli wydrukowanie nowej karty do głosowania nie jest możliwe, terytorialna komisja wyborcza obowiązana jest sporządzić informację o nowym prawidłowym brzmieniu karty do głosowania (przez odwzorowanie jej z wykreślonym nazwiskiem kandydata i adnotacją „skreślenie z zarejestrowanej listy” z utrzymaną bez zmian numeracją pozostałych kandydatów lub z adnotacją przy liście „unieważnienie rejestracji listy”). Informacja ta powinna być umieszczona w widocznym miejscu w lokalu wyborczym. O skreśleniu nazwiska kandydata lub unieważnieniu rejestracji listy członkowie obwodowej komisji wyborczej powinni również ustnie informować wyborców.

Kartę dotychczasową stosuje się bez zmian w jej brzmieniu.

Obwodowa komisja wyborcza nie jest uprawniona do dokonywania skreśleń lub poprawek na kartach do głosowania.

Konieczne jest zapewnienie dyżuru w przeddzień wyborów w zakładach drukujących karty.

(14)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 30 września 1998 r.

w sprawie wytycznych dla terytorialnych komisji wyborczych, dotyczących ustalania wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

(Monitor Polski Nr 34, poz. 491)

Na podstawie art. 11 ust. 2, art. 122 ust. 4, art. 123 ust. 5, art. 126, art. 151 ust. 4, art. 154, art. 180 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczące ustalania wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

WYTYCZNE

dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczące ustalania wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

Ilekcroć w treści „Wytycznych” powołuje się przepisy Ordynacji z 1998 r., oznacza to ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602); powołanie przepisów ustawy warszawskiej oznacza ustawę z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 48, poz. 195, Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601).

I. Zadania i czynności terytorialnych komisji wyborczych przed dniem wyborów.

Każda terytorialna komisja wyborcza zapewnia aktualizację zarejestrowanych list kandydatów na radnych. W razie konieczności dokonania skreślenia kandydata z listy bądź unieważnienia rejestracji listy, komisja podejmuje niezwłocznie uchwałę i sporządza obwieszczenie o dokonanym skreśleniu lub unieważnieniu. Obwieszczenie podaje się do publicznej wiadomości oraz wywiesza w lokalach wyborczych na obszarze właściwych okręgów wyborczych. W przypadku skreślenia kandydata lub unieważnienia rejestracji listy po wydrukowaniu kart do głosowania w obwieszczeniu, oprócz informacji o skreśleniu bądź unieważnieniu, podaje się wyjaśnienie o warunkach ważności głosu oddanego na karcie, na której pozostało nazwisko skreślonego kandydata bądź unieważniona lista (art. 113 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.). Z uwagi na warunki ważności głosu na takich kartach każda terytorialna komisja wyborcza obowiązana jest zapewnić, aby obwieszczenie było wywieszone w lokalu wyborczym w widocznym miejscu.

Terytorialne komisje wyborcze są obowiązane także systematycznie sprawdzać, w których okręgach wyborczych głosowanie nie będzie przeprowadzone z powodu niewystarczającej liczby zarejestrowanych list i kandydatów na tych listach oraz w których okręgach wybory nie odbędą się wobec braku zarejestrowanych list kandydatów.

W wyborach do rady gminy w gminach do 20 tys. mieszkańców głosowania nie przeprowadza się tylko w takim okręgu - zarówno w jedno jak i wielomandatowym - w którym zarejestrowano listę z jednym tylko kandydatem.

W wyborach do rady gminy w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców i w wyborach do rady powiatu - głosowania nie przeprowadza się, gdy liczba zarejestrowanych kandydatów na liście bądź listach jest równa lub mniejsza od liczby radnych wybieranych w tym okręgu (art. 188 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.).

Po dokonaniu ustaleń w tym zakresie terytorialna komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości informacje o nieprzeprowadzaniu głosowania i jego przyczynach. W takich wypadkach właściwa dla tego okręgu terytorialna komisja wyborcza sporządza protokół z obsadzenia mandatu bez głosowania na formularzu, którego wzór ustaliła Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 22 września 1998 r. Protokół ten sporządza się w dniu wyborów.

W przypadku nieprzeprowadzenia wyborów, na skutek skreślenia kandydatów lub unieważnienia rejestracji list, terytorialna komisja wyborcza niezwłocznie powiadamia o tym wyborców, w drodze obwieszczenia, ze wskazaniem przyczyny nie przeprowadzenia wyborów.

W wyborach do sejmików województw głosowanie przeprowadza się niezależnie od liczby zarejestrowanych list i kandydatów.

II. Sposób dostarczenia protokołów głosowania z obwodów.

Protokoły głosowania w obwodzie są dostarczane - przez przewodniczących lub zastępców przewodniczących obwodowych komisji wyborczych bądź przez upoważnionego przez komisję jej członka - właściwym terytorialnym komisjom wyborczym, w zapieczętowanych kopertach, w następujący sposób.

Gminne komisje wyborcze otrzymują protokoły głosowania w obwodzie w wyborach do rady gminy. W Gminie Warszawa-Centrum komisja otrzymuje także protokoły głosowania w wyborach do rad dzielnic (art. 33a ust. 3 ustawy warszawskiej). Stołeczna Komisja Wyborcza otrzymuje tylko protokoły głosowania w wyborach do Rady m.st. Warszawy (art. 32 ust. 2 ustawy warszawskiej).

Komisje w miastach na prawach powiatu otrzymują 2 rodzaje protokołów: protokoły głosowania w wyborach do rady miejskiej oraz - z tych samych obwodów - protokoły głosowania w wyborach do sejmiku województwa. Są one dostarczane bezpośrednio bądź za pośrednictwem punktów rejonowych.

Powiatowe komisje wyborcze otrzymują 2 rodzaje protokołów: protokoły głosowania w wyborach do rady powiatu oraz protokoły głosowania w wyborach do sejmiku województwa; protokoły są im dostarczane za pośrednictwem punktów rejonowych utworzonych w urzędach gmin (miast) w gminach wchodzących w skład danego powiatu.

Utworzenie rejonowych punktów odbioru protokołów głosowania z obwodów wymaga uzgodnień między komisjami odbierającymi protokoły a wójtami (burmistrzami, prezydentami miast), wyznaczenia osób, które z upoważnienia komisji będą dokonywały odbioru kopert z protokołami oraz poinformowania o dokonanych ustaleniach obwodowych komisji wyborczych. Osoby odbierające protokoły wykonują powierzone im czynności na podstawie pisemnego upoważnienia podpisanego przez przewodniczącego komisji odbierającej protokoły. Odbiór kopert z protokołami potwierdzają one na piśmie czytelnym podpisem; otrzymane koperty w stanie nienaruszonym dostarczają właściwej komisji wyborczej. W celu sprawnej kontroli odbioru kopert z protokołami osoby je przyjmujące powinny prowadzić zestawienie kontrolne otrzymywanych protokołów według poszczególnych obwodów; dyżur pełni się aż do czasu otrzymania protokołów ze wszystkich obwodów.

III. Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów przez terytorialne komisje wyborcze.

1. Formularze wyborcze i sposób ich wypełnienia.

Terytorialne komisje wyborcze, ustalając wyniki głosowania i wyniki wyborów, sporządzają zestawienia i protokoły na formularzach, których wzory określiła Państwowa Komisja Wy-

borcza w uchwale z dnia 22 września 1998 r. w sprawie ustalenia wzorów protokołów i zestawień sporządzonych przez obwodowe i terytorialne komisje wyborcze oraz zaświadczeń o wyborze na radnego stosowanych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy. Poszczególne komisje wypełniają następujące formularze:

- gminna komisja wyborcza w gminie do 20 tys. mieszkańców - wg załączników nr 2 i 3,
- gminna komisja wyborcza w gminie powyżej 20 tys. mieszkańców - wg załączników nr 5 i 6, komisja w Gminie Warszawa-Centrum także nr 5 i 6 w wyborach do rad dzielnic; Stołeczna Komisja Wyborcza - nr 5 i 6 w wyborach do Rady m.st. Warszawy,
- miejska komisja wyborcza w mieście na prawach powiatu - wg załączników nr 5 i 7 oraz w wyborach do sejmiku - nr 8,
- powiatowa komisja wyborcza - wg załączników nr 5 i 7 oraz w wyborach do sejmiku - nr 8,
- wojewódzka komisja wyborcza - wg załączników nr 5 i 9.

Ponadto terytorialne komisje wyborcze wypełniają: protokoły z obsadzenia mandatu radnego bez głosowania, wg załącznika nr 10 (w wyborach do rady gminy do 20 tys. mieszkańców) bądź nr 10a (w wyborach do rady gminy powyżej 20 tys. w mieście na prawach powiatu i w powiecie), jeśli w okręgach wyborczych zaistniała sytuacja przewidziana w art. 188 Ordynacji z 1998 r.

Zestawienia i protokoły komisje sporządzają w 3 egzemplarzach (a komisja wojewódzka sporządza ponadto dodatkowo egzemplarz dla podania wyników głosowania i wyborów do publicznej wiadomości); wypełnienia formularzy dokonuje się starannie i czytelnie. W razie wniesienia zarzutów przez pełnomocników i członków komisji wpisuje się je do właściwych rubryk protokołów, a gdyby wniesiono je w formie odrębnego dokumentu załącza się go do protokołu czyniąc o tym adnotację w rubryce dotyczącej zarzutów. Wniesienie zarzutów przez członków komisji nie zwalnia ich z obowiązku podpisania sporządzonych protokołów (art. 124 ust. 6, art. 152 ust. 6 i art. 179 ust. 6 Ordynacji z 1998 r.). W rubryce „Uwagi” komisja ustosunkowuje się do wniesionych zarzutów. Każdą stronę zestawień i protokołów parafują, w miejscu na to przeznaczonym, osoby wchodzące w skład komisji obecne przy ich sporządzaniu; podpisują one także sporządzone protokoły i zestawienia. Omówione dokumenty opatrzone są pieczęcią komisji. Komisja sporządza je w składzie nie mniejszym niż połowa składu komisji, w tym przy udziale przewodniczącego bądź jego zastępcy.

2. *Uprawnienia pełnomocników komitetów wyborczych.*

Przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów przez terytorialne komisje wyborcze mogą być obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych bądź osoby przez nich upoważnione (art. 101 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Pełnomocnik legitymuje się dokumentem o ustanowieniu go przez komitet wyborczy pełnomocnikiem, natomiast osoba przez niego upoważniona przedstawia także upoważnienie wydane jej przez pełnomocnika. Jeżeli pełnomocnik lub osoba przez niego upoważniona przedłożyli już komisji te dokumenty, dokonując zgłoszenia list

kandydatów na radnych, ich powtórne przedłożenie komisji nie jest wymagane. Zarówno pełnomocnik jak i upoważniona przez niego osoba mogą wyznaczyć do reprezentowania listy swojego zastępcę, wydając mu zaświadczenie (art. 112 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.) według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą w uchwale z dnia 24 sierpnia 1998 r. (M.P. Nr 29, poz. 411) - zał. nr 4.

Pełnomocnik jest przedstawicielem wszystkich zgłoszonych przez niego list kandydatów na radnych. Jeżeli więc zgłaszał on listy np. w wyborach do rad gmin i rady powiatu, to reprezentuje interesy list wobec tych gminnych i powiatowej komisji wyborczych (art. 112 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

Pełnomocnik jest uprawniony do obserwowania czynności komisji i w związku z tym może wnieść do protokołu uwagi z wymienieniem konkretnych zarzutów (art. 124 ust. 6, art. 152 ust. 6 i art. 179 ust. 6 Ordynacji z 1998 r.). Przy wypełnianiu czynności w komisji pełnomocnicy powinni nosić identyfikatory z imieniem, nazwiskiem i funkcją.

3. *Wykorzystanie programów informatycznych przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów.*

Terytorialne komisje wyborcze mogą korzystać przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów do poszczególnych rad z programów informatycznych, które zapewnia, na wniosek właściwej komisji wyborczej, odpowiednio wójt (burmistrz, prezydent miasta), wojewoda w trybie określonym rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 września 1998 r. w sprawie określenia zasad i trybu wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów (Dz. U. Nr 123, poz. 809). Rejestracja danych odbywać się może wyłącznie w siedzibach właściwych komisji wyborczych. Wskazane przez wojewódzkiego komisarza wyborczego komisje powiatowe lub miejskie w miastach na prawach powiatu przy ustalaniu zbiorczych wyników głosowania w okręgu wyborczym w wyborach do sejmiku województwa mogą także korzystać z pomocy programu informatycznego, lecz musi być on niezależny od programu wykorzystywanego do ustalania wyników wyborów w wyborach do rady powiatowej bądź miejskiej. Program ten może być zainstalowany po porozumieniu z właściwą wojewódzką komisją wyborczą.

4. *Wstępne czynności terytorialnych komisji wyborczych przy sprawdzaniu protokołów.*

Terytorialna komisja wyborcza sprawdza dostarczone jej protokoły pod względem poprawności ich sporządzenia zwracając uwagę w szczególności na: prawidłowość wpisania numeru obwodu i okręgu oraz liczby mandatów w tym okręgu, właściwe podpisanie protokołu (co najmniej połowę składu komisji), parafowanie wszystkich stron protokołu przez członków komisji, którzy protokół podpisali, opatrzenie protokołu właściwą pieczęcią. W razie wniesienia do protokołu zarzutów sprawdzeniu podlega czy komisja obwodowa ustosunkowała się do tych zarzutów. O stwierdzeniu braków lub innych uchybień w omawianym zakresie komisja terytorialna zawiadamia przewodniczącego komisji obwodowej i wzywa do ich usunięcia.

5. Czynności terytorialnej komisji wyborczej w gminach do 20 tys. mieszkańców.

Gminna (miejska) komisja wyborcza ustalając wyniki głosowania i wyniki wyborów w wyborach do rady gminy (miasta) sporządza zestawienia wyników głosowania osobno dla każdego okręgu wyborczego. Na podstawie protokołów głosowania w obwodzie, po sprawdzeniu poprawności wpisanych w nich danych liczbowych, komisja wypełnia rubryki zestawienia wpisując:

- numer okręgu i liczbę mandatów oraz numer załącznika według kolejności sporządzanych zestawień;
- w dalszej części zestawienia wpisuje się dane z odpowiednich rubryk protokołu głosowania w obwodzie przenosząc je lub sumując. Wpisując te dane komisja zwraca szczególną uwagę na ich prawidłowość w pkt 3 ppkt 2) sprawdzając, czy liczba kart ważnych równa się sumie kart z głosami ważnymi i nieważnymi; w pkt 6 natomiast - czy liczba głosów oddanych na poszczególnych kandydatów nie jest większa od liczby wszystkich ważnie oddanych głosów.

Stwierdzenie braku zgodności arytmetycznej w danych liczbowych w protokole wymaga usunięcia błędów przez obwodową komisję wyborczą; informację o tym przekazuje się przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji w celu usunięcia nieprawidłowości w protokole.

Po sporządzeniu zestawień dla wszystkich okręgów, w których przeprowadzono głosowanie, komisja przystępuje do sporządzenia protokołu z wyborów.

Po wypełnieniu części ogólnej i pkt I. protokołu komisja w pkt II.A. wpisuje liczbę okręgów, w których nie przeprowadzono głosowania z powodu braku kandydatów i stwierdza, ile mandatów pozostaje nieobsadzonych.

Pkt II.B. protokołu wypełnia się wtedy, gdy w okręgu wielomandatowym zarejestrowano listę z jednym kandydatem i kandydat ten otrzymał mandat bez głosowania.

Pkt III. wypełnia się wpisując dane z poszczególnych zestawień oraz protokołów z obsadzenia mandatów bez głosowania. W punkcie tym ujmuje się dane dotyczące wszystkich okręgów wyborczych na obszarze gminy w kolejności ich numerów.

Punkty III.B., C., D. wypełnia się w zależności od zaistnienia opisanych w nich sytuacji; dotyczą one wskazania kandydata, który uzyskuje mandat.

6. Czynności terytorialnej komisji wyborczej w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców.

Terytorialna komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania dla każdego okręgu wyborczego sumując lub przenosząc dane z protokołów głosowania w obwodach. Sprawdzając prawidłowość sporządzenia protokołów głosowania w obwodzie komisja zwraca uwagę, czy liczba kart ważnych jest równa sumie kart z głosami nieważnymi i ważnymi - wpisuje się ją w pkt 3 ppkt 2) zestawienia; czy w pkt 6 - liczba głosów oddanych na listę nie jest większa od liczby wszystkich głosów ważnych (wpisana w pkt 5) i czy nie jest ona mniejsza od sumy głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy (zasadą jest, że liczba głosów oddanych na listę jest równa sumie głosów oddanych na poszczególnych kandyda-

tów, możliwe jest jednak, że lista otrzyma więcej głosów niż kandydaci; dotyczy to sytuacji, gdy głos oddano na skreślonego kandydata, bowiem głos taki przyznaje się tylko liście).

Część ogólną protokołu tj. punkty II.A. i B. wypełnia się na podstawie dokumentów wskazujących okręgi, w których nie przeprowadza się wyborów lub danych z protokołów z obsadzenia mandatów bez głosowania.

Pkt III. wypełnia się na podstawie zestawień bądź protokołów z obsadzenia mandatów bez głosowania sporządzonych dla każdego okręgu wyborczego.

Komisja wylicza następnie ilorazy wyborcze dla każdej listy w okręgu, dzieląc liczbę głosów łącznie oddanych w okręgu na tę listę (liczba z pkt 6 zestawienia) kolejno przez 1, 2, 3, 4, 5. Tak wyliczone ilorazy szereguje się w kolejności od największego wpisując je w pkt III.2 protokołu. Jeżeli wyliczenie ilorazów dla list dokonane do dzielnika 5 nie pozwala na ustalenie tyłu największych liczb ile mandatów jest w okręgu, wyliczenie ilorazów należy kontynuować dzieląc liczbę głosów oddanych na poszczególne listy kolejno przez 7, 8 i dalej.

Przykładowe wyliczenie ilorazów dla okręgu 6-mandatowego, w którym głosowano na 5 list:

Ilorazy wyborcze							
Nu- mer listy	Liczba głosów oddanych na listę	Liczba gło- sów z ru- bryki 2 podzielona przez 1	Liczba gło- sów z ru- bryki 2 podzielona przez 2	Liczba gło- sów z ru- bryki 2 podzielona przez 3	Liczba głosów z rubryki 2 podzielona przez 4	Liczba głosów z rubryki 2 podzielona przez 5	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
11	100	100,0000	50,0000	33,3333	25,0000	20,0000	
12	105	105,0000	52,5000	35,0000	26,2500	21,0000	
13	108	108,0000	54,0000	36,0000	27,0000	21,6000	
14	215	215,0000	107,5000	71,6666	53,7500	43,0000	
15	303	303,0000	151,5000	101,0000	75,7500	60,6000	

Uszeregowanie kolejno największych liczb (ilorazów wyborczych) dla przykładowego okręgu 6-mandatowego jest więc następujące:

- 1) 303,0000 odpowiada liście nr 15
- 2) 215,0000 odpowiada liście nr 14
- 3) 151,5000 odpowiada liście nr 15
- 4) 108,0000 odpowiada liście nr 13
- 5) 107,5000 odpowiada liście nr 14
- 6) 105,0000 odpowiada liście nr 12

Ilorazy wyborcze należy obliczać z dokładnością do czterech miejsc po przecinku. Jeżeli kilka list uzyskałoby ilorazy równe ostatniej z największych uszeregowanych liczb, a list tych byłoby więcej niż mandatów do rozdzielania, wówczas należy obliczyć te ilorazy z większą dokładnością (pięć, sześć lub więcej miejsc po przecinku) i dopiero gdy ilorazy w dalszym ciągu są równe, stosować kolejne kryteria podziału mandatów przewidziane w art. 123 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.

Punkty III.3 i 4 wypełnia się w razie wystąpienia wskazanej w nich sytuacji, postępując zgodnie z art. 123 ust. 3 Ordynacji z 1998 r.

W pkt III.5 protokołu wpisuje się liczbę mandatów, która przypadła poszczególnym listom. W podanym przykładzie:

1 mandat otrzymuje lista nr 12

1 mandat otrzymuje lista nr 13

2 mandaty otrzymuje lista nr 14

2 mandaty otrzymuje lista nr 15

Następnie podaje się nazwiska wybranych radnych z poszczególnych list uwzględniając zasadę, że mandaty przypadające liście otrzymują kandydaci w kolejności otrzymanych głosów (art. 123 ust. 4 Ordynacji z 1998 r.).

W sytuacji, gdy w okręgu wyborczym nie przeprowadzono głosowania, wówczas nazwiska radnych, którzy otrzymali mandaty bez głosowania wpisuje się na podstawie protokołu z obsadzenia mandatów bez głosowania w „pkt III.5 - radnymi zostali wybrani.”.

Punkty III. 6 i 7 protokołu wypełnia się w razie wystąpienia przewidzianych w nich sytuacji, zgodnie z przepisami art. 122 ust. 2 i 3 Ordynacji z 1998 r.

Punkty III. 8, 9, 10 protokołu wypełnia się w razie wystąpienia przewidzianych w nich sytuacji.

Omówiony wyżej sposób sporządzenia zestawień i protokołu z wyborów stosuje także Gminna Komisja Wyborcza w Gminie Warszawa-Centrum w wyborach do rad dzielnic oraz Stołeczna Komisja Wyborcza w wyborach do Rady m.st. Warszawy.

7. Czynności miejskiej komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu.

Miejska komisja wyborcza w mieście na prawach powiatu ustalając wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady miejskiej sporządza zestawienie wyników głosowania dla każdego okręgu wyborczego. Zestawienia sporządza się na podstawie protokołów głosowania z obwodów tak samo, jak w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców.

Po sporządzeniu zestawień komisja wypełnia następnie protokół z wyborów do rady miejskiej.

Część ogólną, tj. pkt I. i II. wypełnia się na podstawie danych z protokołów głosowania w obwodach oraz na podstawie dokumentów wskazujących okręgi, w których nie przeprowadza się wyborów lub danych z protokołów z obsadzenia mandatów bez głosowania.

W celu wypełnienia pkt III. komisja sumuje dane liczbowe z protokołów głosowania w obwodach i ustala komitety wyborcze, których listy spełniły ustawowy warunek otrzymania co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali całego miasta. Tylko listy tych komitetów, które otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów będą uczestniczyć w podziale mandatów.

Dalsze czynności komisji obejmują wyliczenie ilorazów wyborczych dla tych list, które uczestniczą w podziale mandatów (wpisuje się je w pkt IV.).

Sposób wyliczenia ilorazów zawierają „Wytyczne” w pkt. III.6. W tym samym punkcie „Wytycznych” wskazano także sposób wypełnienia kolejnych punktów protokołu.

Miejska komisja wyborcza ustala także zbiorcze wyniki głosowania dla części okręgu w wyborach do sejmiku województwa obejmującego obszar miasta lub dla okręgu jeśli miasto stanowi okręg. Ustalenia tego dokonuje na podstawie protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmiku otrzymanych od wszystkich obwodowych komisji wyborczych. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w protokołach komisja informacje o tym przekazuje przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej w celu ich usunięcia.

Dane ze wszystkich protokołów komisja zlicza i sporządza protokół zbiorczych wyników głosowania na obszarze swojej właściwości, wykorzystując formularz wg wzoru określonego w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 22 września 1998 r. jako załącznik nr 8. W protokole komisja wpisuje, że dotyczy on zbiorczych wyników głosowania (do sejmiku) na obszarze części okręgu wyborczego w mieście

Jeden egzemplarz protokołu oraz protokoły głosowania w obwodzie ze wszystkich obwodów pakuje się, pieczętuje, opisuje i tak sporządzony pakiet dostarcza powiatowej komisji wyborczej właściwej dla ustalenia wyników głosowania w całym okręgu wyborczym w wyborach do sejmiku - wskazanej przez wojewódzkiego komisarza wyborczego (art. 176 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Jeśli miasto na prawach powiatu stanowi okręg wyborczy w wyborach do sejmiku województwa, to protokół zbiorczych wyników głosowania wraz z protokołami głosowania w obwodzie do sejmiku przekazywany jest wojewódzkiej komisji wyborczej. Jeżeli komisja korzystała przy ustalaniu tych wyników z programu informatycznego, to wraz z sporządzonym pakietem przekazuje także, w osobnym pakiecie, dane liczbowe zapisane na nośnikach magnetycznych.

8. Czynności powiatowej komisji wyborczej.

Na podstawie otrzymanych protokołów głosowania z obwodów w wyborach do rady powiatu powiatowa komisja wyborcza, ustalając wyniki głosowania i wyniki wyborów, sporządza zestawienie wyników głosowania dla każdego okręgu wyborczego.

Sposób sporządzenia zestawienia jest taki sam, jak w wyborach do rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców i do rad miejskich w miastach na prawach powiatu („Wytyczne” pkt III.6 i 7). Przy wpisywaniu danych w zestawieniu dla okręgu należy jednakże pamiętać o uwzględnieniu wszystkich obwodów utworzonych w danym okręgu i zsumowaniu tych danych. Po sporządzeniu zestawień komisja wypełnia protokół z wyborów do rady powiatu.

Wypełniając punkt III. protokołu komisja postępuje tak samo, jak komisja ustalająca wyniki wyborów do rady miejskiej w miastach na prawach powiatu (pkt III.7 „Wytycznych”).

Dalsze postępowanie komisji dotyczące wyliczenia ilorazów wyborczych a także wskazania wybranych radnych jest takie samo, jak w wyborach do rady miejskiej w miastach na prawach powiatu (w pkt III.7 „Wytycznych”).

Powiatowa komisja wyborcza ustala także zbiorcze wyniki głosowania dla części okręgu (bądź całego okręgu) w wyborach do sejmiku województwa.

Powiatowa komisja wyborcza w przypadku, gdy powiat stanowi okręg w wyborach do sejmiku województwa, sporządza na podstawie danych zawartych w protokołach głosowania w obwodach protokół zbiorczych wyników głosowania na obszarze okręgu wyborczego.

W sytuacji, gdy powiat stanowi część okręgu wyborczego każda powiatowa komisja wyborcza sporządza na podstawie protokołów głosowania w obwodach protokół zbiorczych wyników głosowania na obszarze tej części okręgu do sejmiku województwa. Protokół taki wraz z protokołami głosowania w obwodach jest przekazywany tej powiatowej komisji wyborczej, która została wskazana przez wojewódzkiego komisarza wyborczego do ustalenia zbiorczych wyników głosowania w okręgu w wyborach do sejmiku województwa (art. 176 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.). Wskazana powiatowa komisja wyborcza, na podstawie otrzymanych protokołów od komisji powiatowych i miejskich w miastach na prawach powiatu, a także sporządzonego przez siebie protokołu wyników głosowania na obszarze tego powiatu sporządza protokół zbiorczych wyników głosowania na obszarze całego okręgu wyborczego w wyborach do sejmiku województwa.

Ustalając wyniki głosowania w wyborach do sejmiku województwa każda powiatowa komisja wyborcza, w razie stwierdzenia nieprawidłowości w protokołach głosowania w obwodach, informuje o nich przewodniczącego właściwej komisji obwodowej w celu ich usunięcia.

Jeden egzemplarz protokołu zbiorczych wyników głosowania sporządzony dla całego okręgu wyborczego wraz z protokołami zbiorczych wyników głosowania sporządzonych dla części okręgu (przez powiatowe i miejskie w miastach na prawach powiatu komisje wyborcze) oraz protokołami głosowania w obwodach pakuje się w pakiet, opisuje i pieczętuje, a następnie dostarcza wojewódzkiej komisji wyborczej.

Jeżeli komisja korzystała przy ustalaniu tych wyników z programu informatycznego, to wraz z sporządzonym pakietem przekazuje także dane liczbowe zapisane na nośnikach magnetycznych.

9. Czynności wojewódzkiej komisji wyborczej.

Po otrzymaniu protokołów od powiatowych komisji wyborczych, które ustaliły zbiorcze wyniki głosowania w okręgach wyborczych w wyborach do sejmiku województwa, wojewódzka komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym odrębnie dla wszystkich okręgów. Sporządzając zestawienie wojewódzka komisja wyborcza bada prawidłowość ustalenia zbiorczych wyników głosowania przez komisje powiatowe i komisje miejskie w miastach na prawach powiatu.

Na podstawie tych zestawień wojewódzka komisja sporządza następnie protokół z wyborów do sejmiku województwa.

W części III. protokołu po zliczeniu danych ze wszystkich zestawień komisja ustala, na listy których komitetów wyborczych oddano w skali województwa co najmniej 5% ważnych głosów i wskazuje listy uprawnione do udziału w podziale mandatów (art. 162 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

Kolejną czynnością komisji jest wyliczenie ilorazów wyborczych dla list uczestniczących w podziale mandatów. Wyliczenia dokonuje się w taki sam sposób jak w wyborach do rad miejskich w miastach na prawach powiatu i w wyborach do rad powiatów (w pkt III.7 i 8 „Wytycznych”); także kolejne punkty protokołu wypełnia się w sposób omówiony w tych punktach Wytycznych.

Jeden egzemplarz protokołu wyników z wyborów do sejmiku województwa wraz z zestawieniami i protokołami głosowania w obwodzie ze wszystkich obwodów, a także protokoły zbiorczych wyników głosowania w okręgu bądź jego części sporządzone przez powiatowe komisje wyborcze (bądź miejskie w miastach na prawach powiatu) pakuje się w pakiet, pieczętuje i opisuje, a następnie przekazuje wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Drugi egzemplarz protokołu wraz z zestawieniami pakuje się, pieczętuje i opatruje adresem Państwowej Komisji Wyborczej. Pakiet ten dostarcza się także wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu, w celu przekazania go Państwowej Komisji Wyborczej.

10. Tryb przeprowadzenia losowania.

Terytorialne komisje wyborcze ustalając wyniki głosowania i wyniki wyborów w sytuacjach wymagających przeprowadzenia losowania postępują następująco.

Losowanie prowadzi przewodniczący komisji w obecności członków komisji i pełnomocników obecnych przy pracach komisji.

Jeżeli ustalenia wymaga, który z kandydatów z tej samej lub z różnych list uzyskuje mandat - do jednakowych kopert wkłada się kartki z wypisanymi nazwiskami i imionami tych kandydatów oraz numerami list, na których się znajdują. Po wymieszaniu kopert losuje się jedną z nich. Nazwisko i imię wylosowanego kandydata oraz numer listy odczytuje się, okazuje obecnym i wylosowaną kartkę dołącza się do protokołu. Przebieg przeprowadzonego losowania opisuje się w protokole (art. 122 ust. 2 i 3, art. 123 ust. 5, art. 151 ust. 4, art. 178 ust.6 Ordynacji z 1998 r.).

11. Sposób przekazywania dokumentów z wyborów wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu bądź jego zastępcy.

Gminna, miejska, miejska w mieście na prawach powiatu i powiatowa komisja wyborcza po ustaleniu wyników głosowania i wyników wyborów w wyborach do danej rady, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z zestawieniami dotyczącymi każdego okręgu i protokołami z obsadzenia mandatów bez głosowania oraz protokołami głosowania w obwodach pakuje w pakiet, opisuje i pieczętuje, a następnie dostarcza wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu lub jego zastępcy. Wojewódzka komisja wyborcza pakiet z właściwymi dokumentami dostar-

cza wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu. Dopuszczalne jest przekazanie pakietu z dokumentami za pośrednictwem upoważnionego przez wojewódzkiego komisarza wyborczego członka inspekcji.

Jeżeli komisja terytorialna, ustalając wyniki głosowania i wyniki wyborów korzystała z programu informatycznego, to także dane liczbowe zapisane na nośnikach magnetycznych przekazuje wraz z dostarczonym pakietem odpowiednio wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu bądź jego zastępcy.

12. Sprawdzanie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów.

Wojewódzki komisarz wyborczy bądź jego zastępca po otrzymaniu protokołów wyników z wyborów wraz z zestawieniami i protokołami głosowania w obwodach od gminnych, miejskich (w miastach na prawach powiatu), powiatowych i wojewódzkiej komisji wyborczych sprawdza prawidłowość ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów do poszczególnych rad.

W razie stwierdzenia nieprawidłowości zarządza się ponowne ustalenie wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą (art. 127, art. 155, art. 180 ust. 2 Ordynacji z 1998 r.).

Do czasu uzyskania potwierdzenia od wojewódzkiego komisarza wyborczego bądź jego zastępcy, że przekazane protokoły sporządzono prawidłowo, każda terytorialna komisja wyborcza pełni dyżur w sposób wcześniej ustalony, po porozumieniu z wojewódzkim komisarzem wyborczym bądź jego zastępcą. Ustalając tryb pełnienia dyżuru należy mieć na uwadze konieczność bieżącego kontaktu z członkami, w sposób umożliwiający zebranie się komisji w regulaminowym składzie w razie potrzeby ponownego ustalenia wyników wyborów.

13. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania i wyborów.

Każda terytorialna komisja wyborcza niezwłocznie po ustaleniu podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów do danej rady według okręgów wyborczych, wywieszając jeden egzemplarz protokołu z wyborów w siedzibie komisji w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (art. 125, art. 153 i art. 180 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.). Gminna Komisja Wyborcza w Gminie Warszawa-Centrum podaje także do publicznej wiadomości wyniki wyborów w wyborach do rad dzielnic. Stołeczna Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów do Rady miasta stołecznego Warszawy.

14. Wydanie radnym zaświadczeń o wyborze.

Każda terytorialna komisja wyborcza po stwierdzeniu przez wojewódzkiego komisarza wyborczego bądź jego zastępcę prawidłowości ustalenia wyników wyborów sporządza dla wybranych radnych zaświadczenia o wyborze na radnego na właściwych formularzach, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą w uchwale z dnia 22 września 1998 r. (zał. Nr 11, 12 i 13 do uchwały).

15. Postępowanie z dokumentacją z wyborów.

Egzemplarze protokołów i zestawień, które pozostały w komisjach terytorialnych oraz inne dokumenty powstałe przy ustalaniu wyników (arkusze pomocnicze, wydruki itp.) pakuje się, pieczętuje, opisuje i tak uporządkowane przekazuje wraz z pieczęcią, za pokwitowaniem, w depozyt organom obsługującym działalność właściwych komisji (tj. wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta, wojewodzie).

Dostęp do tych dokumentów, do czasu potwierdzenia przez wojewódzkiego komisarza wyborczego bądź jego zastępcę prawidłowości sporządzonych protokołów, mają tylko członkowie właściwych terytorialnych komisji wyborczych. Po uzyskaniu tego potwierdzenia depozyt pozostaje w archiwum urzędu, a dalszy sposób postępowania z tymi dokumentami zostanie określony w trybie art. 187 Ordynacji z 1998 r.

(15)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 5 października 1998 r.

w sprawie ustalenia wzoru informacji o sposobie głosowania
w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw
oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy
zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. ^{*)}

(Monitor Polski Nr 35, poz. 492)

Na podstawie art. 48 ust. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

1. Ustala się wzory informacji o sposobie głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., stanowiące załączniki nr 1 - 6 do uchwały.
2. Informację sporządza się:
 - 1) w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców - według załącznika nr 1,
 - 2) w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców - według załącznika nr 2,
 - 3) w miastach na prawach powiatu - według załącznika nr 3,
 - 4) w gminach warszawskich liczących do 20 tys. mieszkańców - według załącznika nr 4,
 - 5) w gminach warszawskich liczących powyżej 20 tys. mieszkańców - według załącznika nr 5,

^{*)} Treść wzorów jest ogłoszona w M.P. Nr 35, poz. 492.

- 6) w gminie Warszawa-Centrum - według załącznika nr 6.
3. Informację umieszcza się w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania i podlega ogłoszeniu.

(16)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 5 października 1998 r.

ustalająca wytyczne dla wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców w sprawie sprawdzania prawidłowości ustalenia w okręgach wyborczych wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. oraz w sprawie ogłaszania przez wojewódzkich komisarzy wyborczych wyników tych wyborów na obszarach województw

(Monitor Polski Nr 35, poz. 492)

Na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 oraz art. 182 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne dla wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców w sprawie sprawdzania prawidłowości ustalania w okręgach wyborczych wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., oraz w sprawie ogłaszania przez wojewódzkich komisarzy wyborczych wyników tych wyborów na obszarach województw, stanowiące załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2.

Określa się wzór obwieszczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa, stanowiący załącznik nr 2 do uchwały.*)

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

*) Wzór obwieszczenia jest ogłoszony w M.P. Nr 35, poz. 492.

WYTYCZNE

dla wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców w sprawie sprawdzania prawidłowości ustalania w okręgach wyborczych wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r., oraz w sprawie ogłoszenia przez wojewódzkich komisarzy wyborczych wyników tych wyborów na obszarach województw.

Ilekcóż w treści „Wytycznych” powołuje się przepisy Ordynacji z 1998 r., oznacza to ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. Nr 95, poz. 602); powołanie przepisów ustawy warszawskiej oznacza ustawę z dnia 25 marca 1994 r. - O ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, poz. 195, Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601).

Ilekcóż w „Wytycznych” jest mowa o województwach należy przez to rozumieć województwa określone w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96, poz. 603).

I. Sprawdzanie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.

Do zadań wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców należy sprawdzenie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych utworzonych dla wyborów rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum (art. 127 ust. 1, art. 155 ust. 1 i art. 180 ust. 2 Ordynacji z 1998 r. oraz art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy warszawskiej).

Sprawdzania prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad miejskich w miastach na prawach powiatów i rad powiatów dokonują wojewódzcy komisarze wyborczy i zastępcy wojewódzkich komisarzy wyborczych zgodnie z właściwością terytorialną określoną w załączniku do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie trybu pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz wytycznych do realizacji ich zadań (M.P. Nr 27, poz. 387). Zgodnie z § 5 pkt 8 lit. e tej uchwały do wyłącznej kompetencji wojewódzkich komisarzy wyborczych należy sprawdzenie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych utworzonych dla wyboru sejmików województw. Do właściwości Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Warszawie należy również sprawdzenie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach utworzonych dla wyboru Rady miasta stołecznego Warszawy i dla wyboru rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum.

1. Przyjmowanie przez wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców protokołów z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodzie głosowania.

Przekazanie wojewódzkim komisarzom wyborczym i ich zastępcom protokołów z wyborów, wraz z zestawieniami dotyczącymi każdego okręgu wyborczego i protokołami obsadzenia mandatów bez głosowania oraz protokołów głosowania w obwodach, następuje w sposób określony w części III pkt. 11 wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczących ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy, zarządzonych na dzień 11 października 1998 r.

Wojewódzcy komisarze wyborczy otrzymują od wojewódzkich komisji wyborczych po jednym egzemplarzu protokołu z wyborów do sejmiku województwa wraz z zestawieniami wyników głosowania w okręgu wyborczym i protokołami głosowania w obwodach głosowania, a także protokoły zbiorczych wyników głosowania w okręgu i w jego części, sporządzone przez powiatowe komisje wyborcze, bądź miejskie komisje wyborcze w miastach na prawach powiatu.

Wojewódzcy komisarze wyborczy otrzymują także drugi egzemplarz protokołu z wyborów do sejmiku województwa wraz z zestawieniami, przeznaczony dla Państwowej Komisji Wyborczej. Protokół ten należy dostarczyć Państwowej Komisji Wyborczej wraz z obwieszczeniem o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa (art. 180 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.).

Terytorialne komisje wyborcze, które przy ustalaniu wyników głosowania i wyborów korzystały z technik informatycznych przekazują wraz z protokołami dane zarejestrowane na nośnikach magnetycznych lub optycznych.

Zasadą jest natomiast przekazywanie nośników optycznych z danymi liczbowymi przez wojewódzkie komisje wyborcze.

Przyjmowanie protokołów przez wojewódzkich komisarzy wyborczych, ich zastępców lub upoważnione osoby dokonywane jest protokolarnie po przeliczeniu protokołów i zestawień oraz sprawdzeniu ich kompletności (z uwzględnieniem wkładek i załączników). Terytorialne komisje otrzymują pisemne potwierdzenie przyjęcia wymienionych protokołów (ze wskazaniem rodzaju i ilości) i innych dokumentów oraz nośników magnetycznych lub optycznych (opatrzonych informacją o ich zawartości).

2. Sprawdzenie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.

1) Zakres sprawdzania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.

Sprawdzenie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych, dokonywane przez wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców, polega na zbadaniu poprawności sporządzenia protokołów głosowania w obwodach oraz prześledzeniu wszystkich czynności dokonywanych przez terytorialne komisje wyborcze w celu ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów, a także

na sprawdzeniu prawidłowości dokonania wszystkich obliczeń prowadzących do ustalenia tych wyników.

Dokumentami podstawowymi przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych są protokoły głosowania w obwodach.

Sprawdzenie prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych, polegające jedynie na analizie prawidłowości sporządzenia zestawień oraz protokołów z wyborów bez badania prawidłowości wszystkich obliczeń, prowadzonych na danych z protokołów głosowania w obwodach, nie spełnia wymagań wynikających z przepisów Ordynacji z 1998r.

2) Wykorzystanie techniki informatycznej.

Zaleca się wojewódzkim komisarzom wyborczym i ich zastępcom wykorzystanie techniki informatycznej przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych, przy zachowaniu następujących zasad.

Wykorzystanie techniki informatycznej na wniosek wojewódzkiego komisarza wyborczego lub zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego zapewniają delegatury Krajowego Biura Wyborczego jednolitym w skali kraju oprogramowaniem, przydatnym przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodach i wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych.

Oprogramowanie uwzględnia przepisy Ordynacji z 1998 r. oraz dysponuje bazą danych i funkcjami umożliwiającymi w szczególności: sprawdzenie kandydowania poszczególnych kandydatów tylko do jednej rady (przestrzegania art. 8 ust. 1 Ordynacji z 1998 r.) oraz sprawdzenie uwzględnienia w protokołach głosowania w obwodach przypadków skreślenia kandydatów lub unieważnienia rejestracji list, dokonanych po wydrukowaniu kart do głosowania, również w dniu poprzedzającym dzień wyborów.

Wdrożenie techniki informatycznej wymaga wprowadzenia do systemu informatycznego kompletu danych liczbowych z protokołów głosowania w obwodach w wyborach rad gmin, rad w miastach na prawach powiatów, rad powiatów, a w Warszawie również z protokołów głosowania w obwodach w wyborach Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum.

Wprowadzanie danych liczbowych z protokołów głosowania w obwodach nastąpi na polecenie wojewódzkiego komisarza wyborczego. Dane z każdego protokołu głosowania w obwodzie będą wprowadzane do lokalnej bazy danych przez dwóch operatorów i warunkiem ich zarejestrowania będzie zgodność tych danych (dwukrotne wprowadzenie takich samych danych).

System zbada prawidłowość relacji arytmetycznych pomiędzy liczbami z poszczególnych protokołów głosowania w obwodach i zasygnalizuje ewentualne występowanie nieprawidłowości. Wojewódzcy komisarze wyborczy i ich zastępcy będą mogli uzyskać informacje o danych liczbowych wprowadzonych do systemu informatycznego, co

umożliwi porównanie wprowadzanych danych z liczbami w protokołach głosowania w obwodach.

Nie jest konieczne wprowadzanie do systemu informatycznego dla potrzeb wojewódzkich komisarzy wyborczych, danych z protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmików województw, bowiem zakłada się, że z oprogramowania przygotowanego na zlecenie właściwych wojewodów będą korzystały wszystkie wojewódzkie komisje wyborcze. Wojewódzcy komisarze wyborczy wraz z protokołami otrzymają nośniki optyczne z wprowadzonymi wszystkimi danymi z protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmików województw.

Wojewódzcy komisarze wyborczy będą mogli porównać dane liczbowe z protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmików województw z danymi zarejestrowanymi na nośnikach optycznych, przekazanych przez wojewódzkie komisje wyborcze.

Po zarejestrowaniu danych ze wszystkich protokołów głosowania w obwodach głosowania program umożliwi wydrukowanie wyników głosowania w poszczególnych okręgach w wyborach do danej rady. W wyborach proporcjonalnych (do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców, rad w miastach na prawach powiatów i rad powiatów) program dokonuje podziału mandatów pomiędzy listy okręgowe w poszczególnych okręgach, po uprzednim ustaleniu (w wyborach do rad w miastach na prawach powiatów i rad powiatów) na które listy kandydatów w wyborach do danej rady oddano co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

Program pozwoli na ustalenie, którzy kandydaci z poszczególnych list uzyskali mandaty. W przypadkach, gdy o uzyskaniu mandatu decyduje kolejność umieszczenia kandydata na liście (preferująca kandydatów najwyżej umieszczonych lub alfabetyczna) program nie ustala tej kolejności. Program nie dokonuje rozstrzygnięcia również w przypadkach, gdy o uzyskaniu mandatu decyduje losowanie. W tego rodzaju przypadkach wojewódzcy komisarze wyborczy lub ich zastępcy ustalają kolejność umieszczenia kandydatów na listach oraz prawidłowość ustaleń z przeprowadzonego losowania.

Wojewódzcy komisarze wyborczy korzystają z techniki informatycznej przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych utworzonych dla wyborów sejmików województw w takim samym zakresie, jak w okręgach utworzonych dla wyborów rad powiatów, z tą jedynie różnicą, że program pozwala dodatkowo na sprawdzenie poprawności sporządzenia zbiorczych protokołów głosowania w okręgach wyborczych oraz w powiatach lub miastach na prawach powiatów nie będących okręgami wyborczymi w wyborach do sejmiku województwa.

Zakończenie procesu przetwarzania danych pozwala na uzyskanie wydruku zawierającego dane liczbowe jakie powinny być wpisywane w protokole z wyborów do danej rady.

3) *Postępowanie w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.*

W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania lub wyników wyborów w okręgu wyborczym wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą (art. 127 ust. 2, art. 155 ust. 2 i art. 180 ust. 2 Ordynacji z 1998 r. oraz art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy warszawskiej).

W postanowieniu wydanym w omawianej sprawie wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca, po stwierdzeniu istoty nieprawidłowości wskazuje sposób jej usunięcia. Zawiadomienie Państwowej Komisji Wyborczej o zarządzeniu ponownego ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów następuje przez przesłanie kopii postanowienia faksem, a następnie pocztą. Wraz z postanowieniem przekazywane są terytorialnej komisji wyborczej protokoły głosowania w obwodach, jeśli są one potrzebne do usunięcia nieprawidłowości (jeśli np. zestawienia wyników głosowania w okręgu zawierają dane ustalone w sposób prawidłowy, a nieprawidłowość wystąpiła tylko w protokole z wyborów, to zwracanie protokołów głosowania w obwodach jest zbędne).

Usunięciu w omawianym trybie podlegają również nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania nie mające wpływu na ustalenie wyników wyborów.

Terytorialna komisja wyborcza, zobowiązana postanowieniem wojewódzkiego komisarza wyborczego lub jego zastępcy do ponownego ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów w okręgu wyborczym niezwłocznie wykonuje konieczne czynności oraz sporządza w miejsce dokumentów wadliwych nowe zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym i nowy protokół z wyborów.

Nowe dokumenty są opatrywane datą ich sporządzenia oraz napisem na pierwszej stronie w górnym prawym rogu odpowiednio „ponowne ustalenie wyników głosowania” lub „ponowne ustalenie wyników wyborów”.

Przedstawiony wyżej tok postępowania stosuje się również w przypadku konieczności usunięcia przez obwodowe komisje wyborcze nieprawidłowości w protokołach głosowania w obwodzie.

W przypadku, gdy nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania lub wyników wyborów w wyborach sejmiku województwa powstały przy ustalaniu zbiorczych wyników głosowania w powiecie lub w mieście na prawach powiatu (stanowiących część okręgu wyborczego) albo przy ustalaniu zbiorczych wyników głosowania w powiecie na obszarze okręgu wyborczego, wojewódzka komisja wyborcza przekazuje postanowienie wojewódzkiego komisarza wyborczego powiatowej komisji wyborczej (lub komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu) w celu usunięcia nieprawidłowości. Jeśli nieprawidłowość wynika z zapisów w protokole zbiorczych wyników głosowania na obszarze powiatu lub miasta na prawach powiatu nie stanowiących okręgu wyborczego w wyborach sejmiku województwa, to również i te terytorialne komisje wyborcze są zobowiązane do usuwania nieprawidłowości w sporządzanych przez siebie protokołach.

W zależności od potrzeb, przy usuwaniu nieprawidłowości są powtarzane czynności przewidziane w art. 120-126 Ordynacji z 1998 r. Terytorialne komisje wyborcze obowiązane są podać do wiadomości publicznej poprawione wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych (art. 125 Ordynacji z 1998 r.). Dotyczy to również powiatowych komisji wyborczych i komisji wyborczych w miastach na prawach powiatów ustalających wyniki głosowania na obszarze powiatu, miasta, okręgu wyborczego w wyborach do sejmiku województwa.

Po otrzymaniu poprawionych protokołów wojewódzcy komisarze wyborczy lub ich zastępcy dokonują ponownego sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych. Sposób i zakres sprawdzenia należy dostosować do rodzaju stwierdzonych wcześniej nieprawidłowości. Przy ponownym sprawdzeniu można korzystać z techniki informatycznej.

II. Sporządzenie obwieszczenia o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa i podanie go do publicznej wiadomości.

Niezwłocznie po sprawdzeniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych utworzonych dla wyborów rad gmin, rad w miastach na prawach powiatów, rad powiatów znajdujących się na obszarze danego województwa i usunięciu stwierdzonych nieprawidłowości, zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego przekazują wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu protokoły z wyborów do tych rad wraz z zestawieniami wyników głosowania w okręgach wyborczych i nośniki magnetyczne z danymi zarejestrowanymi przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych. Kopie tych dokumentów pozostają u zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych.

Protokoły głosowania w obwodach przekazane przez terytorialne komisje wyborcze zastępcom wojewódzkich komisarzy wyborczych pozostają w dyspozycji zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych i nie są przekazywane wojewódzkim komisarzom wyborczym.

Wojewódzki komisarz wyborczy na podstawie protokołów z wyborów, sporządzonych przez terytorialne komisje wyborcze działające na obszarze województwa, sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, obwieszczenie o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa.

Przy sporządzeniu obwieszczenia wojewódzki komisarz wyborczy może korzystać z techniki informatycznej. Na polecenie wojewódzkiego komisarza wyborczego dokonuje się scalenia lokalnych baz danych z uwzględnieniem wyników głosowania i wyborów do rad znajdujących się na obszarze objętym właściwością wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców, co umożliwi sporządzenie makiety obwieszczenia o wynikach głosowania i wynikach wyborów do rad na obszarze województwa i sejmiku województwa (art. 182 ust. 1 i 2 Ordynacji z 1998 r.).

Sporządzając obwieszczenie dostosowuje się rubryki wzoru do wyników wyborów w poszczególnych okręgach wyborczych. W obwieszczeniu nie zamieszcza się opisów czynności lub rubryk, które nie mają odniesienia do wyborów w danym okręgu. Informacje o kandyda-

tach, którzy uzyskali mandaty bez przeprowadzenia głosowania w okręgach wyborczych (numer i oznaczenie listy oraz imię i nazwisko kandydata) należy podać modyfikując odpowiednie rubryki wzoru obwieszczenia dotyczące wyników wyborów w okręgach wyborczych.

Wyciąg z obwieszczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego przeznaczony do rozplakotowania na obszarze gminy (art. 183 Ordynacji wyborczej z 1998 r.) obejmuje:

a) Część I obwieszczenia w całości,

b) dane z Części II obwieszczenia w zakresie:

- wyników wyborów do rady gminy we wszystkich okręgach obejmujący imiona i nazwiska wybranych radnych ze wskazaniem numerów i oznaczeń list, z których kandydowali,
- wyników wyborów do rady miasta w mieście na prawach powiatu, we wszystkich okręgach wyborczych, z uwzględnieniem imion i nazwisk wybranych radnych oraz wskazaniem numerów i oznaczeń list, z których kandydowali,
- wyników wyborów w okręgu wyborczym w wyborach do rady powiatu, obejmującym daną gminę, z uwzględnieniem imion i nazwisk radnych wybranych w tym okręgu i wskazaniem numerów i oznaczeń list, z których kandydowali (nie dotyczy to miast na prawach powiatu),
- wyników wyborów w okręgu wyborczym w wyborach do sejmiku województwa, obejmującym daną gminę, z uwzględnieniem imion i nazwisk radnych wybranych w tym okręgu i wskazaniem numerów i oznaczeń list, z których kandydowali,

a także

- liczby nie obsadzonych mandatów według okręgów wyborczych w wyborach do odpowiednich rad.

Zapis elektroniczny treści obwieszczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego jest transmitowany do Państwowej Komisji Wyborczej z komputera w delegaturze Krajowego Biura Wyborczego służącego do edycji obwieszczenia.

Rozplakotowanie wyciągów z obwieszczeń na obszarze każdej gminy jest zadaniem wojewódzkiego komisarza wyborczego, którzy w wykonaniu tego zadania korzystają z pomocy delegatur Krajowego Biura Wyborczego, pokrywających koszty wydrukowania obwieszczeń i ich rozplakotowania.

Obwieszczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego są w całości ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Jeden egzemplarz obwieszczenia, wojewódzcy komisarze wyborczy lub osoba przez nich upoważniona przywożą niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej.

(17)

UCHWAŁA

PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 22 marca 1999 r.

w sprawie wytycznych dla wojewódzkich komisarzy wyborczych, zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych i terytorialnych komisji wyborczych dotyczących przygotowania i przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw w toku kadencji w latach 1998 - 2002

(Monitor Polski Nr 11, poz. 160)

Na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne dla wojewódzkich komisarzy wyborczych, zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych i terytorialnych komisji wyborczych dotyczące przygotowania i przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw w toku kadencji w latach 1998 - 2002, stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Załącznik

WYTYCZNE

dla wojewódzkich komisarzy wyborczych, zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych i terytorialnych komisji wyborczych, dotyczące przygotowania i przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw w toku kadencji w latach 1998 - 2002

W toku kadencji są przeprowadzane wybory do rad, jeżeli wystąpią warunki przewidziane w ustawach:

- z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602, Nr 160, poz. 1060), zwanej dalej Ordynacją wyborczą;
- z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496, Nr 133, poz. 622, z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734, Nr 123, poz. 775 oraz z 1998 r. Nr 155, poz. 1014, Nr 162, poz. 1126);
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. Nr 91, poz. 576, Nr 155, poz. 1014, Nr 160, poz. 1060, Nr 162, poz. 1126);

- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. Nr 91, poz. 578, Nr 155, poz. 1014);
- z dnia 11 października 1991 r. o referendum gminnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 84, poz. 386).

Wybory są przeprowadzane na zasadach określonych w Ordynacji wyborczej, a w odniesieniu do Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic w Gminie Warszawa-Centrum mają także zastosowanie przepisy ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju m.st. Warszawy (Dz. U. Nr 48, poz. 195, Nr 86, poz. 396 oraz z 1995 r. Nr 124, poz. 601).

Zgodnie z powołanymi ustawami w toku kadencji przeprowadza się:

- wybory ponowne zarządzane w wykonaniu orzeczeń sądów o nieważności wyborów lub wyboru radnego (art. 61-63 Ordynacji wyborczej);
- wybory uzupełniające do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców w związku z nieobradzeniem mandatów lub wygaśnięciem mandatu radnego (art. 192 ust. 1, art. 108 ust. 2, art. 110, art. 188 ust. 1, art. 190 ust. 1 Ordynacji wyborczej);
- wybory przedterminowe wskutek rozwiązania rady w przypadkach przewidzianych w ustawie o samorządzie gminnym, ustawie o samorządzie powiatowym, ustawie o samorządzie województwa oraz wskutek odwołania rady w referendum (art. 28a ust. 1 i 3, art. 96 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym oraz art. 40 ust. 2 ustawy o referendum gminnym; art. 29 ust. 1 i 3, art. 31 ust. 4, 83 ust. 1 oraz art. 10 ust. 1 i art. 11 ust. 4 ustawy o samorządzie powiatowym; art. 33 ust. 1, art. 84 ust. 1 oraz art. 17 ustawy o samorządzie województwa);
- wybory nowych rad wskutek zmian dokonanych w podziale terytorialnym państwa (art. 197 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz ust. 3 i 5 Ordynacji wyborczej).

Wyborów w toku kadencji rad nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadałaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Stosownie do przepisów uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie trybu pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz wytycznych do realizacji ich zadań (M.P. Nr 27 poz. 387) zadania związane z przygotowaniem i przeprowadzaniem wyborów wykonują wojewódzcy komisarze wyborczy i ich zastępcy zgodnie z ich właściwością terytorialną. Koordynatorem tych działań na obszarze województwa jest wojewódzki komisarz wyborczy. Zadania te obejmują w szczególności:

- terminowe podejmowanie działań związanych z zarządzaniem wyborów przez wojewodów. W związku z tym zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego przygotowują projekty stosownych zarządzeń o wyborach i po parafowaniu przekazują wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu, który przedkłada je niezwłocznie wojewodzie. Forma i treść projektów zarządzeń powinna być ujednolicona. W sytuacjach, gdy w tym samym terminie są przewidywane wybory do kilku rad, jest możliwe przedłożenie wojewodzie wspólnego projektu zarządzenia;
- po zakończeniu procedur wyborczych zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego sporządzają projekty obwieszczeń o wynikach przeprowadzonych wyborów i w formie podpisanego dokumentu przekazują je, wraz z kopiami protokołów komisji wyborczych, wojewódzkiemu

komisarzowi wyborczemu. Wojewódzki komisarz wyborczy, po zapewnieniu jednolitej formy i treści, przekazuje obwieszczenie do ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości na obszarze gmin, w których przeprowadzono wybory. Obowiązek podania do publicznej wiadomości może być powierzony właściwemu terytorialnie zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego;

- zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego systematycznie informują wojewódzkiego komisarza wyborczego o uchwałach rad w sprawach wygaśnięcia mandatów radnych i odpowiednio o uzupełnianiu ich składów, a także o przypadkach zwłoki w podejmowaniu takich uchwał. Obowiązkiem zastępców jest każdorazowe sygnalizowanie wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu sytuacji wymagających wystąpienia do wojewody o podjęcie w tych sprawach działań nadzorczych. Formy i sposób nadzoru w tym zakresie należy ustalić wspólnie i zapewnić jednolity tryb postępowania.

Wojewódzki komisarz wyborczy, w ramach swej funkcji koordynacyjnej, organizuje okresowe spotkania z zastępcami w celu wspólnego ustalenia konkretnych form i sposobów realizacji zadań i czynności związanych z wykonywaniem powierzonych funkcji i zadań.

I. Wybory ponowne

1. Podstawą zarządzenia wyborów ponownych jest prawomocne orzeczenie właściwego sądu, stwierdzające nieważność wyborów lub nieważność wyboru radnego. Wybory przeprowadza się poczynając od czynności wskazanej w postanowieniu sądu (art. 61 ust. 2 Ordynacji wyborczej). Jeżeli orzeczenie sądu nie zawiera wskazań, co do czynności od których należy ponowić postępowanie wyborcze, bądź budzi wątpliwości, czy dla przeprowadzenia wyborów powinny zostać powołane nowe komisje wyborcze, wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca występuje do sądu o uzupełnienie postanowienia lub o rozstrzygnięcie wątpliwości co do jego treści (art. 351 § 1 i art. 352 Kodeksu postępowania cywilnego w zw. z art. 61 ust. 2 i art. 63 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).
2. Odwołanie się w art. 62 ust. 2 Ordynacji wyborczej do odpowiedniego stosowania w wyborach ponownych art. 26 tej ustawy oznacza, że wojewoda wydaje zarządzenie o wyborach ponownych (bądź o wykonaniu wskazanych czynności wyborczych) po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego komisarza wyborczego. Data tych wyborów lub wykonania wskazanych czynności musi przypadać w okresie 45 dni od dnia zakończenia postępowania sądowego, a kalendarz wyborczy może przewidywać krótsze terminy wykonania niektórych czynności wyborczych. Wojewódzki komisarz wyborczy współdziała i zapewnia stosowną pomoc wojewodzie w sprawach związanych z zarządzeniem wyborów, ustaleniem czynności postępowania wyborczego i podaniem przez wojewodę zarządzenia o wyborach do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, na obszarze działania rady, do której wybory ponowne mają być przeprowadzane. W kalendarzu wyborczym muszą być uwzględnione nie tylko te czynności, które wskazał w postanowieniu sąd, ale także inne, będące następstwem czynności wskazanych przez sąd (np. podanie do wiadomości wyborców informacji o numerze i granicach okręgu, siedzibie komisji, a także danych o kandydatach). Wojewódzcy komisarze wyborczy i ich za-

stępcy udzielają potrzebnej pomocy komisjom wyborczym organizując szkolenia, udzielając wyjaśnień prawnych oraz pomocy w sprawach organizacyjnych.

3. Dla przeprowadzenia wyborów ponownych nie powołuje się nowych komisji, chyba że podstawą unieważnienia wyborów były zarzuty odnoszące się do komisji wyborczych (art. 63 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej). W takim wypadku wojewódzki komisarz wyborczy lub zastępca komisarza wyborczego bądź zarząd gminy, odpowiednio do charakteru komisji, powołują komisje spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników tych komitetów wyborczych, które w danym okręgu zarejestrowały listy kandydatów w wyborach unieważnionych, na zasadach określonych w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie sposobu zgłaszania kandydatów na członków komisji wyborczych, wzoru zgłoszenia oraz zasad powoływania terytorialnych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (M.P. Nr 27, poz. 388 i Nr 29, poz. 410).
4. W wyborach ponownych nie sporządza się nowych spisów, lecz wykorzystuje spisy sporządzone dla wcześniejszych wyborów (drugi egzemplarz znajdujący się w urzędzie gminy, na którym nie ma potwierdzeń otrzymania przez wyborców kart do głosowania). Spis ten nie podlega aktualizacji w zakresie dopisywania osób, które uzyskały czynne prawo wyborcze po dniu unieważnienia wyborów. Aktualizacja polega jedynie na wykreśleniu osób zmarłych, ubezwłasnowolnionych oraz pozbawionych praw publicznych lub praw wyborczych prawomocnym wyrokiem. W wypadku sporządzania nowego spisu (z przyczyny wskazanej w art. 63 ust. 2 Ordynacji wyborczej) spis sporządza się według stanu z dnia unieważnienia wyborów, z uwzględnieniem wyżej wymienionych kryteriów aktualizacji.
5. W czynnościach wykonywanych w wyborach ponownych mogą uczestniczyć pełnomocnicy komitetów wyborczych, których kandydaci kandydują w okręgu wyborczym, w którym czynności są powtarzane. Dotyczy to również mężów zaufania. Pełnomocników komitetów wyborczych powiadamia się o terminie zgłaszania kandydatów i powołania komisji. Jeśli powtarzane czynności wyborcze w wyborach ponownych obejmują również zgłaszanie kandydatów na radnych, a podstawą unieważnienia wyborów były zarzuty odnoszące się do terytorialnej komisji wyborczej, kandydatów do tej komisji mogą zgłaszać pełnomocnicy wszystkich komitetów wyborczych.
6. W wyborach ponownych stosuje się druki, formularze i inne dokumenty (karty do głosowania, protokoły sporządzane przez komisje wyborcze, obwieszczenia) wg wzorów ustalonych dla wyborów powszechnych, z tym że należy je wyraźnie oznaczyć adnotacją informującą, że dotyczą tych właśnie wyborów. Również treść tych dokumentów należy dostosować do zakresu czynności wykonanych w konkretnych wyborach, zapewniając ich spójność z treścią zarządzenia wojewody o wyborach ponownych. Oznacza to m.in., że wypełnia się tylko te części protokołów i zestawień, które zawierają informacje i dane dotyczące czynności przeprowadzonych w tych wyborach.

Komisje wyborcze mają obowiązek wywieszenia jednego egzemplarza protokołu z wyborów (bądź dokonanej czynności) w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (art. 64 Ordynacji wy-

borczej). W celu zapewnienia wyborcom zrozumiałej informacji o zakresie wyborów ponownych komisja podaje w protokole, w rubryce „Uwagi” bądź w dołączonej do protokołu odrębnej notatce, wyjaśnienie o wykonanych czynnościach (dotyczy to np. ponownego losowania celem ustalenia, któremu kandydatowi przypada mandat, przeliczenia głosów).

7. Zgodnie z art. 182 i 183 Ordynacji wyborczej obwieszczenie o wynikach przeprowadzonych wyborów ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do wiadomości wyborców na obszarze działania rady, do której wybory były przeprowadzone.

II. Wybory uzupełniające w gminach do 20 tys. mieszkańców

1. Wybory uzupełniające w gminach do 20 tys. mieszkańców przeprowadza się:

- jeżeli mandat nie został obsadzony z przyczyn wskazanych w art. 108 ust. 2, art. 110 i 188 ust. 1 Ordynacji wyborczej,
- wskutek wygaśnięcia mandatu z przyczyn określonych w art. 190 ust. 1 Ordynacji wyborczej, tj. w wypadku odmowy złożenia ślubowania, zrzeczenia się przez radnego mandatu, utraty prawa wybieralności bądź braku tego prawa w dniu wyborów, prawomocnego wyroku sądu orzeczonego za przestępstwo popełnione z winy umyślnej oraz śmierci;
- z mocy prawa, na podstawie art. 24a i 24b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tj. kiedy przyczyną wygaśnięcia mandatu jest nawiązanie przez radnego stosunku pracy w urzędzie gminy bądź objęcie stanowiska kierownika jednostki organizacyjnej gminy, w której uzyskał mandat, a także niezłożenie wniosku o urlop przez radnego dotychczas zatrudnionego w urzędzie gminy lub pełniącego funkcję kierownika w jednostce organizacyjnej gminy, w której uzyskał mandat. Niewypełnienie określonych warunków jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu radnego.

2. Wojewódzki komisarz wyborczy i właściwy terytorialnie zastępca wojewódzkiego komisarza wyborczego w sprawach związanych z wygaśnięciem mandatów radnych i uzupełnieniem składów rad sprawują nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego i wykonują zadania wymienione w art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej. W związku z tym, zadaniem komisarzy wyborczych jest czuwanie nad terminowym podejmowaniem przez rady gmin uchwał w tym zakresie i ich zgodnością z przepisami prawa. Aktualne pozostają w tej mierze kierunki i formy współdziałania określone w rozporządzeniu Ministra - Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 31 lipca 1996 r. w sprawie zasad współdziałania terenowych organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym (Dz. U. Nr 101, poz. 470). Obowiązek nadzorowania czynności związanych z procedurą wygaśnięcia mandatów radnych wynika także z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. określającej tryb pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców.

3. Wybory uzupełniające zarządza wojewoda; zarządza się je i przeprowadza w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu. Zarządzenie o wyborach podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów; w zarządzeniu podaje się także liczbę wybieranych radnych. Ustalone terminy wykonania czynności wyborczych nie mogą być skracane; kalen-

darz wyborczy powinien wskazywać czynności dostosowane do przeprowadzanych wyborów np. zamiast powołania terytorialnych komisji wyborczych - powołanie Gminnej Komisji Wyborczej w

W wyborach uzupełniających wykonuje się takie same czynności jak w wyborach powszechnych. Dla każdego wyborów uzupełniających są sporządzane nowe spisy wyborców. Komisje wyborcze powołuje się zgodnie z zasadami ustalonymi uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r.

4. W wyborach mogą uczestniczyć komitety wyborcze utworzone dla wyborów przeprowadzonych w dniu 11 października 1998 r., jeżeli z dokumentu potwierdzającego utworzenie komitetu nie wynika, że został on powołany w celu zgłoszenia kandydatów tylko w tamtych wyborach (tj. 11 października 1998 r.). Komitety koalicji wyborczych powołane dla wyborów 11 października 1998 r., w razie zmiany składu koalicji, obowiązane są sporządzić nowy dokument o utworzeniu koalicji. Zmiany w składzie komitetu utworzonego przez wyborców wymagają także powołania nowego komitetu. Zasady tworzenia nowych komitetów są takie same jak w wyborach powszechnych.

Czynności wyborczych w imieniu komitetu wyborczego dokonuje pełnomocnik legitymujący się ważnym pełnomocnictwem udzielonym na konkretne wybory bądź na całą kadencję. Ważne jest pełnomocnictwo, którym pełnomocnik posługiwał się w wyborach powszechnych (11 października 1998 r.), chyba że w treści tego pełnomocnictwa wyraźnie wskazano, iż dotyczy tylko tych wyborów.

Wykonując czynności wyborcze, pełnomocnik przedkłada ważne pełnomocnictwo oraz dokumenty potwierdzające utworzenie komitetu wyborczego; w wypadku partii politycznych lub organizacji społecznych - uwierzytelnione wyciągi z ewidencji partii bądź rejestru organizacji prowadzonych przez właściwe sądy, wystawione nie wcześniej niż na rok przed dokonaniem zgłoszenia listy. Dotyczy to także koalicji wyborczych. Dokumenty te mogą być złożone w formie kopii uwierzytelnionej np. przez pełnomocnika.

Powyższe zasady mają odpowiednie zastosowanie w wyborach przedterminowych i wyborach związanych ze zmianami w podziale terytorialnym państwa.

5. Komisja terytorialna sprawdza w czasie zgłoszenia list kandydatów na radnych, czy wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy wyraźnie wskazuje, że dotyczy wyborów uzupełniających do danej rady. Bada ponadto, czy na liście zgłoszono wymaganą liczbę kandydatów. Należy pamiętać, iż stosownie do art. 98 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej, lista kandydatów może zawierać najwyżej tyle nazwisk, ilu radnych wybiera się w okręgu w konkretnych wyborach. Np. jeżeli w wyborach uzupełniających w 4-mandatowym okręgu wybiera się 1 radnego, każda zgłoszona lista może zawierać tylko po 1 kandydacie.

W każdym wyborach komisje terytorialne nadają zarejestrowanym listom numery w drodze losowania, poczynając od numeru 1 i stosując odpowiednio przepisy art. 109 ust. 3 i 4 Ordynacji wyborczej. Nadanie numerów następuje w takim terminie, aby obwieszczenie o zarejestrowanych listach oznaczonych numerami zostało rozplakatowane w ustawowym terminie, tj. najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów.

Ustalając treść karty do głosowania, terytorialna komisja wyborcza umieszcza na niej informację, że jest to karta do głosowania w wyborach uzupełniających do danej rady. Pozostałe czynności komisji terytorialnych i obwodowych, związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów uzupełniających, są takie same jak w wyborach powszechnych i ich wykonanie zostało omówione w wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 sierpnia 1998 r. (M.P. Nr 29, poz. 412), z dnia 22 września 1998 r. (M.P. Nr 33, poz. 480) i z dnia 30 września 1998 r. (M.P. Nr 34, poz. 491).

Protokoły z głosowania i z wyborów wraz z zestawieniami sporządza się na formularzach ustalonych dla wyborów powszechnych, oznaczonych wyraźnie, że dotyczą wyborów uzupełniających, i dostosowanych do tych wyborów. W szczególności wypełnia się części protokołów dotyczące okręgu, w którym przeprowadzono wybory, natomiast części ogólne protokołów wypełnia się z odpowiednią ich modyfikacją bądź pomija. Jeden egzemplarz protokołów z głosowania i z wyborów właściwa komisja wywiesza w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców. Należy uwzględnić, że gdy w wyborach nie przeprowadza się głosowania (art. 188 ust. 1 Ordynacji wyborczej) informację o tym podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości, a protokół z wyborów bez głosowania właściwa terytorialna komisja wyborcza sporządza w dniu wyborów ustalonym w zarządzeniu wojewody (w takim wypadku nie powołuje się obwodowych komisji wyborczych).

6. Wojewódzki komisarz wyborczy podaje wyniki wyborów uzupełniających zgodnie z art. 182 i 183 Ordynacji wyborczej.

Jeżeli w wyniku wyborów mandat nie zostanie obsadzony, przeprowadza się powtórnie wybory uzupełniające między 6 a 9 miesiącem od daty pierwszych wyborów, w których mandat został nieobsadzony (art. 193 ust. 2 Ordynacji wyborczej). W takiej sytuacji zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego, za pośrednictwem wojewódzkiego komisarza wyborczego, wnioskuje do wojewody o zarządzenie wyborów.

III. Uzupełnianie składów rad w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, w powiatach i województwach

1. W razie wygaśnięcia mandatu uzupełnienie składu rady następuje przez wstąpienie na opróżnione miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów i nie utracił prawa wybieralności. Gdyby natomiast dwaj kandydaci uzyskali równą liczbę głosów, mandat uzyskuje ten z nich, którego nazwisko jest umieszczone na liście w pierwszej kolejności (art. 194 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Przyczyny wygaśnięć mandatów są określone w art. 190 ust. 1 Ordynacji wyborczej oraz w ustawach: o samorządzie gminnym (art. 24a i 24b), o samorządzie powiatowym (art. 23 i 24) i o samorządzie województwa (art. 25 i 26).

Jeżeli uzupełnienie składów rad w trybie art. 194 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej nie było możliwe, w wyniku czego skład rady zmniejszył się o ponad 1/5, wojewoda zarządza wybory uzupełniające do tej rady. Informację o wystąpieniu takiej sytuacji wojewódzki komisarz wyborczy przekazuje wojewodzie i może także wystąpić z wnioskiem o zarządzenie wyborów. W wyborach uzupełniających w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, powiatach i wojewódz-

twach stosuje się odpowiednio tryb postępowania omówiony w pkt II. niniejszych wytycznych.

2. Obowiązkiem wojewódzkiego komisarza wyborczego, zgodnie z art. 182 i 183 w zw. z art. 194 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej, jest podanie do publicznej wiadomości i ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym zmian w składach rad. Niezbędne jest w związku z tym bieżące współdziałanie wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców z właściwymi radami, zapewniające systematyczne przekazywanie uchwał dotyczących zmian w składach rad, czuwanie nad poprawnością uchwał rad w tych sprawach oraz udzielanie potrzebnej pomocy prawnej.

IV. Wybory przedterminowe

Wybory przedterminowe są przeprowadzane, gdy nastąpi rozwiązanie rady (gminy, powiatu, sejmiku województwa) lub jej odwołanie w referendum przeprowadzonym na podstawie właściwej ustawy o referendum.

1. Wybory przedterminowe do rad gmin przeprowadza się:

- zgodnie z art. 28a ust. 1 i 3 ustawy o samorządzie gminnym wskutek rozwiązania rady gminy z powodu niedokonania wyboru zarządu gminy w ciągu 6 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów do tej rady. Wybory zarządza Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, w ciągu 3 miesięcy od dnia rozwiązania rady;
- zgodnie z art. 96 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym wskutek rozwiązania rady gminy przez Sejm; wybory zarządza Prezes Rady Ministrów;
- zgodnie z art. 40 ust. 1 ustawy o referendum gminnym wskutek odwołania rady gminy w drodze referendum. Zakończenie działalności rady następuje z chwilą podania wyników referendum do publicznej wiadomości przez terytorialną komisję do spraw referendum. Wybory przedterminowe zarządza Prezes Rady Ministrów (art. 40 ust. 2 ustawy o referendum gminnym). Zgodnie z art. 26 ust. 1 Ordynacji wyborczej wybory są zarządzane i przeprowadzane w ciągu 45 dni od podania do publicznej wiadomości wyników referendum;

2. Wybory przedterminowe do rad powiatów przeprowadza się:

- zgodnie z art. 29 ust. 1 i 3 ustawy o samorządzie powiatowym wskutek rozwiązania rady z mocy prawa z powodu niedokonania wyboru zarządu powiatu w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia wyników wyborów do tej rady;
- zgodnie z art. 31 ust. 4 ustawy o samorządzie powiatowym w razie odwołania zarządu powiatu lub poszczególnych członków i niedokonania wyboru nowego zarządu w ciągu 1 miesiąca od jego odwołania. W obu takich wypadkach wybory zarządza wojewoda w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania rady powiatu;
- zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym wskutek rozwiązania rady powiatu przez Sejm; wybory zarządza Prezes Rady Ministrów;
- wskutek odwołania rady w referendum powiatowym, o którym mowa w art. 10 ust. 1 i art. 11 ust. 4 ustawy o samorządzie powiatowym.

3. Wybory przedterminowe do sejmików województw przeprowadza się:

- zgodnie z art. 33 ust. 3 ustawy o samorządzie województwa wskutek rozwiązania sejmiku z mocy prawa z powodu niedokonania wyboru zarządu województwa w terminie 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów do tego sejmiku (art. 33 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa). Wybory zarządza Prezes Rady Ministrów w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania sejmiku;
- zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa wskutek rozwiązania sejmiku województwa przez Sejm. Wybory zarządza Prezes Rady Ministrów;
- wskutek odwołania sejmiku województwa w referendum wojewódzkim, o którym mowa w art. 17 ustawy o samorządzie województwa.

Przygotowanie i przeprowadzenie wyborów przedterminowych odbywa się, zgodnie z art. 196 Ordynacji wyborczej, na zasadach i w trybie przepisów Ordynacji wyborczej przy zastosowaniu art. 26 ust. 1 tej Ordynacji. W wykonaniu zadań i czynności wyborczych stosuje się wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej ustalone dla wyborów powszechnych.

V. Wybory w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa

1. W wyniku zmian dokonanych w podziale terytorialnym państwa, o których mowa w art. 197 ust. 1 pkt 1 i 4 Ordynacji wyborczej, następuje rozwiązanie rady z mocy prawa i przeprowadza się wybory nowej rady.

Rada ulega rozwiązaniu z mocy prawa także wówczas, gdy w wyniku zmian w podziale terytorialnym nastąpi zmniejszenie jej składu poniżej $\frac{3}{5}$ ustawowej liczby radnych (art. 197 ust. 5 Ordynacji wyborczej).

Zgodnie z art. 197 ust. 3 wybory nowych rad przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych Ordynacją wyborczą. Do przeprowadzenia wyborów nowych rad stosuje się art. 26 Ordynacji wyborczej: wybory zarządza Prezes Rady Ministrów i są one przeprowadzane w ciągu 45 dni od wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów o dokonanych zmianach w podziale terytorialnym.

2. Zmiany w podziale terytorialnym państwa polegające na przemieszczeniu pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego poszczególnych okręgów wyborczych bądź ich części powodują następujące skutki:

a) jeżeli radny mieszkał i był wybrany w okręgu (bądź jego części) podlegającym przemieszczeniu - staje się radnym w jednostce powiększonej o ten okręg wyborczy bądź jego część (art. 197 ust. 1 pkt 2);

- jeżeli natomiast radny nie mieszka w okręgu bądź części przemieszczonego okręgu, mandat wygasa z mocy prawa (art. 197 ust. 1 pkt 2);

b) jeżeli radny nie mieszka w okręgu, w którym został wybrany, ale ten okręg (bądź jego część) wraz z obszarem, gdzie radny mieszka, przemieszcza się do sąsiedniej jednostki, staje się on radnym w jednostce powiększonej o oba te obszary (art. 197 ust. 2);

- jeżeli natomiast przemieszczony zostanie tylko jeden z tych obszarów (tj. albo okręg albo teren zamieszkania radnego), mandat wygasa z mocy prawa (art. 197 ust. 2).

W wypadku wygaśnięcia mandatu radnego z mocy prawa właściwa rada podejmuje uchwałę stwierdzającą wygaśnięcie mandatu (art. 197 ust. 7 Ordynacji wyborczej).

Obsadzenie wygasłych mandatów następuje w trybie art. 192 i 193 Ordynacji wyborczej w odniesieniu do rady gminy liczącej do 20 tys. mieszkańców oraz w trybie art. 194 Ordynacji wyborczej w odniesieniu do pozostałych rad.

3. Wojewódzki komisarz wyborczy i zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego systematycznie analizują zmiany w podziale terytorialnym i podejmują działania związane ze skutkami tych zmian. Czuwają także nad terminowym wykonaniem przez rady obowiązku podejmowania uchwał o wygaśnięciu mandatów. Każdorazowo wojewódzki komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym informację o rozwiązaniu rady z mocy prawa w związku z dokonanymi zmianami terytorialnymi i informację o zmianach w składach rad, a także współdziała z wojewodą w sprawach związanych z zarządzaniem nowych bądź uzupełniających wyborów do rad.

(C)

(1)

**ROZPORZĄDZENIE
PREZESA RADY MINISTRÓW**

z dnia 14 sierpnia 1998 r.

w sprawie wzoru wykazu osób popierających listę kandydatów do rad gmin, rad powiatów
i sejmików województw oraz do Rady Miasta Stołecznego Warszawy

(Dziennik Ustaw Nr 105, poz. 660)

Na podstawie art. 100 ust. 5 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Określa się wzór wykazu osób popierających listę kandydatów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady Miasta Stołecznego Warszawy, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Załącznik

WYKAZ OSÓB POPIERAJĄCYCH

- listę kandydatów do rady gminy (miasta, miasta stołecznego Warszawy)¹⁾
(nazwa)
 - każdą kandydaturę na liście kandydatów do rady powiatu¹⁾
(nazwa)
 - listę kandydatów do sejmiku województwa¹⁾
(nazwa)
- zgłoszoną przez²⁾
w okręgu wyborczym nr

¹⁾ Niepotrzebne skreślić

²⁾ Nazwa statutowego organu partii politycznej, stowarzyszenia lub organizacji społecznej bądź nazwa komitetu wyborczego utworzonego przez koalicję wyborczą lub wyborców

Lista kandydatów

Lp.	Imię i nazwisko kandydata

Osoby popierające listę kandydatów

Lp.	Imię i nazwisko	Adres zamieszkania	Numer PESEL	Podpis

(2)

ROZPORZĄDZENIE
KRAJOWEJ RADY RADIOFONII I TELEWIZJI

z dnia 1 września 1999 r.

w sprawie trybu postępowania w zakresie podziału nieodpłatnego czasu emisyjnego, przygotowania i emisji oraz informowania o terminach emisji audycji wyborczych przed wyborami do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw^{*)}

(Dziennik Ustaw Nr 118, poz. 769)

Na podstawie art. 77 ust. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1988 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Audycje wyborcze są nieodpłatnie rozpowszechniane w programach regionalnych i ogólnokrajowych „Telewizji Polskiej - Spółka Akcyjna”, zwanej dalej „Telewizją Polską”, oraz programach regionalnych emitowanych przez spółki publicznej radiofonii regionalnej, zwane dalej „spółkami radiofonii regionalnej”, a także w programach ogólnokrajowych „Polskiego Radia - Spółka Akcyjna”, zwane dalej „Polskim Radiem”, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej.

§ 2.

1. Ustala się, na potrzeby rozpowszechniania audycji wyborczych, obszary emitowania programów wyborczych, obszary emitowania programów regionalnych „Telewizji Polskiej”, określone w załączniku nr 1, oraz obszary emitowania programów regionalnych poszczególnych spółek radiofonii regionalnej, określone w załączniku nr 2.
2. Na wniosek zainteresowanych komitetów wyborczych, dotyczący rozpowszechniania audycji w okręgach wyborczych położonych na granicy obszarów określonych w załącznikach, o których mowa w ust. 1, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji może zezwolić na emitowanie audycji wyborczych z obszaru sąsiedniego, jeżeli jest to uzasadnione lepszym odbiorem programu.

§ 3.

Zarządy „Telewizji Polskiej” oraz „Polskiego Radia” dokonują podziału łącznego czasu rozpowszechniania audycji wyborczych pomiędzy poszczególne programy ogólnokrajowe, w granicach łącznego czasu nieodpłatnych audycji wyborczych ustalonego dla programów ogólnokrajowych.

^{*)} Treść załączników jest ogłoszona w Dz. U. Nr 118, poz. 769.

§ 4.

1. Pełnomocnicy komitetów wyborczych przedstawią organom spółek określonym w § 7 i § 8, nie później niż 22 dni przed dniem wyborów, wnioski o przydział nieodpłatnego czasu antenowego.
2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, powinny zawierać:
 - 1) nazwę komitetu wyborczego uprawnionego do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych,
 - 2) imię i nazwisko oraz adres osoby upoważnionej przez komitet wyborczy do jego reprezentowania w sprawach związanych z nieodpłatnym rozpowszechnianiem audycji wyborczych, zwanej „pełnomocnikiem”,
 - 3) wykaz okręgów wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów oraz do sejmików województw objętych obszarem emitowania programu, w których zarejestrowano listy kandydatów.
3. Do wniosku załącza się:
 - 1) kopie protokołów rejestracji list kandydatów objętych wnioskiem,
 - 2) dokument wydany przez komitet wyborczy, stwierdzający ustanowienie pełnomocnika komitetu wyborczego do spraw audycji wyborczych.

§ 5.

1. Komitetu wyborcze uprawnione do rozpowszechniania audycji w tym samym programie mogą składać wspólne wnioski o przydział czasu antenowego.
2. W przypadku złożenia wspólnego wniosku o przydział czasu antenowego przez dwa lub więcej komitetów wyborczych, przyznaje się wspólny czas antenowy, stanowiący sumę czasu antenowego przysługującego odrębnie każdemu komitetowi.
3. Komitety wyborcze składające wniosek o przydział wspólnego czasu antenowego są zobowiązane do wskazania jednego pełnomocnika.

§ 6.

Przed dokonaniem podziału czasu antenowego organy spółek określone w § 7 i § 8 zwołują zebrania pełnomocników w celu poinformowania ich o proponowanym ramowym układzie czasu emisji audycji wyborczych, warunkach rejestracji i emisji audycji wyborczych oraz przeprowadzenia losowania kolejności emitowania audycji wyborczych.

§ 7.

Dyrektorzy oddziałów „Telewizji Polskiej” oraz prezesi zarządów spółek radiofonii regionalnej dokonują podziału czasu antenowego w programach regionalnych proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych list kandydatów na obszarze emitowania danego programu.

§ 8.

Prezesi zarządów „Telewizji Polskiej” i „Polskiego Radia” dokonują podziału czasu antenowego pomiędzy komitety wyborcze uprawnione do rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych, proporcjonalnie do liczby list kandydatów zarejestrowanych przez te komitety w wyborach do sejmików województw.

§ 9.

Po rozpatrzeniu wniosków pełnomocników, nie później niż 19 dni przed dniem wyborów, organy spółek określone w § 7 i § 8 dokonują ustaleń i informują na piśmie pełnomocników o:

- 1) czasie antenowym przyznanym komitetowi wyborczemu,
- 2) terminach emisji audycji wyborczych komitetu wyborczego,
- 3) terminach i czasie rejestracji audycji wyborczych,
- 4) warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać materiały audycji wyborczych przygotowanych samodzielnie przez komitety.

§ 10.

Materiały audycji wyborczej przygotowanej samodzielnie przez komitet wyborczy należy dostarczyć nadawcy najpóźniej 24 godziny przed emisją.

§ 11.

Audycje wyborcze są emitowane w blokach, w ramach których kolejność emisji audycji wyborczych poszczególnych komitetów ustalana jest w drodze losowania z udziałem pełnomocników, o którym mowa w § 6.

§ 12.

1. Nadawca zobowiązany do emisji audycji wyborczych zapewnia nieodpłatnie rejestrację wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych, kandydatów na radnych lub innych przekazów przygotowanych przez komitety wyborcze w studiu tego nadawcy.
2. Nadawca zapewnia możliwość korzystania ze studia w celu rejestracji audycji w wymiarze trzykrotnego czasu emisyjnego przewidzianego dla danej audycji.

§ 13.

Nadawcy zobowiązani do emisji audycji wyborczych ogłaszają co najmniej dwukrotnie w swoich audycjach informacyjnych harmonogram emisji bloków audycji wyborczych i codziennie informują o emisji audycji wyborczych w zapowiedziach programowych, a także za pośrednictwem prasy drukowanej, w trybie przyjętym dla informowania o treści programu.

§ 14.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(3)

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 21 sierpnia 1998 r.

w sprawie podziału powiatów i województw na okręgi wyborcze
oraz ustalenie liczby radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym^{*)}

(Dziennik Ustaw Nr 109, poz. 688, Nr 111, poz. 712 i Nr 118, poz. 770)

Na podstawie art. 211 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Dokonuje się podziału powiatów i województw na okręgi wyborcze oraz ustala się liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym, które określa załącznik do rozporządzenia.

§ 2.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

^{*)} Treść załączników jest ogłoszona w Dz. U. Nr 109, poz. 688, a sprostowanie błędów w Dz. U. Nr 111, poz. 712 i Nr 118, poz. 770.

(4)

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 11 września 1998 r.

w sprawie zasad i wysokości diet i zwrotu kosztów podróży
oraz zryczałtowanego wynagrodzenia dla członków komisji wyborczych
oraz osób wchodzących w skład inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej
i inspekcji wojewódzkich komisarzy wyborczych, powołanych do przeprowadzenia
wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw
oraz Rady miasta stołecznego Warszawy

(Dziennik Ustaw Nr 120, poz. 781)

Na podstawie art. 20 ust. 1, w związku z art. 11 ust. 5 i art. 12 ust. 3, ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje.

§ 1.

1. Osobom wchodzącym w skład terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych przysługują, w związku z udziałem w pracach w tych komisji, diety i zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 czerwca 1998 r. w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 69, poz. 454), z uwzględnieniem zmian wynikających z niniejszego rozporządzenia.
2. Dieta dla osób wchodzących w skład komisji wyborczej wynosi półtorej diety ustalonej na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, o którym mowa w ust. 1.
3. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczej przysługuje zwrot kosztów przejazdów publicznymi środkami komunikacji.
4. W uzasadnionych wypadkach, związanych w szczególności z brakiem możliwości dojazdu publicznymi środkami komunikacji, osobom wchodzącym w skład komisji wyborczej zamieszkałym poza miejscowością stanowiącą siedzibę komisji wyborczej przysługuje, za zgodą przewodniczącego komisji wyborczej, zwrot kosztów przejazdu własnym pojazdem samochodowym według stawek określonych w rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 26 marca 1998 r. w sprawie warunków ustalania i zasad zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów, motocykli i motorowerów nie będących własnością pracodawcy (Dz. U. Nr 41, poz. 239) lub zwrot kosztów za przejazd pojazdem przedsiębiorstwa usługowego.

§ 2.

Należności, o których mowa w § 1, są wypłacane na podstawie rachunków, oświadczeń i poleceń wyjazdu służbowego akceptowanych przez przewodniczącego bądź, z jego upoważnienia, przez zastępcę przewodniczącego właściwej komisji wyborczej.

§ 3.

Przepisy § 1 i 2 stosuje się także do osób wykonujących czynności inspekcji na polecenie i z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej, wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych.

§ 4.

1. Osobom wchodzącym w skład terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów przysługuje zryczałtowane wynagrodzenie w wysokości:
 - 1) osobom wchodzącym w skład terytorialnych komisji wyborczych - 15% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w roku zarządzenia wyborów, z wyłączeniem przewodniczących wojewódzkich, powiatowych i miejskich, w miastach na prawach powiatu, komisjach wyborczych;
 - 2) osobom wchodzącym w skład obwodowych komisji wyborczych - 10% wynagrodzenia, o którym mowa w pkt. 1.
2. Zryczałtowane wynagrodzenie nie przysługuje, jeżeli osoba wchodząca w skład komisji wyborczej nie uczestniczyła w czynnościach, o których mowa w ust. 1.
3. Zryczałtowane wynagrodzenie jest wypłacane na podstawie pisemnego potwierdzenia przewodniczącego bądź, z jego upoważnienia, zastępcy przewodniczącego właściwej komisji wyborczej.

§ 5.

Osobom powołanym w skład inspekcji przez Państwową Komisję Wyborczą lub przez wojewódzkich komisarzy wyborczych przysługuje zryczałtowane wynagrodzenie za każdy dzień wykonywania zadań w wysokości:

- 1) członkom inspekcji powołanej przez Państwową Komisję Wyborczą - 1/30 wynagrodzenia członka Państwowej Komisji Wyborczej,
- 2) członkom inspekcji powołanym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego - 1/30 wynagrodzenia zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego.

§ 6.

Należności, o których mowa w § 1, 4 i 5, wypłacają:

- 1) osobom wchodzącym w skład inspekcji powołanej przez Państwową Komisję Wyborczą - Krajowe Biuro Wyborcze,

- 2) osobom wchodzącym w skład inspekcji powołanej przez wojewódzkich komisarzy wyborczych - właściwe delegatury Krajowego Biura Wyborczego,
- 3) osobom wchodzącym w skład wojewódzkich komisji wyborczych - marszałek województwa,
- 4) osobom wchodzącym w skład powiatowych komisji wyborczych - starosta,
- 5) osobom wchodzącym w skład miejskich, gminnych i obwodowych komisji wyborczych - wójt (burmistrz, prezydent miasta).

§ 7.

Należności określone w rozporządzeniu są pokrywane z budżetu państwa, ze środków przeznaczonych na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

§ 8.

W wyborach do rad powiatów i sejmików województw zarządzonych na dzień 11 października 1998 r. należności, o których mowa w § 6 pkt 3 i 4, wypłacają:

- 1) osobom wchodzącym w skład wojewódzkich komisji wyborczych - wojewoda właściwy dla siedziby komisji wyborczej,
- 2) osobom wchodzącym w skład powiatowych komisji wyborczych - burmistrz (prezydent miasta) właściwy dla siedziby powiatu.

§ 9.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 6 sierpnia 1998 r.

(5)

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 11 września 1998 r.

w sprawie wynagradzania wojewódzkich komisarzy wyborczych i ich zastępców

(Dziennik Ustaw Nr 120, poz. 782)

Na podstawie art. 20 ust. 4 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje.

§ 1.

1. Wojewódzkim komisarzom wyborczym i ich zastępcom ustala się wynagrodzenie miesięczne na podstawie prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej, z zastosowaniem mnożnika:
 - 1) wojewódzki komisarz wyborczy - 3,0,
 - 2) zastępca wojewódzkiego komisarza wyborczego - 2,4

2. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje niezależnie od wynagrodzenia wypłacanego osobie pełniącej funkcję wojewódzkiego komisarza wyborczego lub zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego.
3. Wynagrodzenie miesięczne, o którym mowa w ust. 1, pomniejsza się o 1/30 za każdy dzień, w którym wojewódzki komisarz wyborczy lub jego zastępca nie pełnił swojej funkcji.

§ 2.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 6 sierpnia 1998 r.

(6)

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 15 września 1998 r.

w sprawie wzoru spisu wyborców dla wyborów do rad gmin,
rad powiatów i sejmików województw oraz Rady miasta stołecznego Warszawy,
sposobu jego sporządzania i aktualizacji.

(Dziennik Ustaw Nr 120, poz. 783)

Na podstawie art. 39 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Wzór spisu wyborców oraz sposób sporządzania spisu

§ 1.

Spis wyborców sporządza się w urzędzie gminy na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie.

§ 2.

1. Spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach, według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia.
2. Formularz spisu zapisuje się dwustronnie.

§ 3.

1. Spis wyborców sporządza się pismem maszynowym lub w formie wydruku komputerowego.
2. W razie sporządzania spisu w formie wydruku komputerowego:
 - 1) można przyjąć układ formularza odmienny od określonego we wzorze, pod warunkiem zamieszczenia wszystkich danych przewidzianych w tym wzorze,
 - 2) nie stosuje się warunku określonego w § 2 ust. 2.

§ 4.

1. Spis wyborców w gminie mającej status miasta oraz w gminie warszawskiej sporządza się według ulic wymienionych w porządku alfabetycznym, w obrębie ulicy - według kolejnych numerów domów, a w obrębie domów - według kolejnych numerów mieszkań.
2. Spis wyborców w gminie innej niż określona w ust. 1 sporządza się według poszczególnych miejscowości wymienionych w porządku alfabetycznym, w obrębie miejscowości - według kolejnych numerów domów i mieszkań; jeżeli w miejscowości są ulice - także według ulic wymienionych w porządku alfabetycznym oraz kolejnych numerów domów i mieszkań.

§ 5.

1. Spis wyborców dla obwodu utworzonego w zakładzie karnym, zakładzie opieki zdrowotnej, zakładzie pomocy społecznej lub w innym zakładzie tego rodzaju sporządza się, w kolejności alfabetycznej nazwisk wyborców, na podstawie wykazu wyborców, przebywających w tym zakładzie do dnia wyborów włącznie.
2. Wzór wykazu, o którym mowa w ust. 1, stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.
3. Wykaz, o którym mowa w ust. 1, sporządza kierownik zakładu i doręcza do urzędu gminy nie później niż na 16 dni przed dniem wyborów, obejmując wykazem wyłącznie wyborców, którzy stale zamieszkują lub przebywają w zakładzie, zameldowanych na obszarze gminy na pobyt stały, lub nie zameldowanych w gminie na pobyt stały, lecz wpisanych do rejestru wyborców w gminie na własny wniosek.
4. Kierownik zakładu powiadamia osoby objęte wykazem, że zostaną skreślone ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkiwania na obszarze gminy i będą mogły głosować w wyborach wyłącznie w obwodzie głosowania utworzonym w zakładzie.
5. W razie konieczności dopisania do spisu wyborców osób, o których mowa w ust. 3, przybyłych do zakładu po sporządzeniu wykazu, kierownik zakładu doręcza do urzędu gminy dodatkowy wykaz z nazwiskami tych wyborców, nie później niż na dwa dni przed dniem wyborów, stosując wzór wykazu, o którym mowa w ust. 2. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio.

§ 6.

Spis wyborców sporządza się najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 2

Aktualizowanie spisu wyborców

§ 7.

Spis wyborców jest aktualizowany, do dnia przekazania przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej, przez wpisanie nazwisk wyborców na dodatkowym formularzu spisu lub skreślenie nazwiska ze spisu już sporządzonego.

§ 8.

1. Na dodatkowym formularzu spisu wyborców, o którym mowa w § 7, wpisuje się osoby, które:

- 1) zostały wpisane do rejestru wyborców po sporządzeniu spisu wyborców,
 - 2) zostały pominięte w rejestrze lub w spisie, jeżeli reklamacja w sprawie ich wpisania została uwzględniona przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) albo przez właściwy sąd rejonowy,
 - 3) zostały objęte dodatkowym wykazem, o którym mowa w § 5 ust. 5.
2. Dopisania osób, o których mowa w ust. 1, dokonuje się na obydwu egzemplarzach spisu.
 3. Przy dopisywaniu wyborcy do spisu zamieszcza się w rubryce „uwagi” adnotację określającą przyczynę dopisania. Stosownie do okoliczności wpisuje się: „wpis do rejestru”, „reklamacja”, „wykaz”. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 9.

1. Ze spisu wyborców skreśla się osoby:
 - 1) które zostały skreślone z rejestru wyborców na podstawie zmian wynikających z przepisów o aktach stanu cywilnego i ewidencji ludności,
 - 2) wobec których wydano decyzję wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) albo postanowienie właściwego sądu rejonowego o skreśleniu z rejestru lub ze spisu wyborców w wyniku reklamacji,
 - 3) które zostały umieszczone w spisie w wyniku oczywistego błędu,
 - 4) które nie mają prawa wybierania w myśl art. 6 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602), po otrzymaniu zawiadomienia właściwego sądu,
 - 5) które zostały umieszczone w spisie wyborców na obszarze gminy, w zakładzie, o którym mowa w § 5,
 - 6) które opuściły zakład, o którym mowa w § 5.
2. Skreśleń, o których mowa w ust. 1, dokonuje się na obydwu egzemplarzach spisu wyborców.
3. Przy skreślaniu wyborcy ze spisu zamieszcza się w rubryce „uwagi” adnotację określającą przyczynę skreślenia. Stosownie do okoliczności wpisuje się: „skreślenie z rejestru”, „reklamacja”, „błąd”, „zawiadomienie sądu” „§ 5 rozporządzenia”, „§ 9 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia”. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Przepisy przejściowe i końcowe

§ 10.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Obwód głosowania nr

w

(nazwa gminy)

Pieczęć nagłówkowa organu
sporządzającego spis

SPIS WYBORCÓW

Lp.	Nazwisko i imiona	Imię ojca	Data urodzenia (rok, miesiąc, dzień)	Adres zamieszkania			Potwierdzenie otrzymania kart(y) do głosowania	Uwagi
				Miejscowość, ulica	Nr domu	Nr mieszkania		

.....
*(podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbo-
wego)*

Pieczęć nagłówkowa zakładu karnego,
zakładu opieki zdrowotnej, zakładu pomocy
społecznej lub innego zakładu tego rodzaju

WYKAZ OSÓB

przebywających w

(nazwa i adres zakładu)

które należy^{*)}

w obwodzie głosowania nr w

(nazwa gminy)

Lp.	Nazwisko, imię (imiona)	Imię ojca	Data urodze- nia (rok, miesiąc, dzień)	Miejsce stałego zamieszkania (wg wpisu do rejestru wyborców)			
				Miejscowość	ulica	Nr domu	Nr mieszka- nia

.....
*(podpis z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbo-
wego)*

^{*)} Stosownie do okoliczności wpisuje się: „wpisać do spisu wyborców”, „dopisać na dodatkowym formularzu spisu wyborców”, „skreślić ze spisu wyborców”.

(7)

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 24 września 1998 r.

w sprawie określenia zasad i trybu wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów

(Dziennik Ustaw Nr 123, poz. 809)

Na podstawie art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje.

§ 1.

1. W wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz do Rady m.st. Warszawy, przeprowadzanych na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602), zwanej dalej „Ordynacją wyborczą”, dopuszcza się stosowanie, przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów przez terytorialne komisje wyborcze, elektronicznych systemów przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów, zwanych dalej „systemami elektronicznymi”.
2. Zastosowanie systemu elektronicznego, w formie oprogramowania wyborczego, następuje na wniosek przewodniczącego właściwej terytorialnej komisji wyborczej, skierowany do:
 - 1) wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego dla siedziby gminy lub powiatu - w przypadku wyborów do rady gminy lub rady powiatu,
 - 2) wojewody właściwego dla siedziby sejmiku województwa - w przypadku wyborów do sejmiku województwa.

§ 2.

Przez oprogramowanie wyborcze systemu elektronicznego terytorialnej komisji wyborczej rozumie się zbiór modułów programowych, umożliwiających:

- 1) zarejestrowanie danych o kandydatach na radnych i listach kandydatów, w zakresie określonym w Ordynacji wyborczej,
- 2) zarejestrowanie danych o numerach i siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
- 3) zarejestrowanie danych o podziale obszaru działania danej rady na okręgi wyborcze,
- 4) zarejestrowanie danych liczbowych zawartych w protokołach głosowania w obwodach głosowania, w zakresie określonym przez art. 54 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej,
- 5) obliczenie wyników głosowania dla każdego okręgu wyborczego, w celu sporządzenia zestawień, o których mowa w art. 121, 150, 176 i 178 Ordynacji wyborczej,
- 6) sporządzenie wydruków kontrolnych danych, o których mowa w pkt 1-5,

7) sporządzenie, w formie wydruków, dokumentacji służącej do ustalenia wyników wyborów przez właściwą terytorialną komisję wyborczą.

§ 3.

Rejestracja danych, o których mowa w § 2 pkt 4, odbywa się:

- 1) w wyborach do rady gminy - w siedzibie gminnej komisji wyborczej,
- 2) w wyborach do rady powiatu - w siedzibie powiatowej komisji wyborczej,
- 3) w wyborach do sejmiku województwa - odpowiednio w siedzibie powiatowej komisji wyborczej lub miejskiej komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu, właściwej do ustalenia zbiorczych wyników głosowania w powiecie (okręgu wyborczym),
- 4) w wyborach do Rady m.st. Warszawy - w siedzibie Stołecznej Komisji Wyborczej.

§ 4.

1. Przesyłanie danych pomiędzy komisjami wyborczymi, o których mowa w § 3 pkt 3, a wojewódzkimi komisjami wyborczymi odbywa się z wykorzystaniem rządowej sieci elektronicznej.
2. Dopuszcza się użycie publicznej sieci telekomunikacyjnej do transmisji danych wyborczych pod warunkiem zastosowania takich metod teletransmisji, które zapewniają bezpieczeństwo oraz autentyczność i zgodność przekazanych danych z danymi zawartymi w protokołach wyników głosowania i wyników wyborów.

§ 5.

Oprogramowanie wyborcze oraz obsługę systemów elektronicznych dla terytorialnych komisji wyborczych zapewniają, stosownie do właściwości, wojewodowie oraz wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast).

§ 6.

1. Oprogramowanie wyborcze przeznaczone do użytku w wyborach do rad gmin oraz do Rady m.st. Warszawy powinno spełniać warunki określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.*)
2. Oprogramowanie wyborcze przeznaczone do użytku w wyborach do rad gmin oraz do użytku w wyborach do rad powiatów powinno spełniać warunki określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.*)
3. Oprogramowanie wyborcze przeznaczone do użytku w wyborach do sejmików województw powinno spełniać warunki określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia.*)
4. Oprogramowanie, o którym mowa w ust. 1-3, podlega rejestracji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji nie później niż do 7 dnia przed dniem poprzedzającym datę wyborów.

*) Treść załączników jest ogłoszona w Dz. U. Nr 123, poz. 809.

5. Wytwórca oprogramowania deponuje je w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w postaci kodu wykonywalnego oraz kodu źródłowego, na nośniku i w postaci uniemożliwiających ich zniekształcenie.

§ 7.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia

(8)

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA FINANSÓW**

z dnia 29 września 1998 r.

w sprawie wzoru sprawozdania finansowego o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, sporządzanego przez pełnomocników komitetów wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

(Dziennik Ustaw Nr 124, poz. 817)

Na podstawie art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) zarządza się, co następuje.

§ 1.

Ustala się wzór sprawozdania finansowego o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, sporządzanego przez pełnomocników komitetów wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Wzór

.....
 (pełna nazwa komitetu wyborczego

adres)

WOJEWÓDZKI KOMISARZ WYBORCZY W

Sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze, sporządzane przez pełnomocników komitetów wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw przeprowadzonych w dniu

W wykonaniu obowiązku nałożonego art. 84 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602) przedstawia się sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy oraz o poniesionych wydatkach na cele wyborcze:

1. Liczba zarejestrowanych przez komitet wyborczy list kandydatów do:

1) rad gmin	
2) rad powiatów	
3) sejmiku województwa	

2. zgrupował na cele wyborcze kwotę zł,
 (pełna nazwa komitetu wyborczego)

obejmującą środki ze źródeł własnych, z tego pochodzące:

1) ze zbiorów publicznych	zł,
2) z darowizn, spadków i zapisów	zł,
w tym od ¹	zł,
3) z Funduszu Wyborczego	zł,
4) od tworzących komitet wyborczy: partii, organizacji, stowarzyszeń lub wyborców	zł,
w tym od:	zł,
5) ze środków własnych kandydatów	zł,
6) z kredytu bankowego	zł,
7) z pożyczek pozabankowych	zł,
w tym od:	zł,
8) ze sprzedaży cegiełek na fundusz wyborczy	zł,
9) ze świadczeń niepieniężnych (rzeczowych i usług), których wartość oszacowana jest według cen rynkowych	zł,
w tym od:	zł,
10) z innych źródeł	zł,

3. Poniesione wydatki ze środków własnych (z poz. 2) w kwocie zł,
w tym związane z udziałem w:	
1) wyborach do organów samorządu terytorialnego przeprowadzonych w związku z upływem kadencji ² zł,
w tym na:	
a) funkcjonowanie komitetu wyborczego zł,
b) opłaty za korzystanie ze środków masowego przekazu zł,
w tym na:	
- dzienniki i czasopisma zł,
- radio zł,
- telewizję zł,
c) wykonanie i rozprowadzanie materiałów wyborczych zł,
w tym na:	
- plakaty wyborcze zł,
- wydawnictwa zł,
- ulotki, plakietki, znaczki, reklamówki itp. zł,
d) organizacje spotkań z wyborcami (wynajęcie sali, sprzętu, nagłośnienie itp.) zł,
e) przejazdy kandydatów i osób towarzyszących zł,
f) pozostałe (określić jakie) zł,
..... zł,
2) wyborach do organów samorządu terytorialnego przeprowadzonych przed upływem kadencji zł,
w tym na:	
a) funkcjonowanie komitetu wyborczego zł,
b) opłaty za korzystanie ze środków masowego przekazu zł,
w tym na:	
- dzienniki i czasopisma zł,
- radio zł,
- telewizję zł,
c) wykonanie i rozprowadzanie materiałów wyborczych zł,
w tym na:	
- plakaty wyborcze zł,
- wydawnictwa zł,
- ulotki, plakietki, znaczki, reklamówki itp. zł,
d) organizacje spotkań z wyborcami (wynajęcie sali, sprzętu, nagłośnienie itp.) zł,
e) przejazdy kandydatów i osób towarzyszących zł,
f) pozostałe (określić jakie) zł,
..... zł,

4. Nadwyżka^{3,4} (poz. 2. - poz. 3. > 0) w kwocie zł,

została przekazana do niżej wymienionych instytucji charytatywnych:

(pełna nazwa instytucji charytatywnej i adres jej siedziby)

1), zł, z przeznaczeniem na

2), zł, z przeznaczeniem na

3), zł, z przeznaczeniem na

5. Niedobór środków⁴ (poz. 2. - poz. 3. < 0) zł,

Źródła pokrycia niedoboru:

1) zł,

2) zł,

3) zł,

....., dnia

(miejscowość)

.....
(imię, nazwisko i podpis pełnomocnika
komitetu wyborczego)⁵

¹ W punktach 2, 4, 7 i 9 wymienić podmioty, od których uzyskano środki na cele wyborcze.

² Dotyczy również wyborów przeprowadzonych po raz pierwszy.

³ Dotyczy tylko komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców

⁴ Nie dotyczy usług, o których mowa w poz. 2 pkt 9.

⁵ Załączyć pełnomocnictwo udzielane przez komitet wyborczy

(D)

WYJAŚNIENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

1. CZYNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE

Przepisy art. 5-7 Ordynacji wyborczej stanowią, iż kandydować może każdy obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 18 lat i stale zamieszkuje na obszarze działania tej rady, do której kandyduje i nie jest prawomocnie pozbawiony praw wyborczych, praw publicznych ani ubezwłasnowolniony.

(Wyb. 0101-3-T-104/98; Wyb. 0101-3-T-266/98)

Kwestię warunków prawnych kandydowania na radnego regulują przepisy art. 7 w związku z art. 5 i 6 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602). Wyłączają one prawo wybieralności jedynie wobec osób prawomocnie pozbawionych przez sąd praw publicznych, praw wyborczych oraz ubezwłasnowolnionych. Nie ma w tych przepisach (a także w innych przepisach Ordynacji wyborczej) zakazu kandydowania na radnego z powodu karalności kandydata. Ocenę kandydata w tym kontekście przepisy prawa pozostawiają decyzji wyborców.

(Wyb. 0101-3-T-290/98)

Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw nie ustanawia warunku zamieszkiwania kandydata na radnego na obszarze okręgu wyborczego, w którym kandyduje. Nie zawiera także warunku, aby wyborca udzielający poparcia liście kandydatów zamieszkiwał w okręgu, w którym zgłasza się listę. Przepisy art. 5 i art. 7 ustanawiają jednocześnie ogólną zasadę, że prawo wybierania i wybieralności do danej rady przysługuje według kryterium stałego zamieszkania na obszarze działania tej rady. Rozumieć przez to należy, iż kandydaci do danej rady oraz wyborcy udzielający poparcia zgłoszeniu tej listy nie są związani miejscem zamieszkania w okręgu; muszą natomiast spełnić warunek stałego zamieszkiwania na obszarze działania danej rady.

(Wyb. 0101-3-T-14/98; Wyb. 0101-3-T-47/98)

Każdy, kto ma prawo wybierania może być także wybieranym. Przepis art. 7 w związku z art. 5 ustanawia więc generalną zasadę, że prawa wyborcze obywateli nie są podporządkowane przepisom prawa administracyjnego w zakresie ewidencji ludności, w tym regulujących kwestie zameldowania.

(Wyb. 0101-3-T-32/98)

Warunki uzasadniające uzyskanie statusu stałego pobytu określa art. 8 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 1984 r. Nr 32, poz. 174, z 1989 r. Nr 35, poz. 192, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i z 1997 r. Nr 113, poz. 733). Przepis ten stanowi, iż osoba zameldowana na pobyt czasowy i przebywająca w tej samej miejscowości nieprzerwanie dłużej niż 2 miesiące jest obowiązana zameldować się na pobyt stały, chyba że zachodzą okoliczności wskazujące na to, iż pobyt ten nie utracił charakteru pobytu czasowego. Za okoliczności uzasadniające zameldowanie na pobyt czasowy, trwający ponad 2 miesiące uważa się w

szczególności: 1) wykonywanie pracy poza miejscem pobytu stałego, 2) pobyt związany z kształceniem się, leczeniem, wypoczynkiem lub ze względów rodzinnych, 3) odbywanie czynnej służby wojskowej, 4) pobyt w zakładach karnych i poprawczych, aresztach śledczych, ośrodkach przystosowania społecznego, schroniskach dla nieletnich i zakładach wychowawczych.

(Wyb. 0101-3-T-15/98)

Nieumieszczenie kandydata na radnego w rejestrze wyborców prowadzonym w gminie stanowi dostateczną przesłankę do uznania, iż osobie takiej nie przysługuje bierne prawo wyborcze. Oświadczenie złożone terytorialnej komisji wyborczej wraz z rejestracją listy, w którym kandydat potwierdzał posiadanie prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego) nie może bowiem, bez innych potwierdzeń tego faktu, przesądzać o uznaniu, iż kandydat posiada prawo wybieralności (art. 99 ust. 2 Ordynacji).

(Wyb. 0101-3-T-216/98).

2. REJESTR I SPIS WYBORCÓW

W prowadzonym w gminie stałym rejestrze wyborców umieszcza się z urzędu wyborców zameldowanych w danej gminie na pobyt stały (art. 16 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu).

Na podstawie rejestru wyborców sporządza się spis wyborców (art. 34 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw), którego wzór, sposób sporządzania i aktualizacji został określony w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 września 1998 r. (Dz. U. Nr 120, poz. 783).

Wpisanie do rejestru wyborcy nie zameldowanego na pobyt stały następuje na jego wniosek na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

(Wyb. 0101-3-T-55/98)

Uznanie, czy złożony wniosek uzasadnia wpisanie danej osoby do rejestru wyborców zależy od faktycznych okoliczności, których zbadanie i ocena należy do organu wydającego decyzję w sprawie. Jest to zgodne z kierunkiem orzecznictwa sądowego dotyczącego problematyki stałego zamieszkiwania, zarówno na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego, jak i przepisów prawa administracyjnego (o ewidencji ludności), że ...”stałego zamieszkiwania danej osoby w określonym miejscu nie ocenia się wyłącznie według jej zameldowania na pobyt stały, lecz na podstawie faktów świadczących o jej stałym przebywaniu w danej miejscowości.”

Wyborca, który nie jest zameldowany na pobyt stały na obszarze danej gminy, ale na podstawie decyzji właściwego organu został wpisany do rejestru wyborców w tej gminie jest stałym mieszkańcem tej gminy (art. 5 i 7 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0101-3-T-32/98; Wyb. 0101-3-T-47/98)

W przypadku obwodu „zamkniętego” w spisie wyborców ujmuje się wyborców objętych rejestrzem wyborców prowadzonym w gminie, na terenie której położony jest dany zakład (art. 30 ust. 2 pkt 2 Ordynacji).

(Wyb. 0101-3-T-221/98)

W obwodach głosowania obejmujących więcej niż jeden okręg wyborczy w wyborach do rady gminy, spis wyborców powinien być sporządzony w częściach, dotyczących poszczególnych okręgów wyborczych, co umożliwi obwodowym komisjom wyborczym prawidłowe wydawanie kart do głosowania oraz ustalenie wyników głosowania.

(Wyb. 0101-3-T-186/98)

Zgodnie z art. 34 ust. 3 i 4 Ordynacji wyborczej wyborca nie może wносить o umieszczenie jego nazwiska w spisie w innym okręgu wyborczym niż zamieszkuje.

(Wyb. 0101-3-T-55/98)

3. KOMISJE WYBORCZE

Zgodnie z art. 19 ust. 1 Ordynacji wyborczej, w skład terytorialnych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych mogą wchodzić tylko wyborcy zamieszkali na obszarze działania danej rady; dotyczy to osób powoływanych w skład tych komisji w trybie określonym w art. 19 ust. 2-5 Ordynacji wyborczej.

Warunek zamieszkiwania na obszarze działania danej rady nie dotyczy sędziego, wskazanego przez prezesa sądu wojewódzkiego, wchodzącego z urzędu, jako przewodniczący, w skład wojewódzkiej komisji wyborczej, powiatowej komisji wyborczej lub komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu (art. 17 ust. 3 Ordynacji wyborczej), a także osoby wskazanej przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród pracowników samorządowych gminy, wchodzącej z urzędu, jako członek, w skład obwodowej komisji wyborczej.

(Wyb. 0101-3-T-41/98)

Pełnomocnik komitetu wyborczego, który zarejestrował listę kandydatów w okręgu utworzonym dla wyboru sejmiku województwa lub w okręgu utworzonym dla wyboru rady powiatu ma prawo do zgłaszania zarządom gmin kandydatów do obwodowych komisji wyborczych na terenie gmin wchodzących w skład takiego okręgu mimo, iż nie zarejestrował list kandydatów w okręgach utworzonych dla wyboru rad gmin.

Oznacza to, że pełnomocnik, który nie zarejestrował list kandydatów w żadnym okręgu w wyborach do rad gmin, a zarejestrował listę kandydatów w okręgu utworzonym dla wyboru rady powiatu, ma prawo zgłaszać kandydatów do obwodowych komisji wyborczych w gminach wchodzących w skład okręgu wyborczego do powiatu.

W przypadku rejestracji listy kandydatów tylko w okręgu utworzonym dla wyboru sejmiku województwa, analogicznie - może zgłaszać kandydatów we wszystkich gminach położonych na terenie tego okręgu.

(Wyb. 0101-3-T-167-168/98)

Zgodnie z art. 18 ust. 2 Ordynacji wyborczej, pracownicy samorządowi gminy wskazani przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) do składów obwodowych komisji wyborczych wchodzi w skład tych komisji z urzędu, jako członkowie. Pełnienie funkcji przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego przez pracownika samorządowego jest więc naruszeniem ustawowej zasady określonej w tym przepisie.

(Wyb. 0101-3-T-240/98)

Uzupełnienie składu komisji, w przypadku złożenia rezygnacji, następuje z nadwyżki kandydatów zgłoszonych przez pełnomocnika komitetu wyborczego, który zgłosił kandydaturę odwołanego członka.

Jeżeli nadwyżka taka nie występuje, uzupełnienie składu komisji jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy liczba pozostałych członków komisji jest mniejsza od ustawowo ustalonego minimalnego składu komisji.

(Wyb. 0101-3-T-243/98)

Przepisy Ordynacji wyborczej nie przewidują utraty członkostwa komisji, jeśli wśród kandydatów na radnych z zarejestrowanych list są ich najbliżsi krewni bądź powinowaci. Jednakże występowanie bliskich związków rodzinnych między osobami wchodzącymi w skład komisji wyborczych a kandydatami na radnych, z list objętych właściwością tych komisji, jest niepożądane i z zasady krytycznie oceniane w odbiorze społecznym.

W celu uniknięcia krytycznych ocen należałoby uznać za pożądane w takich wypadkach zrzeczenie się członkostwa komisji. Jeśli zrzeczenie nie nastąpi, to przewodniczący komisji wyborczej, w skład której wchodzi bliski krewny lub powinowaty kandydata na radnego, powinien w taki sposób organizować pracę komisji, by wyeliminować lub ograniczyć udział członka rodziny kandydata na radnego w czynnościach dotyczących tego kandydata.

(Wyb. 0101-3-T-158/98; Wyb. 0101-3-T-172/98)

Członkom terytorialnych komisji wyborczych przysługują diety związane z przejazdem dotyczącym pracy komisji oraz zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz. U. Nr 120, poz. 781).

Dieta zryczałtowana przysługuje za przeprowadzenie głosowania i ustalanie wyników głosowania oraz wyborów na zasadach określonych w odrębnym rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz. U. Nr 120, poz. 781).

Praca w komisji związana z rejestracją list kandydatów nie jest odrębnie gratyfikowana.

(Wyb. 0101-3-T-137/98)

4. USTALENIE LICZBY RADNYCH

Pod pojęciem „liczby mieszkańców” użytym w art. 27 ust. 2 Ordynacji wyborczej należy rozumieć liczbę mieszkańców zameldowanych w gminie na pobyt stały. Cytowany przepis wskazuje jako źródło informacji ewidencję ludności według stanu na koniec ubiegłego roku. Ewidencja ludności prowadzona jest przez organy gmin na podstawie ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o

ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 1984 r. Nr 32, poz. 174, z 1989 r. Nr 35, poz. 192, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i z 1997 r. Nr 113, poz. 733).

(Wyb. 0101-3-T-15/98)

Pojęcie liczby mieszkańców w jednostkach zasadniczego podziału terytorialnego, jako mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, należałoby konsekwentnie stosować przy ustaleniu:

- liczby radnych wchodzących w skład rad gmin (art. 17 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym),
- liczby radnych wchodzących w skład rad powiatów (art. 132),
- liczby radnych wchodzących w skład sejmików województw (art. 160).

(Wyb. 0101-3-T-15/98)

Zgodnie z art. 87 i art. 88, liczba 20 tys. mieszkańców gminy stanowi graniczną wielkość jednostki, poniżej której wybory do rad gmin przeprowadzone są w systemie większościowym, w gminach zaś powyżej 20 tys. mieszkańców - w systemie proporcjonalnym.

W odniesieniu do liczby mieszkańców wylicza się jednolitą normę przedstawicielstwa w gminach (art. 91), w powiatach (art. 136) i w województwach (art. 164), a następnie dokonuje się podziału tych jednostek na okręgi wyborcze i ustala się liczbę radnych wybieranych w tych okręgach.

Liczba mieszkańców jest też kryterium przy podziale na obwody głosowania (art. 30 ust. 2 pkt 1).

(Wyb. 0101-3-T-15/98)

5. OKRĘGI WYBORCZE I OBWODY GŁOSOWANIA

W odniesieniu do gmin liczących do 20 tys. mieszkańców podział sołectwa jest konieczny, gdy z normy przedstawicielstwa wynika, że w sołectwie stanowiącym okręg wyborczy należałoby wybierać więcej niż 5 radnych. Podział sołectwa z innych powodów na dwa lub więcej okręgów wyborczych jest niedopuszczalny.

(Wyb. 0101-3-T-37/98)

Dopuszczalność podziału sołectwa na dwa lub więcej okręgów wyborczych możliwe jest jedynie wtedy, gdy liczba radnych wybieranych w danym sołectwie byłaby większa od maksymalnej liczby określonej w art. 89 ust. 3 Ordynacji wyborczej, nie oznacza możliwości dowolnego podziału sołectwa na okręgi wyborcze, wówczas gdy zaistniały opisane przesłanki uzasadniające podział. Z treści wskazanego przepisu wynika bowiem, iż najpierw należy ocenić, czy podział sołectwa na dwa okręgi pozwoli na utrzymanie liczby radnych w tych okręgach w granicach określonych w Ordynacji wyborczej. Jeśli podział na dwa okręgi jest niewystarczający, należy podzielić sołectwo na taką, jak najmniejszą liczbę okręgów, która pozwoli na nieprzekroczenie ustawowo określonej liczby radnych wybieranych w okręgu.

(Wyb. 0101-3-T-80/98)

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zmianami) jednostkami pomocniczymi w gminach mogą być nie tylko sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne jednostki, ale również miasta położone na terenie gminy. Tak więc, jeżeli gmina ustanowiła, że miasto położone na jej terenie jest jednostką pomocniczą, to miasto takie w systemie samorządu terytorialnego ma taki sam status jak inne wyżej wymienione jednostki pomocnicze. Z tych powodów przepisy art. 89 ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej, dotyczące zasad tworzenia okręgów wyborczych obejmujących obszar sołectwa należy stosować również przy tworzeniu okręgów w miastach stanowiących jednostki pomocnicze. Prowadzi to do wniosku, że miasto takie powinno być jednym okręgiem wyborczym i jego podział na dwa lub więcej okręgów wyborczych jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdy liczba radnych wybieranych w danym mieście byłaby większa od maksymalnej liczby radnych wybieranych w okręgu wyborczym, określonej w art. 90 Ordynacji wyborczej.

(Wyb. 0101-3-T-106/98; Wyb. 0101-3-T-108/98).

W ustawie - Ordynacja wyborcza nie została określona relacja między obwodami głosowania i okręgami wyborczymi. Relacja ta w sposób naturalny wynika z wielkości okręgów i obwodów. W wyborach do rad gmin możliwa jest sytuacja, że obwód odpowiada wielkością okręgowi wyborczemu, obejmuje część okręgu (wówczas np. dwa obwody mogą stanowić obszar jednego okręgu) lub obejmuje obszar większy od okręgu np. dwóch okręgów.

W celu zapobiegania pomyłkom w pracy obwodowych komisji wyborczych należy jednak unikać sytuacji by obwód obejmował obszar większy od jednego okręgu wyborczego.

(Wyb. 0101-3-T-25/98)

Zgodnie z art. 93 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej skargę w sprawie podziału gminy na okręgi wyborcze do wojewódzkiego komisarza wyborczego, a także odwołanie od jego postanowienia może wnieść co najmniej 15 wyborców. W ich imieniu może występować pełnomocnik, pod warunkiem złożenia wraz z odwołaniem pełnomocnictwa podpisanego przez co najmniej 15 wyborców.

(Wyb. 0106-2-T-20/98)

Przepisy Ordynacji wyborczej przewidują możliwość wniesienia skargi przez co najmniej 15 wyborców od uchwały zarządu gminy w sprawie podziału gminy na obwody głosowania, lecz tylko w zakresie utworzenia obwodów, z uwzględnieniem ich granic (art. 30 ust. 2 i 4 w związku z art. 209 Ordynacji wyborczej). Siedziby obwodowych komisji wyborczych wyznacza wójt (burmistrz, prezydent miasta). W odniesieniu do ustaleń w tym zakresie Ordynacja wyborcza nie przewiduje postępowania odwoławczego (art. 32 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0106-2-T-92/98)

Utworzenie odrębnych obwodów głosowania, o których mowa w art. 30 ust. 2 pkt 2 Ordynacji ma charakter fakultatywny i dopuszczalne jest po spełnieniu warunku stałego zamieszkiwania lub przebywania w zakładzie co najmniej 15 wyborców objętych rejestrem wyborców w gminie, na terenie której jest położony zakład. Warunek ten musi być spełniony w dniu tworzenia obwodu. Uznaniowy charakter rozstrzygnięcia w sprawie utworzenia odrębnego obwodu głosowania

nakłada na zarządy gmin obowiązek starannego rozpatrzenia każdej sprawy dotyczącej utworzenia takiego obwodu, z uwzględnieniem kryteriów słuszności i celowości, po uprzednim ustaleniu liczby wyborców przebywających w zakładzie.

(Wyb. 0101-3-T-25/98)

6. ZGŁASZANIE LIST KANDYDATÓW NA RADNYCH

Zasady ogólne

Listy kandydatów na radnych mogą zgłaszać: partie polityczne wpisane do ewidencji partii prowadzonej w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne wpisane do rejestru prowadzonego przez właściwe sądy wojewódzkie i wyborcy (art. 95 ust. 1 i art. 99 ust. 4 Ordynacji).

(Wyb. 0101-3-73/98)

Jednostki pomocnicze, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zmianami) nie mogą zgłaszać kandydatów na radnych ani wchodzić w skład koalicji wyborczych, bowiem nie podlegają rejestracji sądowej i w związku z tym nie mogą spełnić warunku zgłoszenia listy kandydatów wynikającego z art. 99 ust. 4 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

(Wyb. 0101-3-T-63/98)

Zgłoszona lista kandydatów do rady powiatu nie może zawierać mniej niż 3 nazwiska kandydatów. Wynika to z art. 129 Ordynacji wyborczej, który stanowi, że wybory do rad powiatu odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów określających sposób przeprowadzania wyborów do rad gmin. Użycie zwrotu „przy odpowiednim zastosowaniu przepisów” powoduje, że ze względu na zasadę przeprowadzania wyborów proporcjonalnych do rad powiatów, należy korzystać z przepisów regulujących przeprowadzanie wyborów proporcjonalnych do rad gmin. Oznaczałoby to stosowanie w wyborach do rad powiatów art. 98 ust. 2 pkt 2 Ordynacji wyborczej. Biorąc jednak pod uwagę, że w wyborach do rad gmin liczących powyżej 20 tys. mieszkańców najmniejsza dopuszczalna liczba kandydatów na liście wynosi 5 i odpowiada najmniejszej liczbie mandatów w okręgu wyborczym (art. 90 ust. 2) uprawnione jest stanowisko, że przy najmniejszej liczbie radnych wybieranych do rady powiatu w okręgu wyborczym wynoszącej 3 (art. 133 ust. 1 Ordynacji wyborczej), również najmniejsza liczba kandydatów na liście w wyborach do rady powiatu wynosi 3.

(Wyb. 0100-4-T-A-9/98)

Czynności wyborcze w imieniu partii politycznych, stowarzyszeń i organizacji społecznych wykonują organy statutowe upoważnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych (art. 95 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Koalicje wyborcze

Partie, stowarzyszenia i organizacje mogą utworzyć koalicję wyborczą w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów na radnych. W razie utworzenia koalicji podmioty tworzące koalicję nie

mogą samodzielnie zgłaszać list kandydatów na radnych do tych rad, do których zostały zgłoszone wspólne listy kandydatów (art. 95 i 96 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Koalicję wyborczą mogą utworzyć tylko organy statutowe partii, stowarzyszeń i organizacji upoważnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych. Nie mogą uczestniczyć w tworzeniu koalicji inne organy lub struktury terenowe tych podmiotów. Koalicja wyborcza może być utworzona w celu zgłoszenia wspólnych list do wszystkich rad na obszarze kraju, bądź do rad poszczególnych szczebli lub w określonych województwach, powiatach i gminach. Partia polityczna lub organizacja może wchodzić w skład tylko jednej koalicji wyborczej utworzonej do zgłaszania list kandydatów do wszystkich rad na obszarze całego kraju. Partia polityczna lub organizacja może wchodzić w skład kilku koalicji wyborczych pod warunkiem, że koalicje te zostały utworzone do zgłaszania list kandydatów na różnych obszarach lub do różnych rad. Innymi słowy, partia lub organizacja nie może wchodzić w skład dwóch lub więcej koalicji wyborczych, z których zakresu działania wynika, że mogą zgłosić listy kandydatów do tej samej rady.

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

W razie utworzenia koalicji wyborczej partia lub organizacja nie może samodzielnie zgłaszać list kandydatów na radnych do danej rady, jeżeli została zgłoszona wspólna lista kandydatów. Partia lub organizacja wchodząca w skład koalicji wyborczej może zgłaszać kandydatów do rad nie objętych zakresem działania wynikającym z umowy koalicyjnej, zaś koalicja nie może zgłaszać list kandydatów do takich rad.

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Komitety wyborcze

Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej wykonują komitety wyborcze utworzone przez podmioty tworzące koalicję (art. 96 ust. 2 Ordynacji). Dokumentem potwierdzającym utworzenie takiego komitetu może być uchwała, wspólne oświadczenie lub porozumienie organów statutowych podmiotów tworzących koalicję. Dokument ten powinien wyraźnie stwierdzać, że utworzono koalicję, wskazywać nazwy i adresy organów statutowych wszystkich podmiotów tworzących koalicję, a także określać nazwę utworzonego komitetu wyborczego koalicji i wskazywać jego adres. Utworzenie koalicji wyborczej powinno wynikać z treści dokumentu podpisanego przez osoby reprezentujące organy statutowe tych podmiotów uprawnione do ich reprezentowania przy czynnościach prawnych. Nazwa komitetu koalicji nie musi nawiązywać do nazw tworzących ją podmiotów, powinna zawierać formułę „komitet wyborczy” i przyjętą przez koalicję nazwę.

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

W celu zgłoszenia listy kandydatów przez wyborców przynajmniej 5 wyborców musi utworzyć komitet wyborczy (art. 97 ust. 1). Wyborca może wchodzić w skład jednego komitetu wyborczego utworzonego dla zgłoszenia list kandydatów do danej rady. Dokument o utworzeniu komitetu może mieć formę protokołu z zebrania wyborców, oświadczenia osób tworzących komitet, uchwały określonej grupy wyborców itp. Nazwa komitetu powinna zawierać wyrazy „komitet

wyborczy” i nazwę przyjętą dla danego komitetu (np. Komitet Wyborczy „Nasze Osiedle”, Komitet Wyborczy - Samorządni) oraz adres komitetu.

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Zgłoszenie tego samego kandydata na swoich listach przez dwa komitety wyborcze narusza art. 8 ust. 1 Ordynacji wyborczej. Jeśli zgłoszenie i rejestracja tych list nastąpiła w różnych terminach, to w chwili rejestracji pierwszej ze zgłoszonych list nie istniały przeszkody prawne jej rejestracji. Natomiast w chwili rejestracji listy zgłoszonej później istniała przeszkoda prawna w jej rejestracji. Rejestracja później zgłoszonej listy obarczona jest wadą, bowiem jeden z kandydatów figurował na wcześniej zarejestrowanej liście.

(Wyb. 0100-4-T-A-8/98)

Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego

Nazwa komitetu nie może być identyczna lub niedostatecznie różniąca się od nazw partii i organizacji zarejestrowanych w sądzie. Stanowi to bowiem wadę, która może skutkować odmową przyjęcia zgłoszenia listy (art. 103 ust. 1). W dokumencie o utworzeniu komitetu podaje się (albo dołącza do tego dokumentu) wykaz imienny członków komitetu, ich adresy zamieszkania i numery ewidencyjne PESEL. Dokument o utworzeniu komitetu podpisują osoby tworzące komitet w liczbie co najmniej 5 (art. 99 ust. 5).

Nazwą komitetu wyborczego partii politycznej, stowarzyszenia i organizacji społecznej jest nazwa upoważnionego statutowego organu każdego z tych podmiotów (np. Rada Naczelna, Prezydium, Komitet Wykonawczy, Zarząd) uzupełniona pełną nazwą danego podmiotu. W nazwie nie powinna występować formuła „komitet wyborczy” (art. 96 ust. 2).

Komitet wyborczy ustalając swoją nazwę może również przyjąć skrót tej nazwy. Nazwą bądź skrótem nazwy, na wniosek pełnomocnika komitetu wyborczego zawarty w treści zgłoszenia, będą oznaczone listy tego komitetu na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania (art. 102 ust. 1).

Pełnomocnik (lub upoważniona przez niego osoba) jest uprawniony do dokonania oznaczenia listy kandydatów nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego; tą nazwą lista będzie oznaczona na urzędowych obwieszczeniach i na karcie do głosowania. Może również wносить o oznaczenie poszczególnych kandydatów na liście nazwą, lub skrótem nazwy popierającej ich partii lub organizacji.

(Wyb. 0101-3-T-142/98)

Niedopuszczalne jest stosowanie w nazwach komitetów wyborców nazw i skrótów, a także elementów nazw partii i organizacji wpisanych do ewidencji, bądź rejestru sądu; przy tym zgoda partii lub organizacji w tym przedmiocie nie ma skutku prawnego.

(Wyb. 0101-3-T-126/98)

Z treści art. 103 ust. 2 Ordynacji wynika, że ochrona nazwy i skrótu nazwy komitetu wyborczego przysługuje wraz z utworzeniem komitetu. Ochrona tej nazwy nie jest natomiast kompetencją organów wyborczych.

(Wyb. 0101-3-T-149/150/98)

Z treści art. 99 ust. 3 Ordynacji wyborczej wynika, że w zgłoszeniu można wnosić o oznaczenie kandydatury nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej, przy czym oznaczenie to może dotyczyć tylko nazwy jednej partii lub skrótu nazwy jednej partii, zaś skrót lub nazwa nie mogą liczyć więcej niż 40 znaków drukarskich.

Brzmienie tego przepisu wskazuje, że oznaczenie może zawierać tylko nazwę partii lub skrót nazwy. Pod nazwą partii należy rozumieć nazwę o brzmieniu zawartym w pisemnym potwierdzeniu faktu poparcia kandydatury przez statutowy organ partii.

Użycie skrótu nazwy partii może polegać jedynie na pominięciu niektórych wyrazów składających się na nazwę partii, skróceniu tych wyrazów lub zastąpieniu ich pierwszymi literami. Skrót nazwy partii nie może wprowadzać nowych elementów tej nazwy.

(Wyb. 0101-3-T-174/98)

Przepis art. 99 ust. 3 Ordynacji wyborczej o możliwości oznaczenia kandydatów nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej nie ma zastosowania w odniesieniu do list kandydatów zgłaszanych przez partię polityczną, która dodatkowo chciałaby oznaczać kandydatury swoją nazwą. Oznaczanie kandydatów nazwą popierających ich partii pozostaje bez związku z art. 102 Ordynacji wyborczej, który dotyczy oznaczania list nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej. Odesłanie w ust. 2 tego artykułu do odpowiedniego stosowania art. 99 ust. 3 Ordynacji wyborczej w praktyce sprowadza się do ograniczenia nazwy lub skrótu nazwy komitetu wyborczego do 40 znaków drukarskich oraz, ze względu na treść art. 103 ust. 1 Ordynacji wyborczej, może odnosić się także do koalicji wyborczych w zakresie zgody organu statutowego partii na oznaczenie listy kandydatów nazwą tej partii.

(Wyb. 0101-3-T-174/98)

Liczba znaków drukarskich odnosi się również do użytych w nazwie wyrazów „komitet wyborczy”. Przy ustalaniu liczby znaków drukarskich bierze się pod uwagę liczbę liter i znaków interpunkcyjnych użytych w nazwie.

Użycie skrótu nazwy, o którym mowa w art. 99 ust. 3 i art. 102 Ordynacji wyborczej może nastąpić wyłącznie na wniosek pełnomocnika komitetu wyborczego, a nie z inicjatywy terytorialnej komisji wyborczej, a zatem redakcja skrótu należy do pełnomocnika, który zgłasza listę kandydatów do rejestracji.

(Wyb. 0101-3-T-145/98)

Listy kandydatów

Kandydaci na radnych są zawsze zgłaszani w formie list kandydatów, nawet wówczas, gdy lista obejmuje jedną kandydaturę (art. 95 ust. 2).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Listę kandydatów zgłasza się do określonego okręgu wyborczego, utworzonego dla wyboru radnych - odpowiednio do rady gminy, rady powiatu, sejmiku województwa.

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów (art. 98 ust. 1), a kandydat może być zgłoszony tylko jeden raz, w jednym okręgu wyborczym, na jednej liście. Kandydować można tylko do jednej rady (art. 98 ust. 1 i 3, art. 8 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Liczba kandydatów, których można zgłosić na liście jest różna w wyborach do rad poszczególnych szczebli:

- w wyborach do rad gmin:

- w gminach do 20 tys. mieszkańców, w okręgu wybiera się od 1 do 5 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu można zgłosić najmniej 1 kandydata, a najwyżej tylu kandydatów, ile mandatów przypada na ten okręg; np. w okręgu 3-mandatowym można zgłosić listę z 1, 2, 3 kandydatami (art. 90 ust. 1 i 98 ust. 2 pkt 1 Ordynacji);
- w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, a także w miastach na prawach powiatu, w każdym okręgu wybiera się od 5 do 10 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych nie mniej niż 5 kandydatów i nie więcej niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu. Np. w okręgu 6-mandatowym można zgłosić listę najmniej z 5 kandydatami, a najwięcej z 12 kandydatami (art. 90 ust. 2 i art. 98 ust. 2 pkt 2 Ordynacji);

- w wyborach do rad powiatów w okręgu wybiera się od 3 do 10 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych nie mniej niż 3 kandydatów i nie więcej niż dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu. Np. w okręgu 5-mandatowym można zgłosić listę najmniej z 3 kandydatami, a najwięcej z 10 kandydatami (art. 133 ust. 1 i art. 98 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 140 ust. 1 Ordynacji wyborczej);

- w wyborach do sejmików województw w okręgu wybiera się od 5 do 15 radnych. Na liście kandydatów w danym okręgu może być zgłoszonych najmniej 5 kandydatów, a najwięcej dwukrotność liczby radnych wybieranych w tym okręgu. Np. w okręgu 7-mandatowym można zgłosić listę najmniej z 5 kandydatami, a najwięcej z 14 kandydatami (art. 164 ust. 1 pkt 1 i art. 98 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 157 Ordynacji).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Lista kandydatów na radnych zgłaszana terytorialnej komisji wyborczej nie musi zawierać nazwisk kandydatów uszeregowanych w takiej samej kolejności, jak w wykazie osób popierających zgłoszenie tej listy. Z treści art. 99 ust. 1 pkt 3 i ust. 2 wynika, że kolejność kandydatów na liście zgłaszanej komisji wyborczej ustala komitet wyborczy.

(Wyb. 0101-3-T-133/98)

W protokołach rejestracji, na obwieszczeniach i na karcie do głosowania skrót nazwy przyjęty dla oznaczenia listy kandydatów powinien odpowiadać przepisom Ordynacji wyborczej. Z treści

art. 102 (podobnie, jak art. 99 ust. 3) w związku z art. 103 ust. 2 Ordynacji wynika, że istotą używania skrótu nazwy jest bezpośrednio nawiązanie do pełnej nazwy danego podmiotu. W podanych przykładach uzupełnianie skrótu nazwy danego komitetu wyborczego, w oznaczeniu listy kandydatów, wyrazem „Lista” jest wprawdzie nieuzasadnione merytorycznie i językowo, ale nie wnosi nowych elementów informacyjnych do skrótu nazwy komitetu wyborczego.

(Wyb. 0101-3-T-142/98)

Nieuprawnione jest żądanie oznaczenia kandydatury formułą „niezrzeszony” lub „bezpartyjny”. Przepis art. 99 ust. 3 dopuszcza bowiem jedynie oznaczenia kandydata nazwą lub skrótem nazwy popierającej go partii lub organizacji.

(Wyb. 0101-3-T-151/98)

Zgodnie z art. 99 ust. 1 pkt 3 Ordynacji wyborczej wynika, że dane dotyczące kandydata na radnego podane w zgłoszeniu listy powinny obejmować nazwisko i imię lub imiona, wiek oraz miejsce zamieszkania kandydata. Nie jest wadą zgłoszenia, jeśli kandydat posiadający dwa imiona poda w zgłoszeniu tylko jedno używane imię.

(Wyb. 0101-3-T-156/98)

Jako uchybienie należy traktować różnice dotyczące imienia (imion) kandydata wpisanych w zgłoszeniu i w oświadczeniu o wyrażeniu zgody na kandydowanie. Stwierdzenie tego rodzaju różnic wymaga wyjaśnienia sprawy i doprowadzenia do jednakowego zapisu imienia lub imion w obu dokumentach.

(Wyb. 0101-3-T-156/98)

Art. 103 ust. 1 Ordynacji wyborczej wyklucza zbieżność nazw lub skrótów nazw list komitetów utworzonych przez wyborców z nazwami list zgłoszonych przez partie i organizacje społeczne wpisane do ewidencji lub rejestru prowadzonego przez właściwy sąd. Ponadto ustanawia zasadę, że także oznaczenia list pozostałych komitetów wyborczych powinny różnić się dostatecznie. Ocena, czy różnice w nazwach są dostateczne, należy do właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

(Wyb. 0101-3-T-149/150/98)

W sytuacji, gdy pełnomocnik komitetu wyborczego zgłaszając listę kandydatów na radnych nie wniósł o oznaczenie tej listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego, komisja terytorialna oznacza z urzędu tak zgłoszoną listę pełną nazwą komitetu wyborczego, który ją zgłosił, z uwzględnieniem przepisu art. 99 ust. 3. Jeżeli nazwa komitetu wyborczego przekracza 40 znaków drukarskich, wówczas komisja wzywa pełnomocnika, w trybie art. 106 ust. 1, do dokonania jej skrótu.

(Wyb. 0101-3-T-144/98)

Stwierdzenie nieposiadania przez kandydata umieszczonego na zarejestrowanej liście prawa wybieralności do rady, do której został zarejestrowany, stanowi podstawę do skreślenia jego kandydatury z listy. Wynika to z wykładni art. 110 ust. 1 i art. 190 ust. 1 pkt 3 Ordynacji wyborczej. Nie ma natomiast podstaw prawnych do unieważnienia listy kandydatów, na której pozostało

dwie kandydatury, bowiem unieważnienie listy następuje tylko wówczas, jeśli na liście nie pozostaje nazwisko żadnego kandydata lub nastąpi rozwiązanie komitetu wyborczego.

(Wyb. 0101-3-T-252/98)

Przepis art. 109 ust. 1 Ordynacji wyborczej nie nadaje rejestrowi list kandydatów rangi instytucji prawa wyborczego. Ma on charakter organizacyjny i porządkujący dla procedury rejestracji list. Dane w rejestrze komisja wyborcza ustala we własnym zakresie, mając jednakże to na uwadze, aby możliwie najpełniej służyły one sporządzeniu obwieszczenia o zarejestrowanych listach.

(Wyb. 0101-3-T-126/98)

Udzielanie poparcia kandydatom na radnych przez partie polityczne lub organizacje jest czynnością wyborczą, a zatem właściwym do udzielenia poparcia jest statutowy organ partii lub organizacji upoważniony do jej reprezentowania przy czynnościach prawnych.

Natomiast potwierdzenia faktu poparcia kandydatury przez partię polityczną lub organizację, o którym mowa w art. 99 ust. 3, może dokonać statutowy organ terenowej jednostki organizacyjnej tej partii lub organizacji, właściwy dla obszaru danej gminy, powiatu lub województwa.

(Wyb. 0101-3-T-126/98)

Poparcie zgłoszenia przez wyborców

W wyborach do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców poparcia zgłoszeniu listy musi udzielić nie mniej niż 25 wyborców, w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców (i w miastach na prawach powiatu) - nie mniej niż 150 wyborców. W wyborach do rad powiatów kandydatury umieszczone na liście wymagają poparcia nie mniej niż 200 wyborców (wzór wykazu podpisów zawiera sformułowanie umożliwiające poparcie zgłoszenia wszystkich kandydatów jednym podpisem). W wyborach do sejmików województw poparcia zgłoszeniu listy może udzielić nie mniej niż 300 wyborców (art. 100 ust. 1, art. 140 ust. 2, art. 165 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Poparcie zgłoszenia listy kandydatów do rady powiatu w postaci osobnych wykazów podpisów poparcia na każdą kandydaturę na liście jest dopuszczalne w świetle wzoru wykazu podpisów określanego w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 sierpnia 1998 r. (Dz. U. Nr 105, poz. 660) i w związku z art. 140 ust. 2 Ordynacji wyborczej.

(Wyb. 0101-3-T-149/150/98)

Wyborcy udzielający poparcia danej liście muszą stale zamieszkiwać na obszarze działania tej rady, do której lista jest zgłaszana; ustawa nie wymaga zamieszkiwania na obszarze okręgu, w którym lista jest zgłoszona (art. 5 i 7 Ordynacji z 1998 r.).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Określony w art. 106 ust. 1 Ordynacji wyborczej termin 3 dni na usunięcie wady zgłoszenia listy może przekroczyć termin zgłaszania list terytorialnym komisjom wyborczym ustalony w art. 101 ust. 1 Ordynacji. Taka interpretacja wynika zwłaszcza z kontekstu art. 105 ust. 2, w którym ustawa wyraźnie rozstrzyga, iż termin usunięcia stwierdzonych wad zgłoszenia dotyczących

podpisów wyborców nie może przekroczyć terminu wyznaczonego na dokonywanie zgłoszeń list. Wady zgłoszenia z art. 106 ust. 1 mają zasadniczo techniczno-porządkowy charakter i z tego powodu traktowane są odmiennie.

(Wyb. 0101-3-T-144/98)

7. PEŁNOMOCNICY LIST KANDYDATÓW. MĘŻOWIE ZAUFANIA.

Podmioty zgłaszające listy kandydatów ustanawiają pełnomocnika, który jest uprawniony do zgłoszenia listy i wykonywania innych czynności w imieniu komitetu wyborczego wobec organów wyborczych. Każdy komitet wyborczy może ustanowić jednego pełnomocnika; ustawa nie przewiduje ustanowienia kilku pełnomocników. Zgłoszeń list kandydatów może dokonywać pełnomocnik lub osoba pisemnie upoważniona przez pełnomocnika. Pełnomocnik może pisemnie upoważnić dowolnie ustaloną liczbę osób do zgłoszenia list kandydatów.

Osoby upoważnione nie mogą udzielać dalszych upoważnień (art. 101 ust. 2 i 3 Ordynacji).

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Zarówno pełnomocnik komitetu wyborczego, jak i upoważniona przez niego osoba mogą ustanowić swojego zastępcę, który będzie uprawniony jedynie do reprezentowania interesów listy kandydatów na radnych w czasie ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym. Wyznaczenie zastępcy następuje przez wydanie zaświadczenia według wzoru, który określiła Państwowa Komisja Wyborcza w uchwale z dnia 24 sierpnia 1998 r. (M. P. Nr 29, poz. 411).

(Wyb. 0101-3-T-47/98; Wyb. 0101-3-T-49/98 Wyb. 0101-3-T-73/98)

Funkcji pełnomocnika nie można łączyć z członkostwem w komisji wyborczej oraz z funkcją męża zaufania (art. 19 ust. 7 Ordynacji wyborczej). Przepisy Ordynacji wyborczej nie zabraniają łączenia funkcji pełnomocnika z kandydowaniem do rady; pełnomocnik lub upoważniona przez niego osoba nie muszą też być wyborcami do rad, do których zgłaszają listy, a więc zamieszkiwać na obszarze działania tych rad.

(Wyb. 0101-3-T-73/98)

Kandydat na radnego nie może pełnić funkcji męża zaufania w obwodzie głosowania właściwym dla okręgu, w którym kandyduje.

Wynika to w szczególności z obecności męża zaufania przy ustalaniu wyników głosowania oraz udziału w czynnościach związanych ze sporządzeniem protokołu głosowania, polegającego na prawie wniesienia uwag do protokołu z wymienieniem konkretnych zarzutów (art. 43 ust. 1 i art. 54 ust. 5 Ordynacji wyborczej). Pełnienie przez męża zaufania funkcji przedstawiciela listy kandydatów na radnych, reprezentującym ich interesy w czasie głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodzie (art. 111 ust. 1 Ordynacji wyborczej) jest nie do pogodzenia z osobistym zainteresowaniem wynikiem głosowania. Wiąże się to w szczególności z zakazem prowadzenia jakiegokolwiek agitacji w lokalu wyborczym (art. 48 ust. 1 Ordynacji wyborczej), czego oczywistym zaprzeczeniem będzie „urzędowa” obecność w czasie głosowania, a także świadomość wyborców, że kandydat pozostanie z komisją obwodową przy ustalaniu wyników głosowania.

(Wyb. 0101-3-T-195/98)

8. KAMPANIA WYBORCZA

Komitety wyborcze mogą prowadzić kampanię wyborczą w całym okresie kampanii określonym w art. 65 ust. 1, tj. od dnia podania do publicznej wiadomości zarządzenia Prezesa Rady Ministrów o wyborach.

(Wyb. 0100-6-T-3/98; Wyb. 0100-6-T-5/98)

Przepisy art. 76 i 79 Ordynacji regulują szczególne uprawnienia komitetów wyborczych przysługujące im w ściśle określonym czasie, tj. od piętnastego dnia przed wyborami do zakończenia kampanii wyborczej. Obejmują one prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w publicznej telewizji i publicznym radiu (art. 76) oraz prawo do odpłatnego rozpowszechniania takich audycji, zarówno w publicznym, jak i niepublicznym radiu i telewizji (art. 79).

(Wyb. 0100-6-T-3/98)

Przewidziane w art. 67 i 74 formy prowadzenia kampanii wyborczej są różne i niezależne od uprawnień podmiotów wyborczych do rozpowszechniania audycji wyborczych w trybie art. 76 i 79 jeśli zauważyć, że w myśl definicji:

- audycją (w tym przypadku - wyborczą) jest część programu radiowego lub telewizyjnego, stanowiąca odrębną całość ze względu na treść, przeznaczenie lub autorstwo zawartych w niej przekazów, zaś
- reklamą (a w tym znaczeniu hasło wyborcze ma taki charakter) jest każdy przekaz zmierzający do (...) popierania określonych spraw lub idei albo do osiągnięcia innego efektu pożądanego przez reklamodawcę, nadawany za opłatą lub inną formą wynagrodzenia.

(art. 4 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji - Dz. U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34 ze zmianami).

Teza o korzystaniu przez komitety wyborcze z możliwości przewidzianych w art. 67 i 74 tylko w okresie wskazanym w art. 79 faktycznie wykluczałaby - wbrew regulacji w art. 65 ust. 1 - wcześniejsze prowadzenie kampanii wyborczej w tych formach. Tak więc dopuszczalne jest umieszczenie w teletekście telewizji kablowej krótkiego hasła wyborczego w terminie wcześniejszym niż na 15 dni przed dniem wyborów, na ogólnych zasadach dotyczących działalności reklamowej w programach radiofonii i telewizji.

(Wyb. 0100-6-T-5/98)

Art. 76 i 77 Ordynacji wyborczej określają, że nieodpłatny czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia przysługuje komitetom wyborczym, które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw. Wymiar tego czasu zależy od liczby zarejestrowanych list kandydatów, a o sposobie wykorzystania tego czasu decyduje pełnomocnik komitetu wyborczego.

(Wyb. 0100-6-T-3/98; Wyb. 0100-6-T-15/98)

Według art. 24 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34 ze zmianami) partiom politycznym i innym organizacjom uczestniczącym w wyborach do Sejmu, Senatu i samorządu terytorialnego zapewnia się możliwość rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznej radiofonii i telewizji na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

Tymi odrębnymi przepisami odnośnie do wyborów do samorządu terytorialnego są przepisy art. 76 - 79 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602). Przepisy te przyznają komitetom wyborczym prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach Telewizji Polskiej i Polskiego Radia. Temu prawu odpowiada obowiązek Telewizji Polskiej i Polskiego Radia wyemitowania takich audycji.

Wymienione przepisy Ordynacji wyborczej należy także rozpatrywać w kontekście art. 14 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji, zgodnie z którym nałożenie na nadawcę obowiązku lub zakazu rozpowszechniania określonych audycji lub przekazu może nastąpić wyłącznie na podstawie ustawy. Ordynacja wyborcza nie upoważnia nadawcy do odmowy wyemitowania audycji wyborczej ze względu na jej treść.

Stanowisko powyższe wypływa również z konstytucyjnego prawa do wolności wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, określonego w art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Gwarancją tej wolności jest zakaz cenzury prewencyjnej wynikający z art. 54 ust. 2 Konstytucji.

W tym stanie rzeczy zakaz wyemitowania audycji wyborczej może orzec tylko sąd.

(Wyb. 0100-6-T-16/98)

Przez pojęcie nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych rozumie się rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów na radnych, a także rejestrację i emisję audycji przygotowanych przez komitety wyborcze (art. 76 ust. 3 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0100-6-T-15/98)

Przepisy Ordynacji wyborczej nie regulują działalności reklamowej, a określone w rozdziale 11 „Kampania wyborcza” zasady prowadzenia kampanii, w tym i reklamy wyborczej, odnoszą się tylko do komitetów wyborczych. Do zasad i treści prowadzenia innych form reklamy przez firmy reklamowe przepisy prawa wyborczego nie mają zatem zastosowania. Zgodnie z art. 75 wobec osób, których działanie w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe możliwe jest dochodzenie roszczeń na podstawie przepisów innych ustaw, m.in. Kodeksu cywilnego i Kodeksu karnego.

(Wyb. 0101-3-T-266/98)

Przepisy Ordynacji wyborczej nie ustanawiają procedury odwoławczej w przypadku odmowy nieodpłatnego wyemitowania audycji wyborczej przez nadawcę publicznego w sytuacji, gdy w ocenie nadawcy, treści zawarte w audycji przygotowanej przez komitet wyborczy wypełniają znamiona przestępstwa.

(Wyb. 0100-6-T-16/98)

O tym, czy audycja telewizyjna może być uznana za formę agitacji prowadzonej w ramach kampanii wyborczej decyduje jej treść i ona przesądza, czy emisja takiej audycji po zakończeniu kampanii wyborczej stanowi naruszenie art. 65 ust. 1 Ordynacji.

(Wyb. 0100-6-T-17/98)

9. NIEPRZEPROWADZENIE WYBORÓW LUB GŁOSOWANIA

Zgodnie z art. 108 ust. 2 Ordynacji wyborczej w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw nie przeprowadza się wyborów w okręgu wyborczym, jeżeli nie została zarejestrowana w nim żadna lista kandydatów. Oznacza to m.in. że w okręgu nie będzie przeprowadzone głosowanie, a mandaty pozostaną nie obsadzone do czasu przeprowadzenia wyborów uzupełniających.

(Wyb. 0101-3-T-198/98)

Art. 188 Ordynacji wyborczej odnosi się on do sytuacji, gdy nie przeprowadza się głosowania i obsadza mandaty bez głosowania, ale wybory przeprowadza się.

W gminach do 20 tys. mieszkańców głosowania nie przeprowadza się jedynie wówczas, gdy w okręgu został zarejestrowany tylko jeden kandydat, bez względu na to, czy był to okręg wielomandatowy, czy jednomandatowy (art. 188 ust. 1). Jeżeli w okręgu wielomandatowym zarejestrowano jednego kandydata, zostanie on uznany za wybranego a pozostałe mandaty pozostaną nie obsadzone. Jeśli zarejestrowano dwóch lub więcej kandydatów w takim okręgu, to głosowanie przeprowadza się nawet wówczas, gdy liczba zarejestrowanych kandydatów jest mniejsza od liczby wybieranych radnych.

W wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. oraz do rad powiatów głosowania nie przeprowadza się jeśli liczba zarejestrowanych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu lub od niej mniejsza. Za wybranych uważa się zarejestrowanych kandydatów a pozostałe mandaty pozostają nie obsadzone (art. 188 ust. 2). Głosowania nie przeprowadza się również w przypadku zarejestrowania tylko jednej listy w wyborach do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców lub do rady powiatu, chyba, że liczba kandydatów na tej liście jest większa od liczby radnych wybieranych w okręgu wyborczym. Wówczas głosowanie musi być przeprowadzone, bo- wiem nie byłoby możliwe ustalenie, którzy kandydaci otrzymali mandaty.

(Wyb. 0101-3-T-198/98)

10. SPRAWOZDANIA FINANSOWE

Art. 84 ust.4 Ordynacji wyborczej nakłada obowiązek złożenia sprawozdania finansowego wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Ze wskazanych przepisów wynika, że pełnomocnicy komitetów wyborczych, których listy kandydatów do rad lub sejmiku województwa zostały zarejestrowane tylko na obszarze jednego województwa tworzego z dniem 1 stycznia 1999 r., są obowiązani złożyć sprawozdanie finansowe właściwemu miejscowo wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

Natomiast pełnomocnicy komitetów wyborczych, których listy kandydatów do rad lub sejmiku województwa zostały zarejestrowane na obszarze więcej niż jednego województwa tworzego z

dniem 1 stycznia 1999 r. sporządzają sprawozdanie finansowe obejmujące całość przychodów i wydatków komitetu wyborczego i składają to sprawozdanie każdemu wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu właściwemu dla województwa, w którym została zarejestrowana lista kandydatów na radnych danego komitetu wyborczego.

(Wyb. 0101-3-T-213/98).

W odniesieniu do lokalnych komitetów wyborczych występuje prawdopodobieństwo nie poniesienia żadnych kosztów kampanii wyborczej. W takim przypadku można by uznać, że spełnia wymóg ustawy sporządzenia sprawozdania złożenie przez pełnomocnika komitetu wyborczego stosownego oświadczenia.

(Wyb. 0100-12-T-1/98)

W celu realizacji art. 84 ust. 5 Ordynacji wyborczej, wojewódzki komisarz wyborczy po upływie terminu przewidzianego dla składania sprawozdań, jest zobowiązany do podania, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim, informacji o komitetach wyborczych obowiązanych do złożenia sprawozdania finansowego i o komitetach wyborczych, które złożyły sprawozdania w ustawowym terminie, a także o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca, aby w komunikacie obejmującym wykaz nazw komitetów wyborczych odpowiednio oznaczyć te komitety, które ustawy obowiązek wypełniły.

(Wyb. 0100-12-T-1/98)

Spełnieniem ustawowego obowiązku, o którym mowa w art. 84 ust. 5 Ordynacji wyborczej dotyczącego podania przez wojewódzkich komisarzy wyborczych do publicznej wiadomości, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim, informacji na temat sprawozdań finansowych komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach samorządowych, jest podanie w tym komunikacie, według stanu na dzień jego sporządzenia, informacji o liczbie komitetów wyborczych obowiązanych do złożenia sprawozdania finansowego, o liczbie komitetów, które złożyły sprawozdania, w tym w ustawowym terminie, a także o miejscu, czasie i sposobie udostępnienia sprawozdań do wglądu.

O terminowym złożeniu sprawozdania przekazanego pocztą decyduje data stempla pocztowego.

(Wyb. 0100-12-T-7/99)

11. WYBORY DO RADY M. ST. WARSZAWY ORAZ DO RAD DZIELNIC W GMINIE WARSZAWA-CENTRUM

Z art. 8 ust. 1 w związku z art. 208 ust. 1 Ordynacji z 1998 r. wynika, że można równocześnie kandydować tylko do jednej z następujących rad: rady gminy warszawskiej, Rady m.st. Warszawy, rady powiatu warszawskiego, Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

(Wyb. 0101-3-T-48/98)

Przepisy art. 8 nie odnoszą się do rad dzielnic gminy Warszawa-Centrum, nie przewidują zatem zakazu równoczesnego kandydowania do rady dzielnicy i do rad innych szczebli (gmina, powiat, sejmik). Dopuszczalne jest zatem jednoczesne kandydowanie do: rady dzielnicy i Rady m.st.

Warszawy, rady dzielnicy i Rady Gminy Warszawa-Centrum, rady dzielnicy i rady powiatu warszawskiego, rady dzielnicy i Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

(Wyb. 0101-3-T-48/98; Wyb. 0101-3-T-73/98)

Nie można być równocześnie radnym Rady m. st. Warszawy i radnym rady dzielnicy oraz radnym Rady Gminy Warszawa - Centrum i radnym dzielnicy w gminie Warszawa - Centrum (art. 34 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy warszawskiej). W razie uzyskania mandatu radnego Rady m. st. Warszawy i radnego rady dzielnicy zostaje się radnym Rady m. st. Warszawy; w razie uzyskania mandatu radnego Rady Gminy Warszawa - Centrum i radnego rady dzielnicy w tej Gminie zostaje się radnym Rady Gminy (art. 34 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy warszawskiej).

(Wyb. 0101-3-T-48/98; Wyb. 0101-3-T-73/98)

W wyborach do rad gmin warszawskich i do Rady m.st. Warszawy nie ma zastosowania art. 88 ust. 2 Ordynacji wyborczej ustanawiający 5% próg wyborczy, bowiem przepis ten dotyczy miasta na prawach powiatu. Natomiast 5% próg wyborczy obowiązuje w wyborach do rady powiatu warszawskiego (art. 134 ust. 2 Ordynacji wyborczej), oraz w wyborach do Sejmiku Województwa Mazowieckiego (art. 162 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

(Wyb. 0101-3-T-48/98)

12. WYBORY PONOWNE I UZUPEŁNIAJĄCE

Z treści art. 17 ust. 1 i art. 18 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 3 Ordynacji wyborczej wynika, że terytorialne komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze powoływane są dla przeprowadzenia wyborów zarządzonych w konkretnym terminie. Wskazują na to ustawowo określone terminy powołania komisji wyborczych odniesione do daty konkretnych wyborów oraz sposób powołania składu komisji spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników komitetów wyborczych utworzonych i uczestniczących w danych wyborach, czyli tych komitetów, które w wyborach zgłoszą listy kandydatów na radnych. Z tego względu, brak jest podstaw prawnych, aby terytorialne komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze powołane dla przeprowadzenia wyborów w dniu 11 października 1998 r. uznać za właściwe do przeprowadzenia wyborów uzupełniających, o których mowa w ust. 192 ust. 1 i art. 194 ust. 3 Ordynacji wyborczej.

Na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy, z zastrzeżeniem zawartym w ust. 2, komisje wyborcze, o których mowa wyżej, przeprowadzają natomiast wybory ponowne w przypadku unieważnienia wyborów lub wyboru radnego przez właściwy sąd wojewódzki (*obecnie okręgowy*) bądź sąd apelacyjny orzekający w sprawie protestu wyborczego.

W związku z możliwością wystąpienia takiej sytuacji, jak również uprawnieniami procesowymi wymienionymi w art. 60 ust. 1 i art. 61 ust. 3 przysługującymi przewodniczącym komisji wyborczych, za termin wykonania ustawowych zadań komisji wyborczych uprawniający wojewódzkiego komisarza wyborczego lub jego zastępcę do rozwiązania odpowiednich terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 3 ustawy, należy przyjąć termin zakończenia postępowań w sprawach protestów wyborczych.

(Wyb. 0101-3-T-314/98; Wyb. 0101-3-T-317/98)

W kwestii zakresu udokumentowania czynności wyborczych podjętych przez terytorialną komisję wyborczą w wyniku orzeczenia przez sąd nieważności wyboru radnego w okręgu wyborczym oraz postanowieniu o ponowieniu, na podstawie art. 61 ust. 2 ustawy, postępowania wyborczego od powtórnego ustalenia wyników głosowania w okręgu należy przyjąć, że ponownie sporządzone dokumenty terytorialnej komisji wyborczej odnosić się powinny tylko do okręgu wyborczego, którego dotyczyło unieważnienie. Jeżeli z orzeczenia sądu wynikał nakaz powtórnego przeliczenia głosów w obwodzie (lub obwodach) przez obwodową komisję wyborczą, ponowne ustalenie wyniku głosowania w okręgu wyborczym z uwzględnieniem nowego protokołu głosowania w obwodzie należy odnotować w zestawieniu wyników głosowania w okręgu wyborczym, w części wstępnej zestawienia lub w „uwagach” oraz sporządzić odpowiednio zmodyfikowany protokół z wyborów obejmujący tylko okręg wyborczy, którego dotyczyło unieważnienie.

Wyb. 0101-3-T-317/98)

Zmiany wyników wyborów wynikające z czynności wyborczych podejmowanych w związku z uwzględnionymi protestami wyborczymi oraz wyniki wyborów uzupełniających stanowić powinny podstawę do wydania przez wojewódzkich komisarzy wyborczych dodatkowych obwieszczeń, o których mowa w art. 182 i 183 ustawy.

(Wyb. 0101-3-T-317/98)

Zarządzenie przez wojewodę, na podstawie art. 192 Ordynacji wyborczej wyborów uzupełniających do rady gminy w gminie liczącej do 20 tysięcy mieszkańców następuje zarówno w przypadku nieobsadzenia mandatów w radzie w sytuacji określonej w art. 108 ust. 2, art. 110 i art. 188 ust. 1 ustawy, jak też wygaśnięcia mandatu radnego - wskutek wystąpienia przyczyny, o której mowa w art. 190 ust. 1 ustawy - stwierdzonego przez radę w drodze uchwały.

Odpowiednie stosowanie art. 25, o którym mowa w art. 192 ust. 2 ustawy oznacza, iż wyznaczenie w drodze zarządzenia wojewody daty wyborów uzupełniających oraz określenie dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarza wyborczego) następuje po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego komisarza wyborczego lub zastępcy wojewódzkiego komisarza wyborczego zgodnie z ich właściwością terytorialną wynikającą z uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 1998 r. w sprawie trybu pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz wytycznych do realizacji ich zadań (M.P. Nr 27, poz. 387). Zgodnie bowiem z § 11 wymienionej uchwały do obowiązków wojewódzkiego komisarza wyborczego i jego zastępców należy między innymi systematyczne nadzorowanie terminowości i prawidłowości wykonywania przez rady gmin czynności związanych z wygaśnięciem mandatów radnych.

W związku z odpowiednim zastosowaniem art. 25 ust. 3 ustawy, zarządzenie wojewody podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Zgodnie z art. 193 ust. 2 ustawy wybory uzupełniające przeprowadza się na zasadach i w trybie przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Oznacza to, że dla wyborów uzupełniających nie jest prawnie dopuszczalne wyznaczenie krótszych terminów dla wykonania poszczególnych czynności wyborczych, a zatem data zarządzenia wyborów uzu-

pełniających przypadać powinna w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu radnego. Dla wyborów uzupełniających, zarządzonych w związku z nieobsadzeniem mandatów radnych należy odpowiednio przyjąć, iż data wyborów uzupełniających powinna przypadać w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym obwieszczenia wojewódzkiego komisarza wyborczego o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa, stwierdzającego nieobsadzenie mandatu radnego rady gminy w gminie do 20 tysięcy mieszkańców.

Wybory uzupełniające do rad są wyborami odrębnymi od wyborów powszechnych i w związku z tym, powinny być wykonane wszystkie czynności wyborcze przewidziane w Ordynacji wyborczej. Dotyczy to również powołania terytorialnej i obwodowych komisji wyborczych.

Z brzmienia art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy wynika, że komitety wyborcze tworzone są w celu zgłoszenia list kandydatów, a więc dla konkretnych wyborów. Terytorialna komisja wyborcza, która na podstawie art. 104 ustawy bada zgłoszenie listy kandydatów na radnych pod względem zgodności z przepisami Ordynacji wyborczej, powinna zwrócić uwagę, czy zgłoszenie pochodzi od podmiotu uprawnionego, czyli komitetu wyborczego właściwego dla wyborów uzupełniających oraz czy dokonane zostało przez pełnomocnika legitymującego się dokumentem o ustanowieniu pełnomocnictwa dla tych wyborów.

Wojewódzcy komisarze wyborczy i zastępcy wojewódzkich komisarzy wyborczych, na podstawie § 11 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie trybu pracy wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz wytycznych do realizacji ich zadań, nadzorują czynności rad gmin związane także z wygaśnięciem mandatów radnych i ich obsadzeniem w trybie art. 194 ust. 1 ustawy.

(Wyb. 0101-3-T-317/98)

(E)

OPINIE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Zwołanie pierwszej sesji

Określony w art. 20 ust. 2 ustawy o samorządzie terytorialnym termin 7 dni po ogłoszeniu zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze całego kraju, w którym to terminie zwołuje się pierwsze sesje nowo wybranych rad gmin należy, zgodnie z art. 184 Ordynacji wyborczej, liczyć od dnia ogłoszenia obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

(Wyb. 0101-3-T-282/98)

Wygaśnięcie mandatu radnego

Za termin wygaśnięcia mandatu radnego, o którym mowa w art. 24b ust. 2 i art. 24c ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74), a także w art. 190 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej należy przyjąć datę złożenia oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu. Uchwała rady gminy (miejskiej) stwierdzająca wygaśnięcie mandatu radnego ma charakter deklaratoryjny i obowiązuje ze skutkiem od daty zrzeczenia się mandatu. Stanowisko takie potwierdza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 1993 r. sygn. III ARN 87/92.

(Wyb. 0101-3-T-285/98)

W sytuacji zrzeczenia się mandatu radnego, które ma miejsce bezpośrednio po wyborach powszechnych, kiedy nowo wybrana rada powiatu jeszcze się nie ukonstytuowała, pisemne oświadczenie o zrzeczeniu się mandatu, adresowane do przewodniczącego rady, można złożyć organowi zwołującemu pierwszą sesję rady powiatu, który przekaze je przewodniczącemu rady, niezwłocznie po jego wyborze. Dalsze postępowanie związane ze stwierdzeniem wygaśnięcia mandatu radnego będzie się toczyło w trybie określonym w art. 190 i 194 Ordynacji wyborczej.

(Wyb. 0101-3-T-278/98)

Zgodnie z art. 190 ust. 1 pkt 3 Ordynacji wyborczej wygaśnięcie mandatu radnego następuje wskutek utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów. Wygaśnięcie mandatu radnego, na podstawie wyżej powołanego przepisu z powodu braku prawa wybieralności, następuje w dniu wyboru i trzymiesięczny termin dla stwierdzenia tego faktu w drodze uchwały rady podjętej na podstawie art. 190 ust. 2, liczyć należy od dnia wyborów, tj. 11 października 1998 r. Przed podjęciem uchwały należy umożliwić zainteresowanemu złożenie wyjaśnień (art. 190 ust. 3).

Fakt ujawnienia przesłanek do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego po upływie trzymiesięcznego terminu od dnia wyborów należy interpretować w taki sposób, iż rada powinna stwierdzić wygaśnięcie mandatu radnego w terminie możliwie najkrótszym od powzięcia tej wiadomości.

(Wyb. 0101-3-T-20/99)

Warunki prawne wygaśnięcia mandatu radnego są określone w rozdziale 37, w art.190 ust.1 Ordynacji wyborczej, którego punkt 4 stanowi, iż mandat radnego wygasa wskutek prawomocnego wyroku sądu orzeczonego za przestępstwo popełnione z winy umyślnej. Z treści tego przepisu wynika jednakże, iż przewidziana w nim przyczyna wygaśnięcia odnosi się do mandatów już sprawowanych, nie dotyczy sytuacji przed objęciem mandatu. Decydująca dla oceny wygaśnięcia mandatu jest zatem data wydania prawomocnego wyroku sądu. Jeżeli wyrok sądu zapadł w terminie poprzedzającym wybór radnego, to fakt ten nie wywołuje skutku prawnego przewidzianego w Ordynacji (tj. wygaśnięcie mandatu radnego nie następuje) chyba, że w związku z wyrokiem zachodziłaby przesłanka braku prawa wybieralności, o której mowa w art.190 ust.1 pkt 3 Ordynacji; w takim wypadku podstawę wygaśnięcia mandatu stanowiłby powołany art.190 ust.1 pkt 3.

Tak więc w świetle obowiązujących przepisów prawa osoba, wobec której przed wyborami orzeczono wyrok skazujący za przestępstwo umyślne, lecz nie orzeczono wobec niej kary dodatkowej pozbawienia praw publicznych, mogła kandydować na radnego i nie traci mandatu jeżeli została wybrana.

(Wyb. 0101-3-T-300/98)

Łączenie funkcji radnego

Zgodnie z art. 24b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, osoba wybrana na radnego nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy w urzędzie gminy, w której uzyskała mandat oraz wykonywać funkcji kierownika w jednostce organizacyjnej tej gminy. Osoba ta obowiązana jest złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów; urlop taki przysługuje na okres sprawowania mandatu przez 3 miesiące po wygaśnięciu mandatu. Niezłożenie takiego wniosku jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu radnego.

(Wyb. 0101-3-T-53/98; Wyb. 0101-3-T-104/98)

Z art. 24b ustawy o samorządzie terytorialnym wynika, że pracownik urzędu gminy nie może być jednocześnie radnym tej rady. Analogicznie zasada ta dotyczy także osób pełniących funkcje kierownicze w jednostkach organizacyjnych gminy, np. w przedszkolach. Z treści tych przepisów nie wynika natomiast, że mają one zastosowanie także do pracowników zatrudnionych w gminnych jednostkach organizacyjnych; osoba zatrudniona w takiej jednostce na stanowisku pracowniczym może więc pełnić funkcję radnego.

(Wyb. 0101-3-T-104/98; Wyb. 0101-3-T-317/98)

Łączenie funkcji radnego i starosty powiatu regulują przepisy ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. Nr 91, poz. 578). Zgodnie z art. 23 ust. 1 i 2 tej ustawy - obowiązuje generalna zasada niełączenia funkcji radnego z zatrudnieniem w starostwie i jednostkach organizacyjnych powiatu. Jednakże ust. 3 tego artykułu wyłącza stosowanie tej zasady do radnych, którzy zostaną wybrani do zarządu powiatu i stosunek pracy będzie z nimi nawiązany na podstawie wyboru.

(Wyb. 0101-3-T-104/98)

Z kontekstu przepisów art. 26-28 ustawy o samorządzie terytorialnym oraz art. 23 ust. 4 ustawy o samorządzie województwa, nie wynika ustawowy zakaz pełnienia przez osobę nie będącą radnym gminy (miasta na prawach powiatu) funkcji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i sprawowania mandatu radnego sejmiku województwa.

(Wyb. 0101-3-T-315/98)

Działalność gospodarcza radnego

Przepis art. 24f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zmianami), ustanawia zakaz prowadzenia przez radnych działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego, lecz nie określa skutków naruszenia tego zakazu. Jest to unormowanie odmienne od przepisów zakazujących nawiązania przez radnego stosunku pracy w urzędzie gminy (art. 24a ust. 1) lub wykonywania takiej pracy po wyborze na radnego (art. 24b ust. 1), przewidujących w razie naruszenia tych zakazów skutek w postaci wygaśnięcia mandatu radnego (art. 24a ust. 4 i art. 24b ust. 5). Także naruszenie przez radnych zakazów ustalonych w art. 24f ust. 2, 4 i 5 powoduje przewidziane w tych przepisach skutki.

Ustawa o samorządzie gminnym zawiera także inne zakazy, a w szczególności: zakaz podejmowania dodatkowych zajęć i przyjmowania darowizn (art. 24e ust. 1 i 2), czy też wskazany wyżej zakaz prowadzenia działalności z wykorzystaniem mienia komunalnego (art. 24f ust. 1), których jednak naruszenie nie jest opatrzone sankcją określoną w ustawie. Państwowa Komisja Wyborcza stoi na stanowisku, że wygaśnięcie mandatu radnego może nastąpić jedynie w przypadkach przewidzianych w ustawie, nie jest zatem uprawniony pogląd, że każde naruszenie przez radnego przepisów ustawy o samorządzie gminnym lub innych ustaw dotyczących samorządu terytorialnego skutkuje z mocy prawa wygaśnięciem mandatu radnego.

(Wyb. 0101-3-T-23/99)

Naruszenie zakazu prowadzenia przez radnego działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego (art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie terytorialnym) nie jest zagrożone utratą mandatu. W artykule tym brak jest bowiem przepisu analogicznego do art. 24a ust. 4, art. 24b ust. 5 lub art. 24f ust. 4 omawianej ustawy.

(Wyb. 0101-3-T-287/98)

Członkowie zarządów gmin, skarbnicy, sekretarze gmin oraz inne osoby wydające decyzje administracyjne z upoważnienia wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem lub pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności; nie dotyczy to działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w formie i zakresie gospodarstwa rodzinnego (art. 2 pkt 6 i art. 4 pkt 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne - Dz. U. Nr 106, poz. 679 ze zmianami). Przepis ten odnosi się do osób zajmujących określone stanowiska bez względu, czy są one radnymi, czy nie. Skutki naruszenia zakazu określa art. 5 pkt 2 tej ustawy.

(Wyb. 0101-3-T-287/98)

Z art. 24f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zmianami) wynika zakaz prowadzenia przez radnych działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego. Cytowany przepis nie precyzuje w jakiej formie korzystanie z mienia komunalnego jest zabronione i wobec tego można przyjąć, że zakaz dotyczy każdej formy korzystania z mienia komunalnego, w tym również umowy najmu lokalu będącego składnikiem mienia komunalnego.

(Wyb. 0101-3-T-328/98)